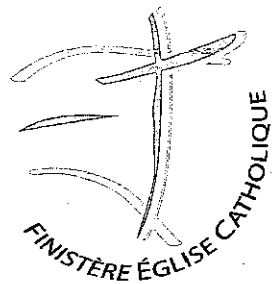

FEIZ HA BREIZ

Archives et bibliothèque diocésaine de Quimper et Léon

Document numérisé

Source : <http://catholique-quimper.ccf.fr/diocese/bibliotheque-et-archives.html>

2011

1435/36

71vet BLOAVEZ — Nbr 1

MIZ GENVER 1985

FEIZ HA BREIZ

Eun dro er goustians

Goustad ar bloaz kuit a zo aet,
Eus e zeizioù petra peus graet?
Daoust hag, henvel ouz kais re all,
E peus outo graet implij fall?

Daoust ha, d'ar mintin ha d'am noz,
Breizad yaouank ha Breizad koz,
War da zaoulin war ar vein noaz,
E peus pedet, dirag ar groaz?

Daoust ha d'ar sud ha d'ar gouelioù,
En iliz pe er chapelioù,
Da Zoue e peus kinniget
Sakrifis e Vab benniget?

Daoust ha, wardro Pask, warlene,
E peus furchet piz da ene
Ha, gant eur galon glac'haret,
Da holl bee'hejou lavaret?

Daoust hag, evit chom bepred krenv,
E peus debset bara an nenv,
Ar bara kaer a zalc'h an den
E peoc'h, e kreiz ar bed a gren?

Daoust hag etre da wreg ha te
Eo bet rannet trubuilh an de?
D'ar c'haveli ho peus, te hag hi,
Miret ar plas enor en ti?

Pe seurt leorioù o deus lennet
Ha gant piou eo bet kelennet
Da vugale, bihan ha bras,
Skeudennou Doue dre ar c'hras?

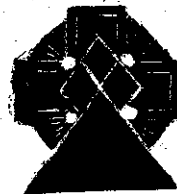
Daoust hag e tud hep feiz na reiz
E peus fiziet Bleun fresk-se Breiz,
E risk ganto da zastum fier,
Evel, er porz, da vontou ler?

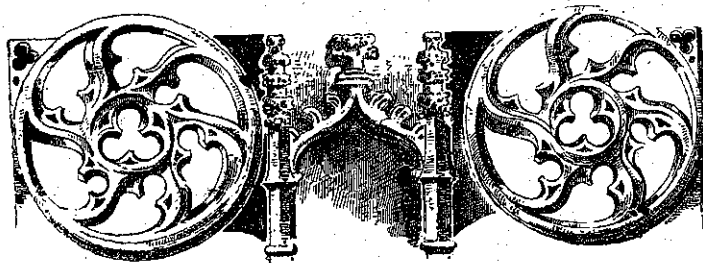
Pa votez, piou en deus da vouez,
Eur c'hristen mat pe eun diaoul gouez,
Pe eun teod faos, falla tra 'zo,
Traitor d'an Iliz ha d'ar Vre?

Seil en da goustians, va breur,
Setu an deiz, setu an eur,
Ha, mag emañ war an hent fall,
Kemer diouc'htu an hini all.

10-12-34

J. L'HELGOUACH, O. M. I.

AL LIDOU SAKR

TIEZ AR BEDENN

E MIZ du 1918, o tremen ebioù eun iliz nevez, harp ouz Landstuhl, er Sarr, e welis skrivet a-zioc'h he ordal ar gerioù latin-man : « ad gloriam Dei et ad utilitatem nostram », da lavaret eo : Evit gloar Doue hag hor mad hon-unan. Dies eo kaout eur gomz verroc'h da lavaret ker sklêr da betra e talv eun iliz : en iliz, Doue a glask hor mad; en iliz, ni a die klask gloar Doue.

EN ILIZ DOUE A GLASK HOR MAD

Doue a zo o chom e pep lec'h, met evelato, en iliz ema muioc'h eged el lec'hiou all; eno ema e di; eno ema e delt; eno ema e gêr hag eno e vugale a wel emaint e ti o Zad.

Pedi a c'heller Doue e pep lec'h; e pep lec'h e klev mouez e vugale, met en e di her c'hlev kentoc'h, rag e di eo an ti-bidi; ti ar bedenn; eno eo e ped ar beleg evit fazioù ha pec'hejou ar bobl hag eno ivez eo e ped ar bobl, evit kaout he fardon; eno an hini a c'houlenn en devez, an hini a glask a gav hag an hini a sko a vez digoret

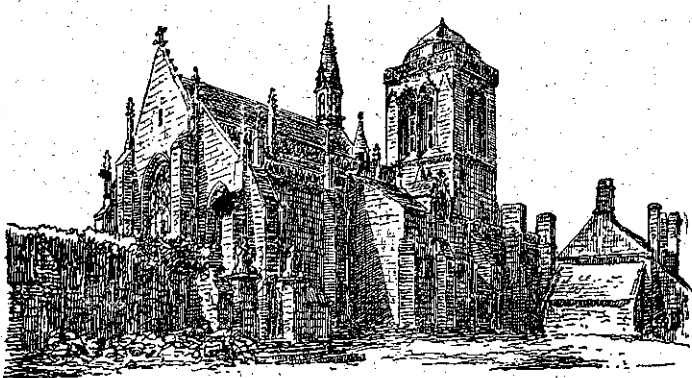
d'ezan; di e teuer en eur cuela hag ac'hano eo ez aer en eur gana.

E pep lec'h e c'heller prezeg kelennadurez Hor Zalver Jezuz-Krist : war lein ar menezioù; e dounder ar c'hoajou; war bigi ar mor; war dachenn ar brezel; war blasennou ar c'hêriou bras; war doennou an tiez; met en ilizou, dreist-holl, eo ec'h em voder da glevet hano anezan : eno eo ema kador ar wirionez; eno eo e vez diskleriet e gelennadurez hag an hini n'hen anavez ket ha goude ma ouesfe pep tra all ne oar netra hag an hini hen anavez ha goude ma ne ouesfe netra all a oar tra a-walc'h!

E pep lec'h an Aotrou Doue a c'hell pardoni ar pec'her, e penn taol Simon koulz hag e tal puns Jakob, met en iliz eo ema e lez-varn; eno eo ema, war gador ar pardon, azezet, skuiz o redek warlerc'h ar bec'herien, rak Mab Doue ne fell ket d'ezan peurderri ar gorzenn a zo he fenn o stleja d'an douar, na peurvouga ar vouchedenn a zav moged diouti c'hoaz : mab an den a zo deuet da glask ar pezh a oa êt da goll.

Hor c'horf a gav e vezur e pep lec'h, met ouz taol an ti dreist-holl eo ec'h azez da gemeret e vagadurez wella. Hon ene a gav ivez e vezur, e pep lec'h, met ouz taol an iliz, dreist-holl, eo ec'h azez da gemeret e vagadurez wella. Mab an den a zo diskennet eus an nenv da vaga gand e gorf hag e wad an ene n'en devoa ket a nerz da vale ken warzu ar baradoz.

O! an iliz hag a welit a-bell, evel daoulinet, dindan he mantell c'hlas, troet ouz ar Sav-heol, he zal stouet d'an douar, he divrec'h e kroaz, na pebez eienenn eurusted heb he far en deus laket Doue da darza enni evid an dud; an eurusted-se a darz eus maen-font ar vadiziant, eus lez-varn ar binijenn, eus kador ar wirionez, eus an aoter, eus an daol zantel, eus ar c'heler, eus ar zent, eus an taolennou, eus ar bleunioù, eus ar goulou, eus ar gwer a liou, eus an ezans, eus an dilhad-oferenna, eus an ograou, eus ar c'han, eus ar c'hleier ha p'en em gav gouelioù bras evel gouelioù Nedeleg ha gouelioù Pask, ar goue-

ILIZ LOKRONAN, KERNE

liou-ze a ad kement a levez war ar vro a-bez m'her gweler o para n'eo ket hepken war dal ar gristenien vat, met ivez war dal an dudigou keiz o deus nac'het o feiz ha ne lakeont morse o zgeid en iliz ebet ken.

An ilizou a zo tiez hag a zo divent ar vad a reont ha ne c'heller ket mont enno hep gwellaat kals pe nebeut.

EN ILIZ E TLEOMP KLASK GLOAR DOUE

En ilizou, Doue ne glask nemet hor mad; daoust ha ni ivez a glask enno e c'hloar evel ma klask hor mad?

Klask gloar Doue a zo dastum da lakat wardro e ilizou ar pezh a gaera a zo er vro; setu ar pezh o deus graet hon tud koz : klasket o deus mein gaera ar Menez, koat kaleta an Argoat, aour hag arc'hant ar pinvidik hag ar paour ha gand an traou-se, laket holl e boutin, o deus savet ar peziou-labour dispar a ra enor hor parrezioù ha gloar Breiz-Izel.

E meur a barrez, marteze, ma teufe ar re goz da welet an iliz o deus pedet ker c'houek enni gwechall, e lavar-fent : « E feiz! n'eus ket grêt kalz a dra, dre aman, abae m'omp-ni êt diwar an douar! » ha ma teufe o sell

da goueza war ar zent a c'hiz nevez a zo deuet da leunia hon ilizou, en hanter kant vloaz diveza-man, ne vije ket kals a lore'h enno : « Penaos, emezo, gant plastr eo e vez grêt ar zent breman? hag ez aer da gerc'hat an draze da Baris, evel ma ne vije ket ken a vein nag a goat dero, er vro, nag a dud barrek da labourat ganto : n'eo ket en hon amzer-ni eo e vijed êt da lakât priachou evel-se, e ti an Aotrou Doue! »

Heuliomp kentel hon tud koz ha lakomp traou kaer ha padus en hon ilizou ha nann traou diwar zao.

Klask gloar Doue a zo klask an tu da lakat an ofisou da vont war gaerât, en eur bedi hag en eur gana a greiz kalon : ar bedenn ganet eo ar gaera eus an holl beden-nou : n'eus netra kaeroc'h eged eun ilizad tud o kana.

Darn a zo hag e lec'h dont d'an iliz da bedi ha da gana a deu di da welet petra dremen.

Gouzout a rit petra a ra ar c'hivnid evit paka kelien; stigma a reont o gwiad a-gleiz hag a-zehou ha goudeze ec'h en em guzont en eur c'horn bennak; dal ma santont ez eus eur prenv bennak speget en o roued emaint a-lamm warnan ha plaoufet eo ganto dioc'htu.

Tut a zo ivez hag en iliz kenta tra a reont eo stigma o gwiad ha neuze eun taol lagad a-zehou, eun taol lagad a-gleiz, ne dremeno ket eun dister dra hep m'her goues-fent; gouzout a raint pe seurt dilhad a vezo bet gand an hen-man-hen ha kador ouz kador gant piou e oa an all-man-all; netra ne dremeno hep m'her gouesfent, nemed ar pezh a dremen war an aoter hag ar pezh a lavar ar beleg er gador; an traou-ze n'int-ket grêt evito; ne gouezont nag en o daoulagad nag en o diskouarn : an dud-se ne glaskont ket gloar Doue.

Darn all a zo hag a ra gwasoc'h, rak ouspenn ma n'o deus ket a oferenn e viront ouz ar re all da gaout o komz heb ezomm hag o komz ker krenv m'en deus poan ar beleg a zo ouz an aoter o lakat e vouez da veza trec'h d'o hini.

Petra glaskont? N'eo ket gloar Doue, sur a-walc'h; o gloar o-unan ne lavaran ket; darn a laka o gloar e nebeud a-walc'h a dra!

Bezomp leun a zoujans evit hon ilizou. Hor Zalver ne ziskouezes gwech ebet kement e oa droug ennan, evel en deiz ma welas tud hag a oa o werza traou e iliz Jerusalem.

Ar gwel eus an iliz ma vezomp enni bep sul a dle hon lakat da zonzal e iliz an neuv, iliz ar peoc'h, iliz an Dreinded, el lec'h ma fleomp en em gaout a-benn ar zul a bado da viken hag e tle pep hini ac'hanomp beza unan eus ar vein beo her graio, pe anez e vije bet gwelloc'h d'eomp na vijemp ket bet ganet biskoaz.

En hon ilizou ar vein a zo bet grêt ar muia poan d'ezo, ar re a zo bet kizellet ar muia, eo a vez laket da uhela hag ar muia a-wel.

E iliz an Dreinded an neuv, ar gristenien o devezo gouzanvet ar muia war an douar-man, dre garantez evit Jezuz-Krist, eo a vezo ivez ar re a vezo laket da uhela, ar re o devezo ar saeou laouena, ar c'hadoriou kaera hag ar c'hurunennou skedusa.

Y.-V. PERROT

War-zao

Kroazidi

Breiz-Izel

DISKAN

War-zao, Kroazidi vat Breiz-Izel
Da heul hor Mestr, war-raok bepred ;
Dre-holl, embannomp an Aviel,
Ma reno Jezuz war ar bed.

War-zao! war-zao! 'vit Feiz hon Tadou,
Ar Mestr a c'halv tud a youl vat ;
Deomp war e roudou a strolladou,
Pôfred ha merc'hed a bep stad.

Kroazour, war-zao! ma reno Jezuz
En holl galonou, deiz ha nez ;
Ma savo tud atae niverus
Da brezeg feiz hon Tadou koz.

TON SAVET GAND AN AO. MAYET.

Allegretto

War zao Kroaz-di vat Breiz-I-zel ! Da heul hor Mestr war raok be-
 pred Dre holl emban-nomp an Avi-el. Ma re-no Jezuz war ar bed

Kroazour, war-zao! evit an Iliz,
 Evit ar Pab, war-raok bepred!
 En ofer'nn, bemdez, e sakrifiz
 En em ginnig evit ar bed.

Kroazour, war-zao! Dale'amat aketus,
 D'ar bedenn, d'ar pinijennou;
 Kennerzet bemdez ouz taol Jezuz
 Gant evez, heuilh e lezennou.

War-zao! war-zao! o Kroazour divlamm,
 Kalonek deugenn sonn da Groaz;
 Da zorn e dorn ar Werc'hez dinamm
 Te heuilh Jezuz skoaz ha skoaz.

War zao! war zao! vit feiz hor ta-dou Ar Mestr a c'halv tud a youl vat Deomp

Ware rou-doua srou-dou fo-tred ha merched a bep stad

Kroazour, war-zao! a enep Satan
 Hag e vevelien dizakret,
 Evit diframma diouz e graban
 Paourkêz eneoù peur-zallet.

Kroazour, war-zao! beteg ar maro,
 E-kreiz ar stourmad chom divrall;
 Mar kouezez, raktal te a zavo,
 Hag ez po digoff er bed all.

GERIOU-DIES. — Kroazour : croisé. -- Kroazidi :
 croisés. -- Ma reno Jezuz : pour que Jésus règne. -- tud
 a youl vat : des volontaires. -- niverus : nombreux. --
 dale'amat aketus : toujours fidèle. -- kennerzet : fortifié.
 -- Divlamm : irréprochable. -- Kalonek : courageusement.
 -- Dinamm : immaculée. -- Stourmad : bataille. -- Digoff :
 récompense. -- Chom divrall : ne trébuche pas.

Aotre da voula Kemper 26 a viz du 1934.

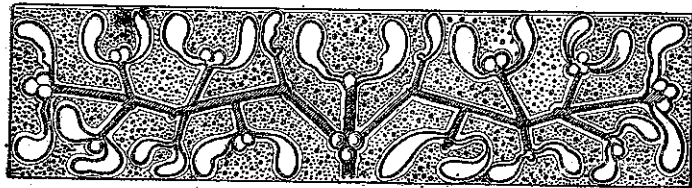
P. JONCOUR, Vikel-Vras

Kouer Yaouank, kar da vicher

DEUET eo mare ar e'hounidegez. Kerkent ha ma teu eur begad amzer v'rao, eo mall breman gand an dud mont wardro an douar evid e gempenn da zigemeret an had. Buan eo bet goullouet ar parkeier boued-chatal. Leun eo breman ar grignoliou, leun ar granchou, leun al leuriou : « mat an traou, a lavarfe eun den dibreder bennak, le-zomp ar goanv da zont ha bevomp dizoursi. » Evid eun nebeut miziou, gwir eo, ez eus peadra da veva met ha goude? Micher al labourer douar eo beza atao krog. Dastumet eun eost eo poent sonjal en eost all; a-vec'h goulonderet ar parkeier, eo mall taoler enno an had o c'hargo a-nevez. Gwelet a raen, en deiz all, arat warlerc'h boued-chatal. Diou gazeg c'hell pounner a valee skoaz ha skoaz hag a chache d'o heul eun arar-brabant. Er park ne oa nemet eur gwaz. Bep an amzer e'kleved e vouez korzennet mat o krial war ar c'hezeg. Dre ma z'ae ar jao warzu ar penn all d'ar park, e welen ar bomm, eur pennadig rodeilet gand ar c'hignalar, o koueza a-hed an ant en eur vru-zuna. Bandennadou dridi a c'hournije a-us d'ar bengenn nevez aret, hag a blave aman hag a-hont, evit lounka leiz o beg ar prenvad dizoloet war an douar fresk. P'en em gavas tost da benn e ero, ar gwaz hag a zalc'he ar sibliou diouz an adrenv a grias krenfoc'h : Fani, Roset, hag a grogas e pogennou an arar. En eur frap krenn e reas da heman lammat er-maez eus an ant hag epad ma troe herr ar c'hezeg en-dro, hep chom a-zav koulz lavaret, hen en devoa troet e arar ha graet d'ezan mont en e labour. Gant tiz e teuent breman warzu ennoun; sellet a riz ouz dremm an den ze a droe hag a zistroe e arar ken ampart ha m'rafe eur bugelig e c'hoariell baper. Eur paotr yaouank oa, eur paotr yaouank a dri pe bevar bloaz war 'n 'ugent, rus e benn ha skiaer e zaoulagad, eur paotr yaouank yac'n a-gorf hag a-spered, evel ma z'eus kalz c'hoaz, a drugarez Doue, e kreiz hor maeziou. Ouz e welet e unan, oc'h en em rei ken kalonek d'al labour war an dachenn-ze, a

chenche doare bep kammed ma rae, n'oan ket evit miret d'her c'haret ha da gaout istim evitan. Kement a c'hell ober nerz ha gened bugale Breiz-Izel, me o c'have o skedi ennan d'an eur-ze : A! a zenzen, na bras eo stad al labourer douar, na pegen uhel eo e garg. E pelec'h kaout eur vicher all hag a lakafe etre daouarn an den kement a c'halloud. Gand isign e spered ha gant nerz e zivrec'h, an den diwar-ar-maez a zo, e gwirionez, kenlabourer Doue e-unan, krouer, asamblez gantan. Ar parkman hag a zo hirio c'hoaz goullo ha maro, a vezo war-c'hoaz dre labour an den ha gant bennoz Doue, karget a eost hag a zanzez bara. N'eus nemet eun dra hag a ve kaer er bed-man hag eo ar vuhez. Ar vuhez, senti a ra ouz al labourer-douar, sevel a ra, koulz lavaret, dindan e seuliou. An douar eo mamm ha magerez an dud; en deiz ma ne vefe mui labouret penaos e chomfje ar bed en e zav? Epad kalz re hir a amzer eo bet disprijet al labour-douar; kouer yaouank ha kristen, poent eo d'it sevel war da dreid evit restaol d'ezan an enor hag ar vrud vat a zo dleet d'ezan. Sav da benn, kar da vicher, tenn bepred, hag e pep lec'h, lorc'h anezi, kred dreist-holl ez eo hag e vezo e pep amzer ar genta hag ar gaera eus an holl micherieu.

L. B.

PERIG HAG AZILIS

Nec'het a-walc'h oa laket ar vugale gand an eonfr koz! daou goublad avalou rus en devoa da rei d'an hini a gavje ar gentel kuzet e danevell ar blantenn aour, ha Fanchig, ar c'hosa anezo, a glaske, heb ehan, en e spered, pe seurt respount a raje d'ar zadorn war-lerc'h.

— « Eur vez e vije d'in, emezan d'e vamm-goz, ma chomfen boud! me, eun danvez-beleg ac'hanon! penaos e rim, neuze, evit prezeg, diwezatoc'h? »

— Fanchig, eme ar vamm-goz, an dour en he daoulagad, te a zo eur blantenn aour hag a zougo frouez aour!

— Han, han! mamm-goz, eme ar paotr, breman eo deuet ganeoc'h, avat! dinec'het oun, hag ez an, beteg disadorn, da drei meur a dra em spered, diwarbenn istor Tonton Hamon! »

Kredi a c'hellit e teuas ar maout gant Fanchig! an daou-goublad avalou a voe d'ezan, met, kalon vat en deus, hag o daou-hanteri a eure da rei peb a damm d'ar re-all, o devoa avi outo.

« — Pleustri em eus graet war ho tanevell, va contr-mat, emezan d'ar veilladeg; setu petra am eus poellet : Ar blantenn aour eo ar c'hrouadur a vez roet, gand an Aotrou Doue, d'ar gerent; rak kement hini a ya e stad ar briedelez a c'hoanta kaout bugale da laouenaat e di, da gendec'hel ar ouenn. Hag eurus eo ar bugel en deus eun tad hag eur vamm gristen evid e hentcha war an douar-ma, e gentelia war e zeveuriou; met, pegen truezus eo stad ar c'hrouadur en deus kerent lezirek, a gav mat kement tra a ra, kement a lavar; a vir ouz e ene da greski-ous e spered da uhelaat, dre ma roont d'ezan nemet meuleudi; i eo a esperont pa ne gavont abeg ebet en o mah, pa ne roont rebech ebet d'ezan; evel ar blantenn zec'h, e

teuy e ene da wenvi, e vuhez a jomo didalvez, hag ar re goz a glevo traou gand an Aotrou Doue pa varvint! »

Ar re a oa endro d'an oaled a jomas souezet o klevet komzou ar paotrig yaouank; gand e Bask kenta eman er bloaz-man; selaou mat a ra pezh a vez lavaret d'ezan er skol hag e skol an iliz; ma plij gant Doue, e vezo eur spered kaer a zen!

Gand aoun na zavfe re a lerc'h en e galon, e vamm vat a reas d'ezan mont war-eun d'e wela, p'en devoa displeget e gentel.

Eur vamm eo evel ar re a gomze an Aotrou n'Eskop anezo, en hanv tremenet, en unan eus e brezegennou ha, me zonz, ne c'hellan ket ober gwelloc'h eged lakat a-nevez komzou talvoudus an Ao. Duparc dindan daoulagad va Iennerien; setu i :

« Kals eus ar re a zo ouz va selaou, emezan, o deus bet « evel don-me, eur gwir Vreizadez evit mamm; eur vaouez « ha n'oa ket bet ouspenn c'houec'h miz er skol; gouzout « a ouient lenn, met skriva ne ouient ket; komz a reent « brezoneg yac'h, hag, en hevelep amzer, e c'hellent dis- « kleria o mennoziou e galleg reiz.

« Ne laran ket n'eo ket dileet beza desket ha skoliet « mat evit beza kristenezed! A-hed ar c'hantvejou, an « Iliz katoik he deus graet muia ma c'helle evit rei des- « kadurez d'ar vugale a bep stad, ha n'eo ket hor reli- « jion zantel eo a zo penn-kaoz ma 'z eo bet distrujet ha « diskaret ar skolioù kristen gand ar Revolution, evit « tenna ar vugale eus a-dre daouarn ar velleien!

« Met, va c'hredit! merc'hed Breiz an amzer goz, mer- « c'hed dizesk, hervez tud a zo, a oa merc'hed a benn, « mammou eus ar c'henta! hag ar re a zo breman gand o « deskadurez, o zesteniou-studi hag all, o devezo c'hoari o « klask beza ker fur hag i! Merc'hed an amzer-ze n'o de- « voa ket a leorion gallek evel ar re a c'hoantaomp gwe- « let etre daouarn ar gristenezed a-vreman, rak mat a- « walc'h int da lenn, met c'houec'h pe seiz leor o devoa, « hag a ouient kouls lavaret dindan envor, leoriou mou- « let e brezoneg : an Istor zantel, an Aviel, Sonjit-Ervad,

« Buhez ar Zent, ar C'hantikou. Gouzout a ouient o c'ha-
 « tekiz peun-da-bean, hag e teskent d'o bugale epad an
 « deiz. Bep pemp pe c'honoc'h vloaz, e reent eur retred
 « kloz. O merc'hed souezus-meurbed! dizesk e oant, hag,
 « o gwirionez, e oant desketoc'h eged ar bayaned goui-
 « zieka! Eurus ar re o deus bet ar merc'hed-se evit malm-
 « mou, a zo bet doareet ganto o spered hag o c'halon
 « hag o deus desket ganto gwirioneziou hor relijion! »
 M'o deus klevet ar brezegenn-ze eus ar baradoz, e lec'h
 m'emaint, ar mammou, ez eus hano anezo enni, o deus
 tridet gand al levenez. Salo o divije lezet, war o lerc'h,
 eur bern mammou henvel outo!

TINTIN ANNA.

KAN AR MOR

Ar c'henta film brezonek
 c'hoariet gant Bretoned

SETU aze eun nevezenti hag a raio plijadur da gement
 hini a gar ar brezoneg.

Ya! daoust ma 'z eo gwasket c'hoaz hor yez koz, a
 gleiz hag a zehou, ha ma weler zoken, Bretoned o nac'h
 hag oc'h ober brezel d'ar yez desket d'ezo gand o mamm,
 e weler ivez, a drugare Doue, re all ouz he lakat da vleu-
 nia a-nevez war douar ar Zent koz : dre o skridou, o leo-
 rieu, hag o c'hazetennou.

Ouspenn-se, kresket eo brud ar brezoneg gand ar pla-
 dennou (disques).

An T. S. F. d'he zro a ro beb an amzer ivez da glevet
 eun dra bennaek e brezoneg; diouz ma leverer ez eus bet
 krouet en deziou-man eur strollad Bretoned da gana allie-
 sce'h kanaouennou Breiz-Izel e Radio-Roazon.

Ha diwar-vreman hon devezo zoken ar blijadur da we-
 let ha da glevet filmou e brezoneg. An hini kenta a zo
 bet savet a zo brao-tre : « KAN-AR-MOR », daoust d'e
 hano hanter c'hailek hag hanter vrezonek : « Chanson
 d'Ar-Mor ».

Tennet eo eus marvailh gallek Jean des Cognets, ha
 troet e brezoneg gant Fanch Gourvil. An istor ma n'eo ket
 gwir a zo koant :

« Yann-Vari Maudéz, mab eul labourer-douar, a
 zo bet kaset d'ar skolañ re ziwezat, ha n'eo ket troet

Photo Ouest-Eclair

An innosant e bered Lannedern

tamm ebet ouz ar studi; dizrei a ra eta d'ar gêr...,
war e droad, rak paour-Job eo!

Kana 'ra er parrezioù a gav war e hent, gwer-
zioù ha sonioù, evit dastum eur gwenneg bennak, evel
ar gloareged gwechall.

En em gavet en e barrez, kenta hini a wel eo Ro-
zen, merc'h ar maner, eur vinorez..... Nebeud amzer
goude e kav tro d'he difenn diouz kasoni eur paotr
berr e spered; deiz pardon Rumengol her gwel
adarre..., kroget eo ar bik en e skouarn hag evit pli-
jout d'ar plac'h yaouank ez a da c'hourin, ar pezh a
ro digarez d'ezan da c'hellout ober goudeze eun dro-
zans ganti war ar blasenn.

Gwasa pezh a zo he c'hulator en deus he frometet
d'eur parizian pinvidik ha n'ema tamm ebet e chal, e
c'hellit kredi, da welet Maudéz oc'h ober al lez d'ez.

Rozen
(Solange Monchatre)

Photo Ouest-Eclair

C'hoar Yann-Vari
(Mari Fournis)

Photo Ouest-Eclair

Photo Ouest-Eclair

Kulator Rozenn (Fanch Gourvil)

Distro ar paour kêz paotr d'ar gêr eus ar skolach, a laka e dad da vont e kounnar rus ha pa wel n'eus ket a zanvez eul labourer-douar ennan ken, her sklap er mêz eus e di, hag e taol warnan e valloz.

A-raok kuitaat bro e gavell, Yann-Vari Maudez a ya betek ar maner da gana e gimiad diweza d'e vuia karet.

Rozenn, siouaz! a zo aet pell ac'hano, gand ar parizian.

Hep ti, na micher, Yann-Vari a yelo, hiviziken, da c'houarnit e vara war ar mor : allas! reuziou, a bep seurt, a gouez war ar vag : dirollet eo an avel, fall eo ar mor, goullto eo ar rouejou hag ar pezh a zo gwasoc'h, eur martolod a zo glazet; Maudez, tamallet da

Photo Ouest-Eclair

Rozenn ha Yann-Vari deiz ar pardon

veza chachet an holl drubuilhou-se war ar vag, a zo diskennet war eur bern reier.

Rozenn, reuzeudik gant he jarizian a dec'h dioutan, eun abardaer, etrezek lanneier Breiz...

Ha setu ma klev, o tont eus an aod, eur werz.... Yann-Vari eo, o kana d'ar mor kanaouenn e galon rammet.... Rozenn a anavez e vouez, hag evid e glevet gwelloc'h, e serr he daoulagad, en eur vale warzu ar c'haner.... Met, re dost eo aet eus an tornaod, hag ar paourkez plac'h yaouank a gouez er mor... Yann a glev he youc'hadenn spontus ha buan, e nij d'he sikour!... Re ziwezat, rak goloet eo Rozenn gand ar c'hoummou hag hen d'e dro a zo lounket ivez gand ar mor.

**

1 foto Ouest-Eclair

An daolenn ziweza dreist-holl a zo kaer :
 En eur c'heo, e welit Rozen, he bleo hirr fuithet
 war ar mor, ha Yann-Vari daoulinet dirazi o kana
 flour poz diweza KANTIK AR BARADOZ :

Berr kavan an amzer
 Hag ar poaniou dister
 O sonjal deiz ha noz
 E gloar ar Baradoz....

hag ar besketaerien a zo er mor, a ouel, en eur ober
 sin ar groaz....

Eur wagenn eonennus a zav..... ha netra ken !

Photo Ouest-Eclair

Yann-Vari Maudez, martolod
 (Yvon ar Marc'hadour)

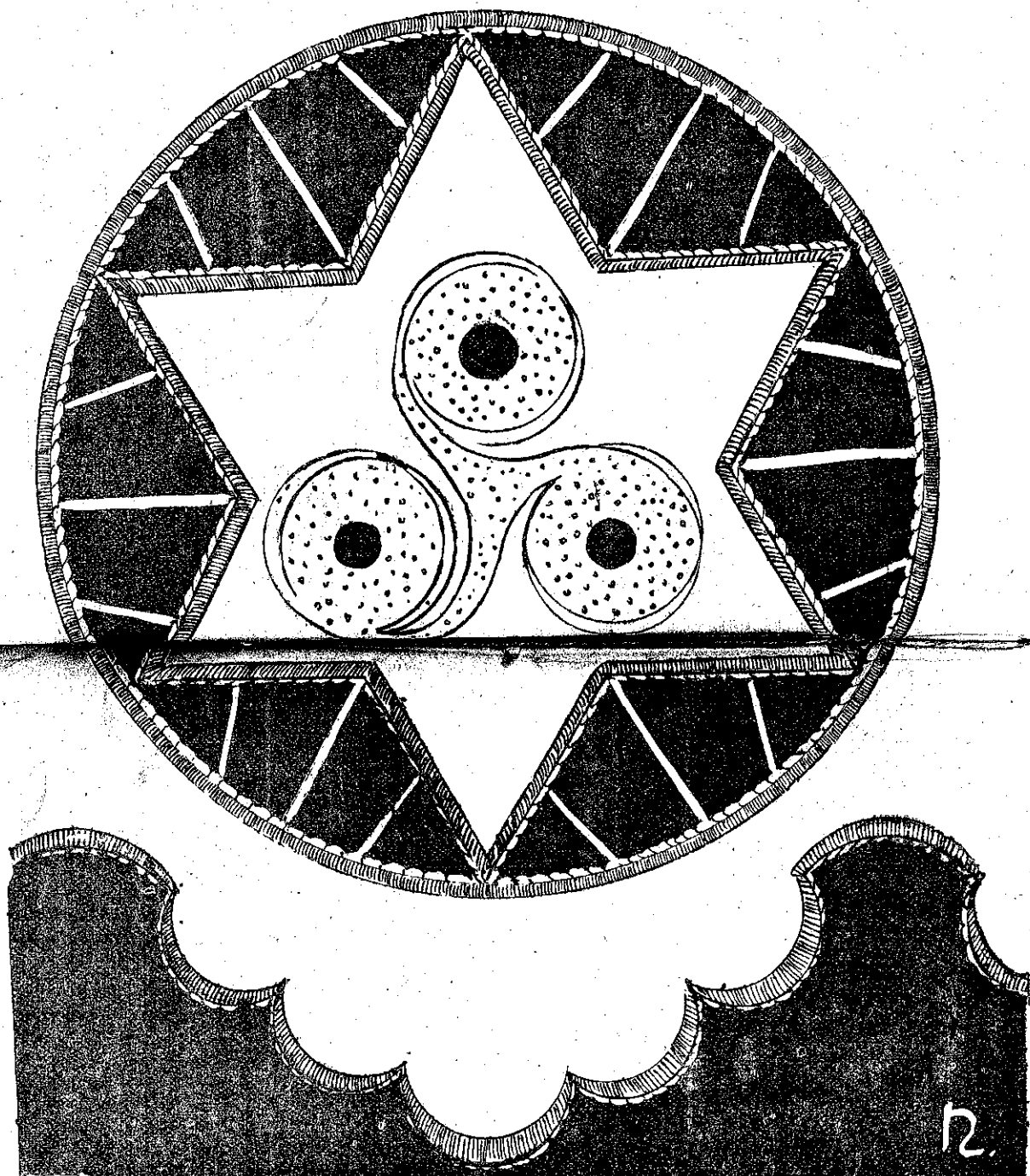
Er film-se e weler c'hoaz, taolennou eus lec'hioù kaera
 hor bro evel ar C'hreisker, Kastell-Keryann, bered
 Lannedern, Huelgoat, Rumengel, Sant-Gwennole-Pen-
 marc'h, hag e klever kanaouennou eus ar re zu-
 diusa evel *Sylvestric, Mona, N'eur vont d'ar feunteun*
da vit dour, An Angelus brezonek, Ni ho salud Ste-
redenn-Vor, Ar Pilhaouer, tennet an darn vrasa anezo
 eus leoriou kanaouennou ar Bleun-Brug.

Fizians hon eus e vo diskleriet hepdale « KAN-AR-
 MOR » e patronachou Breiz-Izel hag e vezo grêt d'ezan
 enno eun digemer ken bras hag an hini en deus bet e Roa-
 zon. Eun dra vat eo, e vefe hirviziken eur SINEMA BRE-
 ZONEK, pegwir e vez grêt sinema breman en darn vrasa
 eus hor patronachou.

Meuleudi eta d'an « Ouest-Eclair » en deus grêt ar
 film-se, diwar e goust, ha « Feiz ha Breiz » a zo laouen o
 kinnig e wella gourc'hemennou d'ar re holl o deus la-
 bouret war « Gan-ar-Mor ».

Herri CAOUISSIN.

Ar Steredenn Geltiek

— Mignonezed kez, gant gouellou Nedeleg, e roan aman, er miz-man, eur steredenn da vrouda. Ar skouer-se a c'hell kaout implij evid eun araogenn-chiminal, dreist-holl, pe c'hoaz evid eur golo-taol pe eur golo-leor.

— Ar steredenn hag ar c'helc'h a vez broudet e « feston » ; an tresennou keltiek a weler er steredenn e « bourdon », hag e kreiz an tresennou-se, e vez broudet pikou tréz.

M'ho peus c'hoant da vrouda ar skouer-se gant neud a bep seurt liou, e c'helloc'h ober ar c'helc'h e melen, ar steredenn er glas, an tresennou keltiek e gwer hag ar pikou tréz e ruz. Er miz a zeu, e roin d'ec'h eur skouer all da vrouda gant heman, evit ober eun dorehenn. Nedeleg laouen d'ec'h holl ha kenavo.

Kuzulioù ar Medisin

Ar goanvennou

Ema deuet ar goanv! eur bern tud a zo klanv o daouarn gand ar goanvennou; ez an da verka aman an doare d'o louzaoui.

Ar re a zo tuet da gaout goanvennou a die souba o daouarn (pe o zreid, m'o deus ivez goanvennou enno) e dour diwar delioù kraon, bemdez, ha tomma ma c'hellont ha frota outo, goude, dour Kologn, alkool kamfret pe eol teurbantin; ober a dileont an dra-ze da stanka an hent ouz ar goanvennou.

Ma teu, daoust da-ze, an daouarn da glenvel e c'heller c'hoaz : ober eun toull en eun irvinenn vras hag e leuna gand eol da zibri; poazat, goude, an irvinenn-ze gand he eol en eur gastolorenn ken a vezo teo evel yod; kemmeski ar yod-se hag e lakât diou wech bemdez e lec'h ma 'z eus goanvennou.

Derc'hel an daouarn pe an treid, epad eur c'hart eur e dour tomm ez eus bet poazet kaol ennan.

Gwalc'hi ar goanvennou, diou wech hepken, en eur banne dour hag a vezo ammoniak ebarz : 50 diveradenn dre litrad.

Lakat, en eul litrad dour, 300 gramm houarn koz epad daouzek eur ha gwalc'hi ar c'hlanvennou gand an dour diwar an houarn-ze.

Lakat eun dournad holen rous en eur gastolorennad dour tomm ha souba an daouarn ennan eur wech pe ziu; frota ar goanvennou gant keuvr diou pe deir gwech; unan eus al louzeier-ze a bareo ar goanvennou hag evid e drugarekaat ar re a vezo bet pareet a lavaro eur « Bater » hag eun « Ave Maria » evit

PAOL AR RIOUALLON

MARVAILHOÙ KOZ

(Photo Feiz ha Breiz)

Menez - Are

gant

Gab ar Gettel

MAB da Yann ha da C'hlaodina ar C'hoant, Gab Brousseau a deuas er bed, er Gettel Vras, e takad douar Kerbrat, e parrez Scrignac, d'an 20 a viz kerzu 1870.

Tritidigez a oa neuze war ar vro; ar brezel etre ar Frans hag ar Prus a oa en e wasa; tritidigez a oa ivez war ar barrez; an dud a varve evel kelien, diskaret gand eur c'hlenved eus ar re spegusa : ar vrec'h; er bloavez-se e varvas 231 den e Scrignac; e

miz kerzu hepken e varvas 80 ha derveziennou a veze, evel d'an 11 ha d'an 28, e weled betek seiz korf maro o tont d'ar vered, an eil warlerc'h egile.

Er Gettel, pa oa paotr yaouank eo e teskas Gab ar c'hontadennoù koant a vouldimp aman hiviziken, tamm ha tamm, keit ha ma padint; o c'hlevet en devoa gant pillhaouerien Botmeur hag ar Fouilhez a veze neuze o redek Breiz-Izel eus an eil penn d'egile hag a ouie digoll brao bras, gant o marvailhou hag o rimoustadennoù, an dud vat a roe lojeiz ha boued d'ezo.

Harp er Gettel ema chapel didrouz Peridec, el lec'h m'eo enoret sant Nikolas Tolentino; tad Gab a voe kloc'her ar chapel-se epad daou vloaz hag hanterkant ha Gab e-unan a jomas er garg-se, warlerc'h e dad, epad pevar bloaz war nugent, betek ma teuas eus a Gervaguon, el lec'h m'edo abaoe ma oa dimezet, da jom d'ar vourc'h er bloaz 1931.

Ar c'hontadennoù a zo grêt evit beza klevet, kentoc'h eget evit beza lennet, sur a-walc'h, c'hoant hon eus bet, evelato, da zastum kontadennoù Gab, rak spered Kerneviz Menez Are, a zo enno ha pec'hed eo o lezel da vont er bez, en o fez, gand ar c'honter laouenn am eus kavet, war va hent, hag a oar o diskleria ker kaer ma vez kavet berr gantan nozveziou hirra ar goanv.

Y.-V. P.

Yann ar C'hoat Bras

UNAN a oa bet er C'hoat bras, e Scrignac, o chom, gwechall goz, hag a veze grêt Yann anezan; n'en devoa netra, war e hano, nemed eur c'hoz ti-taoualc'h, e kreiz ar menez hag eur park stag outan ken treut e zouar ma n'en deveze eost ebet ennann henvel ouz eun eost; n'eo ket souez, rak, ar menez gwella ma'z eo eo da vaga brug :

*Da veneziou Scrignac
E kaser an diaoul da grignat.*

Daoust da-ze, Yann en devoa gellet dimezi, evelato, da Janned ar Gwernaon hag a oa ker paour hag hen.

Paour ken e oant a-walc'h e oant. Dont a reas an dud da greski hag ez eas Janned da c'helver Yann da zont d'ar gêr :

« He! Yann, dont d'ar gêr huan, ema an dud o vont da greski! » hag e voe galvet eur wreg eus a gichen da zont wardro Janned.

Pa deuas ar c'hrouadur er bed e voe laket en eur gestenn blouz koz a oa dre eno ha Janned a lavaras d'he gwaz klask e zilhad a oa en eun tamm pres, eur bragez bergasom, eur chupenn Segovi hag eur jiletenn rigodon ha mont da glask eur paeron hag eur vaeronez. Pa voe kavet an daou-man, ez ejont, d'ar vourc'h, gand an hini bihan a voe badezet hag hanvet Yann, evel e dad.

Mezo dall e oa ozac'h ar C'hoat bras, en deiz-se, abenn ma oa en em gavet er gêr.

« — Met n'eo ket a-walc'h beza mezo bemdez, eme Yann, warc'hoaz e rankan mont da zervezia! »

**

Antronoz, Yann a gemeras ar zac'h war e gein hag a yeas da ober eun tamm tro etrezek Berrien; p'en em gavas e Leztrezek edo ar vatez oc'h ober krampouez :

— Doue r'ho pennigo! mamm; 'm eus aoun emaoe'c'h oc'h ober krampouez hag eur gwall vern a zo ganeoc'h. Deuet oun da welet ha n'eus ket a gaoc'h yer da werza aman; me a baeo eur gwenneg al lur ar c'haoc'h bloaz, daou, ar c'haoc'h daou vloaz, ha tri, ar c'haoc'h tri bloaz; en hent-se eo an esa d'eomp ober hor marc'had.

— O! mat, eme ar vatez, gortozit eur pennad neuze; en ti koz aze ema g'ud ar yer ha ne vezin ket pell evit das-tum eur zac'had mat d'eoc'h da vont ganeoc'h!

Hag hi d'an ti koz; dal ma oa troet he seuliou ganti, Yann a daolas ar bern krampouez, en e zac'h, ha dao en hentchou, mar goule, en eur c'hoarzin d'ar paourkêz matez a oa o tibaba he marc'hadourez en dra c'helle.

— A! Janned, eme Yann, p'en em gavas er gêr, c'houi pa vezec'h o troia n'ho peze nemet krapouez louedet; me 'm eus kavet krapouez hag a zo mat ha fresk!

Ha Janned o welet sac'had krapouez Yann a jome sebezet.

**

Abenn eiz dez goudeze e oa debret ar c'hrapouez ha Yann a dapas e zac'h hag a yeas da Gerloser Plourac'h.

An abardaez a oa p'en em gavas eno : « Ha n'eus ket a veyen, emezan, da loja aman fenez? »

« — Aman ez eus fest da gaout ware'hoaz, eme an ozac'h, ha labour hizio! fichit e goan d'an den-man, hag her sikouro da beilhat patatez! »

Antronoz an ozac'h a yeas d'an oferenn viutin; Yann hag en devoa kousket er c'hraou, war ar plouz, à deuas d'an ti : « Sell, eme ar wreg, me a ya da c'horro ar zaout; te a fiho an tan dindan pod ar zoubenn ha bremaik ez pezo da lein! »

Yann pa oa lezet e-unan en ti a lakeas, en e zac'h, ar bara, ar c'hig hag ar gwin a gavas dre eno hag a yeas en hent ken didrous ha tra.

« — A! ta, birvi a ra ar zoubenn? » eme ar wreg pa deuas en ti.

Siouaz! pa yeas d'an nec'h e welas e oa tremenet al laer dre eno hag e oa êt gantan kement tra he devoa prenet evit ober ar fest.

P'en em gavas Yann, er C'hoat bras, Janned o welet pegen leun e oa e zac'h adarre hag o welet pebez traou mat a oa ennan a jomas sebezetoc'h eget biskoaz.

**

An traou-ze ne badjont ket pell; abenn eiz dez goudeze, edo Yann en dro adarre hag hen, en taol-man, da Lohuec, da di eur plac'h eus a Gervourc'hiz ha ne oa nemeti er gêr :

— Doue r'ho pennigo! emezan.

— Bennoz Doue d'eoc'h! emezi.

— Me, eme Yann, eo pourvezer ar baradoz! N'eus ket maro eur mab d'eoc'h?

— Eo 'vat, eme ar wreg.

— Ya! ha n'ho peus roet nemet eur c'hoz linsel doull d'ezan da vont gantan.

— Gwir eo, eme ar wreg, met me a zo o vont da rei 100 skoed d'eoc'h, va gouel-mikael, da gas d'ezan, ha neuze dilhad eured va gwaz.

— Mat a rit, avat, eme Yann, me a raio ho kourc'hennou d'ezan!

Ha Yann kuit.

P'en em gavas ozac'h Kervourc'hiz, er gêr, e wreg a voe mall ganti lavaret d'ezan ar pezh a oa tremenet :

« Ne ouezes ket piou a zo bet aman abaoe? emezi! pourvezer ar baradoz hag em eus roet d'ezan 100 skoed ha da zilhad eured! »

An ozac'h a welas dioc'htu e oa bet tapet e wreg; en e gounnar e kemeras eur marc'h hag e redas buan warlerc'h al laer.

Yann, p'oa en em gavet e kichen eun ti, el lec'h m'edoù o tei o welet ozac'h Kervourc'hiz o tont war e lerc'h a yeas en eur pil lann a oa raz ennan d'an doerien; ar reman a oa aet d'o lein hag hen gwennet mat e zilhad ganton ha pignat en o skeul.

— Petra, eme ozac'h Kervourc'hiz da Yann, p'en em gavas harp ennan, n'ho peus ket gwelet unan bennak o vont dre aze, eur sac'h gantan ouz e gein?

— Eo, avat, eme an toer nevez, n'ho peus nemet staga ho marc'h aze ouz an ti, mont gand ar wenojenn a ya d'ar parkad lann a zo a-hont pelloc'h hag e kouezoc'h warnan dioc'htu.

Ken dinec'h ha tra, ozac'h Kervourc'hiz a gemeras ar wenojenn a oa bet diskouezet d'ezan; dal ma oa tec'het, Yann a bignas war e vare'h hag a yeas ac'hano d'an daou lann.

Pa deuas egile en dro, an doerien, debret o lein ganto, a oa pignet war an doenn hag hen ha lavaret da unan anezo : « Te ez peo lavaret d'in mont er park aze hag em

bije tapet va laer! n'em eus tapet den hag evit doare unan eo ez eun tapet adarre, rak va marc'h a zo aet ac'han ha n'eo ket aes gouzout e pe da! »

— « Me! eme an toer bras, met n'em eus ket komzet ouzit zoken! »

Ozac'h Kervoure'hiz, en e gounnar, a dapas krog er skeul, a bilas an toer d'an traon, hag a yeas ac'hano, d'ar red, etrezek ar gêr; p'en em gavas e Kervoure'hiz, evit miret ouz e wreg da ober trouz d'ezan e lavaras d'ezhi : « Kavet em eus pourvezer ar baradoz; skuiz-maro e oa hag em eus roet va marc'h d'ezan! »

— « Mat ez peus grêt, eme ar wreg ; breman e vezo aes d'ezan mont d'ar baradoz ha founnusoc'h ez ay! »

P'en em gavas Yann, er C'hoat bras, e voe digemeret brao gant Janned : « Chesus! emezi, eur marc'h! »

— Ya! eme Yann ha 100 skoed ouspenn ha dilhad nevez!

— O! Chesus! Chesus! eme Janned, c'houi a zo mat an dud ouzoc'h, avat; me ne 'z in ket ken da glask an aluzen; d'in-me ne roet nemet bara zec'h ha krampouez kras!

(DA GENDERC'HEL).

Kouigenn Seza Zimsan

(Diwar marvailhou pobl Kembre)

BEZ e oa gwechall eur wrac'h koz, Seza Zimsan he hano : eur vaouez kasatis ha donjerus, ma oa unan; ken dizantet e oa ma venne he fri hir ha kamm pokat d'he elgez.

Eur skubelenn a veze ganti war he skoaz hag an holl, er penker, o devoa aoun razi.

En ti tosta da Zeza Zimsan edo Catou Garedig o chom; gwarizi he devoa ar wrac'h ouz Catou hag atao e veze o klask ober eun droug bennak d'ezhi dre ma oa pinvidik ha ma klaske tremen braoa ma c'helle diouz an holl.

Seza Zimsan a oa pinvidik ivez, met ne oa ket gouest da ober brao da eun den rak n'he devoa ket grêt eun

SEZA O STROBINELLA E C'HOUGENN

holl vad a-holl viskoaz. Kas a veze enni pa gleve meuli Catou Garedeg.

« Me a oar petra 'rin, eme ar wrac'h koz; dere'hent Nedeleg e rin eur gouignenn gaer a strobinnellin (1) hag a gasin, e kalanna, da Gatou an ti tosta; kement hini a zebro eus ar gouign-se a ranko raktal diskenn war an hent da ranna e arc'hant gand an dud a en em gavo gantan; a! a! eun eur goude m'he devezo Catou an ti tosta debret he zamm kouign, n'he devezo gwenneg ebet ken en he zi! »

Seza Zimsan a yeas da ober he c'houignenn hag, endra m'edo ouz hen ober, her strobinnellas a-benn teir gwech.

Antronoz, p'edo Catou Garedeg war dreuz he dor, e roas ar gouignenn d'ez; Catou n'he devoa ket kals a c'hoant d'he c'hemeret da genta, dre m'he devoa grêt diou gouignenn all he-unan, a-benn neuze.

« — Bennoz Done d'oc'h, da veza bet sonj ac'hanomp, emezi d'ar wrac'h koz, met diou am eus grêt, va-unan! »

« — Kemerit houman, evelato! » eme Zeza Zimsan hag e kementas Catou kalanna ar wrac'h koz goude beza lava-

(1) Strobinnella : ensorceler.

ret eun nebeud geriou brao d'ez; d'he zrugarekaat euz ar pez a oa deuet ganti.

« Biskoaz, eme Gatou, outi he-unan, pa oa aet ar wrac'h koz ac'hano, biskoaz ne welis hounnez oc'h ober kement all : Seza Zimsan o rei eur gouignenn d'in d'am c'halanna! Mat a-walc'h am eus grêt c'hoaz o kemeret ar pez a giunige d'in ha marteze oc'h en em glevimp gwelloc'h hiviziken! Met, kaer a zo lavaret, n'oun ket evit dere'hel teir gouignenn evidoun va-unan; gwella am eus da ober eo kas kalanna Seza Zimsan da Zivi an Arour a zo o chom e Penn-ar-Roz. Ya! aze ema an taol! ez an d'he c'has d'ezan dioc'htu! »

Ha Gatou Garedeg a gasas ar gouignenn da Zivi an Arour; heman en devoa bet, a-benn neuze teir gouignenn all digand e amezien, setu ma lakeas en e benn kas kouignenn Gatou da Vari ar Pont-Frenn.

« Sur oun, emezan, e vezo lore'h en hounnez, gand ar gouignenn-se! »

Divi an Arour a glozas ar gouignenn hag her c'hasas da Vari ar Pont-Frenn.

« Setu aze avat hag a zo brao, eme Vari, pa welas Divi; o vont da Grec'h-an-Avel e oan fenez da dremen goueliou Nedeleg, da di va moereb Jannton, hag, en hent-se, n'em bezo ket a ezomm a gouign, er bloaz-man, met me her c'haso da Gaour an Talec a zo aze o veva er c'hoat! »

Kaour, p'en em gavas Mari en e di a oa laouen, evel ar Spered Santel, rak nevez digaset e oa bet diou gouignenn d'ezan gand e dad koz hag e vamm goz.

« O! eme Gaour, me a oar petra 'rin; me a gaso ar gouignenn-se da Dhomas ar C'holin; hennez ar reuzeudik-se n'en deus tanvet kouignenn ebet biskoaz, en e vuzhez! »

Thomas, pa zigoras ar bakadenn ha pa welas ar gouignenn, a grogas aoun ennan : « Ar c'halanna-man n'en deus ket kals a zoare vat; me her c'haso d'an Dreinog, da Zaig ar Pigog. Hennez a zo marlonk hag a zebefe n'eus fors petra. »

Saik a roc'he, en dra c'helle, en e wele, pa voe dihet gant paotr ar post o skei war dor e di. Digeri a eure buan ar bakadenn.

« O! O! emezan, eur gouignenn! Biken ne dorrin va naoun gant hounezh! Me her c'haso da Ber an Diog; hennez a zo kel lezirek (1) ma ne garo ket kemeret ar boan da ober eur gouignenn; lorc'h a vezo ennan o kaout houman d'e galanna. »

Per an Diog m'en devoa diegi oc'h ober eur gouignenn en devoa kement all a ziegi o staga gand an hini a oa digaset d'ezan :

« Setu aman, avat, eun abadenn; rankout debri ar goz kouignenn daonet-ze, en deus digaset aman Thomas ar C'holin. Eun druez eo, evelato, he stlepel war ar bern teil; m'her c'haso da Zeza Zimsan, gwrac'h koz ar penker; hounnezh ne vez ket kaset kement-se a galannaou d'ezhi hag a vezo eun trouc'had mat a lorc'h enni o kaout ar gouignenn-se. »

Da zeiz Nedeleg, diouz ar beure, e skoas paotr ar post war dor Seza Zimsan hag e roas ar bakadenn d'ezhi; n'he devoa bet, e c'hellit kredi, en deiz-se, pakadenn all ebet nemeti. Hag hi d'hen digeri : eur gouignenn a-berz Per an Diog.

« Brao a ra Per d'in, avat, eme ar wrac'h koz; doare vat he deus e gouignenn ha blaz vat a dle kaout ivez! »

Seza Zimsan a azezas ouz taol hag a gemeras eur skli-seun eus ar gouignenn; mat her c'hasas hag e kemeras eur skli-seun all hag eun all hag eun all ha ne ehanas nemet pa oa debret ganti ar gouignenn en he fez.

Ne oa ket evit gouzout, e c'hellit kredi, e vije ar gouignenn-se an hini en devoa grêt he-unan en deziou a-raok hag a oa bet strobinnellet ganti a-benn teir gwech. Eur pennad goude, Seza Zimsan, a zigoras ar pres el lec'h m'edo he zenzor; kemeret a eure he arc'hant hag hel lakas e sier bihan hag e tiskennas war an hent da rei peb a zac'hadig da gement hini a en em gave ganti.

An holl, ouz he gwelet, a jome sebezet :

(1) Darn a lavar «lezourek».

« O! Jezuz! emezo, petra 'zo digouezet, eta, pa deu Seza Zimsan da veza ker brokus. »

Raktal goude, ar wrac'h koz a deuas en dro d'he zi ha pa welas petra he devoa grêt e savas keuz bras ganti, da genta, met, a-nebeudou, e welas pebez tra gaer e oa beza karet gand an nesa hag e oa gwelloc'h beza paourc'h ha beza deuet gwelloc'h d'an holl : tud ar penker a oa deuet d'he c'haret dre ma oa mat ha laouen outo; Catou hag hi a en em gleve dreist ha ranna a raent pep tra an eil gand eben. O weled an nevezenti-ze, an holl a jome sebezet, nemed unan : Per an Diog : heman a oa diviner.

« Gouest e oar da gredi eo ar gouignenn-se he deus he laket da veza karet gand an holl! »

Pell emaez diouz ar wirionez.

R. E. G.

Cymru 'r Plant

(Kontadenn degaset d'eomp gand an dimezell

MEIRION DYFNALLT OWEN).

Kuzuliou ar geginerez

A L lipig eo a ro blaz d'an traou, « diouz ar boan az pezo kemeret e vezo da lipig », eme Gatell. Kemmesket mat e rank beza war an tan; poaz mat e rank beza, na re deo, na re dano; ma vez disasan ne vo ket mat; red eo gouzout kementada ar pezh a zo da lakat ennan, evit e zaoura; evit beza poaz, al lipig ne rank ket birvi war an tan, met rei a ranker amzer d'ezan da boazat, goestad, hep birvi.

Lod eus ar merc'hed a laka deliou tin ha lore el lipig evit e vlaza; me ne garan ket an dra-ze : lakit nebeud eus a bep tra hag e vezo gwelloc'h ho lipig; tanvait hez da c'houzout hag a-walc'h hoc'h eus laket.

Penaoz e reoc'h lipig gant tomatvez?

Kemerit eiz pe zek tomatvezenn, — avalou ar Meksik a raer anezho a-wechou — troc'hit i a dammou; o lakit en eur gastolorenn gant tri benn ognoun; troc'hit ive, eur ivin-kignenn, eun tammig persilh, pebr hag hollen. O lezit er gastolorenn, gand eun tamm amann hag eun nebeud sua-kig, pe c'hoaz soubenn ar c'hig-saout.

Eur wech all e lakin amañ an doare d'ober meur a lipig all a blijo d'an holl. Eur pezh lorc'h a vez e Katell, bep miz, pa lenno va fennad-skrid war « Feiz ha Breiz »!

LIZIG.

Ar skol vrezonek

EXERCICE I

COURS ELEMENTAIRE ET MOYEN

Nommer en breton et en français, vingt instruments qu'on trouve dans une ferme. Faire entrer chacun de ces noms dans une courte phrase bretonne.

EXERCICE II

COURS MOYEN ET SUPERIEUR

— N O E L —

Noël est surtout la fête des petits et des pauvres qu'elle relève et console. Autrefois il y avait des hommes misérables, qu'on appelait des esclaves. Ils pouvaient se plaindre et gémir, personne parmi les païens ne les écoutait. A eux comme à des bêtes de somme, les injures, les coups, la mort même, sans motif, par caprice. Alors, la volupté, la richesse et la gloire avaient leurs idoles et leurs temples; l'infortune et la souffrance ne trouvaient aucun abri. Or une nuit dans une étable abandonnée, voici que naît sur la paille le Fils de Dieu! De sa richesse découlent, depuis lors, toutes les consolations qui guérissent nos plaies et allègent nos souffrances.

GERIOU DIES. — Consoler : frealz, -- console : frealz, -- misérables : reuzeudik, -- esclaves : sklavourien, -- gémir : hirvoudi, -- les injures : ar gwall-gomzou, -- volupté : plijadurlou ar c'hig, -- infortune : paourentez, -- abri : goudor, gwasked.

EXERCICE III

COURS SUPERIEUR

Ecrire une lettre à un frère soldat pour lui donner quelques nouvelles de la famille.

**Lanig o vont da di e yamm-gez
da zeiz kenta ar bloaz**

Bisig. — O ! Lanig, ne c'hellan ket bale ken... re grenv eo an avel !...

Lanig. — N'eus fors ! deus atao hag evit beza krenfoc'h da stourm ouz an avel kanomp. (Kana ra).

« O ! Me da gar ti va zadou...

Bisig. — Breman, e ranki dont war da giz !...

Lanig. — ...en eur nijal c'hoaz ! Bah ! deomp atao, laouen !... (Kana a ra adarre) :

Met d'ar ger pa zistroan,
En c'halon e lanvan ar blijadur,
al levezet vrasa...

Bisig. — Te 'gav d'it ?...

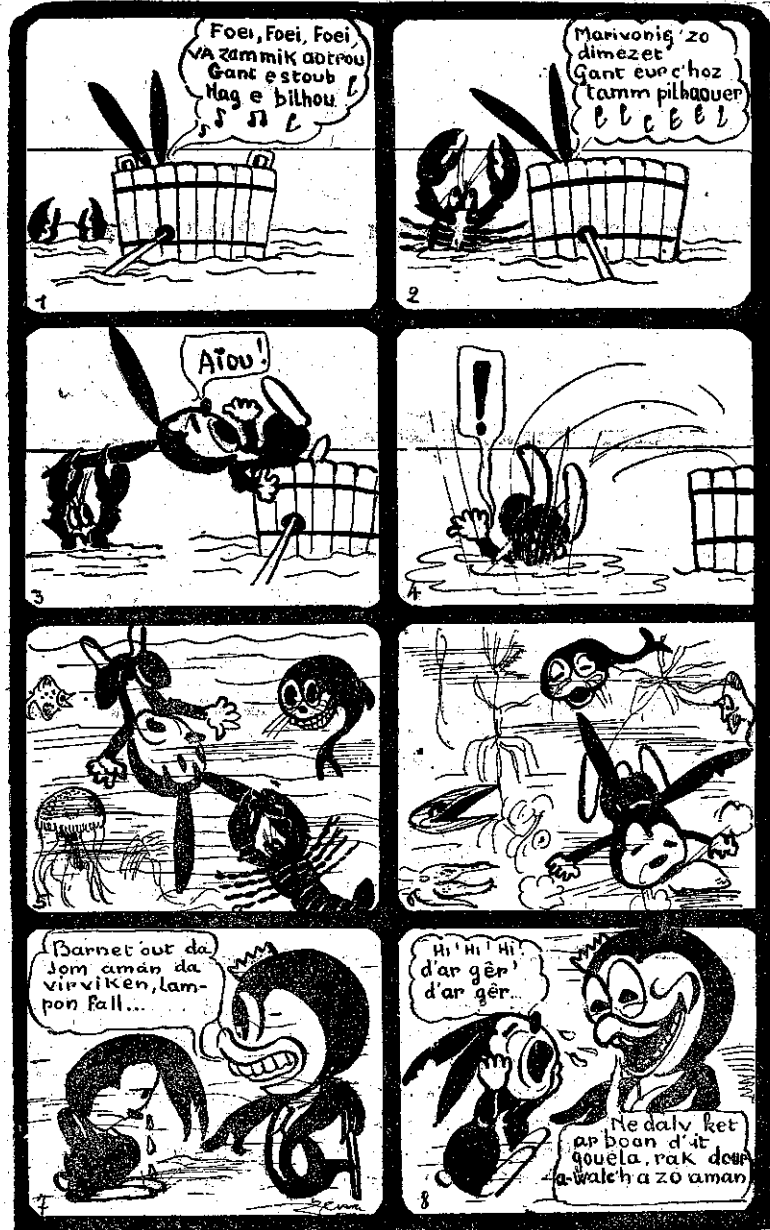

Lanig (o kana bepred) :
Pa deu an avel da c'houeza:
Ar mor da eocenna,
Pa zirôll an holl drougou er goanv

Bisig. — Ha breman, petra leveres ?

Lanig. — Bloavez mat, daoust da bep tra !

Perak Per ar c'holin n'eo ket c'hoaz en em gavet e Breiz-Izel !...

...Ha breman, daousf hag e c'hello Per en em denna eus an dro fall-re a zo c'hoarvezet gantan ? Gvelet e vezo er miz a zeu.

KELEIER AR MIZ

XXVe GOUEL AR BLEUN-BRUG

Ar Bleun-Brug a raio e c'houelioù, er bloaz-man, evid ar bempet gwech war nugen, d'an 1, 2 ha 3 a viz gwengolo a zeu.

Ar gouelioù kaer-se a vezo grêt e Pleyben, e kalonein Breiz-Izel hag an dervez diweza, da lavaret eo an 3 a viz gwengolo, a vezo renet gand an Aotrou Duparc, eskob Kemper ha Leon.

Pedi a reomp holl strolladoù kanerien Breiz-Izel, re Leon, Kerne, Treger, koulz ha re Wened, da zeski adalek vremen, o c'hanaouennoù kaera evit dont di d'o c'hana d'an 3 a viz gwengolo a zeu.

KANAOUENNOU BLEUN-BRUG 1935

Evit ma vezo gellet embann, hepdale, leor KANAOUENNOU BLEUN-BRUG 1935, e pedomp kement hini a gar Sonioù, Gwerzioù ha Kantikou kaer Breiz-Izel, da gas o skodenn bloaveziek, da lavaret eo 10 lur, kenta ma c'hellint, d'an Aotrou P. ABJEAN, trésorier des Bleun-Brug, rue Neuve, Plougarnneau, 121.83, Rennes.

Eul leor evelse n'hellier ket e vouta anez kaout er c'hef 12 pe 1.300 lur.

AN T.S.F. HA BUGALE BREIZ-IZEL

Gant Gouelioù Nedeleg 1934, hor c'henlabourerez vat, an dimezell Meirion Dyfnallt Owen, eus a Gervarzin (Car-marthen) a gomzo dre D. S. F., e brezoneg Bro-Gembie, diwarbenn bugale Breiz-Izel.

Komz a rayo eus ar skolioù kristen a stag da zeski brezoneg d'o bugale hag eus ar vistri ha mestrezed-skol fal-lakr a-walc'h evid ober brezel da yez koz hon Tadou.

Kana a raio ivez da heul he frezegenn ar sonioù kaera savet evit bugale en he bro hag en hon hini.

AN DIAOUL GALL E BREIZ-IZEL

Eur bern Gallaoued brein eus kostezioù Paris, renet gant Sedillot ha galvet gant mistri-skol dizoue Breiz-Izel, a zo er goanv-man, o klask diskleria, en hon touez, daou bez eus ar re zigristena. Ar c'henta, « Mon Royaume n'est pas de ce monde », bet savet gant Lorulot, eur c'hanfart bet kondaonet da vont d'ar prizon den ne oar pet gwech, hag an eil, « La Terre des prêtres », bet savet gant Yfig Lefebvre, alvokad, gwechall e Montroulez, eun nac'her e Feiz hag e Vreiz.

Daou bez heugus, hag a zo pec'hed o gouzanv.

Ar Vretoned, a drugarez Doue, a zo savet war o zreid hag an diaoul gall, daoust ma kav ar ministr Regnier hag ar prefed Larquet d'e zifenn, a dap meur a daol botez en e ziadrenv e Huelgoat, e Kastellin, e Kemper ha dreist-holl e Landerne.

Bretoned, kendale'homp da steurm, gant hon holl gal-loud, ouz haderien ar gasoni hag ar dizouelez, rak anez, dizale,

War hon dilhad e nijo ludi kroaz Hor Zalver.

AR PEDENNOU DIRAK AR RE VARO

Bremen ez eus eun nebeud bloavezioù em eus gwelet war « Feiz ha Breiz » eur pennad-skrid diwarbenn ar pedennoù a vez lavaret dirak ar re varo.

N'eus ket pell e oan bet, en eun arvest, hag a greiz respont ouz al Litaniou, an holl a zirollas da c'hoarzin, ker farsus ha ma oa ar c'homzou a deue gand an hini a lavare ar pedennoù.

Pemzek dervez a zo oun bet adarre en eun arvest all; en taol-man n'oa ket henvel; Jann al Lez, eus a Vodilis, a lavare ar pedennoù hag an holl a ouele ker kaer e oant; pedennoù Jann a zo dleet o dastum hag o skigna; pa varvin, e karfen e vefent lavaret dirazon.

Eul lennerez eus Landivisiau.

Divinadennou miz genver

1. — Geriou henvel pe c'houi o lenno eus a gleiz da zehou
pe eus an nec'h d'an traon,
..... = Prenv askellek.
..... = Aer foll.
..... = Hir eus an eil penn d'egile.
..... = Hano eun den.
..... = Gwelet e vezan em fenn.
..... = Me a ia da heul ar bel.
..... = Kavet e vezan en neiz.

(Degaset gant Tanguy Creignou, eus Kleder).

2. — F . i . r . w . e . . . v . . . k . e . ,
A . . . d . . r . a . z . n . e . ' . t
3. — K . . . n . a . . r . g ' . o . . . n . . . l . n .
H . . . a . o . k . e . a . a . a . e .

(An daou grenn-lavar-man a zo bet degaset gant Helena Cuzon, eus Brieç).

4. — Unan o turia, daou o sellet, daou o silaou, pevar o
terc'hel, unan o fichal, ha n'ez eus, en holl, nemet unan.
Petra eo?

(Degaset gant Y. Riou eus Plogonneg).

5. — G . . v . . . a . g . r . . .
C ' . o . . . e . e . a . c ' . k . o .

(Degaset gant Suzanne Simon, Gwitevede).

Arabad degas ar responchou ken na vez moulet divi-
nadennou e'houevrer ha meurz.

KARTENNOU-POST

EVIT GOUELIOU NEDELEG HAG AR BLOAZ-NEVEZ
warno ar Mabig-Jezuz hav e Vamm, evel m'emaint e **P**-
JENN GENTA AN NIVERENN-MAN a gavit da brena,
10 gwenneg ar pezh, e ti **RONAN CAOUISSIN**, « An Droel-
len », **PLEIBER-CHRIST** (Finistère).

Bibliographie

VIENT DE PARAITRE

« **LE RÉVEIL BRETON** », organe de l'**UNVANIEZ**
ARVOR, reprend sa publication.

Au premier numéro nous trouvons : **A nos amis, aux Bretons**, par Jean Choleau, — **Nos compatriotes : Joseph Loth**, par L. de C. — **Arthur de la Borderie**, par le Comte de Laborde, de l'Institut. — **Les Bretons devant l'Impôt**, par Jean Choleau, — **De groedur Breih**, poésie, par Bleu Benal, — **Les Filles de Balensa**, chanson populaire de Haute-Bretagne, — **L'activité économique bretonne**, revue des travaux des Chambres de Commerce, offices économiques, unions commerciales, — **La procession de Notre-Dame du Folgoet**, poésie, par Madeleine Desroseaux, — **Echos**, — **Iaouankiz em c'hosni**, sône, par Léon Le Berre, — **Journaux et revues**, — **Dans les pays celtiques**, — **Bibliographie**.

Abonnement : 20 francs l'an, **MELLAC**, administra-
teur, 10, rue du Gaz, **LORIENT**. — C. C. Postal 128-58
Nantes.

kalanna marc'had mat!

M'hoc'h eus c'hoant da ober plijadur d'eur mignon,
kinniget d'ezan al leor kaer : **SONIOU FEIZ HA BREIZ.**

50 eus kaera soniou Breiz-Izel evit 20 real hepken.

Her goulennit digant : **Ronan CAOUISSIN** « An Droel-
len », Pleiber-Christ, (Finistère) ; C. C. 22.092, Rennes.

BRETONED, evit gwin Champagn

Gwin Champagn, W. SANDERS, Reims

eo gwella ha marc'hamata gwin Champagn a oufec'h
kaout da brena er vro-man.

Evit kloza al leinou bras hag evit krenfaat ar re glavy,
n'eus gwin ebet gwelloc'h egetan !

Goulennit ar prizioù ouz an

Ao. **RONAN CAOUISSIN,**

Représentant à **PLEIBER-CHRIST.**

Yec'hed ar Vugale

Ar "Sirop FERET"

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man
a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz
eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale
hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar si-
rop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en
deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz
d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vu-
gale taget gant an doken, an trouklennou leaz, ar werbl, an
doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu war-
lerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES,**
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

" L'ULMINUCINE MOREUL "

est le dépuratif tonique idéal contre les humeurs, les vices du
sang, glandes au cou, faiblesse, la toque des enfants.

Donne aux enfants ce teint frais et rose, indice de la santé.

Parfait pour les jeunes filles dans la période de transforma-
tion.

Indispensable aux personnes âgées qui se plaignent de fati-
gues, douleurs, retour d'âge.

35 ans de ventes toujours croissant sont la meilleure garan-
tie de l'efficacité de ce produit qui a la valeur du public.

Mères de famille, ne vous inquiétez pas, tant que vous donne-
rez de l'Ulmucine à vos enfants, vous les mettez à l'abri d'un
grand nombre de maladies, c'est le meilleur préventif de la tu-
berculose.

Prix : Grand flacon : 29 francs ;

Demi-flacon : 15 francs ;

Petit flacon : 10 francs.

Si vous toussiez, prenez du **SIROP CELTIQUE**, un de ceux
qui sont le plus estimés. Prix : 12 francs.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCCESSEUR DE L. JEZÉQUEL

Tenner dent

Loreet gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour
ha war gaoutchouk, hervez ar skoueriou diveza

Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e
BRASPARTS hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo
digor e Brest, 4, passage Saint Martin, aboue eur beteg kreisteiz, ha da
2 eur beteg 6 eur. Téléphone 0-16.

FEIZ HA BREIZ

Itron Varia ar Goulou

D'AN 2 a viz c'houevrer e tigouez gouel Itron Varia ar Goulou pe Itron Varia ar Chandelour, kosa gouel en enor d'ar Werc'hez bet savet en Iliz p'eo gwir darn a lavar eo bet savet en amzer an Ebestel.

Goulou a vez douget da brosesion an deiz-se rak da genver an deiz-se ar Mabig-Jezuz, sklerijenn ar bed, a voe kiniget en Templ gant ar Werc'hez Vari.

Daou zen koz, Simeon hag Anna, a oa e Jerusalem o c'hedal donedigez ar C'hrist hag eun dra bennak a lavare d'ezo ne ziskennjent ket e tenvalijenn ar bez, a-raok beza gwelet e zeiz o c'houlaoui.

Sklerijennet gand ar Spered Santel ec'h anavesjont Salver ar Bed er bugel koant a oa gant Josef ha Mari. Her briata a rejonj gant tenevedigez. Ha Simeon, dre e « Nunc dimittis », a laka bemdez an Iliz e genou he beleien a drugarekas Doue da veza grêt d'ezan, a-raok mervel, an enor da veza gillet ambroug e Vab en eun c'hret den :

Breman, Aotrou, lezit ho servicher da vont e peoc'h, hervez ho promesa ;

rak va daoulagad o deus gwelet an Hini a deu gantan ar zilvidigez,

Hô peus savet a-uz an holl boblou,

Evel eur goulou a skleriao ar bayaned

Hag a vezo gloar ho pobl Israel.

Recherchez-vous
le Café à primes?
achetez
le **CAFÉ du JOUR**
il vous plaira!

le sac de 250 gr.
5.85
avec un Bon-Prime

chaque Breton doit
LE CAFÉ DU JOUR
il l'achète dans les Succursales
de l'éco

Ti koz L'OLLIEROU

L'HOSTIS & JORDE, Successeurs

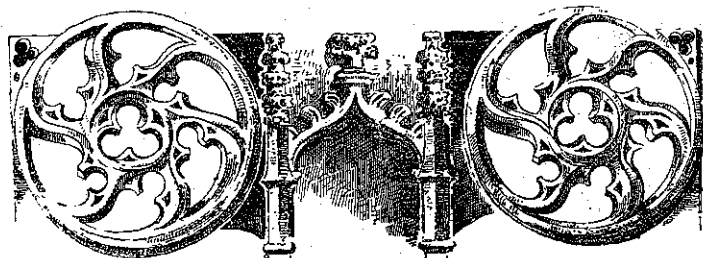
18, 27, rue Louis-Pasteur, 18, 27. — BREST

... Pa ho pezo eun dra bennak da brena, dalc'hit sonj eo en HON TI e kavoc'h ato ar maia da joaz hag an dessintou nevesa e mouchoueroù ha tavancherou brodet.

SEIZ, MEZER, HA DANVEZ A BEP SEURT

Dioc'h ar galite an ti-man a werz gwelloc'h-marc'had eget neus forz pehini all.

Eun eskompt a UGENT REAL DRE GANT a vez roët e marc'hadourez, ha DEK DRE GANT d'ar familhou neverus diwar diskouez o c'hartenn.

AL LIDOU SAKR

DEIZ AR BEDENN

Er miz tremen em eus komzet d'eoc'h eus tiez ar bedenn hag hon eus gwelet e klask Doue hor mad en ilizou hag ez eo dleet d'eomp, d'hon tro, klask enno gloar Doue; er miz-man e komzin d'eoc'h eus deiz ar bedenn hag e wetimp e tleomp pedi bemdez hag e tleomp pedi dreist holl da zul.

I. — PEDI A DLEOMP BEMDEZ

Doue ne bed ket, rak ne vank netra d'e eurusted, met ar grouadurien holl a dle pedi, rak atao emaint e dienez eus eun dra bennak.

Al laboused, eme zant Ambroas, a gan meuleudi d'o C'hrouer, da zav-heol ha da guz-heol, ha ni a vefe duoc'h eget brini ma ne bedfemp ket Doue ivez, da vihana diou wech bemdez, mintin ha noz.

A-holl viskoaz eo bet ar c'hiz-se etouez ar gristenien.

A). — Pedi a dleomp Doue diouz ar mintin,

1) Evit m'hon diouallo diouz pep droug edoug an deiz, « ut nos servet a nocentibus » ; droug a zigouez

gand ar re a bed, buanoc'h c'hoaz gand ar re ne bedont ket.

2) Evit ma westenno Doue hon teod, « linguam refrenans temperet » ; êsoc'h eo d'eun den donvaat eul loen gouez eget n'eo d'ezan donvaat e deod hag ezomm en deus da ober, koulskoude, rak gant an teod e raer droug ken dillo.

3) « Visum fovendo contegat
« Ne vanitates hauriat »,

Ezomm hon eus da bedi kerken, ha m'omp savet evit ma teuo Doue da viret ouzomp da welet, dre hon daoulagad, — prenestrou hon ene, — traou hag a vefe gouest da ober gaou ouzomp.

4) Ezomm hon eus da bedi kerken ha m'omp savet evit ma teuo Doue da viret ouz hor c'halon d'en em staga ouz traou krouet hag hol lakafe da drei kein d'ezan.

Dre hor pedenno diouz ar mintin e lakomp hon daoulagad da zigeri war draou an nenv.

B). — Pedi a dleomp diouz an noz;

1) Evit tenna bennoz Doue warnomp, goude hon dervez : « Benedictio tua sit super nos semper! »

2) Evit ma pellaio Doue diouzomp an drouk-spered, prins an denvalijenn, a zo dale'h mat o troidellat, en hor c'hichen, o klask an tu da lounka unan bennak ac'hanomp : « Querens quem devoret. »

3) Evit m'hon diouallo Doue, evel mab e lagad, « ut pupillam oculi », ha m'hor gwaskedo, dindan e eskell, epad an noz, « sub umbra alarum tuarum protege nos. »

4) Evit ma tigas e Elez da deurel evez warnomp epad ma kouskimp e peoc'h, « angeli tui, qui nos in pace custodiant. » Dre hor pedenno diouz an noz e lakeomp hon Elez mat da zerri hon daoulagad, da viret outo da welet traou euzus an ifern epad an noz.

Pedi a dleomp bemdez; ar bed-man, dal ma ne zougo ket a dud o pedi, a gouezo, en e boull; pedi a dleomp hep paouez : an neb ne ra nemet vad a bed atao :

II. — PEDI A DLEOMP DREIST-HOLL DA ZUL

Ar zul eo deiz kenta ar bed, an deiz ma teuas an Dreinded da growi ar bed-man :

Primo die quo Trinitas
Beata mundum condidit.

Ar zul eo an deiz kenta a vevas Hor Zalver, eur wech ma oa savet leun a c'hloar eus ar bez hag ar zul, eme zant Gregor, eo an deiz kaer ma pigno emman, goude ar varn ziweza, an Holl Zent hag an holl Zentezed, korf hag ene, d'ar baradoz.

Ar zul, deiz an heol, « dies solis », evid ar baganed a zo deuet da veza evid ar gristenien, an deiz Iugernus dreist an holl derveziou, deiz an Aotrou Doue, « dies dominica. »

Ar zul eo deiz an diskuiz; ar c'horf e c'houec'h dervez a zastum magadurez awalc'h evit seiz, met an den n'eo ket eur c'horf hepken a zo ennan,

eur spered a zo ivez,
eur galon a ze ivez,
eun ene a zo ivez,

hag ar spered hag ar galon hag an ene-ze, n'eo ket re d'ezo ivez kaout eun dervez penn-da-benn, evita da c'hellout dastum, en dervez-se, magadurez a-walc'h evit seiz dervez hag an dra-ze a reont da zul; da zul eo e lenner; da zul eo e weler ar gerent, ar glanvourien, an amezeien; da zul eo e wel an tad ag ar vamm o bugale hag ar vugale o zud; da zul eo e skriver d'ar re n'emaint ket er gêr; da zul eo e wisker kaera ar c'horf; da zul eo e wisker kaera an ene; da zul eo e vev an den e vuhez den; da zul, dreist-holl, eo e vev ar c'hristen e vuhez kristen ha mar deo grêt ar zul evit diskuiza, eo grêt, dreist-holl, evit pedi!

O! kaer eo ar pedennou, e pep tiegez, pa vez bodet an holl en dro d'an oaled; an tad eo beleg an ti, met n'eus

pedenn ebet ker kaer hag an oferenn-bred en eur barrez kristen, a vez enni bodet, holl a-unan, ar barrez tremenet, a vez hanvet he zud er bedenn-zul, ar barrez vremen hag eo ar barresioniz a zo en oferenn hag o beleien hag ar barrez da zont hag eo ar vugale vihan hag o deus bec'h e c'houzout, mañ a-walc'h, petra eo an dra vras a dremen dirazo.

E pelec'h kaout pedennou kaeroc'h eged ar re a ganer bep sul, en oferenn-bred : « ar C'hyrie », ar « Gloria », ar « Gredo », ar « Sanctus », ar « Bater », an « Agnus Dei »? Netra n'eo ker c'houek da glevet evel eun iliziad tud o kana ar pedennou dudi-se ken e lakeout bolziou o iliz da dregerni : ar bedenn ganet eo kaera peden a zo er bed.

Na laouen ha pinvidik eo ar Stadou ma virez enno penn-da-benn gwiriou Doue p'en em gav ar zul ha ma weler enno lezennou ar Vro o rei harp da re an Iliz hag en o c'henver na trist ha paour eo ar broiou e lec'h ne beder ket ken p'en em gav ar zul, e lec'h ne weler kemm ebet etre ar zul ha deziou all ar zizun, e lec'h m'ema an dud o veva enno, evel anevaled, kroumet war o ero, eus an eil penn d'egile d'ar zizun, da zul koulz ha da bemdez.

An den, lemma ma vez e spered eo war e dremenven, pa deu sklerder ar bed-all da greski hini ar bed-man; kals tud an eus gwelet o kaout keuz, en o c'hlenved diweza, da veza bet chomet hep mont d'an oferenn, da zul, met n'em eus ket gwelet, c'hoaz, eur penn kristen o kaout keuz, o vervel, da veza bet en em skuizet re o vont d'an oferenn ken alies ha bep sul ha bep gouel berz.

Y.-V. PERBOT

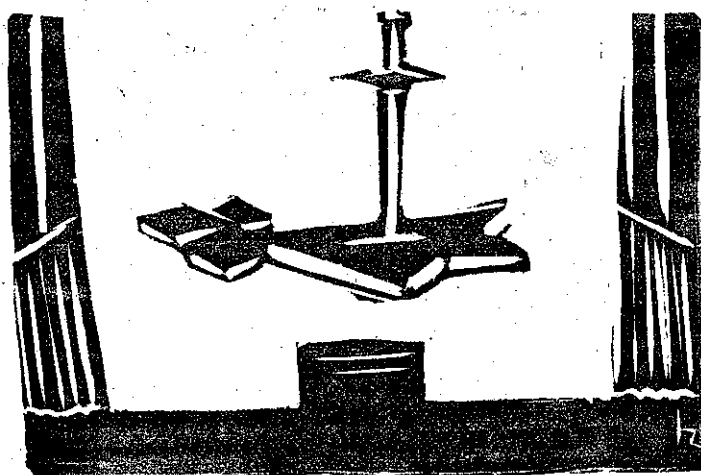

Kouer
yaouank.
kar
da vicher

AR miziou du hag ar bloaz koz, o vont kuit, an eil da heul egile, o deus kaset ganto, a drugare Doue, an amzer denval hag an derveziou glao. Gand ar bloaz nevez, ar c'hommoul teo a zo en em lakaet da vale a-dreuz an oabl hag an heol, inouet oc'h ober e gousk, en deus digoret adarre e lagad gwenn. Poent oa d'an amzer vrapo dizrei, rak hon henchou bihan hag hor baaziou n'oant mui goest da charreat o dour hag a venne dont da veza lennou. Hag ar parkeier 'ta, a c'houlennae an eil ouz egile gant enkrez e pelec'h e chome an dud. An dud? O c'hortoiz ar zec'hor edont. Kerkent ha m'eo deuet ar glao da ehana, int kroget el labour. Epad miz genver, n'eo ket war hor maeziou eo bet gwelet an divrec'h kroazet. Diskiant e vefe mont da glask eosti el lec'h ma ne vez hadet netra. An had, kouezet eo dournad goude dournad, war an douarou nevez troet, hag abarz pell, an haderien kalonek a welo gant joa o foan digollet. Graet o deus ar peza oa en o galloud ober : digeri, freuza an douar, taoler ennan ar greun; tro an Aotrou Doue eo breman da labourat, d'Ezan da rei ar gliz, an heol; d'Ezan da zivorfila, er c'hreunenn, ar vuhez, da lakaat ar vuhez-se da greski ha da veza, eun deiz, eost ha bara. Lavarit d'in ha n'eo ket souezus ar vicher-ze hag a dosta kemend ar C'hrouer hag ar c'hrouadur, hag a ya betek ober d'ezo kaout izompin an eil diouz egile, evit dere'hel ar bed en e zav? Ha penaos kompren e ve labourerien douar dizoue, pa vevont bemdez skoaz ha skoaz gantan ha pa ne eostont nemet drezan?

E peseurt micher all e komz Doue kement d'an den? Ar maeziou o nevezi hag o vervel, o wiska hag o tiwiska, o vleunia hag o tougen frouez, a-hed amzeriou ar bloaz, ha n'int ket evel eul leor, digor bras dirak pep hini, hag a zesk d'ezan petra dle beza e vuhez. El labour douar, eo e kav an den ar muia tro da viret ar gourc'hemenn-ze roet gant Doue, e penn kenta ar bed : « Debri a ri da vara, diouz c'houezenn da dal ». Santel hag enorus eo micher an dud diwar ar maez; rust ha tenn, eo koulskoude. En o zouez arabat gortoz kaout eus ar plasou brao-ze, e c'hounezer enno arc'hant bras, e berr amzer, gant aes war ar c'horfi. Stad al labourer douar, muioe'h eget hini all ebet, a zo eur stad a vrezel; war e hent e kav alies an drez hag ar spern, ha n'eo nemet o vlounsa e zaouarn, eo e c'hell paka ar roz. N'ez eus ket a wir joa el lec'h ma ne vez ket bet a boan. Ar wir joa, an den diwar ar maez he c'hav warierc'h eun dervez kaset da benn, dirak eul labour graet mat, a-zioc'h eun eost goubariet kaer. Ar wir joa, al labourer douar he c'hav c'hoaz o ren e diegez, hervez e faltazi hag isign e spered, o veva e kreiz e familh, pell diouz trouz ar c'heriou, o viret en e galon ar vertuziou, a ra ar sura, eurusted an den er bed-man. E kreiz hor maeziou eo e karer e gwirionez al labour, e vezer dizamant rag ar boan, e ouezer espern, ec'h anavezer mat talvoudegez an traou. Ha setu perak al labourerien douar eo nerz ar vro. En o zouez eo e kaver alies an dud speredeka, ar zoudarded kaloneka. Er c'heriou, ar familhou a zo aet da netra a-benn pevar pe bemp rummad bugale; war ar maez, an hevelep tud a zo en hevelep tiegeziou kantvloaveziou a zo hag atao ker yac'h ha biskoaz. An noblans gwirion, setu i aze, er familhou-ze hag a gar o micher, a chom leal d'ezi hag a laka o foan d'he gwellaat muioe'h mui. N'eus ket eur stad a vuhez all uheloc'h na kaeroc'h eget al labour-douar. Kouer yaouank hag her c'hredi a rez? Perak re alies e plegez da benn dirak ar c'henta krak-aotrou hag e kav d'it eo distera micherour ker savet uheloc'h egedout? En 'han Doue bez' hiviziken muioe'h a fouge ennout gant da vicher.

L. B.

Diwar c'hoari, keleenn

AR re a gemer ar garg da gelenn ar yaouankiz, ha goude ma ne glaskfent o c'helenn nemet diwar c'hoari, a gemer eur garg vras rak diouz ma raint ec'h hentchint o yaouankizou ervat pe o dihentchint a-grenn.

Eleiz a strolladoù c'hoarierien o deus c'hoariet e pevar c'horn Breiz-Izel, er goanv tremen; dastumet em eus rollou ar peziou o deus diskleriet; sebezet e chom eun den o welet peger bras eo niver ar peziou gallek c'hoariet ha pegen dister eo en e gichen niver ar peziou brezonek.

Biskoaz n'eus bet labouret kement ha breman da zevel ar brezoneg, na biskoaz kement d'e ziskar.

Betek-hen ne oa a-eneb ar brezoneg nemed ar c'hazarn, ar skol hag ar c'hazetennou; breman e figaser eus Paris pe e saver e Breiz c'hoarierien ha c'hoarierzed da drei ar Vretoned a-eneb Breiz.

Mantrus eo traou evelse, n'eo ket 'ta?

Sur a-wele'h, met pa zelloc'h ouz an taolennou a zo aman wele'h e weloc'h peger bras eo an droug ha peger mal-hen diarbenn.

NOAL-PONDI. — Da amzer Nedeleg diweza Noaliz o deus c'hoariet **Mister Job er Glean, Ar hent en hadour**; tud a verniou a oa deuet da welet ar c'hoari : meuleudi d'ar Renerien ha d'o c'hoarierien ha c'hoarierzed. **Prins hag ar brinsez-se en o fenn. En o amzer ne voe ket**

PLEYBEN. Deux belles séances récréatives, 20 janv. 1935
Nous ne saurions trop recommander aux Pleybennois de venir nombreux au Patro où ils assisteront à un spectacle de choix :

La Petite Mad, drame social en 4 actes.

La Noce à Simone, comédie gaie à 100%, en 1 acte.

Vouée au blanc, pochade comique de Noussane.

Intermèdes ÷:÷ Chants ÷:÷ Monologues

GUIPAVAS

Séance récréative par les jeunes filles de l'Ecole et de l'Orphelinat.

La Chambre mauve, drame en 3 actes.

Prix de beauté, comédie en 1 acte.

Intermèdes variés.

LANDIVISIAU

Noëlistes

Fin déjeuner.

Le Diamant Noir, comédie en 5 actes.

Les Hésitants, saynète.

Les jets d'eau, fantaisie couronneront ce choix judicieux fait d'après vos goûts....

TREGLAMUS

Gouel brezonek gant Nedeleg

Penn ar plac'h skanv.

An teir c'had.

Nedeleg an emzivadeg vihan.

PLOUGASTEL-DAOULAS

Au profit du timbre antituberculeux au Patro, dimanche 20 janvier 1935.

PROGRAMME :

Les Illusions de Mme Dupont, pièce en 3 actes.

La Bonne à ne rien faire, comique en 1 acte.

PLOUJEAN, au Patro, 29-30 déc.
E tal ar poull, comédie bretonne en 1 acte.

Le Mystère de Keravel, de Botrel, drame en 3 actes.

Br'dou spéculé sur les logements, comédie militaire.

CHATEAUNEUF-DU-FAOU

Arbre de Noël de l'école N.-D. des Portes.

You! You! sonnez les binious, chant mimé.

Veillée de Sainte Catherine, chant.

Miss Annabella fait des confitures, comédie gaie.

Berceuse de Jocelyn,

La Bâche de Noël.

La Fille de Juda, drame en 1 acte.

KAOUENNEC — 23-24 kerzu

Gouel brezonek

Pôtr e vragou berr.

Ar Mevel laer.

Yann pôtr ar gêr.

Soniou

« Feiz

ha Breiz »

PLOUESCAT

Les Compagnons de Saint-Pierre interpréteront samedi en soirée et le jour de Noël, en matinée :

MISTER NEDELEC

Les « Compagnons », après le succès de « Judas er Basion » enrichissent leur répertoire d'une pièce qui connaîtra le succès à Noël.

FOLGOAT : Fête de l'Amicale de l'Ecole libre des Filles.

PROGRAMME :

Me yelo da welet Tintin Sœur, pièce bretonne.

Madame la Mode, comédie satirique.

PORSPODER

Patronage Saint-Budoc

A l'occasion des Fêtes de Noël :

Tri ugent mil lur,

La Médaille du Pilote, Botrel,
Echange de Perm..., comédie militaire.

PLOUENAN

Grande séance théâtrale

Mardi 25 décembre au Patronage de N.-D. de Kerellon :

Le plus fort, drame social en 3 actes et 4 tableaux.

Yann e vragou berr, pièce bretonne, comique au possible.

Une partie de cartes tranquille, pantomime bouffe,
Chants bretons et français, dialogues comiques.

PLOUEZOC'H

Fête de Saint-Etienne

Séance récréative donnée par les jeunes filles du Patronage

PROGRAMME :

Ma liberté, drame en 3 actes.
La dot d'Auvergne, chansonnette.

La lessive, chœur.
Les p'tites Michu, duo.
On demande une Cuisinière, comédie en 2 actes.

Kousk Breiz-Izel, chant.
Ma Normandie, chant final.

PLOUVORN

Dimanche 23 déc., inauguration du Patronage.

La pièce

MOUEZ AR GWAD

a obtenu un véritable succès. Sur la demande de personnes qui n'ont pu entrer, les acteurs ont remonté sur les planches le dimanche suivant.

PLONEVEZ-DU-FAOU

Cercle des Jeunes Filles

Dimanche 23 décembre :

PROGRAMME :

La Noce à Simone, comédie.
Marc'had Kastel-Nevez
Chants et Monologues

PLOUGOURVEST

Trubuilhou ar seiz paotr yaouank.

L'Elève Caporal, pantomime.
Kalz a ganaouennou hag a rimadellou.

SANTEC. — Séances récréatives au profit de l'Arbre de Noël, par les jeunes filles de la paroisse et les enfants de l'école libre. Au programme :

La Fille du Sonneur de cloches, opérette en 2 actes.

Les Drapeaux, ballet gymnique.

Différents intermèdes.

— Ce spectacle satisfera les goûts les plus exigeants —

PLOUIEL — 22-23 kerzu

Peziou-c'hoari, brezonek holl

TREMEUR

An Teir C'had,

Ar Mevel laer.

GOUDELIN

STROLLAD
J. A. C.

Beilhadeg Nedeleg :

Mab an Treitour, en 4 arv.

Caramel, comédie.

Etre an arvestou, soniou brezonek.

SCRIGNAC

Evit Gouel
Nedeleg Keranna

C'hoarierien ar
BLEUN-BRUG

a zisplego :

An Divroad, pezh
kentelius.

Ar re c'hlan a galon,
pezh Nedeleg
eus ar re gaera.

PLOUGASTEL- DAOULAS

Troupe
NORVILLE

Démocrite.

La Souris.

Jean-Marie.

La Paix chez soi.

PLOUGONVEN

A l'occasion du gala de fin d'année.

La Troupe du
BLEUN-BRUG

prêtera son concours :

An Divroad, drame.
Ar re c'hlan a galon,
pièce sur la Nativité
Mélodies bretonnes,
Apothéose.

PLOUEDERN — Magnifique représentation bretonne avec le concours de la troupe de Dirimon :

An Dever da garet, drame — Fosfatin ar plac'h fin, farce.

— Interimèdes — Chants bretons —

GUIMILIAU 2 et 3 fév. 1935

Le Secret de l'Alsacienne,
drame patriotique en 3 actes.

Otromobil va filhor, monologue breton.

Mesdames Penndolok et Janfoutré, dialogue comique breton.

Mlle Pulchérie demandée en mariage, comédie en 1 acte.

AR C'HOUERCH'ED, 24 ha 30 a
viz kerzu. C'hoariet eo bet an

Aotrou Kerlaban;

ha Sac'h ar Marichal.

TREGORNAN, 30 a viz kerzu.

Tremeur;

An hini goz zo bet e Paris.

CLEDER. — Décembre 1934. — Patronage des Filles :

Au Programme :

Rosalie suit un régime, comédie.

Chanteuse de Rues, drame.

LOC-MARIA-PLOUZANE. — 30 décembre 1934.

Yannick ar mil micher, pezh farsus.

Pitoy Colonel, pièce militaire.

GUICLAN. — Salie Sainte-Jeane-d'Arc. — Séances théâtrales données par les jeunes gens du Patronage, les 3 et 10 février 1934.

Au Programme :

Le Drapeau du 1er Grenadier, drame militaire

Yaon an tachou koz, comédie en 5 actes.

Chants bretons et français.

War c'hoarierien Sédillot hag o deus labouret a-eneb ar Feiz ez eus bet youc'het; ker dleet all eo youc'hal war ar re a labour a eneb Breiz !

Ha piou eo ar re-man nemed ar re a laka c'hoari peziou gallek, peziou galleg hepken, dirak tud hag a gomz brezoneg bemdez.

Gand ar yez a gomzer bemdez eo e c'heller lakât ar pezh a zo en ene da dremen e ene hon nesa; setu ar pezh a leunen war « Ar Falz », diwarbenn c'hoarierien ar Flandrez, a c'hoari, nann e galleg, met e flandrezeg :

« *L'entrain et le naturel, dont font preuve les acteurs improvisés, lorsqu'ils s'expriment dans leur langue maternelle, la communication parfaite qui s'établit entre eux et le public, ont beaucoup frappé l'assistance. LA MASSE Y PRIT UNE JOIE SANS MÉLANGE. Les spécialistes de l'éducation populaire en ont emporté quelques précieuses leçons expérimentales.* »

« Toute l'Édition », 8 septembre 1934.

Setu ar pezh a skrive ivez d'in, eun dervez, an Aotrou

Buleon, person iliz-veur Gwened, maro, breman ez eus tri miz :

O cette langue bretonne, qui n'est jamais si belle et si parfaite que lorsqu'elle est accessible au peuple, LA SEULE LANGUE (J'EN AI FAIT SOUVENT L'EXPERIENCE) QUI TROUVE UN ECHO SONORE DANS L'AME DE NOS COMPATRIOTES..., est-elle donc condamnée à disparaître ? Quand je vois les efforts, généreux et opiniâtres, que vous faites pour résister aux succès des « niveleurs imprudents », je me reprends à espérer. »

Ar re o deus labouret a-eneb Breiz a gavo atao eur bern digareziou evid en em zizamma :

Ne 'z eus didalvez

Ne gav digarez.

« *Je ne vois pas le Christ parlant breton !* »
a lavare d'in, eun dervez, eur c'hoz tamm kamambre (1)
hag a labour, en dra c'hell, da zistroada ar brezoneg, en e barrez.

Heja a ra eun den e skoaz o klevet komzou ken distiant.

Darn all a lavaro :

« *Vous n'avez pas de chefs-d'œuvre, en breton !* »

D'ar re-ze e livirin : « C'hoariit atao ar pezh a zo ha marteze a benn ma ho pezo c'hoariet an dra-ze e vezo kavet kaeroc'h da rei d'eoc'h, ma ne gavit ket hoc'h unan ! »

Darn all hag a ro eur pezh bennak e brezoneg, a vez klevet o lavaret, en aoun na vefe kavet abeg enno :

« *Oui, nous jouons du breton, car il y a des vieillards qui ne savent pas le français !* »

Koueza a ra e veudig e dourn eun den o klevet komzou ken distrantell e genou tud hag o deus kemeret ar garg da ren re all, rak aoun a c'heller kaout na vefent dall ha na lakafent ar re a renont da goueza d'o heul en islonk.

(1) Kamambre : unan hag a ra ardou.

Darn all, er fin, a gav d'ezo beza grêt enor a-walc'h d'ar brezoneg o lakat kana eur « C'houk Breiz-Izel » pe eur « Bro goz va Zadou » bennak, evel ma roer daou wenneg d'ar paour a deu e tal an nor ha mat, peñ a zo, evit kaout peoc'h dioutan.

Evit teurel ar bec'h diwar o c'hein e livirint holl : « Ar re yaouank ne c'houlennont ket c'hoari traou brezonek! »

Gwechall n'eo ket ar vugale, nag ar re yaouank zoken eo a rae o mistri : senti a raent; breman ar renerien eo ar re renet; ar vlenierien ar re vleniet; ar re a oa dleet d'ezo beza er peñn-a-raok eo a zo er peñn warlerc'h; hag an dra-ze eo an dizurz!

Pi XI, en deiziou tremen, pa oa hano da dud ar Sarr da voti pe evid an Alamagn pe evid ar Frans a roe d'ezo ar gentel-man : « Selaout mouez Doue, e dounder hoc'h ene ha grit diouti! »

Rennerien yaouankizou Breiz-Izel, a-raok staga da ober netra a vije mat d'ezo ivez fardella o spered, diskenn enno o-uman, ha selaou mouez Doue e dounder o ene ha ne rafent ket kement a c'haou ouz Breiz ha ma reont breman, rak ar vouez-se a lavarfe d'ezo : « Breizad out, gwad breizat a zo en da wazied; eun hano breizat a zouges; brezoneg az peus desket war harlenn da vamm, chom bepred breizad hag hep kasaat bro ebet, kar da Vreiz, dreist ar broiou all :

DEC'H, Breiz a oa savet gand ar Zent, ar Rouaned hag an Duked;

HIZIO, eo gwasket, ar pezh ma c'hell eur vro beza gwas ket;

WARC'HOAZ e vezo gwelet he hano o lugerni ker skedus ha biskoaz ha klevet he yez komzet, kanet ha skrivet evel ma n'eo ket bet grêt ker kaer c'hoaz betek-hen, e kement ti-kêr, e kement ti-skol, e kement iliz hag e kement tiegezh a zo e Breiz-Izel.

Eur vro ha n'he deus ket nac'het he feiz, evel Breiz, n'hell ket mervel!

Sant Visant Ferrier, e Gwened, a lavare, war e dremnavan, breman ez eus 500 vloaz : « Bretoned, c'houi a zo Aotroned! »

Ya! Aotroned vras e oa hon tud koz, tud a feiz, tud a spered, tud a zoare, tud ha n'eus ket a ezomm da gaout mez evit bale war o roudou : ma vezomp koulz hag i e vezo brao d'eomp!

Y.-V. PERROT

N. B. — Ar re o defe c'hoant da lakat c'hoari peziou brezonek da Veurlarjez pe da Bask a c'hell gouenn roll ar peziou-se o skriva d'an Ao. Ronan Caouissin, Pleyber-Krist.

An torrer mein gwarizius

BEZ e oa gwechall eun Aotrou bras hag a veve en eur c'hastell kaer, du-hent, e Cieger-an-Arc'hant; eun hent bras da vont d'ar gêr dosta a dremene e traon e gastell hag e tal an hent-se e veze atao eur paour kêz koz gwisket fall, gwenn e vle, war bennou e zaoulin, soublet e benn gantan, o terri mein, edoug an deiz, da lakât war an hent bras.

D'an eur a garec'h e c'hellec'h tremen, dre eno, hag e oa c'h sur atao d'e gaout e kostez an hent, o terri mein gand e vorzol hag e c'henn; mouse'hoarzin a rae ouz an holl ha ne skuize ket o komz ouz an dud a dremene ebiou d'ezan hag an holl a grede e oa eurus den a oa o vale.

E gwirionez, doare da veza eurus en devoa ha netra ken; a-wechou, p'en deveze tremenet meur a eur o terri mein, e leze a-gostez e vorzol hag e c'henn hag e save e zaoulagad warzu ar c'hastell a oa war gern ar roz a-dre e gain hag e wele eur c'hastell kaer, gant mogeriou ledan, touribellou uhel ha prenecher hag a lugerne gand han-

nou an heol o koueza warno. Ha spered an den koz a nije warzu an Aotrou pinvidik a veve er c'hastell-se, danvez d'ezan n'oa ket es gouzout pegement, dilhad kaer ha mevelien eleiz.

« O! na me a garfe beza e lec'h an Aotrou-se », eme an den koz, « eun tamm mat e vije bravoc'h d'in beza o chom en e gastell eget beza azezet aman o terri mein eus an eil penn d'egile d'an deiz! »

Eun dervez e teuas eur plac'h yaouank d'e gaout, gwisket dishenvel diouz plac'hed yaouank all ar vro :

— « Beure da, emezi d'an den koz, o sevel he sell warzu ennan.

— « Beure da, emezan. Piou out-te, da vihanan ha perak out gwisket, en doare-se? »

— « O! eme ar plac'h, me a zo eur zorserez hag em eus muioc'h a c'halloud eget holl aotroued hag holl rouaned an douar; eun deveziour paour out; labourat az peus kalet edoug da vuhez ha breman ez peus gounezet beza gopret pelloc'h. Lavar d'in petra a garfes kaout ha me her roio d'it raktal.

Ar paourkêz koz a zavas war e dreid, gant levenez :

— « O! trugarez d'it, plac'h vadelezus, emezan; ar pezh a garfen eo beza o veva er c'hastell d'an nec'h aze ha

kaout kement a zanvez hag a vraster hag an Aotrou a zo eban o chom.

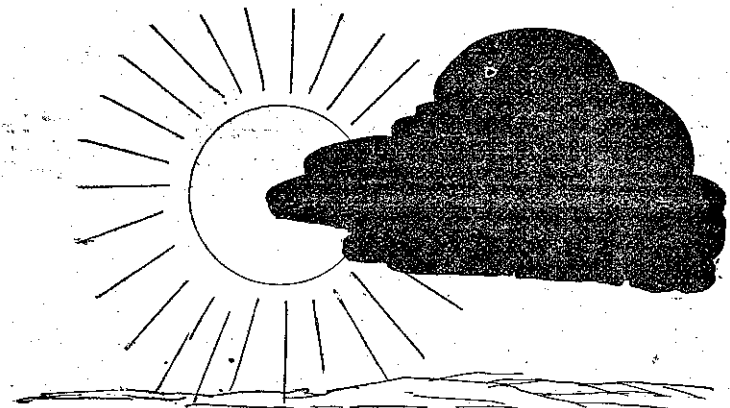
— « Ha gand an dra-ze e vezi eurus, da vihana? » eme ar zorserez.

— « Bezin, sur a-walc'h eme an torrer mein gwarizius.

Ar zorserez a hejas he baz a-benn teir gwech hag an den koz a en em gavas azezet, e-unan, war eur gador vourret, e sal gaera kastell Cleger-an-Are'hant, endra ma oa deuet e Aotrou da veza torrer mein e kostez an hent hag an den koz a veve e kreiz an diegi hag ar blijadur; mevelien a oa o trei hag o tistrei war e dro; dilhad nevez a wiske bemdez ha ne ouie ket an niver eus e zanvez.

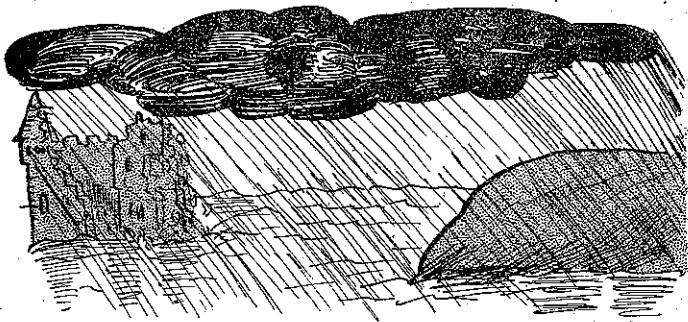
Ne zalcas ket da gaout divlas e vuhez nevez; evit derc'hel e renk e ranke dougen dilhad kran hag e kave an dilhad-se re bounner ha pa deuas an hanv, dreist-holl, hag an heol da domma, o c'havas re domm; mont a rae er mêz anezan e-unan dre ma kave e oa an heol galloudusoc'h egetan hag an dra-ze hepken a gelle d'ezan e holl blijadur; setu ma 'z eas da gaout ar zorserez ha goude he c'haout e lavaras d'ezhi peger reuzeudik e oa :

— « A! mat! emezi, petra vennas kaout, neuze, evit beza eurus? »

— « Gra d'in kemeret lec'h an heol, emezan, ha neuze, sur a-walc'h, e vezin eurus-tre, dre ma vezin krenfoc'h eget pep den ha pep tra!

Raktal an den koz a deuas da veza an heol hag e strinke e vannou lugernus tu ha tu. Epad eur pennad mat a amzer e chomas hep klemm ken na deuas eur goumoulenn deo da viret outan da lakat e vannou da vont betek an douar; neuze, avat, e c'halvas adarre ar zorserez dilo da lavaret d'ezi peger reuzeudik e oa ha da c'houlenn diganti ha ne c'hellje ket e drei e koulenn evit ma vije eurus da viken.

Raktal e voe roet d'ezan e vennad; troet e voe en eur pezh koulenn wenn a nije, gant tiz, war eskell an avel hag e kavas mat lezel ar glao da goueza war an douar; sevel a reas c'hoant gantan da zispenn ar c'hastell hag ar garreg vras m'edo diazezet warni; hag an dour a goueze a-bil; an hent a oa beuzet; an dour a goueze atao; beuzet e voe ivez ar garreg; a-nebeudou ar c'hastell a voe dismantret e vogerioù hag ar vein anezo stlapet hini aman, hini a-hont; an hini koz, en e goumoulenn, ne oa ket re laouen c'hoaz, rak ar garreg a jome bepred en he sav; setu ma lakeas ar glao da goueza warni puilhoc'h c'hoaz eget ne oa kouezet betek neuze.

Pa oa kouezet eus e zourn diweza beradenn c'hlae a

oa er goumoulenn, ar garreg a jome atao, en he sav, ker sounn ha biskoaz.

Ar goumoulenn a yeas e kounnar dre ma oa krenfoc'h ar garreg egeti. An dour a dec'has; an hent-hou a ze-c'has; ar goumoulenn a nije bepred a-uz ar garreg ha pa zelle en traon e wele eun den azezet e tal an hent o terri mein gand e vorzol hag ar goumoulenn a welas ervat ne oa doare all ebet gwelloc'h eget hennez da zont abenn eus ar garreg.

Youc'hal a eure da c'hervel ar zorserez :

— « O! plac'hig koant, emezan, roit d'in va mennad eur wech all c'hoaz; grit ma vezin adarre an torrer mein e tal an hent ma oan gwechall evit terri ar garreg-se; a-hent all ne vezin biken ken eurus! »

Ar zorserez a glevas e youc'hadenn; mousc'hoarzin a reas; strinka a eure he baz er vann a-benn teir gwech hag an hini koz a en em gavas adarre e tal an hent, e benn pleget, e vleo gwenn, o terri mein en dra c'helle gant e c'henn hag e vorzol hag e reas al labour-se goudeze betek e varo hep kaout an distera gwarizi ouz an dud a wele o tremen hag a c'helle kaout doare da veza eurusoc'h egetan; deuet e oa da gredi e oa re wir ar pezh a lavare ar re goz :

*Kement a lugern n'eo ket abour ;
Kement a vale n'eo ket paour !*

Troet diwar ar c'hemraeg gant
an Dimezell MEIRION DYFNALLT OWEN.

Gerioù dies d'ar re ne ouezont ket kaer c'hoaz ar brezoneg :

Gwarizius : jaloux ; gwarizi : jalousie ; Cleger-an-Ar-c'hant : le Rocher de l'Argent ; Beure da : bonjour ; gopret : payé ; mennad : désir.

An Danvadig hag ar Bleiz

Goustadig ha glacharus

Cliz dan-va-dig er yeod flour 'Hed eur wazig 'eve dour
 Kalz uheloc'h er prad all, Bleiz a e-ve kemend all.
 Tec'h va Dan-vad penn-gornig Tec'h va Danva-dig mat!

An danvadig er yeod flour,
 'Hed eur wazig 'eve dour;
 Kalz uheloc'h er prad all
 Bleiz a eve kemend-all :
 Tec'h va danvad penn-gornig!
 Tec'h va danvadig mat!

Hag e tired ar bleiz koz,
 Lemm e zent ha moan e gov :
 — « Te, emezan, loenig rous,
 « A rae d'in eva dour lous! »
 Kren, va danvad penn-gornig!
 Kren, va danvadig mat!

— « Louza 'n dour, ô ne ran ket,
 « 'Maoun dindanoc'h en dour red! »
 — « Eo, cuspenn, breman 'zo bloaz,
 « Va zamallet az peus c'hoaz. »
 O va danvad penn-gornig!
 O va danvadig mat!

— « Me tamall... breman 'zo bloaz
 « Pa ne oan ket ganet c'hoaz?... »
 — « Da vreur neuze, rak me oar!..... »
 — « Me n'em eus na breur na c'hoar! »
 O va danvad penn-gornig!
 O va danvadig mat!

— « Neuze sur ez eo da dud! »
 Hag e koumnar ar bleiz yut,
 A lamm war an oanig mat
 Hag hen debr e kreiz ar prad.
 Kanv, d'am danvad penn-gornig!
 Kanv d'am danvadig mat!

Kalz a dud herio an deiz
 A ra henvel ouz ar bleiz :
 Ar fallentéz a vez trec'h
 D'al lealded meur a wech.
 Kanv, d'am danvad penn-gornig!
 Kanv d'am danvadig mat!

Diwar : LA FONTAINE (*Le Loup et l'Agneau*).

Kuzulioù ar geginerez

Daou lipig all

LAKIT eun tamm amann da deuzi war an tan, ne lavaran ket da rouza, da deuzi hepken; lakit eul loaiañ bleud ha kemmeskit mat; glepñt treman al lipig gand eur werennad laez hero, nebeud ha nebeud, en eur gemmeski atao, ken a vervo, ha kemmeskit eur pennad e'hoaz, goude ma ray, ha lakit ennan, da domma ar restachou kig chomet abaoe dec'h, hag a zo mat abenn hirio.

Egile all, aman, a zo da veza debret ez-yen, ha da veza graet ez-yen ive :

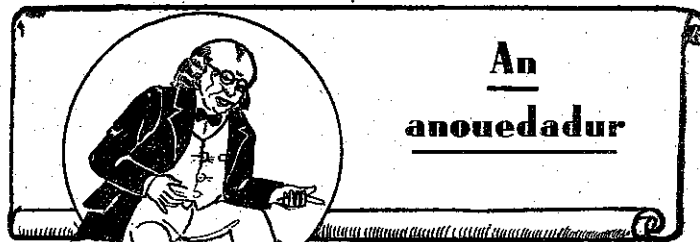
Lakit, en eur gastoloren, ha drailhet munud : teir chatezen, eun nebeud serfilh; holen, pebr ha moutard a lakeoc'h ive, ha gwin-êgr; kemmeskit mat, ha lakit eol da zebri en eur gemmesk dalc'hmat; ma vez re deo al lipig, diouz ho sonj, e lakeoc'h muioc'h a win-êgr; ma 'z eo re zall, e lakeoc'h eur bannig eol c'hoas; gwelet a reoc'h her c'havoc'h mat.

Hag eun all :

Lakit ho tamm amann da rouza, en dro-ma; pa vezo rouz a-walc'h, e lakeoc'h bleud, ha p'ho pezo kemmeskit mat, e taoloc'h ebarz, eur banne gwin ru; lakit c'hoaz dour-soubenn, eun tammig sukr, eun tammig holen ha pebr, hag eun tamm moutard da rei gwelloc'h blaz d'ezan; hen-man, al lipig-man, evel ar re all a zo mat da zebri gant n'eus fors pe seurt-kig.

LEZIG

Kuzulioù ar Medisin

**An
anouedadur**

EUR c'hlenved spegus eo henman; rak-se, pa vez unan bennak, er c'hountre pe en ti, klanv gand ar « gripp », e ranker e zispartia dious an dud ail; hag ar re yac'h, en aoun da baka, a walc'ho añes, o genou hag o gouzoug, en diabarz, gant dour, « dour borike »; lakat « kanfr » dindan o fri a c'hellont ive; d'ar c'hlanvour eo mat rei eur banne gwin tomm, sukr ennan; pe eur banne kognac en eun tasad tizan tomm!

Setu aman eul louzou all :

Lakat 1 gramm alum en eul litrad dour; pa vezo bet diou eur ebarz, e c'heller en em zervicha anezan evel hen : heja ar voutailh ha diskarga eun hanter gwerennad bep tro, da eva eur c'hard-our araok ar pred, epad pevar dervez. Hag an dra-ma a zo c'hoaz aesoc'h d'ober : frota, epad pemp dervez, diou wech bemdez, daou vunud-bep tro, eun tamm keuvr ous tal ar c'hlanvour.

Tizan diwar bleun roz-ki a zo mat ive ouz ar c'hlenved-ma; hag ive soubenn diwar bour, pe zoubenn diwar gi-gnenn.

Ar re a zebri re a gig, pe a ev kals a evach krenv, gwiañ hag ail, a bako kentoc'h ar gripp eged ar re ne reont ket.

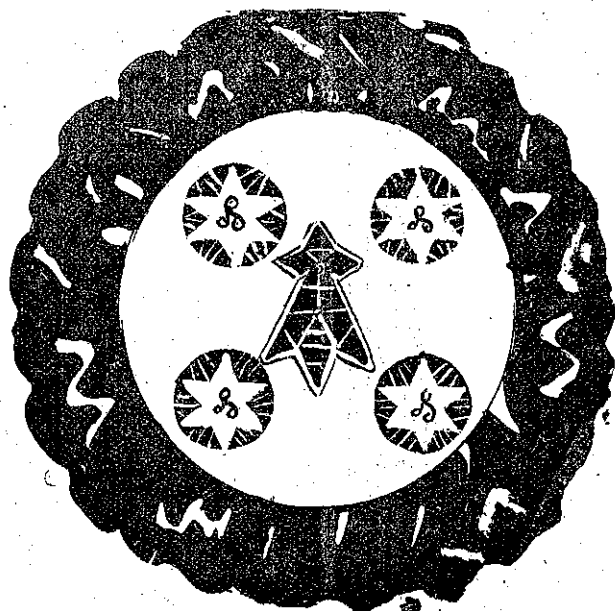
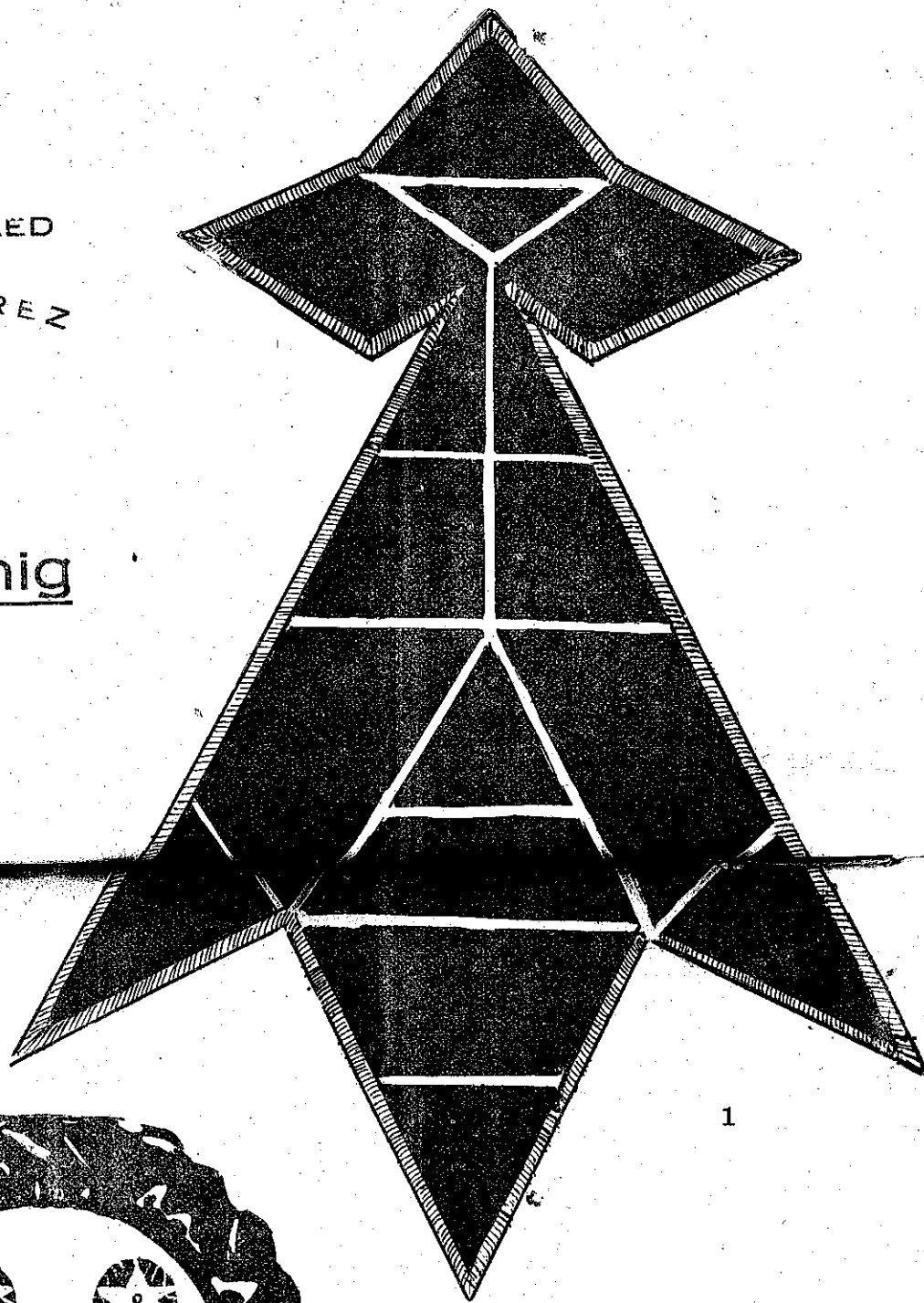
Kredit va c'homzou, lennerien, rak va mestr n'eo ket eur gaouiad eo, met eun den troet d'ober vad d'an nesa, evel m'az eo gourc'hemennet d'eomp gand al lezenn gristen.

PAOL AR RIOUALLON.

EVIT
HOL
LENNEREZED
BROUDEREZ

An
herminig

MIGNONED KÊZ,

— Setu aman ar skouer an ea komzet d'oc'h anezan, er miz tremen, evid ober eun dorchenn.

— *En dro d'an herminig-se, broudit peder gwech ar steredenn gettiak bet embannet war hon niverenn Nedeleg, hag ho pezo eun dorchenn eus ar re guera, evel ma tiskouez d'oc'h an daolenn 2.*

— Kenavo,

AL LUDUENN

T EIR blac'h yaouank a veve gant o mamm; diou anezo a oa bras an tamn anezo hag an drede a oa kamm ha ne dec'he ket diou an osled ha setu perak e oa lezhanvet al luduenn. He mamm he c'hare muioc'h eget he diou c'hoar.

Eun dervez ar gosa a lavaras d'he mamm he devoa c'hoant da ober tro ar bed da glask he eurusted : « O! ne virin ket ouzit, avat, eme he mamm; teir gouign a roin d'it zoken da vont ganez en hent; teir vras ha va malloz pe deir vihan ha va bennoz; evel ma'kiri! »

Ar plac'h a lavaras d'he mamm ken dichek ha tra : « N'oun ket nec'het, na ganez, na gant da vennoz ! Ra d'in teir gouign vras ! »

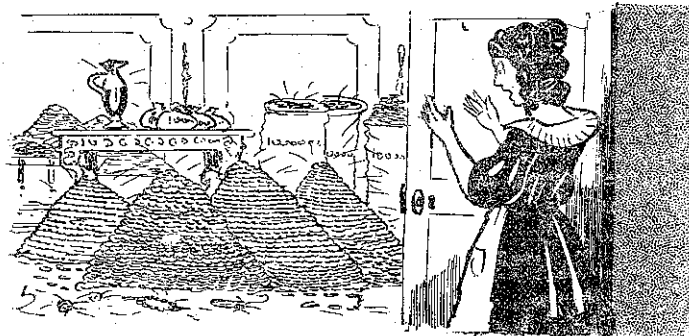
Ar vamm a roas an teir gouign vras d'he merc'h hag heuman a yeas eus ar gêr, laouen bras hag en eur gava, ar pezh ne veze ket klevet oc'h ober alies!

Goude beza baleet tri dervez ec'h en em gavas gand eur feunteun hag e rede dour fresk anezi; azeza a eure en he c'hichen da zebri eun tamn; n'oa ket lonket mat a-walc'h he eil genaouad ganti ma lammas eur c'hi bihan, er maez eus ar feunteun, hag a c'houlennas eun tammig bara outi : « Bale diwar va zro, emezi, ki divalo! » hag ar c'hi bihan a yeas ac'hano lostok.

Goude beza debret he gwalc'h, ar plac'h a gendalc'has gant he hent hag e welas eun ti a zoare, e kreiz eur park; mont a eure davetan hag e skoas gant nerz war an nor; merc'h an ti a deuas war an treujou hag a c'houlennas

outi petra glasse : « Ezomm am eus da gaout labour evel m'atez ! » emezi.

— « Ezomm a-walc'h am bezo eus eur vatez, dizale; breman avat n'em eus ket a amzer da jom da gomz ouzit, rak mont a rankan da ober eur bale pell ac'han; epad ma vezin oc'h ober ma zro ez pezo amzer da ober anaoudegez gant an ti; mont a c'helli en holl gamprou nemet en hini a zo aze a-dre da gein rak kroc'hen da ziskouarn ne zigor ket he dor ! »

Pa 'z eas ar vestrez kuit, e voe mall gand ar vatez nevez mont betek dor ar gampr e oa difennet outi mont enni; chom a eure da zellet outi eur pennad ha goude beza sellet mat e krogas enni gant he dourn, her bountas hag e yeas ebarz : « Aour! Aour! va Doue, emezi, na peger brao eo an dra-man ! » Berniou aour, e gwirionez, a oa eno; leunia a reas he godellou hag ez eas, er m'ez, ken aienkrez ha tra; azezet e oa war eur gador pa zistroas he mestrez; dont a eure en he c'hichen; lakat a eure he dourn en he godell hag e tennas an aour er m'ez hag hen lakeas er gampr el lec'h m'edo kentoc'h. Goudeze ez eas e kounnar ouz he m'atez : « Che ! emezi, ha n'ac'h eus ket bet a aour oc'h ober ar

pez az peus grêt! » hag e tistagas eun taol dourn ganti o lezel roud he femp biz war he boc'h; rus he fenn gand ar vez, ar plac'h goude m'he devoa bet an taol-se a yeas ac'hano hag a gemeras hent ar gêr; p'en em gavas e ti he mamm ha pa welas an eil eus ar merc'hed pebez penn a oa outi ha pegen roufennet e oa he boc'h, e tirollas da c'hoarzin d'ezi hag e lavaras d'he mamm he devoa c'hoant ivez da vont da vale bro, da glask he eurusted d'he zro, ha da welet ha gwelloc'h e troje an traou ganti eget gant he c'hoar.

Ar vamm ne enebas ket ouz he merc'h; kinnig a eure d'ezi ar pezh he devoa kinniget d'he c'hoar hena hag houman a gemeras evel eben an teir gouignenn vras hag hi en hent.

P'en em gavas e kichen ar feunteun e welas ar c'hi bihan hag her c'hasas diwar he zro, hep tamm, evel m'en devoa grêt he c'hoar; mont a reas en ti; laerez a eure an aour; tapa a eure eur javedad gand ar vestrez diwar he boc'h hag e teuas d'ar gêr, roufennet unan eus he diou-voc'h ha rannet he c'halon.

Al luduenn ma oa fall war he zreid a oa, a-hent all, eur plac'h eus ar re goanta hag eus ar re wella; he c'hoarezed a gemeras gwarizi outi dre ma ne oa ket roufennet he fenn gant maouez an ti bihan. Eun nebeud amzer a dremenas hag eun dervez, al luduenn, skuiz o klevet soroc'h, a lavaras e oa dâ ganti mont ivez d'he zro da aveli he fenn; teir gwastell vihan a gemeras gant bennoz he mamm hag hi en hent, laouen bras.

P'en em gavas e tal ar feunteun e lammas ar c'hi bihan adarre, er mêz eus an dour, da c'houlenn bara outi evel m'en devoa goulennet ouz he c'hoarezed :

— « Ya 'vat », hag e roas eun tamm bara bouk d'ezan, « setu bara d'it! »

— « Met », eme ar c'hi c'hoaz, « tri bugel bihan am eus ha du int gand an naoun ».

— « A dra zur, red eo d'it kas peb a dammig d'ezo ivez! » eme al luduenn hag e roas he bara d'ar c'hi.

— « Eur galon uhel az peus, hep mar ebet, ha c'hoant am eus d'az tigoll, eus va gwella », eme ar c'hi. « Ha gwelet a rez an ti bihan a zo a-hont! »

— « Ya, her gwelet a ran! »

— « Mat! kerz beteg eno; ha goulenn ouz maouez an ti da gemeret da vatez; kemeret e vezi; gra ar pezh a c'hourc'hemenno d'it ha gand a ri n'es ket da lakat da dreid er gampr e tifennou ouzit mont enni; ma sentes ouzin ema grêt da fortun ganez. »

— « Bennoz Doue d'it, va c'hi koant », eme ar plac'h, war eun ton flour; « ober a rin hervez da guzul mat! »

Noz-tenval e oa ha dies d'ezi mont a-raok; en em gaout a c'hellas, koulskoude, beteg an ti : « Tec'het a rankan eur pennadig », a lavaras mestrez an ti d'ezi, « chomit aze d'am gortoz; arabad e vefe d'eo'h, avat, digeri dor ar gampr a zo aze a-dre he kein. »

Ha maouez an ti kuit, evel en diou dro all, koant du-dius e oa pep tra; Plac'h al Ludu daoust da ze ne lakeas ket he zreid er gampr zifennet.

Nebeud amzer goudeze, e teuas merc'h an ti d'ar gêr adarre. Sellet a reas ouz al Luduenn; mont a eure betek enni ha goude beza laket he dourn warni estlammet bras e lavaras : « Pell bras a zo abaoe ma klaskan eur plac'h vat hag eün; her c'havet am eus, pelloc'h; breman ma 'z eus eun dra bennak er bed hag az pefe c'hoant da gaout, lavar d'in, hag ez pezo da c'houlenn raktal. »

— « N'eus nemed eun dra er bed hag a garfen kaout », eme al Luduenn, « hag eo eur guchennig arc'hant da rei d'am mamm; braoa ma c'hellan a ran d'ezi, met ker mac'hagnet eun ma n'oun ket evid ober nemeur a vad d'ezi! »

C'hoarzin a reas maouez an ti hag e lavaras : « Piijadur a ra d'in gwelet e kares da vamm ha setu perag e roan d'it ar yalc'h-man : kant lur a zo enni; tenn arc'hant anezi ken alies ha ma kiri, kant lur a jomo ganez enni atao! »

Ken souezet ha ken estlammet e oa ar plac'h ma ne gavas ket eur ger da drugarekaat he madoberourez; ken dies e vije bet d'ezi kredi ne oa mui kamm ha ma oa d'ezi kredi he devoa hiviziken 100 lur hag a vije d'ezi bepred; pa gemeras ar yalc'h e stagas da ouela, met n'eo ket daerou a zoan, daerou a levenez eo a skuilhe.

Ha maouez an ti a lavaras d'ezi : « N'es ket da ouela; eur plac'h koant out ha n'az peus ket da bar; n'out ket digollet mat a-walc'h c'hoaz; setu eur voest vihan; he digor ha lavar d'in petra weles ebarz! »

— « Gwelet a ran eur palouër » (1), eme Blac'h al Ludu.

— « Mat, bep wech ma laki ar palouer-se war da zilhad e teui an danvez anezo da veza kaeroc'h kaera. Petra a welez c'hoaz? »

— Eun nadoz, eme eben.

(1) -- Eur palouer, pe eur broust, mar d'eo gwell ganeoc'h.

— Bep wech ma laki an nadoz-se war da zeul e vezo loerier ha bouteier eus ar re goanta ouz da dreid; n'eus netra ebet ken en da voest?

— Eo eur westenn vihan a zo ivez, eme Blac'h al Ludu.

— Bep wech ma heji ar westenn-se, er vann, e tigouezo, en da genver; eur marc'h eus ar re goanta ha ma vez hejet diou wech e teuio daou varc'h davedout; ma hen hezes teir gwech e teuio davedout daou varc'h starnet ouz koanta kar bihan a zo bet gwelet hiskoaz war an douar hag ar c'hezeg pa vezi ouz o blenia a vezo eus ar re reisa a oufed kaout. Ha laouen out breman? »

Al Luduenn a zellas ouz an traou a roed d'ezi, met ne c'hellas ranna ger ebet ker beuzet e oa he c'halon gand al levenez hag an drugarez; maouez an ti he briatas hag a roas d'ezi eur pok karantezus ha neuze Plac'h al Ludu a yeas d'ar gêr.

Pa deuas en ti e reas evel ma vije ker mac'hagnet ha ker paour ha kentoc'h; he mamm, en eur c'hoarzin, a astennas he dourn hag hen tennas war he c'halon; gwell e oa ganti ar plac'h o tonma war an oaled, eget holl binvidigez ar bed. Ar zadorn a deuas; ar vamm a yeas betek kêr, evit prena he diankachou; an diou verc'h kosa a yeas ivez da ober eun dro d'ar marc'hallec'h, evit gwelet an doareou. Neuze e tigoras Plac'h al Ludu he boest hag e tennas ar pezh a oa ennan er mêz; lakât a eure ar palouer war he broziou hag ar spilhen en he bleo hag an nadoz war he seul ha gwisket e voe penn-da-benn gant dilhad eus ar re gaera; heja a reas ar westenn, er vann, ha raktal e teuas eur marc'h brao bras en he c'hichen. Lammat a eure raktal war e gein ha dao d'ar marc'had. Sellou an holl a oa troet warni; den ebet, avat, n'hen anavezaz. Ar merc'hed yaouank a lavare e oa eur penn-avel; ar merc'hed koz a lavare e oa koant bras hag e oa dies kaout he far; an dud yaouank a lavare mil ha mil dra diwar he fenn hag holl o devoa c'hoant d'he c'haout da bried; eur wech grêt ganti tro ar marc'had, al Luduenn a yeas d'ar gêr.

Pa deuas ar vamm hag he diou verc'h, d'ar gêr, d'o zro, e kavjont Plac'h al Ludu war an caled, dirazo. Lavarout a rejont hano d'ezi diwarbenn ar plac'h koant a oa er marc'had; an diou c'hoar hena a gave abeg enni muia ma c'hellent; ar vamm, avat, a lavaras e oa danvez eur sell enni ha doare da veza eur verc'h fur hag hegarat.

Eur zizun a dremenas ha deiz ar marc'had a deuas adarre. Foar a oa en deiz-se hag eur foar vras rak ne oa den yaouank na plac'h yaouank ebet er seiz parrez tosta ha ne vijent ket eno. Tud, ha ne oant ket bet er marc'had bloaz a oa, a oa diredet tra ken nemed evit gwelet ar plac'h sebezus a oa aet ar vrud anezi dre hevar c'horn ar Vro.

Wardro kreisteiz e teuas Plac'h al Ludu, war he marc'h, da ober eun dro d'ar marc'had; mab ar roue a oa dre eno hag en devoa youl da gomz outi, met hi ne reas ket eur van outan hag a gendalc'has da ober he bale; diou eur goude p'edo o vont kuit e kavas mab ar roue adarre e tal dor ar gêr veur; hen e-unan a glaskas kregi e penn

ar marc'h; al leon, gand e acun, a reas eul lamm treuz hag unan eus boutou ar plac'h yaouank a reas eun tam trouz o kouez d'an douar; houman, hep gortoz ma vije dastumet d'ezi, a yeas ac'hano, evel eul lapous etrezeg ar gêr.

Antronoz mab ar Roue a lavaras en devoa kavet eur votez hag e timesje gand ar vaouez a c'hellje he lakât en he zroad. Ar prins a dremenas eur miz o redek ar vro da glâsk an hini a c'hellje he gwiska : ne gavas hini.

Eun dervez, skuiz maro, ec'h en em gavas da skei war dor ti al Luduenn; rei a eure ar votez da wiska d'an diou blac'h kosa a skrijas betek blenchou o bleo; koulskoude, kaer o devoe poania, ne c'helljont ket gwiska ar votez; neuze her c'hinnigas da Blac'h al Ludu her gwiskas brao bras war he zroadig munut. Mab ar Roue a lavaras raktal : « Plac'h yaouank, c'houi eo ar vaouez a oa war vare'h, en deiz all, oc'h ober tro kêr; breman mar am digemerit e vezin ho pried ha mat e vezin ouzoc'h atao, betek deiz va maro! »

— « Ne zimezin ket ganez! » eme Blac'h al Ludu, tenval he daoulagad.

— « Ma ne zimezan ket ganez, eme vab ar Roue, ne c'hellin birviken beza eurus war an douar-man! »

— « Ne garfen ket chacha strafuilh hag enkreiz warnout ha koulskoude n'oun ket evit tec'hel diouz va mamm, kement all am c'har! »

— « N'ez pezo ezomm ebet da bellaat diouti, eme ar prins, hag eun digemer eus ar gwella az pezo koulz hag hi digand ar rouanez a vezo da vamm-gaer. »

— « Laouen oun o klevet an dra-ze, met n'in ket ganez hizio; red eo d'in gortoz betek disadorn kenta... »

Kel laouen e oa breman penn mab ar Roue e tistrei d'ar gêr ha ma oa tenval a-raok m'en devoa gallet gounit kalon Plac'h al Ludu.

Ar zadorn warlerc'h a deuas; an diou blac'h kosa a oa war zav a-bred hag e redjont d'ar marc'had hep koll o

amzer. Plac'h al Ludu, pa welas e oant aet kuit, a wiskas he mamm gant dilhajou kaera Iwerzon hag hi he-unan a oa war he zro dilhad eus an danvez pinvidika a oufed gwelet; teir gwech ec'h hejas he gwestenn er vann ha raktal daou varc'h brao hag eur c'har alaouret a jomas a-zav e tal dor he zi; pignat a reas ar verc'h hag ar vamm er c'har ha ne zalejont ket d'en em gaout er marc'had; mab ar Roue a oa e tal dor kêr ouz o gortoz; o anaout a eure, dal m'o gwelas; laouen bras e lammas er c'har hag e pokas d'ezo c'houek; ober a rejont tro ar marc'had a goude ez ejont da di ar roue o digemeraz koulz hag ar rouanez gant karantez; dimezi a reas an daou zen yaouank ha goudeze e vevjont an eil e serr egile, koz koz, laouen laouen, gwenvidik gwenvidik. Kals kerent d'ezo a deuas d'an eured; tudchentil ha tud izel, tud koz ha tud yaouank, tud divalo ha tud kaer a voe eno.

An dud a oa brao d'ezo beva er vro, endra m'edo ar prins hag ar brinsez-se en o fenn. En o amzer ne voe ket red d'an dud mont da gemeret perz e brezel ebet!

Troet eus an iwerzoneg e brezoneg gant Ralph St V. Allin-Collins (almha in Ua Coileain) Hal Wyn, diwar « Teacht Aniar », Ad Majorem Dei Gloriam, Londrez, Breiz-Veur, miz du 1934.

ER MIZ A ZEU :

Yannig ar C'hoat bras

Ar skol vrezonek

EXERCICE I

COURS ÉLÉMENTAIRE ET MOYEN

a) Mettre les mots suivants au pluriel, et traduire ce pluriel en français.

Exemple : breutaer, breutaerien : les plaideurs ou avocats.

b) Faire entrer ces mots bretons pluriels dans une phrase bretonne en évitant de copier les uns sur les autres.

Exemple : ar vreutaerien a zo tud teodet mat.

Kloareg, kelaouen, torz, toseñn, balaneg, kabell, kazeg, barz, brec'h, skouarn, fron, lagad, skoaz, glin, lez, gar, dorn, askorn, troad, biz-troad.

EXERCICE II

COURS MOYEN ET SUPÉRIEUR

Traduire en français les Kanaouennou ar Vugale ; Son ar gevier et Marc'haridig.

EXERCICE III

COURS SUPÉRIEUR

Vous avez vu votre père fumer sa pipe. Décrivez ses actions avant, pendant et après.

ALIOU A ZELL OUZ AN DEVERIOU

1) Kalz ne lakont timbr ebet, Goulenn a raer eun timbr a zek-kwenneg evit pep « Cours ».

2) Lod ne reont nemet an hanter eus an deveriou. Ar « C'hours Supérieur » a dle ober an dever II hag an dever III.

Ar « C'hours Moyen » an dever I hag an dever II.

Ar « C'hours élémentaire » an dever I.

3) Darn a gas o deveriou d'an adres fall : Cours Élémentaire, da veza kaset da : M. Caurel, Institutour libre, Saint-Thegonnec.

Cours Moyen, da : M. le Recteur de Poullan, par Douarnenez.

Cours Supérieur, da : M. Séité, Pensionnat Saint-Joseph, Landerneau.

K pe C ?

B ISKOAZ n'eo bet gwelet ar Vretoned, pe i a zo o chom e Breiz pe i a zo tec'het diouti, da heul o bara, o sevel, war o zreid, da zifenn ar brezoneg, evel ma reont breman ha biskoaz ken nebeud ne 'z eus bet gwelet tud ouz her studia ker piz hag ouz her skriva ker mat ha ma 'z eus breman.

Kousto pe gousto, doriou holl skoliou Breiz-Izel, re ar e'hèriou koulz ha re ar mêziou, a zigoro dirazan, hep dale; eur vez eo gwelet, e Breiz-Izel, Bretoned ne ouezont nemet galleg hag a zo divroidi en o bro o-unan. Leoriou nevez a ranko eta beza grêt da lakat etre daouarn ar vu-gale, skrivet holl en eun doare henvel hag en eun doare reiz. An Tad Merien, person Bretoned Paris, hag a zo oc'h ober eur yezadur brezonek nevez, a zo deuet da wet ez eus bet grêt eur fazi bras p'eo bet kemeret al lizerenn **K** da skriva ar brezoneg, e penn kenta an naontekvet kantved hag e kred ez eo eun dra vad en em zizober eus al lizerenn-se; setu aman an digareziou a ro d'eomp da harpa e c'houlenn :

RAISONS DE REMPLACER LE K, EN BRETON PAR LE C

1° Raison d'unification des langues celtiques : Les autres langues celtiques, l'irlandais, l'écossais, le gallois emploient toujours le C (qui a le son dur) et jamais le K.

2° Raison de parité avec le G : En breton le G est toujours dur ; pourquoi n'en serait-il pas de même du C ? De même que le son doux de G est toujours marqué par J, de même le son doux de C est marqué par S.

La raison qui a fait adopter le son C toujours dur vaut également pour le C. Dans les autres langues celtiques, le C et le G ont toujours le son dur.

3° Raison d'étymologie : Le C'H est une mutation du son fondamental C et non de K. En irlandais, on écrit la spirante C'H en mettant seulement un point sur le C.

L'exemple suivant nous fera mieux saisir les trois raisons ci-dessus indiquées :

ÉCRITURE ACTUELLE

va c'hi
da gi
e gi
he c'hi
hor c'hi
ho ki
o c'hi

ÉCRITURE PROPOSÉE

va c'hi
da gi
e gi
he c'hi
hor c'hi
ho ci
o c'hi

Les trois lettres c, g, c'h nous semblent mieux aller ensemble que les trois lettres k g c'h.

Quelles raisons avez-vous de garder le k ?

Ar skrivagnerien ne vefent ket a-walc'h a-du a zo pedet da ziskleria o rezoniou dre lizer kaset, kenta ma c'hellint, pe da Rener « Feiz ha Breiz », Scrignac; pe d'an Tad Merienne, aumônier des Bretons de Paris, 42, rue de Grenelle, Paris VIIe.

Lanig ha Bisig e... Menez-Mikaël

Lanig. — Eur blijadur eo rinka e giz-se...

Bisig. — O! goustadig. Lanig !...

Lanig. — Alo ! deus heb aon !...

Badaboum ! Emaomp taou-are'hennet brao en taol-man !

Lanig. — Alo ! Bisig ! sav ha deomp adarre.

Bisig. — Nann ! me'zo lamm !...

(Diwar Gymru'r Plant).

— **Kelou diveza** : Per a zo beo c'hoaz a drugarez Doue, met, fah a-walc'h eo e stal, koulskoude i... Gwelout a rit.

Kanaouennou ar Yugale

SON AR GEVIER

Biskoaz ne c'hoarzis kement all
Evel am oa grêt en deiz all !
O welet ar bleiz o prena per
Hag al louarn o werza yer.

Me 'm eus gwelet eun ouner vloaz
A zouge Kemper war he skoaz
Brest ha Rekourans, war he lost
Ha c'hoaz ez ae ganto d'ar post.

Me 'm eus gwelet eun ouner vriz,
O kas ar bed-man war e giz.
Me 'm eus gwelet eun ouner zall
O kas ar bed-man d'ar bed all.

Ha me 'm eus gwelet eur goukouk
Eun daboulin stag ouz he chouk.
Me 'm eus gwelet eur c'heveleg
O planta fa en eur garreg.

MARC'HARIDIG

Marc'haridig Bili Maout,
Deut en hent-man gant ho saout
Daou avalig 'zo en tan,
Deut en hent-man, pô unan
Eun askornig 'zo er pod
Deut en hent-man pô ho lod.
Marc'haridig a blij d'in
Kalz a labour a ra d'in
Goro 'r zaout, o c'has er mêz
Terri 'r bedez, skuilha 'l lêz !

*Soniou dastumet gant Mari-Anna Abgrall,
eus a Lambaol-Wimiliau.*

KELEIER AR MIZ

AR BREZONEG ER SKOLIOU

Er bloaz tremen, 15 parrez o deus savet o mouez evit
gouenn ma vezo desket pelloc'h ar brezoneg er skolioù :
Gwerleskin, Huelgoat, Kastell-Paol, Montroulez, Rosko,
Bolazeg, Carantec, Taule, Plouescad, Landivisiau, ar Fa-
ved-Lanvollon, Speied, Ploare ha Lennon.

Red eo e teufe holl barrezioù Breiz-Izel, edoug ar bloaz
nevez-man da heulia skouer vat ar 15 parrez-se; eur vez
eo, dirak ar bed-holl, ouspenn ar pec'hed, d'ar c'houar-
namant kaout ar yudaserez da waska eur yez ker kaer
ha ker pinvidik ha ma 'z eo ar brezoneg.

« AR FALZ » a ra ivez labour eus ar c'henta o tas-
tum a-gleiz hag a-zehou sinaturioù tud a-du gand ar
brezoneg.

Tri strollad Bretoned divroet o deus sinet ivez evit ma
vezo digoret dorioù skolioù Breiz-Izel d'ar brezoneg :
Bretoned an Yonn, bodet e Joigny, kelc'h kelktiek Paris
ha « Bro Goz » Alger.

Ar Vretoned breman a zo anezo e pep lec'h, e pep kêr,
e pep bro ag e peb karg kouls lavaret; o gwaska a vezo
gellet, met ne vezo ket gellet ken o zrec'hi; red eo d'ezo
en em unani ha sevel war o zreid ha stourm rak eom
a zo d'hen ober; ma n'her c'hredit ket lennit ar c'helou
heugus-man a gavan e « Breiz » ar 27 a viz genver hag
a zo sinet Brogarour :

*En eur barrez eus eskopti Gwened hag e komz an
holl brezoneg enni ez eus diou skol gristen.*

*E penn skol ar baotred ez eus « Breudeur » ne-
met ne zougont ket o dilhad menez'h; skol ar bao-
trezed a zo e karg leanezed gwisket e dimezelled.*

Ar Vreudeur a oar hag a gomz brezoneg; al Leanezed ne ouezont ket a vrezonég; eus ar C'hreisteiz int.

Hag e sonjit : O! ne vezint ket pell o teski.... evid ober katekiz e brezoneg.... evit kompren o bugale...

— « Ar brezoneg d'ar pilhou! o deus int-i lavaret. Ni n'ouzomp ket a vrezonég; ar brezoneg d'an traon! Galleg penn-da-benn.... Ar vugale a rank deski hor yez-ni ha nann ni o hini. »

Setu petra a vez gwelet breman er barrez-se.

Ar baotrezed ne zeskont nemed ar c'hatekiz galleg; ne leveront o fedennou nemed e galleg....

Hag ar gerent, a c'houlennit-hu? Petra lavar ar gerent eus kement-se? Int-i eo a rank beza mistri ha nann al leanezed.

Ar gerent a zo bet troet o fenn d'ezo gand an « dimezelled », rak ar re-man a zo bet oc'h ober tro ar barrez, o rei da anaout d'ar gerent n'int bet, betek-hen, nemet genaouerien o komz brezoneg, o lavaret o fedennou e brezoneg, o teski o relijion dre ar brezoneg....

Ar gerent o deus kredet, pe grêt an neuz da gredi.

En iliz pa vez lavaret ar pedennou, ar baotrezed a jom serret o genou ganto.

Er gêr, pa vez lavaret grasou, diouz an noz, ar baotrezed a lavar o fedennou, — pa leveront, — en o fart o-unan.

Traou a eneb BREIZ evelse a zo traou a eneb FEIZ; dall eo an neb n'her gwel ket; n'heller ket o gouzanv; dre gaer pe dre heg, red eo o diarbenn.

AR BREZONEG E LONDREZ

Skriva a raer d'eomp :

Bep yaou etre 5 eur 45 ha 7 eur 15 diouz an abardaez ec'h en em vod ar re a gomz brezoneg er 140, Fenchurch Street, Londrez E. C. 3, e bureo Ralph St V. Allin-Collins, (Drouiz Hal Wyn).

Plijadur o devezo o welet tud arall hag a c'hello komz brezoneg ganto o tont da greski o niver, rak betek-hen n'int nemet tri : Allin-Collins, a ouenn kernevek-iwerzonek-breizek, Paol Durivault, eur Breizad eus an Naoned hag e vignon Jack Roberts, eur c'hembraeger.

En hano Doue ra vezo ar brezoneg komzet gant tud Breiz, kel laouen all ha ma vezomp-ni o c'hellout her c'homz, du-man e Londrez ha bezomp a-unan, « ad majorem Dei gloriam, e karantez Doue ha Breiz ».

HANVEDIGEZHIOU

÷ Hor c'henvroad ha mignon mat an Aotrou James Bouillé, eus a Berros, Rener an « Droellenn », — Atelier Breton d'Art chrétien, — a zo nevez bet hanvet da ezel diavêz-bro, gand Akademi Arz kristen Iwerzon. « Feiz ha Breiz » a gemer tro ac'hano da ginnig d'ezan e wella gourc'hemennou evid al labouriou kaer a ra wardro ilizou ha chapelioù hor Bro.

÷ Hor c'henlabourer mat an Aotrou Yvon Ar Floc'h, eus a Biougerne, a zo bet hanvet, e miz kerzu diweza, da gelenner e skolach Sant-Die, el lec'h m'en deus skol da ober da 610 a vugale hag a dud yaouank; n'eo ket labour eta eo a vanko d'ezan, a drugarez Doue.

Hor gwella gourc'hemennou ha yec'hed mat d'ezan e bro santez Jann d'Arc.

GINIVELEZ

An Ao. hag an I. S. Boucher hag o merc'h Monika, Gendarmerie des Pieux, o deus al levenez da zigemenn d'ec'h ginivelez o mab ha breur Herve digouezet d'an 29 eus a viz du diweza.

Yec'hed mat ha buhez hir da filhor bihan sant Herve.

÷ An Aotrou hag an Itron Lemée, sekretour kelc'h keltiek Paris, a zo laouen o kemenn d'eoc'h ginivelez o mab Erwan-Mari, d'an 13 a viz kerzu 1934, e Paris (XIIe), 31, rue de Wattignies.

÷ Patrik An Dû a ro d'eoc'h da anaout eo deuet war ar bed, e Gwengamp, d'ar 5 a viz genver 1935, hag ez eus gantan c'hoant beva.

Gourc'hemennou kalonek da gerent ar vugale-se ha d'ezo holl, bihan ha bras, yec'hed mat ha buez hir.

ROAZON-BREIZ

E Radio-Breiz, e Roazon, eo bet kanet d'ar 27 a viz genver diweza, da 8 eur 30 diouz an noz :

a) EUN EURED E BRO-WENED, Salud Breiziz, Deomp da glask hon Dousik, Salud kêr didrous, Job en deus choazet e vestrez, Kenavo.

b) Son ar Gernevodez, An nevez amzer, Penaoz o rin-me krampoez.

d) Paotred Rosko, Matilin an Dall, An hirvoudou, Sao Brei-Izel, Mouele'hig noz, Noz vat tud vat, Bro goz va Zadou.

Tamm ha tamm ar brezoneg a gemer e lec'h, e kement tachenn m'eo dleet d'ezan leza enno.

EUL LEOR NEVEZ « AN TORNAOD »

An Aotrou Sklison a zo o paouez sevel eul leor brezonek hag a vezo unan eus ar re gaera, sur a-walc'h, a zo bet moulet biskoaz.

Dek lur e kousto al leor-se d'ar re a gaso o hano raktal d'an oberour; d'ar re n'her rakprenint ket e vezo daouzek lur.

Kasit hoc'h hano, adalek vreman, d'an Aotrou SKLISON, Menez-Laouenan, PLOUNERIN.

Divinadennou miz c'houevrer

1. — Petra 'vez atao en tu kleiz da Jezuz-Krist?
2. — Livirit d'in 'ta, va zud kez,
Piou a deu hag a ia heb ober trouz bemdez?
(Degaset gant Tanguy Creignou, Mleder).
3. — Y . n . g . . . l . i . h . r
. e . . a . v . e . .
4. — A . . e . a . . n . . a . d . . . . e . r
. i . . n . e . o . . . a . r . . . u .
(Degaset gant Suzanna Simon, Gwitevede)
5. — G . a . i . i . r . v . . a . ' . e . i .
W . r . ' h . . z . a . . e . e . a . v . .
(Degaset gant Helena Cuzon, Briec).

Arabad degas ar responchoù ken na vezo moulet di-
vinadennou miz meurz.

Responchoù divinadennou H. a. l. h. Kerzu 1934

Ar "Sirop F"
a-eneb

Graet gant louzaouennou hag a vez koz,
a ro nerz hag a yac'ha gvidika
eus ar re wellañ d'uzon alies a ya,
hag hen . . . erc'h a nac'h gwiskamant he marn,
« R. D'he feiz kazi-sur he roio lamm.
rop . . .
de . . .

— MIZ DU —

1. — An neb a fell
Hennez a c'hell.
2. — An hini ne riskl netra
Na koll na gounit ne ra.
3. — Gwell eo ranna etre dek
Eget lezel unan heb.

4. — Bezomp bepred Bretoned
Bretoned tud kalet.
5. — Pa 'z aio ar brezoneg eus ar Vro,
Ar feiz a yelo ivez d'he zro.

— MIZ KERZU —

1. — Tenna heb lakat,
Berr e pad.
2. — Yac'h pa glanver
Beo pa varver.
3. — Grae'h klemmus
Grae'h padus.
4. — Gwell eo beza laouen war ar vein o kana
Eget n'eo azeza war an aour da leñva.
5. — An hini a zalc'ho an askora
A ielo ar c'hi da heul e zorn.

O DEUS RESPONTET MAT D'AN DIVINADENNOU-SE
Louise Salain, eus an Trehou, gant 13 war 15
Suzanne Simon, Gwitevede, gant 8 war 15.

**Evit skignam ar brezoneg à gemer e lec'h, e kement
hag embann.** leet d'ezan beza enno.

NEVEZ « AN TORNAOD »
Pa ho pezo c'ho.
nak MARC'HAD MAD, Setu aman darn eus e brizioù
PLEIBER-CHRIST (Finistère) gaera, sur a-walc'h, a
Format in 16° impression recto le 100 : raktal
Le 100 en plus 2 fr.
— — impression recto-verso le 100 : 8 fr.
Le 100 en plus 3 fr.
Format in 8° impression recto le 100 : 8 fr.
Le 100 en plus 3 fr.
— — impression recto-verso le 100 : 14 fr.
Le 100 en plus 4 fr.
Programmes. — format in 8°, 4 pages, le 100 : 20 fr.
Le 100 en plus 5 fr.
Actes de baptêmes, formules de bans, etc., le 100 : 5 fr.

Images de communion, d'ordination, de confirmation etc.
Impression au verso, le 100 6 fr.

Cartes de visite modernes, le 100 : 7 fr. — les 50 : 5 fr.

Ma 'z eus mouladurioù all hag ho pefe c'hoant da
lakat ober skrivit d'ar mouler : R. CAOUISSIN,
Pleyber-Christ.

BRETONED, evit gwin Champagn

Gwin Champagn, W. SANDERS, Reims
eo gwella ha marc'hamata gwin Champagn a oufec'h
kaout da brena er vro-man.

Evit kloza al leinou bras hag evit krenfaat ar re glanv,
n'eus gwin ebet gwelloc'h egetan !

Goulennit ar prizioù ouz an

E brizioù a zo diskennet kals, izelloc'h c'hoaz eget ne
oant er bloaz 1934.

Ao. RONAN CAOUISSIN,
Représentant à PLEIBER-CHRIST.

Yec'hed ar Vugale

Ar "Sirop FERET"

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man
a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz
eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale
hag hen.

« Ramplasi a e'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar si-
rop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en
deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz
d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vu-
gale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an
doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu war-
lerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : GRANDE PHARMACIE DU PROGRES,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Oetroi), BREST.

“ L'ULMINUCINE MOREUL ”

est le dépuratif tonique idéal contre les humeurs, les vices du sang, glandes au cou, faiblesse, la toque des enfants.

Donne aux enfants ce teint frais et rose, indice de la santé.
Parfait pour les jeunes filles dans la période de transformation.

Indispensable aux personnes âgées qui se plaignent de fatigues, douleurs, retour d'âge.

35 ans de ventes toujours croissant sont la meilleure garantie de l'efficacité de ce produit qui a la valeur du public.

Mères de famille, ne vous inquiétez pas, tant que vous donnez de l'Ulminucine à vos enfants, vous les mettez à l'abri d'un grand nombre de maladies, c'est le meilleur préventif de la tuberculose.

Prix : Grand flacon : 29 francs ;

Demi-flacon : 15 francs ;

Petit flacon : 10 francs.

Si vous toussiez, prenez du **SIRÔP CELTIQUE**, un de ceux qui sont le plus estimés. Prix : 12 francs.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCCESSEUR DE
L. JEZÉQUEL

Tenner dent

Loret gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour
ha war gaoutchouk, hervez ar skoueriou diveza

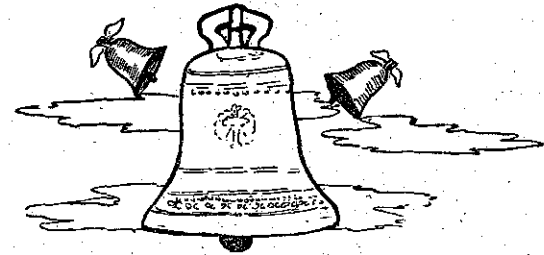
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**. Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e
BRASPARTS hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo
digor e Brest, 4. passage Saint Martin, aboue eur beteg kreisteiz, ha da
2 eur beteg 6 eur. *Téléphone 0-16.*

FEIZ HA BREIZ

AL LIDOU SAKR

AR C'HLEIER

AR C'HLEIER a zo benviou hag a zo anavezet, mil beh
a zo, e broiou ar c'huz-heol kouls hag e broiou ar
sav-heol.

Adalek an amzeriou kosa eo bet ar c'hiz da staga gri-
zilhonou pe ouroulerien ouz gouzougou al loened, evid o
anaout. o c'haout kentoc'h a-ze pa vezent dianket hag o
lakat da jacha gant muioc'h a nerz-kalon pa vezent o la-
beurat.

En Testamant koz, ar beleg bras a zouge eur zae hag
a oa 72 kloc'hig o tistribilhat outi hag, evelse, e veze kle-
vet o vale dre an Templ.

E Athen, beleien Proserpina o devoa eur c'hloc'h evit
gervel ar bobl d'ar sakrifis.

Kristenien Rom, edoug tri c'hant vloaz kenta an Iliz
ne vezent ket galvet, e c'hellit kredi, a daoliou kloc'h da
zont d'an oferenn; an dra-ze a vije bet rei tro gaer d'o
enebourien da c'houzout e pelec'h ec'h en em vodent ha
da goueza warno d'o flastra. Rederien a veze kaset, a di
da di, eus an eil penn d'egile da ger hag a roe da anaout

lec'hiou hag euriou an oferennou. A-wechou all, da fin eun ofis e veze embannet eur ha lec'h an ofis warlerc'h.

An Impalaer Konstantin, dre ar gemennadurez a embannas e Milan, e miz genver 313; a roas ar peoc'h d'an Iliz; tamm ha tamm, goudeze, e teuas ar c'hiz da c'her-vel ar gristenien, d'an oferenn, a daoliou kloc'h.

I

KENTA KLEIER AR GRISTENIEN

Ar c'hleier kenta implijet en ilizou a oa kleier ha muia m'o devoa, oa eun troatad uhelder; kosa kloc'h kristen a virer c'hoaz e broiou ar c'huz-heol eo hini sant Padraig, abostol bras Iwerzon; e leor koz Armagh eo merket e oa gant sant Padraig p'en em gavas dre eno da brezeg ar feiz, 50 kloc'h, 50 pladenn hag 50 kalur hag eur bern traou iliz, evelse, en devoa bet, e c'heller kredi, digant sant Germen; unan eus ar c'hleier-se hag a oa anezan er bloaz 532, a voe sonet da c'horre-Doue oferenn-bred Pardon bras ar Zakramant e Dublin, kanet dirag eur tuilion a dud, d'ar 26 a vezeven 1932 hag e zon a voe skignet rak-tal, gand ar radio, dre bevar c'horn ar bed.

Kloc'h Sant Paol

Kloc'h sant Padraig a zo eur c'hloc'h houarn, grêt, hep braven-ter ebet, a daoliou morzol; kleier dem-henvel outan a zo miret ivez c'hoaz e Breiz-Izel; e Stival, e Bro-Wened, e virer kloc'h sant Meriadec; e Kastell-Paol, an Hirglas, kloc'h sant Paol; e Goulien, e Kerne, kloc'h sant Goulc'hen; e Lokronan-Kerne, hini sant Ronan.

Kleier eskibien eo ar pemp kloc'h-se; er Vivet hag er VIIvet kantved ne veze sakret eskob ebet, en Iwerzon, hep rei d'ezan, war an taol, e vaz a bastor hag e gloc'h a eskob; gand ar c'hleier-se e c'halvent o beleien hag o c'hristenien d'an iliz ha p'o deveze o malloz da stlepel,

Kloc'h Sant Meriadec e Stival, Bro Wened

war unan bennak, e skoent eun taol gand o baz, war o c'hloc'h(1)

Kloc'h sant Padraig a zo en houarn; re sant Meriadec, sant Paol, sant Goulc'hen ha sant Ronan, yaouankoc'hik, a zo e kouevr, hag e staen, ar pezh a ziskouez e teujod, tamm ha tamm, da zeski ober kleier bravoc'h ha da zibab danvez gwelloc'h d'o ober.

KLOC'H SANT ILLUD

Sant Gweltas, (493-570) desketa den e amzer, ar skrivagner a zavas al levr brudet « De excidio Britannic », da lavaret eo « Dismant Breiz », ma oa barrek da labourat gand e spered a oa ker barrek all da labourat gand

C. f. : « Les chrétientés Celtiques », gant Dom Louis Gougaud, p. 327.

e zaouarn; en e raok, ar c'hleier a veze grêt a daoliou morzel; Gweltas a gavas an tu d'o zeuzi hag e lee'h lakat houarn hepken d'o ober e lakas kouevr rus hag arc'hant hag evelse o son a veze sklintinoc'h.

E gleier a veze pres warno ha n'en em gavent ket atao da goueza gand ar re ma vezent bet grêt evito.

Eun dervez en devoa grêt eur c'hloc'h kaer; c'hoant en devoa d'e ginnig da Zivi, mab Non, a oa bet er skol gantan e Laniltud-Veur hag a oa nevez hanvet da eskob e Meneo (Menevia); ar c'hannad en devoa klasket da gas ar c'hloc'h nevez da Veneo, a dremenas dre gichenig Roc'h Kromm Lingarzik, el lec'h m'en em denne alies sant Iltud, mestr-skol Divi ha Gweltas da ober e bedemnon; ar c'hloc'h p'edo o vont ebou da geo ar Roc'h Kromm a en em lakeas da zeni anezan e-unan; sant Iltud o klevet e drouz sklintin, a deuas er mêz, eus e beniti, hag a-benn teir wech e sonas ar c'hloc'h; goulenn a reas digand an hini ken douge da biou edo o vont da gas ar prof kaerse ha goude ma vije bet en aour n'en divije ket bet kement a dalvoudegez evitan ha m'en devoa breman: « D'her c'has ez an, emezan, a-berz an den desket bras Gweltas, d'an Eskob Divi! »

Ar c'hannad a gendalc'has, goudeze, gand e hent, hag a roas ar c'hloc'h da eskob Meneo; henman pa grogas ennan, kaer en devoa e heja, n'oa ket evid e zeni hag e oa neohet maro o klask gouzout perak ne deue son ebet eus e gloc'h; ar c'hannad a lavaras neuze d'an Eskob en devoa kavet Iltud, war e hent, hag e oa bet ar c'hloc'h etre e zaouarn; Divi a anavezaz neuze en devoa c'hoant an Aotrou Doue e vije roet ar c'hloc'h da Iltud hag e lavaraz d'ar c'hannad mont d'her c'has d'ezan, war an taol.

A-raok mervel sant Iltud a vennigas ar c'hloc'h-se hag e lavaraz d'e ziskibien e sonnje anezan e-unan, bep wech ma vije unan bennak, e Laniltud-Veur, war e dremenvan, hag en hent-se o divije amzer da lakat urz en o ene, a-raok mont dirak Doue. (2)

(2) C. F. : Llantwit-major, its history and antiquities by Marie Trevelyan.

KLOC'H SANT KADOU

Diwezatac'h, Gweltas a reas eur c'hloc'h all ha kement e plije d'ezan ma c'hoanteas mont da Rom d'e gas d'an Tad Santel, Tremen a eure ebou Langarvan, ar manafi nevez edo sant Kadou o sevel; henman pa welas Gweltas a oa lorc'h ennan hag a reas d'ezan eun digemer eus ar re laouenna: « Koueza mat a rit », eme Gadou; eun iliz hon eus ha ne vank netra, war he zro, nemed eur c'hloc'h; ho kloc'h a ya brao bras diouz hon iliz nevez! »

— « Her rei a rafen buan a-walc'h, met n'eo ket bet grêt evidoc'h; grêt eo evid ar Pab. »

Ha Gweltas a gendalc'has gand e hent, met, p'en em gavas e Rom, e gloc'h ne zone ket ken.

— « Perak eo mut da gloc'h? eme ar Pab.

— « Goulennet eo bet ouzin gant Kadou, abad Langarvan; met n'em eus ket e roet d'ezan dre ma'm oa her grêt evidoc'h!

— « Kas ar c'hloc'h-se, va mab, eus va ferz da Gadou hag ar Vretoned ouz e glevet o seni a ouezo ervat o deus eun Tad e Rom evel m'o deus unan en nenv! »

Eur wech digouezet e Langarvan ar c'hloc'h a zonas adarre, sklintinoc'h eget biskoaz. (3)

II

KLEIER HON TOURIU

Ar c'hleier hon eus komzet anezo, betek-hen, a oa kleier bihan; adalek ar VIIvet kantved e teuas ar c'hiz da ober re vrasoc'h a veze staget a-ispilh ouz eur voger bennak hag eur jadenn stag outo o lake da zeni dre ma chachet warni.

En IXet kantved eo e savjed, en hor bro, an touriou kenta, evel re Lokrist an Izelve, Kernitron ha Loc-Maria

(3) C. f. : « La Légende Celtique », gant an Aotrou Kervarker, p. 147.

Gemper, ha n'eo ket evit lakat kleier eo e voent savet, met kentoc'h evit kuzat traou presiusa an ilizou, rak en amzer-ze e veze berniou diavêzidi o redek ar vro ha ne glaskent nemed eun dra : laerez.

Adalek an XIIIvet kantved eo e voe roet d'ar c'hleier ar vent vras o deus breman; er XIVvet kantved e voe savet tour burzudus ar C'hreisker, e Kastell-Paol hag adalek ar XVvet kantved eo e voe savet, e kement parrez a oa e Breiz-Izel, touriou digor da beb avel ha ne oant mat da netra nemet da lakat kleier; kosa kloc'h a zo e tour ebed e Breiz eo hini Penc'hran a zo eno abaoe ar bloaz 1365. (4)

**

Ar c'hloc'h a zo eur vouez a c'halv ar gristenien d'an iliz, a gan meuleudi an Aotrou Doue, a embann e c'hoar eus an eil penn d'egile d'ar barrez hag a bella an drouk-sperejou a vez atao o klask dougen an dud d'ar pec'hed.

Epad ma savo a-uz ar c'hoummoul son hor c'hleier ben-

(4) : Setu aman ar skrid a lenner c'hoaz war ar c'hloc'h-se : Maria † Daniel † et † Rogerus † pater † ejus † de † Curtraco † fecerunt † nos † anno † Dni † M † CCC † LXV., da lavaret eo, Mari, Daniel ha Roger e vreur, eus a Gourtraï, hor greas er bloaz 1365.

E kantik Itron Varia ar Joa, patronez ar barrez, en eur gomz eus he iliz brasoc'h ha kaeroc'h c'hoaz gwechall eget breman, e leverer :

*Enni eur c'hloc'h a zeiz kant vloaz,
En enor d'eoc'h, a dregern c'hoaz,
N'eus ket unan, unan hepken,
En eskopti ken koz hag hen.*

Bennoz Doue d'an Aotrou Failler, person Penc'hran, en deus digaset d'omp sklerijenn war gement-man.

niget etrezek an nenv ra bellaio daouarn an Elez pep droug diouz an dud vat bodet en ilizou, diouz o eneou, diouz o c'horfou koulz ha diouz o loened hag o zrevajou.

E Kastell-Paol, d'ar pardon bras, e vez laket an Hir-glas, da zeni war bennou an dud, evit parez ar re vouzar ha miret ouz an dud hegleo da goueza pounner-gleo.

Kleier ho parrez, ar c'hleier-ze hag a zo bet kristenet, hag a zon kel laouen, bep sul ha bep gouél berz, ma n'ho peus ket a c'hoant da veza na bouzar, na pounner-gleo ouz o c'hlevet, grit diouto atao.

Meur a hini a zo, siouaz, zoken e Breiz-Izel, gwechall bro ar Zent, ha kaer o deus ar c'hleier seni, en o zour dantelezet, digor d'ar peder avel, ne glevont ket o mouez ha ne glaskont ket ober diouti : bouzar-glez int.

N'int ket deuet da veza bouzar evelse, en eun taol; nann; bouzar int bet da genta pa zone kleier ar gousperou : « Daoust hag ezomm hon eus da vont d'ar gousperou? Pa vezimp bet en oferenn-bred, eo ar pezh a renker! »

Bouzar int bet goudeze ouz kleier an oferenn-bred : « Gant m'hon devezo eun oferenn da zul eo tra a-walc'h hag ar verra ar wella! »

Goude beza bet bouzar ouz kleier ar gousperou, bouzar ouz kleier an oferenn-bred, ne zaleer ket da veza bouzar ouz kleier an oferenn genta : « Da betra sevel ken abred? Daoust hag an oferenn a glevin a lakay eur pesk muioc'h em roued hag eur c'hreunenn muioc'h em arc'h? »

Ha setu penaoz e teuer tamm ha tamm da veza bouzar-glez ouz mouez ar c'hleier.

An hini ne ro d'an Aotrou Doue nemet dres ar pezh a zo dleet, dindan hoan a bec'hed, a deu buan gantan an deiz ma ne ro ket d'ezan zoken ar pezh a zo dleet.

Evit kenderc'hel da rei ar pezh a zo dleet roomp atao muioc'h eget n'eo dleet : Bezomp atao brokus; tosta amezeg en deus al laer eo an den piz.

Y.-V. PERROT

Kouer yaouank, bez anaoudek eus da vicher

SETU ni e miz meurz. Miz meurz eo an diweza eus ar mizliou goanv. Bet ez eo ive unan eus ar re galeta. Peurliesha an aveliou a vez puñ hag an heol ne vez ket c'hoaz gwall domm e fourn gantan. Grizilh ha kazarc'h, grizilh lemm o begou, evel nadoziou, kazarc'h pounner o zaol, evel morzoliou-govell, a gouez a greiz pep kreiz, war gein ar paourkaez tud hag a ra d'ezo skampa da glask ar gwasked. Dindan eur seurt amzer, n'eo ket souezus ma ve kavet a-wechou hir an deiz ha ma ve mall d'e welet o vont d'e c'hud, evit gellout ive tostaat ouz ar ger hag ouz an tan.

Ma 'z a an devezioù war astenn, buan ha buan, edoug ar miz-man, ar beilhadegou i a ya nebeut ha nebeut war ziskenn. Abarz pell e vezo ranket adarre ober kanv d'ezo. Kouer yaouank, petra az peus graet edoug ar beilhadegou-se? Ha klasket az peus rei d'az spered ar vagadurez a zere ouz da oad hag ouz da stad? ha poagnet az peus da zanailha ennan muioc'h a anaoudegez war draou da vicher? Gwella ze ma peus graet, rak neuze oun sur e teui d'he c'haret ha da gaout eur gwir istim eviti. Al labour douar eo ar genta hag ar gaera eus an holl micheriu, koulskoude pa ne weler ennan nemet al labouriou tenn, ar vuhez a boan, ar c'hounidegez alies dister, ez eo dies, a dra-zur, kredi ar wirionez-se; met pa ouezer kompren e dalvoudegez, pa zeuer da anaout mat kemend a zell outan, neuze e teuer da gaout plijadur ha d'e garet. Setu perak e lavaran d'it hirio adarre karet da vicher hag evit he c'haret muioc'h, poagn d'he deski, d'he anaout gwelloc'h. Emichans n'out ket euz an dud yaouank dibreder-ze hag a gred hag a lavar e ouezont atao a-walc'h

evit labourat douar! Pebez fazi bras a reont. N'eo ket dao beza doktored evid en em denna e kreiz her maeziou, nann, koulskoude aman evel e-lec'h all eo gwir-bater ar c'hrenn-lavar « deskadurez a dalv leve. » pe c'hoaz « gwell eo deski mabig bihan eget dastum madou d'ezan ».

N'eo ket dies dont da veza barrek war galz eus ar micheriu, pa ne vez bemdez nemet ar memez tra da ober. Pa ne labourer nemet war an traou maro, evel houarn, pe goad, pe vein, e ranker beza eus penn diweza ar zizun, ma ne deuer ket e daou pe dri bloaz, d'o renka evel ma karer. Met dont da veza eul labourer douar mat, gouiziek eus kement a ranker ober wardro eun tiegez, m'hen lavar d'eoc'h, setu ha ne vez ket paket a zindan daou pe dri bloaz. An traou divuhez a c'heller da blega ha da zisplega, da gas ha da zigas, da denna ha da lakaat, hervez ar c'hoant; senti a reont ouz an isign hag ouz an nerz, met an traou beo n'eo ket an hevelep kudenn. Ar plant, al loened o deus o lezennou, o giziou, o doare beva dishenvel an eil rumm diouz egile, ha n'eo nemet o pleustri, o prederia mat war bep hini anezo eo e c'heller dont d'o deski, d'o anaout. Kouer yaouank al labour douar a c'houlenn diganez eur bern anaoudegeziou, eleiz a zeskañurez, dalc'h sonj n'emaout c'hoaz nemet gaud al lizerennou kenta eus da vicher hag e chom kaiz re all da zeski. Na lezez ket da spered da vergli evel eur benveg dilabour, na gollez ket da amzer weila o reded warlerc'h traou goull, met bez youlek da anaout gwelloc'h da vicher, en em laka azevri er skol. Ar pez a ra eul labourer-douar gouiziek eo ar skiant-prena, ar spered evesiant en deus. An daou berz mat-se a zo daou dra hag a baker en eur studia ar skridou a gomz diwar-benn ar vicher, en eur zellet hag en eur boueza ar pez zo endro d'eomp, oc'h heuilh hon unan an aliou fur roet gand ar re a zo kosoc'h egedomp. Da genta abalamour ma 'z ont eur c'hristen mat e c'houlennan diganez, kouer yaouank, deski ha poagna da anaout gwelloc'h da vicher, d'an eil abalamour ma z'out eur gwir Vreizad, evit ma c'helli, e pep lec'h, dougen enor d'az feiz ha d'az pro gaer Breiz-Izel.

FEIZ HA BREIZ !

Gwechall, p'en deus Doue, kaset ar Bed endro,
En deus roet ivez, eun tenzor da bep bro
Daou denzor kaer meurbed en deus fiziet e Breiz
Ar c'henta eo ar Yez, hag an eil eo ar Feiz!

O Yez koz va zadou, gand o Feiz birvidik
A laka ar re baour da veza pinvidik!...
Feiz! Krenv er c'halonou, evel hor reier koz,
Yez dispar ar Gelted, flour evel Breiz da noz!

Barron meur a avel, ganto c'houez ar maro
A c'hell warno yudal! Morse n'o diskaro
Start evel ar garreg, gwriziennet mat o daou
A-hed ar c'hantvejou o deus trec'het ar gaou!

Diwall, o Breiz, va bro, me a glev meur a vleiz
Endro d'in o yudal, gant soaj da gaout da breiz!
Dihun, va Breiz, ha sav! Kousket a-walc'h ec'h eus
Gand da Feiz ha da Yez, arbenn ouz an dour-beuz!

.... Benez, d'eoc'h va Doue, oc'h eus miret d'hor Breiz
Yez flour her c'hentadou, ha tenzorion o feiz!
Sankit en hor c'halon, feiz krenv d'Hoc'h azeuli
Ha dalc'hit da Vreiziz o Yez kaer, d'Ho meuli!

TURZUNELL BREIZ

O. M. I.

Skouer Kerneviz ha Gwenediz

EN deizioù-man e lennen daou levr nevez : Mab Azen, skrivet gand eur Gwenedad nevez maro, an Aotrou Heneu ha Sonjennou eur C'hernevad, skrivet gand an Aotrou Cotonnee, medesin e Kemperle, hag o klevet kelou maro an Aotrou Martin, person Gourin, e taolen eur zell war e levr Mouez Kerne ; bep miz e lennan ivez gand ar brasa plijadur dastumadenn Loeiz Herrieu : Dihunamb. Leoniz ha Tregeriz ne gollint ket o amzer o lenn skridou an dudhentil-se ha goude ma ne vefe ken nemed evid en em zivoaza diouz ar pleg fall o deus kemeret da lakât : ac'hanon, ac'hanout, anezan, anezi, ac'hanomb, ac'hanoe'h, anezo, pa vez ezemenn da lakât : me, te, hen, hi, ni, c'houi, i, pe am, az, hen, he, hon, ho, o.

« Courrier du Finistère » an 23 a viz c'houevrer a embanne an diviz kaer-man :

NE D-OUN NETRA

1. — Ar c'hazarc'h a lavar : — Petra oun-me ?
— Netra : an heol a deuz ac'hanon.
2. — An heol a lavar : — Petra oun-me ?
— Netra : ar goumoulen a guz ac'hanon.
3. — Ar goumoulen a lavar : — Petra oun-me ?
— Netra : an avel a skub ac'hanon.
4. — An avel a lavar : — Petra oun-me ?
— Netra : ar voger a dorr ac'hanon.
5. — Ar voger a lavar : — Petra oun-me ?
— Netra : al logodenn a doull ac'hanon.
6. — Al logodenn a lavar : — Petra oun-me ?
— Netra : ar c'haz a zebra ac'hanon.
7. — Ar c'haz a lavar : — Petra oun-me ?
— Netra : an den a faz ac'hanon.
8. — An den a lavar : — Petra oun-me ?
— Netra : an Ankou a ziskar ac'hanon.
9. — An Ankou a lavar : — Petra oun-me ?
— Netra : ar Mestr braz a gas ac'hanon.

Kenver ha kenver gand an diviz-se e lakan nao linenn tennet eus eur pezh-c'hoari tregeriad eus ar re vraoa a-kent-all :

AR CHIMINAOU

1. — Perak ne respont ket ac'hanon ?
2. — Sant Erwan en deus diskouezet anezan d'in.
3. — Na pa vefe red digas anezi d'ar gêr.
4. — M'oarvat ne glevo ket ken ac'hanomp.
5. — Kemer a raint ac'hanon, evel mac'h on ec'h on.
6. — Pa oamp kas (klask) gwelet ac'hanout o chom.
7. — Ne gredint ket anzao ac'hanon.
8. — Pell a-walc'h ez peus poazet ac'hanon.
9. — Eur chiminaou en deus tapet dilhad ha kaset anezzo gantan.

Ar skridou-ze renket gant Kernevez pe gant Gwenediz a vije bet renket en deare-man :

NE D'OUN NETRA

1. — Ar c'hazarc'h a lavar : — Petra oun-me ?
— Netra : an heol am teuz.
2. — An heol a lavar : — Petra oun-me ?
— Netra : ar goummoulenn am c'huz.
3. — Ar goummoulenn a lavar : — Petra oun-me ?
— Netra : an avel am skub.
4. — An avel a lavar : — Petra oun-me ?
— Netra : ar voger am zorr.
5. — Ar voger a lavar : — Petra oun-me ?
— Netra : al logodenn am zoull.
6. — Al logodenn a lavar : — Petra oun-me ?
— Netra : ar c'haz am debr.
7. — Ar c'haz a lavar : — Petra oun-me ?
— Netra : an den am laz.
8. — An den a lavar : — Petra oun-me ?
— Netra : an Ankou am diskar.
9. — An Ankou a lavar : — Petra oun-me ?
— Netra : ar Mestr bras am c'has.

AR CHIMINAOU

1. — Perak n'am respontet ket ?
2. — Sant Erwan en deus hen diskouezet d'in.
3. — Na pa vije red he digas d'ar gêr.
4. — M'oarvat n'hor c'hlevo ket ken.
5. — Ma c'hemer a raint, evel ma c'h on ec'h on.
6. — Pa oamp kas (klask) da welet o chom.
7. — Ne gredin ket am anzao.
8. — Pell a-walc'h ez peus ma foazet.
9. — Eur chiminaou en deus tapet dilhad hag o c'haset gantan.

Livirit d'in breman, e gwirionez, ha n'int ket eun tamma mat flouroc'h, renket evelse.

Ac'hanon a dro ar geriou galleg de moi ; ma lavarfe unan bennak e galleg : le soleil fond de moi ; le nuage cache de moi ; le vent chasse de moi, etc., e-lec'h : le soleil me fond ; le nuage me cache ; le vent me chasse, etc. e vije c'hoarz d'ezan, ne vije ket pell ha n'eo ket souez ; perak neuze lavaret, e brezoneg, ar pezh ne lavarfed ket e galleg, nag e yez ebet ?

Me a oar vat ez eus meur a hini oc'h ober ar fazi-ze ; met, goude ma vije an hanter muioc'h c'hoaz, n'eo ket eun digarez evit lavaret n'emaint ket e gaou hag e c'heller ober evelto.

E leoriou koz Leon nag e genou Leoniz a veve breman ez eus hanter kant vloaz ne veze ket kavet ar faziou-ze e vez mac'hagnez ganto kement hor brezoneg.

E Kerne ha dreist holl e Gwened ne vezont ket kavet c'hoaz, pe ma vezont, ar skrivagnerien, da vihana, a en em vir diouto : heuliomp o skouer : seul-vui e vezo reiz hor brezoneg ha seul-vui e vezo sklêr ha seul-vui e vezo kaer :

Komzomp ha skrivomp holl e Breiz.
Brezoneg yac'h ha flour ha reiz.

Y.-V. P.

PEDENN AN DANSEREZ

Gant daelou puilh douret va dremm,
Me da bed, Mari, kleo va c'hlemm ;
Ez eur vouilhenn d'eben ez an,
Deus d'am dastum, o Gwerc'hez c'hlan.

Aet eo va jod ruz gant ar vez,
Eun diaoul fall am ren gant e vez ;
Dindan va zroad e stign lasou,
Deus d'am difenn, Mamm ar grasou.

Va c'hurumenn a c'hloar, er bal,
Em beus sklabezet war va zal ;
D'in ha d'an holl Vadalened,
Distro, Rouanez, o gened.

Mir na dorrin mui va see'hed
E feunteuniou louz ar pec'hed ;
Va c'huz e plegou da vantell,
O Palez an eneou santel.

Ha ma klask va youl fall, warc'hoaz,
Va stleja d'e heul eur wech c'hoaz,
War da galon karantezus,
Te am stardo, o Mamm Jezuz.

J. L'HELGOUALC'H, O. M. I.

Skouer vat eur Rouanez

Ar Beljik a zo eur vro henvel war meur a dra ouz hor Breiz-ni ; kristen eo ha diou yez a gomzer enni ; an hanter eus an dud a gomz flandrezeg hag an hanter all galleg, evel ma komz an dud brezoneg e Breiz-Izel ha galleg e Breiz-Uhel.

Er Beljik an diou yez a vez grêt henvel d'ezo gand ar C'houarnamant ha desket e vezont o diou er skolioù hag implijet o diou gand ar re a zo e kargoù ar rouantelez. Endra ma raer pep tra, e Breiz, evit lakât ar galleg da vouga ar brezoneg, er Beljik, pep yez a zo en he renk ha ne giasker lakat hini da zistroada eben.

Eno ne weler ket kement a « vadamou », bras, war o meno, o kaout mez o komz flandrezeg ha ma weler e Breiz-Izel o komz brezoneg.

Ar skouer eno, gwir eo, a deu eus a uhel ; lenn a ran war « BULLETIN DES PETITES SCEURS DES PAUVRES », miz genver 1935, ar c'helou-man :

E miz gwengolo diweza, deiz gouel Mikael, e Anderlecht, e kichenik Brussell, e voe grêt gouel kantved bloaz eur vaouez koz Sophia Mous hag a zo, eur pennad a zo, e karg Leanezed bihan ar beorien eun Urz Leanezed hag a zo bet savet e Sant-Pern, e eskopti Roazon.

Ar Rouanez Astrid he-unan a deurvezas dont d'ar gouel ; ginidik eo eus ar Sued, el lec'h ne vez komzet na galleg, na flandrezeg, met desket he deus yezou he rouantelez ha da Sophia Mous hag a zo boasoc'h da gomz e flandrezeg eged e galleg, he deus komzet e flandrezeg hag e flandrezeg hepken.

Mat e vije da itronezed Breiz-Izel kemeret skouer war rouanez yaouank ar Beljik.

PERIG HAG AZILIS

AZILIS a zo mamm evid an eil gwech; eur paotr a zo bet en dro-man : Yvonig eo bet laket, en hano e baeron, ha Perig ez eus eur pezh lorc'h ennan ! Dont a ra an dour en e zaoulagad pa zeil ouz e vabig, kousket en e gavel : « An êr vat en deus eus e vamm, emezan, ha n'eo nemet koantoc'h a zel ! » Goude ar vadiziant, ez eus ingalet draje dre ar bourk; tro an tiez o deus graet ive gaad ar c'hristen nevez, ha d'ar gêr da c'houde.

Fanchig hag e vamm a zo bet e fest ar vadiziant, ar vouetur ganto, mar plij, ar gazeg c'hell outi, ar mab kosa krog el lerennou, ha, me lavar d'eo'h, ez ae endro ! Fanchig en devoa graet, evel ar re all, sin ar groaz a-raok loc'hat eus ar gêr, ha breman e oa dispount o vont en hent, daoust ma oa friantiz er gazeg, bet eiz dervez en he c'hraou; a-wechou e rae fouradennoù hag ar pôtrig a c'hoarze en eur lavaret d'e vreur : « Ma ne dorr ket an houarn-gwestenn ganez eo mat; ma rafe, avat, e vijemp strinket hep dale en eur park bennak ! »

A drugare Doue, ne dorras netra wardro ar gazeg, hag e voe distarnet er Geruhela ha laket er marchosi klouar, kolô dindanni, eur guchenn gerc'h dindan he fri. Fanchig a deuas en ti war begou e dreid, gand aoun da zihun ar c'hrouadurig; met divorfilet e oa hag e voe tennet eus e wele da boket d'ezan; Fanchig, war-lerc'h e vamm, a roas eur pok d'ezan war e dal, en eur lavaret evelti : « Doue da vennigo ! » Hag ouz taol da c'houde, kel laouen ha tra, da zebri ar pred mat aozet gant mamm Azilis ha gand Oliva a oa deuet d'he zikour. Gwellet eo Oliva da aozet boued, abaoe m'he deus desket gand Azilis ! Doaniet eo he c'halon gand he faotr !

Ar bôtrez a zo seder, yac'h evel eur pesk, met ar paotr a zo signac'h pell a ze! n'oar ket petra zo war e dro! diou

wech eo bet ar medesin; ne ra vad ebet! diou wech eo bet Moris betek feunteun Sant Langiz, diou wech en deus soubet eur c'hrez en dour, teir gwech diousta, en hano an Tad, ar Mab, ar Spered-Santel, hag ar bugel paour a jom dizeblant! Pedit ar Werc'hez a reont o daou gwella ma c'hellont, met feiz o deus; war o muzellou e teu ar bedenn-man eus o c'halon : « Ma fell deoc'h kaout eun aelig muioc'h en ho Paradoz, va Doue, grit ho polontez! Kals eo gwelloc'h ganeomp koll hor c'hrouadur p'eo glan e ene, eged sonjal e chomfe war an douar da zizenti ouzoc'h ! »

Gwreg Charlou, Ujeni, — e livirin hano anezi eun dro bennak, — pa gievas penaos edo pôtrig ar Stang, a lavaras, ken diempenn ha tra : « Ar c'henta ar gwella ma 'z ay! p'e gwir n'eo deuet war an douar nemet da gaout pean ! »

Fanchig, droug ennan, a zellas outi heb aoun :

— « C'houi, emezan, n'ho'h eus tamm feiz ebet! an Actrou Doue a oar petra zo mat ! »

Alies en deus klevet gand e vamm, a zo desket-kaer war ar relijion, petra eo kemmunion ar Zent, e rank an eil gouzant evid egile, e c'hell an eil paea evit pec'hejou ar re-all; gouzout a ra ive e ranker digemeret, gant karan-ter, kement tra a deu digant an Actrou Doue, rak Hen a zo just ha parfet, Hen a ra atao evit hor brasa mad. En taol-man, en deboa stanket he ginou da Ujeni, ne lezas da goueza nemed eur ger a zisprij : « Mic'hiek ! » emezi, hag e chenchas kount.

O ya! mamm Fanchig a zo eur vaouez kristen; p'he devezo tro, ne vanko morse da gentelia he bugale. He gwelet a refot, bep sul, en oferean hag er gousperou, he fetrezed endro d'ez, he fetred gand o zad, etonez ar gwazed; hervez ar c'hiz vat a zo en hor bro, ar gwazed a vez e penn an nec'h an iliz, ar merc'hed el lost. Tud Fanchig en em laka e kreiz, evit klevet ar beleg er gador-brezeg; selaou a reont e aïou, klevet a reont ar pezh a zo a nevez er barrez, ha pa deuez d'ar gêr, hel lavarar

d'ar re a zo en oferenn-vintin; met, morse, avat, ne gaver abeg e komzou an Aotrou Person pe an Aotrou Kure; doujans d'ar veleien ha peoc'h diwar o fenn. Eun tam-mig bara benniget a deu, bep tro, gand ar vamm, d'ar re a zo er gêr, hag abred he deus desket d'he re vihan ober sin ar Groaz gantan araok e zebri, ha pokat d'o dourn, dre zoujans, araok sin ar Groaz? n'eo ket ês nikeri! Diouz ar mintin pa zav, evel just, a-raok ha goude ar pred; a-raok mont da c'hero; a-raok pe en eur lakât ar pod war an tan, e ra, gand al loa, sin ar c'hristen war ar boued; a-raok bouc'ha an dorz-vara, e ra ive gant he c'hountel, ha kentoc'h, pa rae ar bara er gêr, e rae ive en eur lakât an teaz e gê. Pa zav er c'har da vont d'ar park; er vouetur da vont da bourk; pa grog en nadoz da wriat pe en he stamm da vont gand ar zaout; pa laka eun dorraden-viou dindan ar yar, hag a-raok mont da ribotat, ha pelloc'h, a-raok ha goude buhez ar Zent hag a-raok mont d'he gwele da ziskuiza. Kouls lavaret ez eo renet he buhez gand ar Groaz; pedi ha labourat a ra a-unan gant Doue, ha p'en em gav kroaziou ganti, n'he deus ket aoun razo, ker kustum ha m'az eo diouti. Evel ar vaouez nerzus ez eus hano anezi er Skritur Zakr, he-fried hag he bugale a zavo d'he meuli.

« Talvoudusoc'h eo eged an tenzoriou a zo deuet eus a hell! » Kaout a ra tro da skolia he bugale diwar benn pep tra; diskouez a ra d'ezo peger mat eo an Aotrou Doue en o c'henver, p'en deus roet d'ezo, evit netra, êr vat ar mêziou, dour sklêr ar feunteuniou, glasvez ha bleuniou ar prajou; ha nerz an heol da zarevi frouez an douar, e sklerijenn hag e domnder d'hol laouennaat! Pep taolenn, endro d'ez, he laka da zével he spered warzu an Aotrou Doue, da uhelaat eneo he bugale, da ziskleria d'ezo gwirioneziou ar relijion. Evel hon tud koz, ez eo « mat ous ar beorien, mat ous ar veleien ». Bemdez, da lein ha da goan, a laka eun tamm war eur plad, evit kenta paour a deuy aberz an Aotrou Doue, hag an intanvez, n'he deus den da c'hounit d'ez, a gav eun hordenn-geu-neud er bern, pa gar. Deiz ar peur-zourn, kenta sac'had

a deu eus an dournerez, a vez lakaat a-gostez evid ar veleien pa deuit d'ober o c'hest; ha da gel-ar-goanv, kouls ha da Volarjez, pa vez lazet ha dispennet ar pen-moc'h (respet d'eoc'h) e vez espernet ive eun anduilhen pe eun tamm mell-kein da gas d'ar presbital : « eun tam-mig freskad, beb an amzer, a ra vat » emezi. Diouz ar vamm, e vezo ar vugale; arabad beza souezet ma plij gant Doue dibaba er familhou kristen-ze beleien ha leanezed evid e zervicha.

.....
 .....
 Emaomp aet pell diouz ar vadiziant, gant hor marvailhou! En eur vont d'ar gêr e oa bet forbuët ar gazeg ganto, ha Fanchig, skanv e droad, a voe kaset d'ar bourk da gas ar c'helou d'ar veteriner.

— « Penaos, neuze? emezan dre orjal? pe dre gomz? »

— « Buanoc'h a ri gand an telefon eme e vreur, hag ar respount az pezo dioustu.

Ha Fanchig d'ar red beteg ar post :

— « An niverenn 52, mar plij, emezan.

Met, nec'het e oa hag e c'houlennas :

— « War ar brezoneg ez a ive? »

Graet e gevridi gantan, e tistroas laouen da lavaret d'e vamm :

— « An telefon-ze a oar brezoneg kouls ha me! »

TINTIN ANNA

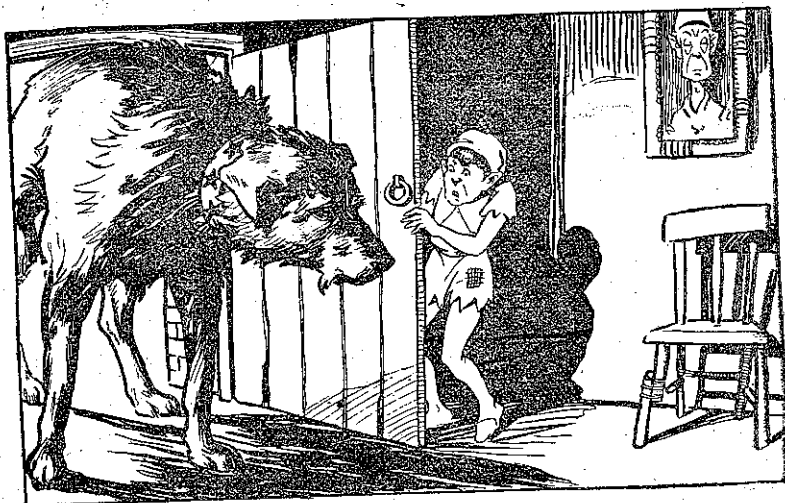

Ar c'horrig hag ar c'hi meur

BREMAN ez eus eun nebeud bloaveziou e oa eur c'hoz tamm korrig bihan o chom, en eul lochenn, harp en eur c'hoat bras. Eun abardaez, endra m'edo oc'h aeza e goan, e klevas trouz, er mēz, e kichen dor e di; n'oa ket evit gouzout petra a oa o trouzal evelse ha, gand e aoun, e c'houlennas, war eun ton rok, piou a oa eno.

Klevet a eure eur glemmadenn, klemm unan hag en devoa doare da veza hanter varo gand an naoun. Ar c'horrig a zellas dre ar prenestr hag e welas eur pikol ki bras, e tal an nor, ken uhel e gein ha malvenn an doenn. Mont a reas buan da zigeri an nor, strafuilhet, e c'hellit kredi, hag ar c'hi a deuas en ti :

« Baou-waou », emezan, raktal, ha kerkent prenecher al lochenn a gouezas d'an douar hag an arrebeuri a gre-

nas, war o fostou, evel eur bern deñiou; kerkent all e vije bet diskaret al lochenn gand harzadenn ar c'hi meur.

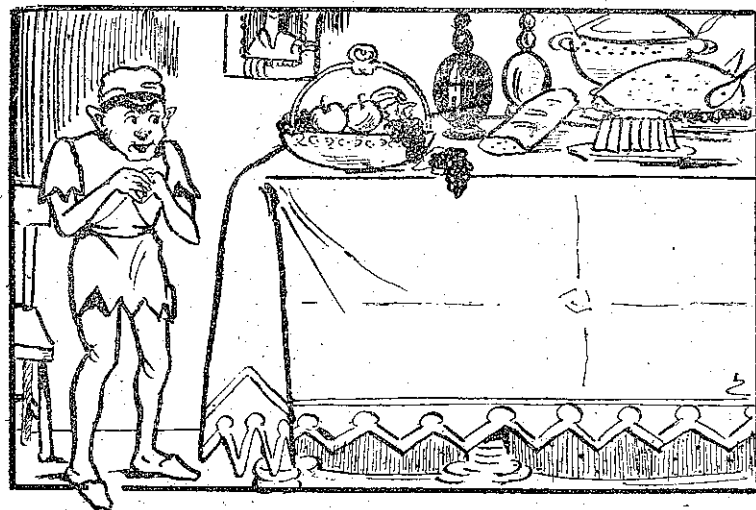
Ar c'hi a venne mervel; ar c'horrig en devoe kement a aoun razan, evelato, ma roas d'ezan ar pez en devoa aozet evitan e-unan d'e goan.

Ar c'horrig a welas e oa eur c'holier kaer en dro da c'houzoug ar c'hi ha teir steredenn veur zu warnan.

O welet paourentez al lochenn ha presou goullo ar c'horrig, ar c'hi troet warzu dor unan eus ar presou a ziskouezas en devoa c'hoant e skoje warni, eur wech, gand e zourn.

A greiz pep kreiz, unan eus ar stered du a deuas da veza alaouret hag ar pres a oa leun a voued hag a frouez eus ar c'henta. Ar c'horrig hag ar c'hi meur a gavas eno eur goan evel ma n'o devoa ket bet pell a oa.

Ar c'hi en devoa doare da veza skuiz; met ne c'hellas ket gourvez ker bihan ha ma oa ti ar c'horrig; o welet e skuizder, henman a lavaras d'ezan mont da ober eur gourvez, war e wele; ar c'hi a ziskouezas beza laouen eus ar pez a ginniget d'ezan hag a yeas er gwele; henman,

ha n'en devoa ket douget c'hoaz eun henvelep pouez, a yeas a dammou : « Asa 'ta, mat, eme ar c'horrig, setu aze eur gwall goll d'in adarre! »

— « N'es ket da veza nec'het, eme ar c'hi, laka da zourn, war bost ar gwele, diou wech, » ha kerkent setu eur gwele kaer ha nevez fiamm e lec'h an hini koz ha leun ar gampr anezan gantan; kouskat a rejont o daou, ennan, epad an noz, hag ar c'hi a veze klevet o roc'hat a-dreuz ar c'hoat.

O daou e savjont laouen bras antronoz hag ar c'horrig a bedas ar c'hi da vont gantan d'ar c'hastell el lec'h m'edo, Eifiona, merc'h ar roue, o veva.

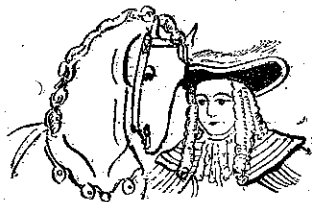
Ar pezh a glaske ar c'horrig oa beza deuet mat gand ar plac'h yaouank-se : « Ma vijen bet eur paotr yaouank koant, emezan, ma eo a jomje er c'hastell. » Hag i ha kemeret o daou pean an hent da vont d'ar c'hastell; ar c'horrig en devoa gwisket e zae rus hag e voutou glas, evel eun denchentil a-zoare.

« Lamm war va c'hein, » eme ar c'hi hag e tigoues-jont dillo er c'hastell. P'eo gwir e oa gwisket kran e kave d'ezan e vije digemeret mat gant merc'h ar roue.

Eun distro lous, siouas, eo a dapas, rak dal ma voe gwelet, mevelien ar c'hastell a redas war e lerc'h; ar mestr-mevel a stlapas outan eur c'hoz botez-ler koz hag ar mitizien gant o c'hastolorennoù a zuas d'ezan e benn hg e zae rus.

Ar c'hi meur a yeas droug ennan o welet ober kement all d'ar c'horrig hag a lavaras d'ezan skei gand e votez kleiz a-benn teir gwech; kerkent teir steredenn kolier ar c'hi a lugernas hag ar c'horr a deuas da veza eur paotr yaouank ouesk hag ar c'hi eur marc'h gwenn.

Kerkent e voe gwelet eur marc'h gwenn, maget kaer, gand eur paotr yaouank kran, war e gein, o tostaat ouz ar c'hastell : dal ma veent gwelet o tispaka, an holl a yeas d'o ambroug; ar roue hag e verc'h a reas d'ezo eun digemer laouen hag ar c'horrig a gavas ar pezh a glaske : dimezi a eure gand Efiona hag e vevas er c'hastell.

(Diwar WILLIAM HUGHES, e « Cymru 'r Plant »,
gant MEIRION DYFNALLT OWEN).

BONHOMMIG

EUR ZON DASTUMET E KERNE GANT T. A.

Ne oan 'met pem-zek vloa, ya! pa voen
di-me-zet, ya! pa voen di-me-zet D'ar
c'hoz Bon-hom-mig koz eun den ne ga-ren
ket d'ar c'hoz Bon-hom-mig koz eun den
me ga-ren ket

Ne oan 'met pemzek vloa. Ya! pa voen dimezet
Ya! pa voen dimezet
D'ar c'hoz Bonhommig koz, eun den ne garen ket (2 w.)

Bonhommig n' fell ket d'eon, e yafen david dour
Hag hen pren' eur pod pri evit dont d'am zikour.

Bonhommig n' fell ket d'eon e yafen d'ar foariou
Ha pa jome er ger, setu! ni 'jome h'n daou.

Bonhommig n' fell ket d'eon e yafen d'ar festaou
Ha pa jome er gêr, setu! ni 'jome h'n daou.

Maro eo Bonhommig, maro hag enteret,
Laket eo en douar da zibri d'ar preaved.

A benn disul peun-zun eme 'r servich eiz-de ;
Me 'bedo 'r zonerien da zoni war e ve.

Sonit 'ta, sonerien, sonit ha sonit kaôn,
Maro eo Bonhommig ; n'am eus ket keuz 'bet d'eon.

Gant arc'hant Bonhommig, me 'm bo eur penher koant
A yelo d'ar foariou, d'ar festou pa 'm bo c'heant.

A yelo d'ar foariou, d'ar festou pa 'm bo c'hoant ;
Kalon daou zen yaouank a zo joaius ha drant.

Kalon daou zen yaouank 'zo karget a c'hened,
Ar paour kez Bonhomm koz 'zo leun a boan spered.

Marvailhou

Koz

Menez-Are

Yannig

ar

C'hoat Bras

EIZ dervez goude ma oa bet e Kervourc'hiz e oa malle mont adarre en hentou rak dienez a oa en ti; Yann a gemeras e varc'h ha setu i o daou etrezek Poul-laouen; tro vat a reas adarre, en taol-man; edo o tont d'ar gêr, endra c'helle; noz e oa; an avel a c'houeze; ar glao a goueze; ar bleizi n'o divije ket karet beza o redek dindan eur seurt amzer; evit trouc'ha berroc'h, Yann a vennas treuzi ar ster e Landano; e kreiz ar goanv edod; deun e oa an dour ha kas a oa gantan; treid ar marc'h a zankas el lec'hid: o daou mestr ha marc'h e voent beuzet eno.

Ma oa dienez er C'hoat-Bras p'oa beo Yann, e oa muioc'h c'hoaz goude e vare; Yannig, daoust da-ze a zave evel eur radenn hag e vamm he devoa tra a-walc'h da ober e vent da glask boued d'ezan.

Pa oa deuet Yannig da veza eun tamm paotr an amezeien a lavare d'e vamm: « C'houi a zo emzavoc'h d'eoc'h kas hennez an ailhon-se da vesa ar zaout pe da ober eur vicher all bennak! »

— « A! fe! avat, eme ar vamm d'he mab, nec'het oun o kiask gouzout petra rin ganez, met n'ez peus nemet mont da gaout da contr a zo aze e tal chapel Peridec o labourat hag hennez a lavaro d'it da ober pe seurt micher mont! »

Ha setu Yannig da gaout e contr d'ar park: « Beure da d'eoc'h, va contr; me a zo deuet d'ho kaout evit klevet ganeoc'h da ober pe seurt micher ez afen! »

— « A! fe! 'vat! va niz, red eo d'eoc'h mont da gaout sant Nicolas aman hag hennez a lavaro d'eoc'h! »

Setu Yannig d'ar gêr da gaout e vamm: « Petra en deus lavaret da contr d'it? »

— « Mont da c'houlenn ouz sant Nicolas! »

— « Neuze e c'helles mont! »

Met an contr p'en devoa e welet o tont a oa aet a-dre ar zant ha setu ar paotr, war e lerc'h, er chapel ha sellet ouz ar zent a oa eno: « Salud, tudchentil », emezan, « n'ouzoun ket pehini ac'haneoc'h, mat a-walc'h, eo sant Nicolas; karout a rafen gouzout dioutan da ober pe vicher e vije mat d'in mont! »

— « Da laer », eme an contr, a oa en em guzet eno brao bras a-dre ar zant.

Yannig a zistroas d'ar gêr d'an daou lamm da lavaret d'e vamm ar pezh a oa digouezet: « Bet oun o kaout sant Nicolas », emezan.

— « Ha pe seurt micher en deus lavaret d'it kemeret! »

— « Lavaret en deus d'in mont da laer! »

— « Eur vicher fall, ma 'z eus unan eo hounnez, va mab! »

— « Pa 'z eus lavaret d'in mont e rankan mont! »

— « Te a vezo tapet, sur a-walc'h; met me a zo o vont da lavaret d'it penaoz en em gemeret; kerz da gaout da contr, da bark ar chapel hag hennez a raio skol dit. »

Ha setu Yannig da gaout e contr : « Deuet oun d'ho kaout adarre; bet e oan bet dec'h o c'houlenn ouz sant Nicolas da ober pe seurt micher ez ajen hag en deus lavaret d'in mont da laer.

— « Mat! neuze, eme an contr, e rankes mont !

— « Ha penaoz ec'h en em gemerin evit laerez?

— « Gortoz me a ya d'hen deski d'it; mevel Kervoell a zo aet d'ar Vilia goz da gere'hat eul leue bihan; bremaik e tremeno dre aze; ar wenojenn-se a heulio; taot unan eus da voutou aze, e kichen park ar chapel hag eben du-hont pelloc'h, er parkad balan. »

Mével Kervoell a dremenas; gwelet a reas ar votez;

eur votez kleiz e oa : « petra rin ganti », emezan, « pa n'eman ket an hini zehou ! »

P'en em gavas er valanog e kavas ar votez all : « Sell 'ta, emezan, parez eben! » Hag hen, stlepel eno e leue, ha mont da gere'hat ar votez kleiz. Yannig a dapas al leue hag a yeas gantan d'ar gêr buana ma c'heile, d'e laza ha d'e gempenn; dal m'en devoa grêt e gempennachou e tistroas d'ar valanog da welet penaoz e troje an traou.

Mével Kervoell p'en devoa gwelet e oa aet e leue en hentchou a skrabas e benn : « Bremaik, avat, me a glevou trouz gand an Aotrou, emezan, red eo d'in distrei d'ar Vilia goz da gere'hat eul leue all ! »

« Red eo d'ec'h, emezan, rei eul leue all d'in; kollet em eus egile ha ma ran tro wenn e klevin trouz ! »

Setu ma prenas eul leue all; neuze me oant ket ker; hag hen gantan war e skoaz e penn an hent da vont d'ar gêr.

Yannig a oa kuzet etouez ar balan; pa glevas ar mevel o tremen e trevezas klemm al leue hag e youc'has : « Bê ! Bê ! »

— « Del, eme ar mevel, setu va leue, kollet aze etouez ar balan! » hag hen teurel e loen war al leton ha mont d'ar red da glask egile!

Yannig ne jomas ket da dorta; samma a eure an eil leue evel m'en devoa sammet ar c'henta hag hel lazaz hag her c'hempennas, evel egile.

— « Breman, avat, mamm, ne vezo ket dâ d'ec'h ober koraiz ken, eur pennad ! »

***

Aotrou Kervoell a deuas da c'houzout e oa aet e leueou gant Yannig; mont a reas beteg ennan : « Petra, marmouz fall, va daou leue-me a zo aet gazez-te ?

— « Red mat eo d'in laerez, Aotrou kêz, rak anez e varvien gand an naoun !

— « Traou evelse, evelato, ne vezont ket grêt !

— « Rekouret oun bet gant ho taou leue ! eme Yannig.

— « N'az pardonin ket ken ma teues d'am laerez eur wech all ! » eme an Aotrou.

Al leueou ne badjont ket daic'h mat; n'oad ket bet pell ouz o debri : « Da laerez petra ez in breman, mamm ? »

— « Kerz da gaout da eontr; hennez a lavaro d'it. »

Ha setu Yannig ha mont da gaout e eontr : « N'eus ket ken a gig, du-man ! emezan.

— « Mat, eme an eontr, abenn emberr ez aimp da Gervœll; loened an Aotrou a vez en noz er mêz; laza a rainap unan eus ar c'holeou ha gand an dra-ze e c'helloc'h en em jacha, eur pennadig all, adarre ! »

— « Neuze, me a en em gavo emberr », eme ar paotr.

Hag i ha mont goude koan etrezek Kervœll; an eontr a ouie e pelec'h edo al loened hag hen da dibaba ha laza ar gwella kole; ne voe ket pell e voe digoret ha dispennet; Yannig ne ouie ket dibaba ar c'hig mat diouz ar c'hig fall ha n'en devoa digaset gantan nemet sac'h ar gaoc'henn; dont a reas buan da welet e oa re zister en holl e lod ha setu ma en em lakeas da youc'hal evel ma vije bet Aotrou Kervœll war e zeulioù : « 'N han da Zoue, Aotrou kêz, va lezit da vale; gant va eontr eme ar c'hig hag ar c'hroc'hen ha ganen-me n'eus nemet sac'h ar gaoc'henn ! »

E eontr spontet a daolas d'an douar ar c'hig hag ar c'hroc'hen : Yannig o digasas gantan hag a lezas eno sac'h ar gaoc'henn. P'en em gavas, er gêr, e c'hellit kredi e voe fest.

Ditouret e voe d'an Aotrou da belec'h e oa aet e gole, setu ma yeas d'ar C'hoat bras, en dervez warlerc'h : « Te a zo bet o laerez va c'hole-me, en noz tremen ? »

— « Red eo d'eomp debri ha n'em oa tamm ! »

— « Me a lakaio eur gachenn, (1) fenoz, em fourn ha va daou vevel a jomo d'he diouall; ma n'he laeres ket, n'eus nemed ar maro evidout ! »

Pa deuas an noz, Yannig a bignas betek Kervœll; mevelien an Aotrou a oa o daou, en ti-fourn, unan o kana hag egile o tiskana outan, hervez ar c'hiz koz.

Endra m'edont o daou, a-zevri, gand o c'hanaouenn. Yannig a reas eun toull e tu-adrenv ar fourn, a dennas ar gachenn, a reas eun all en he lec'h, rak gand ar red-korf e oa diwar e gig kole, ha goudeze e stankas an toull en devoa grêt en doenn.

En deiz warlerc'h, an Aotrou a voe mall gantan goulenn kelou, eus e gachenn, ouz e vevelien : « A ! 'ta ! n'eo ket bet Yannig war ho tro, en noz tremen ? »

— « O ! nann ! nann ! »

— « Poaz eo ar gachean ? »

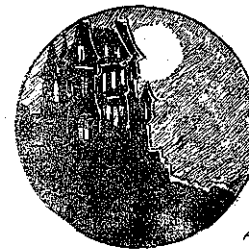
— « O ! ya ! ya ! poaz mat eo. »

Hag an Aotrou da kregi er gachenn; diouz ar fiêr a deue diouti e welas raktal pebez taol lous a oa bet c'hoarriet d'ezan : mont a reas e kounnar.

— « It dioc'htu, emezan d'e vevelien, da gerc'hat Yannig aman; ar pez en deus grêt a zo dreist an aroudenn ! »

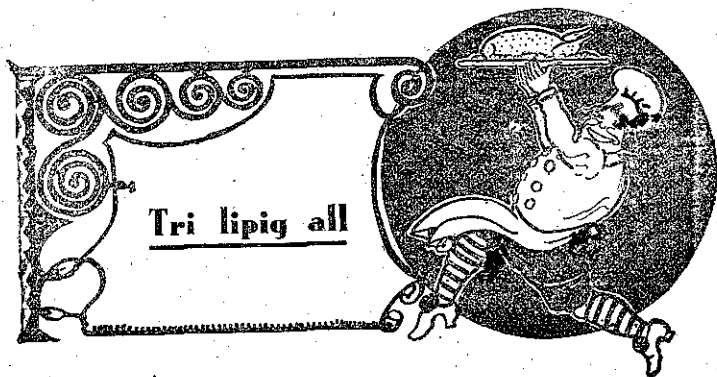
GAB AR GETTEL.

(Da genderc'hel).

(1) Eur gachenn eo an hano a roer da eur gouign e Kerne-Uhel.

Kuzulioù ar geginerezh

Setu aman eul lipig hag a zo mat da zibri gand ar c'hig saout, bet oc'h ober soubenn hag ivez gant kig yar yen; lakit daou vi da boazat; lezit i da yena pa vezint poas-kalet; kemerit ha drailhith en eur volenn ar melen a zo en o c'hreiz; touezit gand an daou velen-vi-se hag a-nebeud-deu : eol, holen, pebr, moutard, ha beradennou gwinegr; drailhith warno, goudeze, an daou velen-vi gant chalotez ha touezit adarre hag ema grêt ganeoc'h ho lipig.

**

Lakit eun tamm amann da rouza ha drailhith ebarz eur peun-ognon, eur c'harotezenn, eur banezenn, eun tammig kignen, persilh ha sivoliz; lakit ganto, beb ell, gwinn gwenn ha soubenn kement ha kement, ha pebr hag holen hervez ho sonj; lezit eun eur ganto da boazat ha silith-i dre eun tamouez. Lakit ivez, war an tan, eun dournadig minvig bara da virvi en eur werennad laez; pa vezo sunet al laez gand ar bara, ker piloc'h, dre an tamouez adarre, a-raok hel lakât el lipig.

**

ledU-entell

Lakit eun tamm aman da deuzi; taolit warnan eul loiad vleud ha kemeskit; mat; lakit goudeze, ebarz, eur werennad laez bero, a-nebeudou; touezit atao al lipig, hel lezit da boazat ha taolit ennan an tammou kig poas a zo chomet ganeoc'h a-zilerc'h eur pred all, pe an tammou pesked pe viou.

Gant deizioù Morlarjez e tenio tud du-man, Katel ! eur pred mat a fell d'in aoza d'ezo. Hastit affo ha livirit d'in pe-naos kempenn eun tamm kig hag eun tamm lipouzeres !

Lavar d'az preur laza eul lapin, pe eur c'hillog; pa vezo kignet al lapin, pe dibluet ar c'hillog ha rinset, en diabarz, e ri tammou anezan, hag hel laki, en eur gastoloronn, war an tan, gand eun tamm amann hag eun nebeud bleud; p'en devezo kemeret liou brao, melen, e laki eur werennad gwinn gwenn, eur werennad sun-kig ma 'z peus, hag e trailhi kignen, chalotez, ognon, persilh, sivoliz da lakat da boazat gant da lapin pe da gillog; holen ha pebr a laki ive, evel just, ha ma n'eus ket a-walc'h a lipig e laki c'hoaz amann ha bleud kemnesket; kig-lapin a zo goular dreizan e-unan, rak-se eo mat lakat eun tammig kig-moc'h gantan, pe welloc'h, treuc'ha tam-mou kig, evel dominoiou pe vihanoc'h, da rei gwelloc'h blaz d'az friko. Ha setu, d'ar red, eur pladad lipouzeres.

LIZIG.

En deiz-all e oa bet tapet Visant an ti-all gant va mestr! Disul oa, hag edo Visant o tout eus ar voure'h, leun e gof gantan; mont ha dont a rea war an hent bras, eur pezh marvailhou gantan; e voutou a oa gantan en e zourn; eun tamm glaourenn a oa o tout eus e c'henou, ha digor-bras e zaoulagad en e benn.

En em gaout a reas gant an Aotrou Mezek, ha raktal. Visant a lavaras :

— « Me, Aotrou medisin, ne 'z a ket ar boan-benn diouzin hirio! ma karc'h rei eun ali d'in, ho pefe eur banne diganen, rak me gred, em eus paket eur c'hlenved fall bennak!

An Aotrou ne jomas ket da nec'hi gantan :

— « Te, Visant, a zo dister ar stal ganez, Klanv out gant droug sant Varzin! eur gwall-glenved!

— « Ha petra a zo mat ous an dra-ze, mar plij? eur banne « grog »?

— « Nann, Visant, met diou wech bemdez, goude da brejou, hag epad pevar dervez, ec'h evi dour diwar ognoun; lavar da Varta poazat ognoun en dour ha rei an dour-ze d'id da eva; eva c'helles ive : thé, kafe, till pe eun evach yac'hus bennak, ouspenn an dour-ognoun.

Pa welas Marta, va mestr a lavaras d'ez an hevelep tra, ha, pa vije mezo he gwaz, rei d'ezan da eva dek diveradenn « amoniak » en eur werennad zour, hag eur banne tizan diwar bleun-till, da c'houde.

Daoust ma ne gav mat nemed gwin ha gwin-ardant, Visant en deus heuliet gourc'hemennou va mestr, hag en deus gallet en em zizober eus e bleg fall!

Rak-se, n'eo ket eur wech, met diou wech, eo d'ec'h lenn kuzulioù.

PAOL AR RIOUALLON

● Ar skol vrezonek ●

EXERCICE I

COURS ÉLÉMENTAIRE ET MOYEN.

1) Mettre au pluriel et traduire ce pluriel en français : Eun toull doun, eun tach moan, eur gaouenn zall, eun houad koz, eur c'hariell gollet, eur vilien flour, eur c'habestr dianket, eun touseg donjerus, eur gaolenn breriet.

2) Mettre au singulier et traduire ce singulier en français : Konikled ar gwarennou, bleizi ar c'hoajou, gouliou an treid, poaniou ar glanvourien, neziou ar c'hegined, moule'hi ar girzier, mellou ar bizied, diskouarn ar c'hezeg, roudou al lern, brenkou ar pesked.

EXERCICE II

COURS MOYEN ET SUPÉRIEUR AR BEDENN BEMDEZIEK

Traduire en breton :

Déjà paraît l'astre du jour,
Prions Dieu, prions-le à genou !
Dans les œuvres de cette journée,
Seigneur, gardez-nous du péché !

Mettez un frein à notre langue,
Gardez-nous de l'horreur des discordes !
Gardez nos yeux, veillez sur eux,
Qu'ils ne s'enivrent point aux flots des vanités.

Gardez bien pur le fond de notre cœur,
Ecoutez, écarter les folies de la terre,
Domptez l'orgueil de notre chair
Par l'abstinence et la sobriété.

Quand de nouveau le jour aura pali,
Que de nouveau le temps ramènera la nuit,
Notre âme alors et plus chaste et plus pure,
Chantera de nouveau un hymne à votre gloire !

EXERCICE III

COURS SUPÉRIEUR

Racontez brièvement ce qu'on fait à la campagne pendant l'hiver.

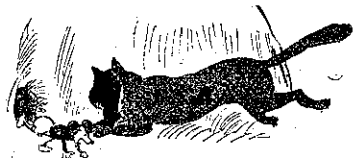
MOUTIG...

... Eur vout seiz du, eul lost
horr ha teo, daou lagad glas
ha sklêr, setu Moutig, va c'haz
du.

Pa voe digaset d'in gant va
maeronez, Moutig a chome
war balf va dourn; met, en
eur ober bloaz, va c'haz a zo
kresket hag ez eo barrek da
logota.

Hed an deiz, her
gwelan er c'hreier, el
lab, en dro d'ar ber-
niou-kolo, oc'h ober
an neuz da veza
kousket ha pa
deu al logodenn
er mêz, eus he
zoull, houman a
vez troumplet
ha Moutig a vez lorc'h ennan o kaout eur
seurt tamm isig da lakaat en e gof.

...VA C'HAZ DU

... Beb an amzer, e teu d'o-
ber an dro d'in en eur ober
« ronron ». Rei a ran d'ezan
eur banne lèz klouar ha li-
pat a ra e vourrou p'en devez bet eus
an evach-se.

Moutig eo va c'hamarad
hag hen diouall a ran
diouz Medor va c'hi drouk,
rag henman a ya alies
war e lerc'h, ha Moutig
a rank pignat er wezenn
evit kuzat dioutan ha pa
sizo d'an ti, en eur ober
« miaou, miaou », gant ka-
rantez eo e lakan va dourn war e ben-
nig koant.

**

Ha n'eo ket brao an istorig-se, a gav
d'eoc'h ?... Tennet eo eus deveriou « Ar
Skol Vrezonek » ANASTASIE LANDURÉ,
skol gristen KERNILIS.

KELEIER AR MIZ

BLEUN-BRUG PLEYBEN

D'ar 7 a viz c'houevrer diweza, renerien Bleun-Brug Breiz a en em vodas e ti-kêr Pleyben; an Aotrou Arzur de Dieuveult, mêr Dirinou, a voe dibabet evit ren Bleun-Brug Eskopti Kemper ha Leon ha rei harp d'an Aotrou Cornic, rener meur holl strolladou Bleun-Brug Breiz.

Krouet e voe ivez raktal strollad paeroned ha strollad renerien goueliou ar 1, 2 ha 3 a viz gwengolo : setu e amañ :

PAERONED : An Aotrou Markiz d'Ampherney, mêr Pleyben; an Aotrou chaloni de Keryenoael, person Pleyben; an Aotrou Henry, bet depute, mêr Lennon.

RENERIEN AR GOUELIOU : An Aotrou Guilly, noter e Pleyben; an Aotrou Pennec, eil-mêr, an Aotrou Saliou, veteriner.

SEKRETOURIEN : an Aotrou Goff, nester e Gouezec; an Aotrou Page, sakrist, e Pleyben.

TENZORIER : an Aotrou Heydon.

SKOAZELLERIEN : an Aotrou Henry, mab, hag an Aotrou Grall, eus a Lennon hag an Aotrou Jos ar Roue, eus Gouezec.

Goueliou pempet bloavezh war nugen ar Bleun-Brug, e Pleyben, kalonenn Breiz-Izel a vezo hep par.

Pedi a reomp renerien strolladou yaouankiz hor bro da drei o zud war ar c'han evit ma vezo Pleyben eur mor a gan hag a c'hened d'an 3 a viz gwengolo a zeu.

Kanaouennoù Bleun-Brug 1935 a dle beza kaset d'ar voulerer er miz-man.

Her rak-prena a c'heller adalek vremen : 20 real all leor : dal ma vezo moulet e vezo kaset d'ar brenerien.

KANVOU

Erbedi a reomp ouz hol lennerien eur breizad eus ar re wella, an Aotrou Quelen, mêr Locarn, maro e Roz-villou, d'ar 15 a viz c'houevrer diweza.

÷ An Aotrou Martin, person Gourin, maro d'ar 16 a viz c'houevrer diweza.

Ganet e oa bet e Guisriff d'ar 7 a viz ebrel 1868; beleget e voe d'an 22 a viz kerzu 1893; goude beza bet kure e Melrand tri bloaz, ha seitek vloaz e Sant-Louis, en Oriant, e voe person e I. V. ar Pont epad seiz vloaz, e Carnac epad seiz vloaz all hag e voe hanvet da berson e Gourin d'ar 17 a viz genver 1925. Chaloni a enor e oa abaoe ar 17 a viz eost 1929.

Pa oa kloareg e savas PARDON SKAER hag EUR PEGAD ETRE DAOU GOK; gant an daou ziviz-se hag eun nebeud gwerziou all ha marvailhou, skrivet gantan diwezatoch, en deus grêt eul leor MOUEZ KERNE, embannet gantan er bloaz 1929 hag a zo eur blijadur e gaont hag eun dudi e lenn.

÷ Erbedi a reomp c'hoaz ouz hol lennerien, pried hor mignon Yann ar C'haroff, eur gristenez eus an dibab hag eur Vretnez penn-kil-ha-troad, maro e Villiers, e kichenik Paris, d'an 22 a viz c'houevrer diweza, o lezel tri bagel bihan war he Ierc'h.

Done r' o fardono

N'EUS KET HANTER A VELEIEN

Alies a-walc'h e vez kavet paotred yaouank, tost da nugen vloaz, re goz evit mont d'eur skolach gant bugale, hag a zav c'hoant ganto da vont da veleien : ezomn a ze anezo rak n'eus ket eun eskopti e Breiz hag en divije beleien a-walc'h hag er Frans eo gwasoc'h c'hoaz.

Ar re o defe c'hoant da staga gant o studi n'o deus nemet skriva d'an Tad Mathias Nicolas, château de la Modethaye par Blou (Maine-et-Loire).

An Tad Nicolas a zo gwiadik eus a Blouzeniel ha bet eo bet kure e Loc-Maria Plouzane hag e Plougerne a-raok mont e Urz Tadou an I. V. digemeret en Neay; laouen e vezo eta o welet ar Vretoned oc'h en em erbedi outan.

RETREJOU AR C'HORAIZ E LESNEVEN

1° — Evid ar baotred yaouank hepken, dreist-holl evid ar re o deus grêt o c'honje hag a zo e tro da zimezi dizale : adalek al lun 11 a viz meurzh, da greisteiz, betek ar zadorn vintin 16.

2° — Evid ar merc'hed yaouank hepken, eus al lun 1 a viz ebrel, da greizteiz, betek ar zadorn vintin, 6 a viz ebrel.

3° — Evid ar bôtred yaouank galvet da vont da zervicha ar vro, evel soudarded pe vartoloded, adalek ar meurzh 26 a viz meurzh, da bemp eur hanter betek ar zadorn vintin 30 a viz meurzh.

KENTA GWINIEG TREGER

D'an 18 a viz c'houevrer oun bet oc'h ober eun dro, e Kerarsaudy, e Plourin Montroulez; klevet em oa en devoa an Aotrou Querou krouet eno eur winieg hag oun bet o welet an nevezenti rak plijout a ra d'in gwelet kement a e'hell kaeraat ha pinvidikaat hor Breiz.

Eun dervez arat en deus laket G. Querou dindan plant rejn breman ez eus pevar bloaz hag 11 barrikennad win en deus bet, warlene, eus e dachenn hag e win a zo mat ha meur a hini e Bro-C'hall n'int ket koulez.

Leoniz a zo bet o welet gwiniég Kerarsaudy ha, diouz ma klevan, meur a hini anezo a glasko gwelet ha staga a c'heñt plant rejn an Aotrou Querou en o douarou.

Kinnig a reomp hor gwella gourc'hemennou da ozac'h Kerarsaudy, a reas d'eomp eun digemer ken hegarat, evid an nevezenti vat en deus digaset e Breiz-Izel.

EVIT C'HOARI :

Kemerit ho pluenn, heulit an niverennoù a zo war an daolenn-man adalek an izela betek an uhela hag ho pezo dirazec'h stumm eur vag hag a venn beza goueledet gand ar mor dirollet.

EVIT C'HOARZIN :

E kreiz kêr Vrest, Loeizaig, kollet he mamm ganti, a lavar d'eun archer :

— Aotrou, n'hoc'h eus ket gwelet eur vamm hep he flac'hig ?

— ! ! ! !

— Me eo ar plac'hig ! eme c'hoaz Loeizaig en eur leñva.

**

EPAD AR C'HATEKIZ

An Aotrou Person a ra goulennoù ouz ar vugale.

— Per ar Gac, perak e livirit eo unan an Iliz ?

— Morse n'em eus lavaret an dra-ze, Aotrou Person.

Eur spont bras !

Lanig a ziskenn d'ar c'hao da gerc'hat eur zailhad glaou.

...! — O! Va Dove! petra an diaoul a l'ugern amar?

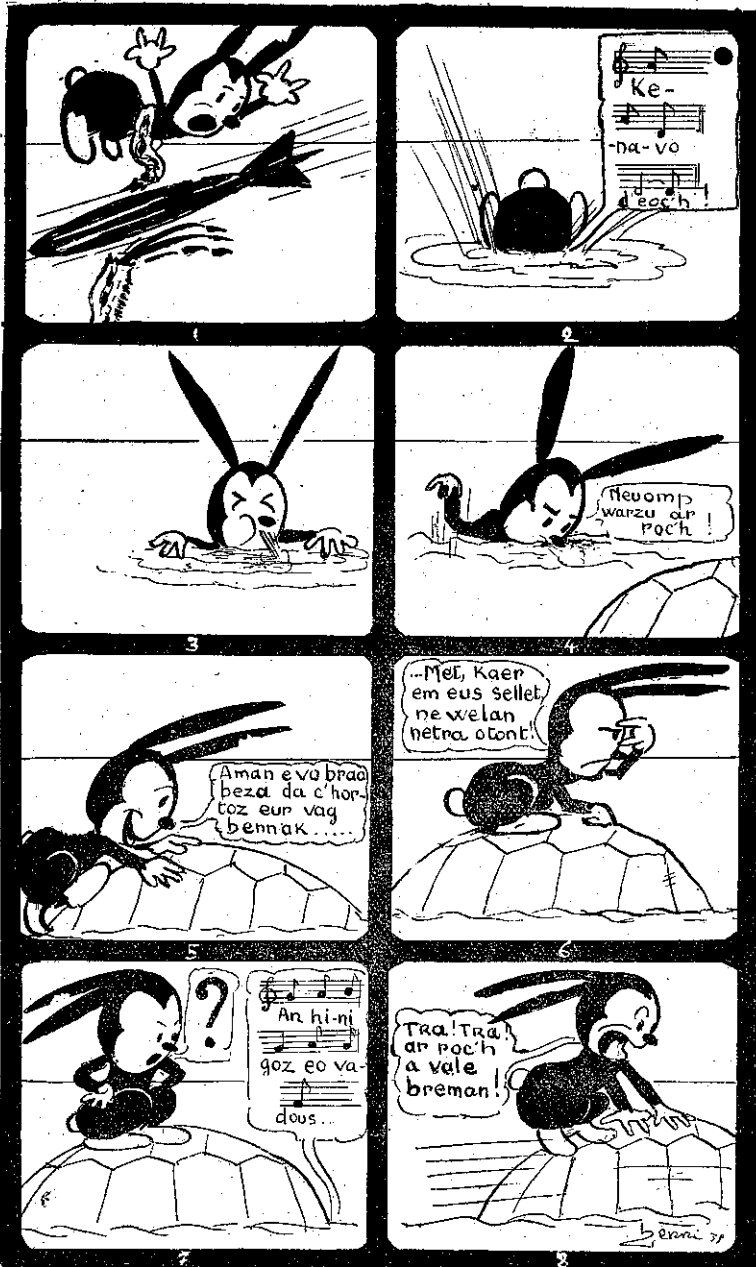
— Tad! deuit buan! Eman an diaoul er c'hao!

Tad Lanig: Te zo aonik va mabig: Bisig eo, ha, netra ken!...

(Diwar Cymru'r Plant).

PER AR C'HOLIN !

LEORIOU NEVEZ

LE BRETON USUEL

Grammaire, vocabulaire, conversations par Loeiz Herriou.

Eul levr bras, 384 pajenn, hag eus ar re dalvoudusa grêt gant Rener « Dihunamb » evit deski brezoneg Gwened.

Al levr a vez gwerzet 12 lur 10 gwenneg, ha kaset d'ar prener, dre bost, evit 13 lur 10 gwenneg.

Her goulenn ouz an Ao. Loeiz Herriou Kerneue, Sant-Karadeg, Henbont, Morbihan, C. C. 241.28. Nantes.

MAB AZEN, HAG E RE KAR,

Sorbiennou fentus gand an Eutru Heneu.

Mab Azen a zo breur da Vugel Sentus « Feiz ha Breiz » miz du diweza bet digaset d'omp eus a Vro Gembre ha ken tost kar all da Yannig ar C'hoat bras emma Gab ar Gettel o tiskleria d'omp e droiou kamm e « Feiz ha Breiz » ar bloa-man hag an dra-ze a ziskouez e c'helle beza ar marvailhou-ze o redek etouez Bretoned Breiz-Veur a-raok ma teuas ar Zaozon, breman ez eus 1500 vloaz da lakat hon tud koz da dec'het en o raok ha da ober o diskenn war aochou an Arvor.

Goulenn « Mab Azen » ouz Loeiz Herriou, her c'haso d'ar prener, dre bost, evid 20 lur : Loeiz Herriou, Kerneue Sant-Karadeg, Henbont, Morbihan, C. C. 241.28. Nantes.

SONJENNOU EUR C'HERNEVAD

An Aotrou Cotonnec, rener-meur gourinerien Breiz-Izel, a zo o paouez sevel eul leor nevez : Sonjennou eur C'hernevad ; diwar e benn en divije gellet lavaret an oberour ar pezh a lavar diwarbenn gourinadegoù Henbont :

Al levr-ma zo bet greit 'n eur hont dre an hentaou,
Da huelet ar re glaon uit dijonch ar poeniaou
'N hani neus e zavet zo 'chom e Kemperlé
An Doktor Cotonnec, uar bordig an Elle.

Eun dervez, dek vloaz bennak a zo abaoe, e voen galvet da welet unan klanv ; pa zigouezis, ar medesin ha n'oa ket eus ar barrez a oa em raok en ti ; pep hini a lavare e c'her hag e brezoneg, na petra 'ta, ar medesin koulz hag ar re all ; goude beza saludet ar c'hlanvour hag e dud, e brezoneg, e kendalc'his da gomz er yez-se ouz ar medesin : feuket e voe hag e lavaras d'in ken dichek ha tra : « Moi, aussi, je sais le français ! » Chom a ris sebezet hag ouzin va-unan e lavare p'edon o tizrei d'ar gêr : « Na pebez labour milliget a ra ar skoliou e Breiz, pa lakeont ar Vretoned da gaout mez o komz yez o Zadou ! »

An Aotrou Cotonnec, da vihanan, n'eo ket tost da veza eus an dud-se ; medesin eo ivez, met n'en deus ket a vez o komz yez e glanvourien hag e genvroiz.

E levr a gaver da brena en e di : 10 lur ar pezh.

FRANÇAIS ET BRETON

par Emile Ernault, professeur honoraire à la Faculté des Lettres de Poitiers, Président de l'Académie Bretonne (Breuriez-Veur ar Brezoneg).

Extrait des mélanges Louis Arnould : 2 francs, chez M. Berthelot, rue Saint-Gilles, Saint-Brieuc.

Ma fell d'eoc'h deski ar brezoneg
heuilhit skoliou dre lizer « OBER »

Skriva d'an d^{er} M. GOURLAOUEN
30, Rue de la Corderie, DOUARNENEZ

Divinadennou

● miz meurz ●

1. — P . a . a . l . e . e . n . t
o . . . i . e . e . e .
2. — B . . a . r . r . g . n . e . a . a . o .
i . o . r . s . e . . . o . a . — r .
3. — A . a . z l . m . t g . u . z e . e . e . c .
E . a . . a . e . r . e . n . n . v . e . h
(Degaset gant Suzanna Simon, Gwitevede)
4. — En noz, e c'heller e welet va zud keiz
Ha ne vez ket gwelet en deiz ?
(Degaset gant Tanguy Creignou, Kleder)
5. — H . p . o . e . . l . s . s . v . l . . u . . i .
" Z . e . e . i . a . e . e . n . e . p . a . a . . r .
(Degaset gant Hélène Cuzon, Briec)

Digas responchou genver, c'houevrer ha meurz a-benn an 20 da ziwizata da : Rener « FEIZ HA BREIZ », Scrignac (Finistère).

Evit skigna ho kelennadurez hag embann ho koueliou

Pa ho pezo c'hoant da lakat moula eun dra ben-nak MAR"HAD MAD, skrivit da RONAN CAOUISSIN, PLEIBER-CHRIST (Finistère).

Setu aman darn eus e brizioù :

Format in 16° impression recto	le 100 : 5 fr.
— — impression recto verso	le 100 : 9 fr.
Format in 8° impression recto	le 100 : 8 fr.
— — impression recto-verso	le 100 : 14 fr.
Programmes. — Format en 8°, 4 pages,	le 100 : 20 fr.
Actes de baptêmes, formules de bans, etc.,	le 100 : 5 fr.

Images de communion, d'ordination, de confirmation etc.
Impression au verso, le 100 : 6 francs.

Cartes de visite modernes, le 100 : 7 fr. — les 50 : 5 fr.

Ma 'z eus mouladurioù all hag ho pefe c'hoant da lakat ober skrivit d'ar mouler : R. CAOUISSIN, Pleyber-Christ.

BRETONED, evit gwin Champagn

Gwin Champagn, W. SANDERS, Reims

eo gwe'la ha marc'hamata gwin Champagn a oufec'h kaout da brena er vro-man.

Evit kloza al leinou bras hag evit krenfaat ar re glanv, n'eus gwin ebet gwelloc'h egetan !

Goulennit ar prizioù ouz an

E brizioù a zo diskennet kals izeloc'h c'hoaz eget ne oant er bloaz 1934.

Ao. RONAN CAOUISSIN,
Représentant à PLEIBER-CHRIST.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCCESSEUR DE L. JEZÉQUEL

Tenner dent

Loret gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour ha war gaoutchouk, hervez ar skouerioù diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e LESNEVEN, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e BRASPARTS hag er FAOU. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo digor e Brest, 4, passage Saint Martin, abou e ur beteg kreisteiz, ha da 2 eur beteg 6 eur. Téléphone 0-16

“ L'ULMINUCINE MOREUL ”

est le dépuratif tonique idéal contre les humeurs, les vices du sang, glandes au cou, faiblesse, la toque des enfants.

Donne aux enfants ce teint frais et rose, indice de la santé.
Parfait pour les jeunes filles dans la période de transformation.

Indispensable aux personnes âgées qui se plaignent de fatigues, douleurs, retour d'âge.

35 ans de ventes toujours croissant sont la meilleure garantie de l'efficacité de ce produit qui a la valeur du public.

Mères de famille, ne vous inquiétez pas, tant que vous donnez de l'Ulmucine à vos enfants, vous les mettez à l'abri d'un grand nombre de maladies, c'est le meilleur préventif de la tuberculose.

Prix : Grand flacon : 29 francs ;
Demi-flacon : 15 francs ;

Petit flacon : 10 francs.

Si vous toussiez, prenez du **SIROP CELTIQUE**, un de ceux qui sont le plus estimés. Prix : 12 francs.

Yec'hed ar Yugale

Ar “ SIROP FERET ”

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar yugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar yugale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu warlerc'h ar ruzel hag an dree, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

FEIZ HA BREIZ

SKOULM

- an tri Ment -

Apparuit primo Marie Magdalene.

*En em ziskouez a eure da genta da
Vari Madalen.*

S. Marc XIII^{vet} Pennad

DA Zul Fask, kerkent ha goulou-deiz, Hor Zalver, mare tri dervez kentoc'h, a zavas eus e vez, leun a vuhez hag a en em ziskouezas da Vari Madalen.

Nag a garantez a ranke beza e kalon c'hoar Martha ha Lazar, evit ma vije et Jezuz-Krist d'en em ziskouez d'ezi, dal m'en devoa trec'het e holl enebourien, ha na pebez kurunenn skedus hag a lintro da viken a ra ar geriou aviel-se, « apparuit primo Marie Magdalene », war benn Mari Madalen.

Ar Vadalen oa ar bec'herez vras n'he devoa netra d'he bruda nemet he fec'hed ; eur bec'herez oa hag a oa anavezet dre bevar c'horn-kêr ha netra ken ; kouezet e oa izela ma c'heller koueza e puns an hudurnez ha Jezuz a zellas outi : ar bec'herez gand ar sell-ze a ziskennas e goueled he c'halon hag evel ma n'he devoa ket bet a aoun betek neuze o kerzet war hent ar pec'hed n'he devoe ket a aoun, ken nebeud, evit kerzet goudeze, da heul ar Mestr, war hent ar groaz.

E ti Zimon al Lor edo Jezuz o koania, Mari a zigouez; ne lavar ger, met eur mor a zaelou a skuilh war dreid Hor Zalver ha goude e sec'h an treid benniget-se gant he bleo. »

Dere'hent ar zul Bleuniou e kemeras eur podad louzou c'houez vat hag her skuilhas war dreid ha war benn an Aotrou.

Daelou a c'hlac'har d'ar pec'hejou evelse ne oant ket bet gwelet c'hoaz o koueza war dreid eun den ha bleo hir kaer eur vaouez ne oant ket bet fuilhet biskoaz, ken ne-b'ud, war dreid eun den d'o sec'ha, ha setu perak an Aviel a lavar diwar he fenn : « Ar Vari-ze eo an hini a fuilhas c'houez vat war an Aotrou hag a zec'has e dreid gant he bleo ! »

Na pebez geriou hag o koueza eus genou piou a zo bet lavaret diwarbenn ar vaouez-se :

« — Eleiz a bec'hejou a vezo pardonet d'ezi dre m'he deus karet kals. »

« — (Mari he deus dibabet al lodenn wella ha ne vezo ket lammet diganti. »

« — E kement lec'h ma vezo prezeget an Aviel e vezo hano eus ar pezh kaer ema o pacuez ober ! »

Nak a garantez a ranke beza e kalon Mari Madalen evit m'en divije Hor Zalver lavaret ar c'homzou-ze diwar he fenn, hag en em ziskouezet d'ezi, da genta, e tal e vez, da c'houlou-deiz ar Zul-Fask.

P'edo war e groaz, dilezet gand an holl, pa n'en devoa harp ebet ken, nak eus tu an nenv, nak eus tu an douar, nemed en e c'houlou, e klevas gouelvan ar bec'herez, troet e santez, a oa en he sav, e tal ar groaz, e-kichen Mari, e vamm, ha Yann, an diskib muia karet.

Goude kement all a garantez, n'eo ket souez e vije bet karet d'he zro, gand an Aotrou Doue evel ma 'z eo bet.

Hent ar pec'hed a zo ledan; diniyer eo an dud a gerz warnan; hent ar groaz a zo enk ha striz, bihan ar re hen heuilh, met ar re her c'hemer a en em gav gantan war hent ar baradoz.

Mari-Madalen

(Klara MAYR, an hini a ra Mari-Madalen, e Pasion-trudet Oberammergau (*Attemagn*) - Photo F. Bauer - Munich

N'iver an dud ne bec'hont ket oc'h ober o zreuz war an douar-man a zo bihan evel ar veradenn zour a-gouez eus an nenv hag a vez kuzet gant deliou ar bleun; niver an dud a bec'h a zo bras, evel ar mor a ra an dro d'an douar, hag evel an tréz a c'holo hon aochou.

Ra deuiio ar bec'herien enno o-unan, gand an amzer-Fask; ra stouint gant keuz d'o amzer dremenet e-harz treid Hor Zalver ha ra glevint ar Mestr, eur wech ma vezint digouezet a-nevez, war hent ar baradoz, ouz o gervel, dre o ano evel ma c'halvas Mari Madalen : seul-vui ec'h en em gar an dud ha seul nebeutoc'h a c'heriou a gemeront da lavaret o c'harantez an eil d'egile.

Y.-V. P.

Grit ho Pask !

Grit holl ho Pask !

Grit mat ho Pask !

N'eus nemed eun Doue ! ma n'hen lakan ket a-du ganen, penaoz e vezin-me salvet ?

N'em eus nemed eun ene ! m'her c'hollan, petra deuin da veza ?

Ar pec'hed kenta ? a c'hellfe beza an diveza ha ma ti-gouez kement-se ganen, emacoun daonet.

Ha goude ? Goude eo red mervel, aze n'eus ket da lavaret nann !

*(Skrid a gaver war dor manati
Sant-Fransez e Fiesol).*

Pa lakan va buhez a-vreman kenver ha kenver gand ar vuhez a renen pa oan paotr yaouank n'oun ket gouest da jom hep youc'hal : « Na peger paour e oan neuze, na peger paour e oan dreist-holl da zul, pa dremenen an dervez-se heb oferenn ! »

(Dom Willibrord Verkade).

Ar gristenien lezirek ne raint ket o fask, er miz-man, a c'hello youc'hal ivez : « Na peger paour, na peger paour eo va ene, pa n'em eus ket laket evel ar gristenien vat all buhez Doue da vleunia annan endra m'edo pep tra o vleunia en dro d'in ! »

Ar gwennilied

DEUET int davedomp, endro, adarre, al laboused feal-se ha ganto eo deuet hekleo an nevez-amzer.

Kaera amzer ar bloaz eo an nevez amzer; pep tra, en dro d'eomp a glask hol laouenaat; an deliou, er gwez, e kuz al laboused o neiziou enno; ar bleunv, er plant, eun dudi d'al lagad; an ed o c'hlasvezi, er parkeier, hag o rei d'ezo liou ar prajeier; pep tra a venn hol lakat da ankounac'haat hon eus bet riou epad ar goanv.

Ar c'hoziad, bet e kichen an tan, epad pell amzer, o tont er mêz da domma e izili ouz heol an Aotrou Doue, hag o sevel e zaoulagad etrezek an nenv, a zo eurus o wet ar gwennilied o c'hournijal a-uz d'e benn : « O ! emezan, deuet int en dro ha ganto eo deuet an nevez amzer ! »

Hag ar c'hlanvour kêz, dalc'het en e wela, pe, en e gambr, gand ar c'hlenved, pa wel ar gwennilied o tremen dre an oabl, ne c'hell ket mirout d'en em laouenaat ha da gaout fizians da bara : « An amzer a zo klouareet, emezan; mont a c'hellin er mêz d'ober eur bale ha da grenfaat va izili ! »

Hag ar c'hrouadur bihan, ruz ha teo, e zaouarnigou gand ar goanv, e vamm pa ziskouezo d'ezan al labous-se,

gwenn e vruched, da e vantell, hag e lost treset, evel eur forc'h, a lavaro d'ezan : « Sell, va mabig, ne weles ket ar gwennilied o nijal aze; breman e vezo tommoc'h an heol, ha dizale e c'hellimp mont da gutuilh bleuniou, rak ar goanv a zo o vont kuit. »

Pa brederiomp war buhez al loened koant-se n'omp ket evit mirout da zonzal e furnez an Aotrou Doue en deus o c'hrouet hag a zo chomet ar skleur anezi en o empenn.

D'ar vro m'int ket ganet enni ha m'o deus ranket tec'hed diouti, — dre ma n'oant ket evit herzel ouz he yennienn, — eo e tizroont adarre, goude o zro en Afrik, dal ma welont an amzer o klouaraat ha ne vezont ket nec'het evit kaout an doenn m'oa kuzet enni an neiz grêt evitogand o zud. O ! kaera skouer a fealded hag a garantez evid o bro.

Breizad, va c'henvroad paour, hag a rank tec'hed eus da vro evit mont d'ar broiou krec'h, warlerc'h da vara, kemer skouer war ar gwennilied ha distro, evelde, kenta ma c'helli, warzu bro da gavell : eno ema da gêr wirion, da c'hortoz mont d'an hini a aoz evidout Hor Zalver Jezuz-Krist, e baradoz dudius an Dreinded.

M. S. SANE.

AL LIDOU SAKR

AN AOTER

I

PETRA EO AN AOTER ?

RALONENN an iliz eo an aoter; an iliz a zo savet evit goudori an aoter; en dro d'an aoter eo ec'h en em vod ar vdeleien hag ar gristenien. An aoter vras a dle beza gwelet eus pevar c'horn an iliz hag an aoteriou bihan, pa vez anezo, a dle beza damguzet.

Aoter an oferenn-bred eo ar pezh a dle beza gwelet, dreist pep tra, en eun iliz. An aoter, — eus ar ger latin « altare », da lavaret eo « tra uhel », — a zo eun daol, hag a dle beza dibradet seul vuioe'h diouz an douar, ma 'z eo brasoc'h an iliz, evit ma c'hello an holl gwelet mat ar pezh a dremen warni.

Abaoe ma 'z eus amezan, an den p'en deus bet c'hoant da ginnig eun dra bennak da Zoue, en deus kemeret e brof diwar an douar, e zavet war balv e zourn, hag e laket war eun uhelenn, evit ma tetuje Doue d'e welet gwelloc'h a-ze ha da gemeret truez ouz an hini her c'hinnige d'Ezan : an aoter eo taol ar sakrifis.

II

STUMM AN AOTER

Hor Zalver, pa zavas sakramant meulet ra vezo an Aoter, a oferennas ouz taol e goan ziweza; en oferenn, ar beleg a zebr hag a ev korf ha gwad Mab Doue; kemeret a ra eur pred; an oferenn a dle beza eta lavaret ouz eun daol; an aoter a dle kaout stumm eun daol ha dreist-holl an aoter e vez kanet outi an oferenn-bred a dle kaout ar stumm-se.

En amzer goz, ne veze gwelet war an aoter, nemed ar bara hag ar gwin; taolenn ebet, kroaz ebet, goulaouenn

Ar goan ziweza

Photo tennet eus ar film amerikan
« Roue ar Rouaned »

ebet ! Goulou a veze en dro d'an aoter, met ne veze hini ebet war an aoter.

War eun daolenn grêt en IXe kantved, e iliz dindan zouar Sant-Klemant, e tiskouezer sant Klemant oc'h oferenna ouz eun aoter a zo warni eun doubier ha, war an doubier-se, eul leor-oferenn, met n'eus na kroaz, na goulouenn ebet war an aoter.

Breman, koulskoude, alies a-walc'h, war an aoter vras, e vez eur pres, pe eun armel vihan hamvet tabernakl, da lavaret eo telt ha diri e laker warno ar c'hantoloriou; en tabernakl-se e virer ar zakramant meulet ra vezo.

Epad pemzek kant vloaz kenta an Iliz ne veze ket gwelet a bresou nag a ziri evelse, war an aoteriou; epad an tri c'hant vloaz kenta ar veleien ha zoken ar gristenien a c'helle mirout ar zakramant meulet ra vezo, en o ziez;

diwezatoc'h hen dalc'hed er sakreteri; adalek an XIIe kantved, en ilizou meur, her mired en eur goulm arc'hant a weled o tistribilha a-uz an aoter vras; er XVIe kantved hepken eo e teuas ar c'hiz da staga a-varo tabernaklou ha diri ouz an aoteriou; ar c'hiz nevez-se a lakeas an aoter da goll tamm ha tamm he stumm taol hag, ar pezh a zo gwasoc'h, an oferenner e lec'h oferenna troet ouz ar bobl evel m'eo dleet, a voe red d'ezan, — ma n'en devoa ket a c'hoant da veza kuzet gand an tabernakl, — da vont en tu all d'an aoter ha da oferenna troet e gein d'ar bobl.

Red eo miret ar zakramant meulet ra vezo, en iliz, sur a-walc'h, met n'eo ket red e vefe, e pep iliz, an aoter vras aoter ar zakramant. An aoter e virer ar zakramant warni hepken a dle kaout eun tabernakl. An aoteriou bras e ilizou kaera Roñ hag e meur a iliz en hor bro ne vez tabernakl ebet warno : aoteriou int hag a vir ar stumm taol m'eo dleet miret d'an holl aoteriou, dreist-holl d'an aoteriou hag e kaner an oferenn-bred outo.

E iliz ar Folgoat, e kichenik Lesneven, etna kaera aoteriou a oufed gwelet e Breiz-Izel; e mein Kersanton int bet grêt, breman ez eus pemp kant vloaz; aoteriou hir int ha kizellet flour.

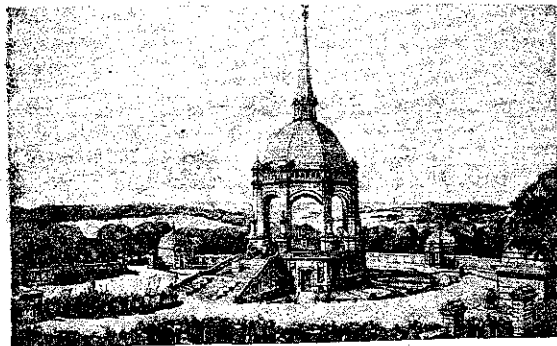
Demdost da Folgoat, e Sant-Yann Balanan, e parrez Plouvian, ema hirra maen-aoter a oufed gwelet, m'oar vat, er bed kristen; gwas a pezh a zo, kouezet pe ziskaret eo diwar e chichen ha breman ema o vresa dindan treid an dud. Eun dra vat e vije, war va meno, e lakat a-nevez el labour hag en enor.

Kaera aoter nevez a zo e Breiz eo an hini a zo savet e K'ranna, e chapel diavêz soudarded ha martoloded ar brezel 1914-1918; an aoter-se, e mein ar vro, flouret ker flour hag ar marbr, a zo eun daol hag eun daol hepken : ar stumm koz, ar stumm vat.

III

LECH AN AOTER

E lec'h beza stok ouz moger penn uhela an iliz, evel ma vez gwelet e lec'hiennou, an aoter vras a dlefe beza, evel

Chapel brezelourien Breiz e Keranna

gwechall, en hanter 'n hent etre ar voger d'an nec'h-se hag an daol-Fask; en doare-ze an oferenner hag e zervicerien a vije en eun tu d'an daol hag ar gristenien en tu all.

An oferenner, epad pemzek kant vloaz kenta an Iliz, a oferenne atao troet warzu ar gristenien ha nann evel breman, troet e gein d'ezo.

Ar Pab pa vez oc'h oferenna a lavar atao an oferenn troet warzu ar bobl; ar'heskob Paris, breman, ar c'hardinal Verdier, d'ar gouelioù bras, da Nedeleg ha da Bask, a ra kement all; e Chartr, gant hor c'henvroad, an Aotrou Harscoet, hag e meur a iliz all, e weler, tamm ha tamm, ar c'hiz koz-se, — ar c'hiz vat, — o tont adarre en dro.

Kaeroc'h eo eun daol pa vez tud outi diouz an daou du eget pa ne vez nemet diouz eun tu; evid an aoter, taol vras ar gristenien, eo henvel ha kaera ma vez eo ivez pa vez tud harp en harp oc'h ober an dro d'ezi, hep kador c'houllo ebet !

IV

DANVEZ AN AOTER

An aoteriou a c'hell beza e koat, pe e mein, pe e metal; epad tri c'hant vloaz kenta an iliz e vezent peurliesha e

koat, rak ar veleien, a ranke lavaret an oferenn, alies a-walc'h e tiez ar gristenien, ha na petra 'ta, war an taoliou koat a gavent en tiez-se.

N'eus mui, dre ar bed-holl, nemed eun aoter goat, me lavar eun aoter koat hepken hag e c'hellfed oferenna warni hag eo hini ar Pab, e Sant-Yann Latran, e Rom.

An aoteriou a c'hell atao beza e koat pe e mein pe e metal, met ne vez kensakret nemed an aoteriou mein hag an aoteriou n'emaint ket e mein a rank kaout en o c'hreiz eur maen, bras a-walc'h evit dougen ar c'halur hag an osti, bet kensakret gand an Aotrou 'n Eskob hag a zo relegou merzrien en eur bez bihan toulliet ennan. War bep maen-aoter e vez kizellet pemp kroaz vihan, unan e pep korn hag ar bempet e kreiz, en enor da bemp gouli Hor Zalver.

V

GWISKAMANT AN AOTER

War an aoter e tle beza teir doubier liea bet benniget gand an Aotrou 'n Eskob, pe gand eur beleg bennak all, en e lec'h; war an aoter e tle beza eur groaz evit diskleria d'an holl e teu sakrifis an oferenn da nevezi sakrifis ar groaz.

Diou c'houlouenn a dle beza ivez enaouet d'an oferenn hep kan, c'houec'h d'an oferenn war gan ha seiz pa vez an oferenner eun eskob.

Ar gouloù-se, hag a dle beza e koar ar gwenan ha nann e soa, a gomz d'comp eus gwerc'hded Hor Zalver Jezuz-Krist, sklerijenn ar bed.

Ar pez a laker en dro d'eun aoter a dle he c'haeraat ha nann he c'huzat; arabad eo eta ober eus an aoter eul lastez listrier e laker warnan a bep seurt priachou, paperachou ha braoigou; an aoter a dle chom ar pez ma oa pa oferennas Hor Zalver evid ar wech kenta outi, er gampr-lid, da lavaret eo eur gwir daol.

Y.-V. PERROT.

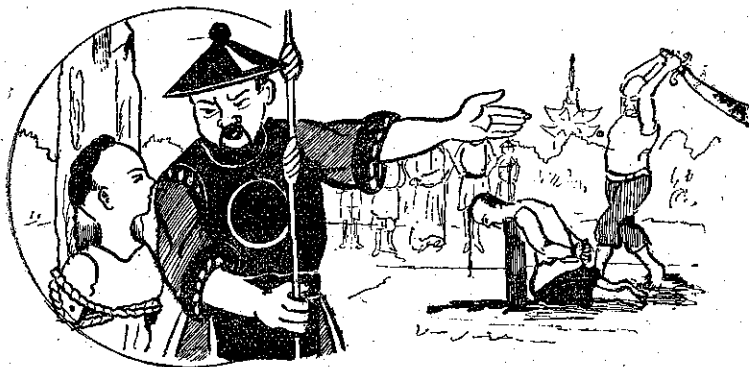
BLEUNVEN AR C'HALVAR

WAR-DRO 1900, e Bro-Sina (Chine), ez eus bet graet eur brezel kriz d'ar Gristenien, gant eur vandenn dispac'herien hanvet « Boxeurs ».

Kalz misionerien, hag eleiz a gristenien a voe merzeriet hep truez gant an dud digalon-se.

Brudet e chomo, dreist-holl, merzerenti eur paotrig eiz vloaz, Thsa-Ho e hano. Skrija 'ra eun den o lenn maro ar bugel-se, hanvet abaoue : « Bleunvenn ar C'halvar ».

Holl gristenien ar vro a oa barnet d'ar maro.

« Bleunvenn ar C'halvar », stag ouz eur peul, a wel o vervel dirazan, dindan kleze ar bourreo, e dad hag e vamm, e vreudeur hag e c'hoarezed, diz anezo, holl kosoc'h egetan.

« — Gwelet a rez, paotrig, petra c'hounezer o kredi relijion Jezuz-Krist!... C'hoant ac'h eus da zavetei da vuhez? eme eur zoudard.

— Petra c'houlennit diganin evit-se?

.. Nebeudig a dra : Nac'h da Zoue, ha kinnig ezans d'hon doue Boudha du-hont en templ, dirak e skeudenn.

— Va c'hasit neuze d'an templ. »

An hoil a gred ez a Thsa-Ho, da nac'h e Zoue evit adori Boudha. Leun a lorc'h ar zoudarded a zoug ar bugel be-

tek tron an doue faoz. Eno e lakont d'ezan etre e zaouarn eur vazig ezans, da zeve dirak ar skeudenn diaoulek.

A bep tu d'ezan, eleiz a zoudarded, ganto goafiou hir, ruziet gand gwad kristen a zeil outan gant evez-bras.

Met Bleunvenn ar C'halvar, ken sioulik ha tra, a stlap ar vazig ezans gant herr ouz penn Boudha, hag a lavar dispont o trei ouz ar baganed :

« — Me, adori eun doue, en deus daoulagad ne welont ket, diskouarn ne glevont, divesker ne gerzont ket ? Me, adori eun doue, n'eo nemet pri, e-k'e'h an Doue Holl-C'halloudek, Krouer pep tra ! Nann, biken ! biken ! kentoc'h mervel ! Me fell d'in mont gant tad ha mamm d'ar Baradoz. »

An templ a dregernas gant kounnar ar zoudarded. Evel ma lamm ar bleiz war an oanig, lammat a reont war ar c'hristen bihan .

Sammet eo evel eur blouzenn, ha stla-pet eus an templ evel eur Judas.

— D'ar Baradoz e c'houlennet mont ? Bez dinec'h mont a ri !

Bleunvenn ar C'halvar, barnet raktal d'ar maro, a zostaget e kroaz ouz dor an templ, e zaouarn hag e dreid, treuzet gant tachou hir evel gwechall Jezuz. Eun druez eo da welout o ti-waska poaniou ken skrijus. A veradou stank-

stank, e red ar gwad eus gotliou euzus e izili tener.

E-kreiz ken bras poaniou, ar merzer bihan a bed evel eun el, e zaoulagad troet ouz an Nenv.

E vuzellou, warno liou ar maro, a zigor, ha gant eur vouez o krena dindan nerz ar boan, e kas d'an Nenv ar bedennig-man :

« — Pardon evito, va Doue ! pardon ! »

Abaoue eun heur, eun heur anter, diw heur eman ar paourkêz bihan o tiwaska poaniou skrijus. Euziet eo an nor gant e wad, ha war an douar dindanni, e weler poulladou ruz. E izili dizec'het, a zev evel an tan.

« — Va Doue, sec'hed am eus ! Sec'hed am eus ! »

Eur galon dener a glask rei d'ezan da eva, buan avat e rank kila, dirak gofioù lenn ar zoudarded dizakret.

Hag e varvas. An heol a verke teir heur.

Setu penaoz eo nijet d'an Nenv digailhar
Ar bugel a hanvomp, Bleunvenn ar C'halvar.

T'ha-Ho benniget, n'ez poa nemet eiz vloaz, hag e skuilhes da wad evit Jezuz. Mar plij, eus barr an Nenv, taol eur zell madeleuzus war lennerien ha lennerezed yaouank « Feiz ha Breiz ». Gra anezo holl, kristenien kalonek ha dispont, ken start en o feiz, hag an dero kalet a weler war gleuzioù parkeier o bro.

FILHOR SANT ERWAN.

GERIOU DIAËS : Dispac'herien : des révolutionnaires ; merzeriet : martyrisé ; nac'h da Zoue : renie ton Dieu ; gofioù : des lances ; an oanig : l'agneau ; izili : des membres ; digailhar : pur ; eus barr an Nenv : du haut du ciel.

(Photo « Feiz ha Breiz »)

DAOU VREUR E OANT...

DAOU vreur e oant d'ar mare-ze, o skoazella o zad, je tiegez Kerdrant, daou baotr, a hemp hag a zeiz vloaz war-n-ugent : Yvon hag Herve, paotred nerzus ha seven, ma 'z oa, ampart d'al labour, atao diskuiz, koulz lavaret, hag a boanie, ma 'z oa eun dudi!.. Piou, er barrez n'en doa ket o gwelet o daou e parkeier an atant, gand o diou gazeg sentus : Ar Yell hag ar Rouanez, gwech krog e pogennou an alar, gwech o trei ar « braban » e penn an irvi. Piou 'ta n'en doa ket o gwelet gand ar bannielou hras, da zeiz pardon Santez Anna, ken kran o daou gant gwiskamant ar vro!... Ha, pemp bloaz 'zo, pa oa aet dre ar barrez ar c'helou edo an Herve o vont da zimezi, an holl a lavare : « Setu aze daou zen hag e vezo c'houek d'ezo beva! An eürusted a gerzo war o rou-

deu. Mab Kerdrant a zo eur paotr a zoare, gwall labourer hag ijinaus. Mona ar Gerven, a dra-zur a zo graet dioutan. .... » Hag, e gwir, an daou bried a veve eürus, ha Paol Gerdrant, an tad, a dremene breman dianken, e gozni, e korn an tan en ti koz karantezus !

En dervez-ze, Yvon a oa deuet du-man d'hor zikour da chareat taoualc'h. Poaniet start hon doa, a-hed an deiz, ha gras e kavemp en em voda en dro d'an daol, da goan. M'hel lavar d'eoc'h, ar yod kerc'h a ziskenne hag al lêz ribod a gave brao bras an hent da vent d'e gaout. Laouen e oa bet koan hag araok sevel diouz taol, sonj mat am eus c'hoaz, hon tad, gand eur mousc'hoarz dispar, en doa lavaret d'eomp : « A! ya, paotred yaouank, bevct ar Goueriaded! Dale'hit da zouar Breiz, karit buez ar C'houer! Me lavar ez eo santel ! » Hag e selle ouzump; n'em oa ket gwelet alics kement a vuhez en e zaoulagad.

An Yvon, koulskoude, a oa tenvalaet e benn hag abenn nebeud, e lavare d'eomp, ez oa graet e zonzj gantan da vont war-zu Paris, da glask fred. .... « C'hoant mont da Aotrou?... » eme an tad d'ezan!....

Araok eur miz, starnet ouz ar wetur, ar Rouanez a gerze founnus, kustum ma 'z oa da gas bep sul he mistri beteg iliz Doue, hag en deiz all zoken, he doa bet kaset di da vadezi, Gwennolaig, merc'h Herve. Yvon a oa bet dibabet da baëron.... met, hirio, sicuaz! mont a rae warzu Paris.... Ar c'himiad a oa bet laouen : « Aour a zastumin gand ar rasteli » a zonzje.... « Me ho rinto eürus ha pinvidik », emezan d'e dud !.... Siouaz !....

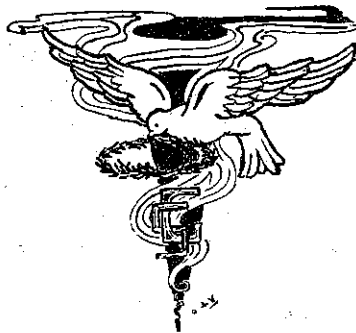
Labour en doa kavet war an hent-houarn en dro d'ar gêr vras...., micher dreut, nebeud a voued, rann-galon ha keuz e leiz.... Taget gand an droug-skevent, daou vloaz da c'houde e tistroe da Vreiz, da gounta d'e genvroiz garventez ar vuhez a danver pell diouz ar vro. Distrei a rae da vervel !....

Lennerien vat, n'em eus disket seurt nevez ebet d'eoc'h. Traou koz, holl. Darvoudou hag a zo bet en emgavet a bell 'zo, hag en em gav alies c'hoaz, re alies sionaz ! koulz lavaret bemdez ! Planedenn eur Breizad paour, planedenn meur a hini all, henvel outan, nemet n'o deus ket, kalz anezo, nerz kalon a-walc'h da zistrei ! Met, eur dra a zo red d'in c'hoaz da lavarout d'eoc'h, rag evidoc'h koulz hag evidoun en deus komzet ar mab foran, war e dremenvan, eun dervez m'en doa diwasket poaniou spountus, ha ma oa sklêr hag anat, edo war dreujou ar vuhez all. D'eomp e lavare, gand eur vouez glac'harus meurbed : « O mignoned, na rit morse eveldoun ! Karit buhez ar c'houer, pegen kalet ma c'hell beza, derveziou a zo, ha toutit da Zoue n'he dilezoc'h biken, nemet ho kervel a rafe e-unan e lec'h all. . . . Karit ho touar a greiz ho kalon ! Ha da gement hini en em gavo ganeoc'h, war hent ar vuhez, c'hoant d'ezan da vont da glask eürusted ha pinvidigez el lec'h n'o c'haver ket, diskleriit dinec'h hag uhel va flanedenn reuzeudik. . . » Grêt eo ar gefridi.

Hag e teuas en dro em spered, poz diweza eur ganaouenn am oa bet klevet va zad koz o kana, dek vloaz bennak a c'hell beza, da goan ar peur-zourn :

« Da bep evnig, mignoned keiz
Doue en deus roet eun neiz
Bevomp, karomp, marvomp e Breiz ! »

TURZUNEL BREIZ, OMI.

Marvailhou

Koz

Menez-Are

Yannig

ar

C'hoat Bras

(KENDALC'H)

HA mevelien Kervoell ha diskenn raktal betek ti Yannik da lavaret d'ezan mont da gaout an Aotrou :

— Petra, Yannik, eme Aotrou Kervoell, te a oa bet aman o laerez eur gachenn dec'h da noz ?

— N'hen nac'han ket, Aotrou kêz ; ret mat e oa ; n'hon devoa tamm da zebri.

— Mat, Yannik, kleo breman, ganen : ma ne laerez ket va marc'h d'in, en noz a zeu, ha va daou vevel ouz e ziuall, n'eus nemed ar maro evidout !

En noz warlerc'h, Yannik, na petra 'ta, a bignas adarre da Gervoell ; an daou vevel a oa er c'hraou, unan anezo war gorre ar marc'h hag egile, e toull an nor, o tiouall.

E mare ar patatezou e oad :

« E Kervagion, du-ze, eme ar mastr-mevel, a oa war ar marc'h, ez eus eun nozvez vras ; n'eo ket dâ d'eomp ehom aman hon daou ; kerz da welet ha m'ema da vestrez eno, chom, ha m'ema va hini, deus d'ar gêr ha me yelo ! »

Eur pennadig goude ma oa ét ar mevel da Gervagion, Yannik, hag en devoa klevet an diviz, a deuas e toull an nor hag a lavaras :

« Kleo 'ta, da vestrez-te a zo eno ha va hini n'ema ket, kerz d'he gwelet ! »

Ha Yannik war gorre ar marc'h. Pa oa ét an eil mevel kuit, Yannik a lakeas dibr ar marc'h war eur vras a oa dre eno, a dao d'ar gêr gand e loen.

P'en em gavas an daou vevel en dro e santjont an dibr a oa war c'horre ar vras hag e kredjont edo ivez ar marc'h dindan; da c'houlou-deiz, p'en em gavas an Aotrou da ober e dro e youc'has : « Chomet eo ar marc'h ? »

« — Ya ! Ya ! dme ar mestr-mevel, chomet eo ha me a zo war e c'horre. »

Pa zigoras an Aotrou dor ar c'hracu e pennfollas : « War eur marc'h emacout, ya, dâ, leue zo c'hanout; war eur marc'h koat emacout, da vihanan; Yannik a zo bet aze adarre ha n'ho peus gouezet doare ! It da lavaret d'ezan dont aman dioc'htu ! »

P'en em gavas Yannik, an Aotrou a lavaras d'ezan :

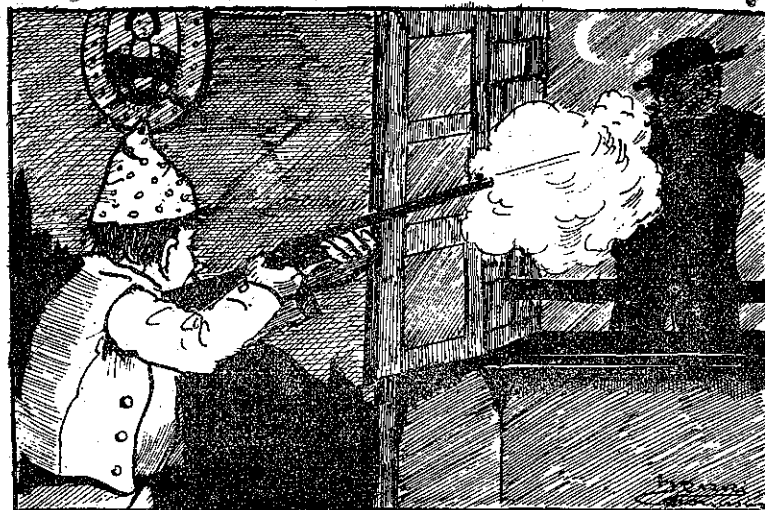
« — Perak ez peus laeret va marc'h ? »

« — Red mat e oa d'in hen ober pe ne oa nemed ar maro evidoun ! »

« — Mat, en noz a zeu, ma ne laerez ket al linsel a vezo dindannomp emma grêt ganez, sur a-walc'h ! »

P'en em gavas er gêr, Yannik a reas eur paotr plouz; her gwiska a eure ha war e benn e lakeas cun tok hag eun troad forc'h en e ziadrenv.

E keit-se, Aotrou Kervoell a gempenne ivez e fuzuilh : « Ma kar Yann dont da astenn e fri, dre aze, e tapo plom hag a ray debron d'ezan, en eun tu bennak ! »

Pa deuas an noz, Yannik a yeas etrezek Kervoell gand e baotr piouz; an Aotrou hag an Itron a oa en o gwele; o c'hortoz Yannik e oant; an Aotrou a oa e fuzuilh garget gantan harp ouz e wele; dal ma welas ar paotr piouz o ficha dirak ar prenestr e reas eul lamn eus e wele, e kemeras e fuzuilh, hag d tennas : « Emma grêt gantan, emezan, pelloc'h! breman, da vihanan, ne laero ket ken ! »

« — O! eme an itron, aze e vezo trouz c'hoaz, diwar-benn al laer brein-se; gwella ho peus da ober eo mont dioc'htu da ober eun toull da lakat e gerf en douar ! »

Epad m'edo an Aotrou gand e bal oc'h ober eun toull en douar, Yannik a oa pignet d'ar gampr ha lammet er gwele e lec'h an Aotrou; an Itron a zonjo eo he gwaz eo a oa distroet ha ne rae ket eur van ouz e welet o krena gand ar riu hag o chacha gantan an dilhad d'en em joucha gwelloc'h a-ze; Yannik p'en devoa gallet kaout e linsel a redas ac'hano buana ma c'hellas.

Pa bignas an Aotrou d'an nec'h, ha pa welas e oa bet Yannik oc'h ober e laeradenn, e yeas e kounnar rus; ker-kont hag an deiz e fiskennas d'ar C'hoat bras : « Breman, ez eus fin d'it ! er zac'h-man, dioc'htu ! »

An Aotrou a zougas Yannik war chaoser ar Villin-Goz hag a yeas da c'hervel e vevelien d'e zikour da stlepel e laer dounna ma vije gallet el lenn; foar-cost a oa e Scrignac; Gwilhou Volazec, eur paotr hag a veze o redek ar foariou gant skudellou, pladou hag a bep seurt priachou a dremenas; ouz e glevet o tostaat, Yannik a en em lakas da youc'hal : « O! me n'em eus ket a ezomm eus hounnez ? »

« — Eus piou ? eme Wilhou.

— Eus merc'h Kervoell 'ta ! eme Yannik; an Aotrou en deus c'hoant e timesfen gand e verc'h hag o veza ma ne fell ket d'in ober dioutan eo et da gerc'het e vevelien d'am stlepel el lenn.

— O! mat, eme baotr Bolazec; me a zimezo ganti laouen bras hag a roio va sac'had priachou d'it c'hoaz war ar marc'had. »

Setu ma voe dilaset ar zac'h, laket Gwilhou ebarz ha laset warnan.

Yannik a gemeras sac'had paotr Bolazec hag a yeas, ac'hano, bumana ma c'hellas, etrezek Scrignac, gand e varc'hadourez.

Dem goude an Aotrou a zistroe gand e vevelien :

« — Me a zimezo da verc'h Kervoell, a youc'he Gwilhou.

— Ya ! Ya ! eme an Aotrou, ha ne vezo ket pell an dale c'hoaz ! »

Kemeret a rejont ar zac'h, o zri, ha goude beza heñ hejet diou pe deir gwech, evit kaout muioe'h a nerz d'her c'has pelloc'h a-ze, diouto, her stlepjont e kreiz al lenn.

Eur youc'hadenn a voe klevet ha goude grik ebet ken; ar paourkêz Gwilhou a oa benzet.

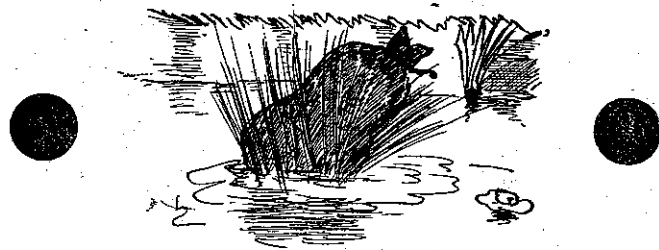
Aotrou Kervoell a yeas goudeze da ober eun dro d'ar fear. Kaout a reas Yannik, war ar marc'hallec'h, eur bern priachou dispak dirazan : « O ! daonet, eme an Aotrou, te a zo arnan ivez !

— Ya ! Ya ! Eur vad ho peus grêt d'in, an dra-ze a zo mantrus; va laket ho peus da goueza war eur bern priachou eus ar ré gaera; m'ho pijs va zaolet pelloc'hik e vije bet kouezet war eur bern aour hag arc'hant. »

Yannik ne voe ket pell evit gwerza e briachou, Aotrou Kervoell a reas hent gantan da zistrei d'ar gêr : « Bremaik, emezan, e rankoc'h, va daou vevel ha te hor stlepel el lenn an itron ha me hag hol lakat da goueza e kampr an aour hag an arc'hant; ma ne gouezan ket pell a-walc'h, me a zavo va brec'h ha neuze hor chachoc'h war ar chaoser hag hor strinkoc'h adarre gand holl nerz ho tiwrec'h.

Eun hanter eur goude edo an Aotrou hag an Itron war chaoser ar Villin-Goz.

Gant sikour an daou vevel, Yannik o lakeas er zac'h hag o stlapas el lenn; e c'hellit kredi n'int ket deuet ac'hano da lavaret petra o deus gwelet.

Yannik, dem goude a zimezas da verc'h Kervoell ha diwar neuze n'en devoa ezomm ebet ken da vont da laerez ha setu penaos e teuas Yannik ar C'hoat Bras a-benn da veza Aotrou Kervoell.

GAB AR GETTEL.

YVONIK

E gwas-ked ar c'hleuz
 me-len-aour 'M eus sa-vel eur
 zon d'eun den paour D'eur paotr-yaou-
 ank eus va-far-rez — a
 var-vas gand e ga-ran-terz

I

E gwasked ar c'hleuz melen-aour,
 'M eus savet eur zon d'eun den paour,
 D'eur paotr yaouank eus va farrez
 A varvas gand e garantez.

II

N'en deus ket ranket mont a-bell
 'Vit kaout 'n eur plac'h danvez eur zell
 Ha kerkent en deus lavaret :
 — « Hounnez vo va frid karet! »

III

— « Va zad, ma mamm, va c'hoarik koant,
 Va lezit da vont gant va c'hoant,
 Gand Annaik, ar plac'h tener,
 A laka va c'halon seder. »

IV

— « O! Yvonik, Anna 'zo paour,
 Dibab unan hag he deus aour;
 Ni ne fell ket d'eomp ez afez
 Gand eur plac'h yaouank hep danvez. »

V

Hag Yvonig, en e c'hlac'har,
 Ennan e-unan a lavar :
 — « N'he c'hasin ket eus va spered;
 Kent ez ay va c'horf d'ar vered!

VI

Ar c'hoz arc'hant ne dalv netra
 Gwell eo furnez 'get peadra! »
 Hag Yvonik gand ar c'hlenved
 A goll tamm ha tamm e c'hned

VII

— « Yvonik, va mab, mar kerez
 Dimez breman gant da vestrez! »
 — « Diwezat eo komz a zansou
 P'ema krog ennoun an Ankou! »

TINTIN ANNA.

PERIG HAG AZILIS

« — Evidon-me, eme Ujeni d'in, da Vorlarjez, a zo savet mat va bugale ganen! ha koulskoude n'em eus ket heuliet hoc'h holl genteliou!

— Ujeni gêz, emeve, da anaout a ran, a bell zo! N'eat ket eur skouer evid ar re-all, hag evid o lakat da veza war evez, em eus c'hoant da zispiega da vuhez war an niverenn genta eus ar gelaouenn-ma.

— Evelato, emezi, en eur c'hoarzin, e reoc'h eur vamm gristen ac'hanon?

— Ne gredin ket hen ober avat! emeve; lakat a rin e penn va skrid ar vamm lezirek!

Hag e ran hirio evel ma 'm eus lavaret :

UJENI, PE AR VAMM LEZIREK

Eur c'henderv da Berig, Charlou e hano, a oa ét war ar studi ha pa n'oa ket galvet gant Doue, da vont da veleg, e teuas eus ar skolach, gand eun tamm deskadurez, hag e klaskas plas e kêr. E ti eun urcher e kavas labour, hag eno e chomas ken e yeas da zoudard; pa oue grêt é zaou vloaz gantan, e Roazon, e teuas adarre daved e urcher, hag e sonje :

« — P'am bezo laket eur gwenneg bennak a gostez, e tistroin d'ar vro; ma 'z eus plas d'in er gêr ez in di; ma n'eus ket, e prenin eun tamm ti, eun dervez-arat, pe zaou, stag outan, hag e tremenin va huhez etre va zud ha va amezeien; « laouen er vuhez, laouen er maro », em c'hichen eur gristenez vat, mamm ar vugale a vezo endro d'ar daol, a ray nerz-kalon d'in da labourat évit esperu d'ezo, d'am zro, eun nebeudik danvez abenn o amzer da zont. »

Paourkêz Charlou! ar pezh a en em gav gand an den ne

vez ket henvol, atao; ouz e venoziou. Klask a rae eur goulmig wenn da lakat en e neiz flour, ha, padal, en deus digaset ennan eur big! E Roazon, e reas anaoudegez gand eur plac'h yaouank troet gand an dilhad kaer! Roci e oa d'ezi da gredi e oa koant ha flamm, ha bepred e veze fichet mistroc'h-mistra! N'oa netra re vras d'ezi : « Pa 'm bezo kavet eur gwaz, emezi, a furain hag e vezin gwisket diginkl ! »

Charlou a voe toulllet ganti, evel eur valafenn strobinell gand ar goulou, a zev, ous an tan, he diouaskell tano! Daoust ha n'eo ket dereatoc'h d'eun den a-ziwar ar maez, mont gand eur vaouez savet, eveltan war an êrvat, eged mont er c'hêriou da glask eur pried?

Houman, ar wreg nevez-man, a oa eur vez he gwelet, gant he divrec'h dizolo, he dremm livet ha forzik bleud outi, he seuliou uhel hag he bern ardou! Grêt an eured, debret ar friko, (friko treut e c'hellit kredi!) hag Ujeni a gendalc'he d'ober dispignou foll; liva he fri hag he beg, prena trulhou da lakat endro d'he c'horf paour, eno edo he holl blijadur, hag an arc'hant a veze re verr ganti atao :

« — Evit plijout d'am hini koz eo », emezi.

Dont a rejont, o daou, er barrez araok an eost; evid o sikour da zevel o ziegez, e rois d'ezo eun dousem bolennou fleuriennet, hag e liviris : « Gras d'eo'c'h da gaout, digant Doue, bugale endro d'ho taol da lipat laez er bolennou-ze; nemet o devezo peb a hini eo mat! »

« — Dek a vugale a reketit d'in ? » eme Ujeni.

« — Ya ! ha daouzek ivez ! »

En eur vont d'ar gêr e sonjen :

« — Eun dimezi dister en deus grêt Charlou ! » Houmanez, n'eo ket lavaret he divije lennet ar pezh a zo merket en Avel an oferenn-eured : « Ho kwreg a vezo en ho ti evel eur winienn goloet a frouez ». Ar wirionez oa, siouaz! an êlig kenta a deuas d'ezi, a-berz an Aotrou Doue, ne voe ket digemeret mat ganti : « Da betra eo deuet hen-

man war an douar? emezi; Charlou ne zeilo mui ouzin ! muioc'h a joa en devozo ous ar c'hanfard bihan-man a zo deuet da rei labour d'e vamm! evit koll kousket ne rin ket gantan, hag e zevel, va-unan, ne rin ket ive, pe m'her gran, e rankin chom er gêr dalc'h-mat ! »

Ha Charlou, rannet e gaton, a stagas ar c'haraveil en e wele e-unan, a zavas en noz da entent ouz e vab, da domma laez d'ezan, p'oa ken dinatur e vamm !

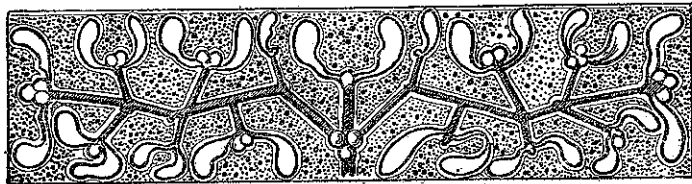
C'houec'h a vugale o deus bet : teir bôtrez ha tri bôt : ar vamm a zo chomet ken dizeblant ous ar yaouanka eged ous ar c'hosa! ken a lavaras Azilis d'ezi, eun dro m'oa deuet d'he gwelet :

« — Penaos e c'helles bet ken kalet ous da vugale ? Eun druez eo gwelet ar plac'hig koant-ma dilezet evel ma 'z eo! n'eus netra dindann, en he c'havell; n'he deus bet tamm abaoe m'eo aet he zad da labourat ! Lavaret e vije grêt n'he deus mamm ebet ! Gant ar vez !

— Mat, he c'has a c'helles ganez d'ar gêr ! Aman n'eus ket ezomm anezi ! »

Azilis a oa yaouank d'ar poent-se; he zad, marteze, o divije kavet diës kemeret eur seurt karg, hag ar bôtrez, Annaik, a greskas hag a stagas da wellaat, en despet d'he mamm.

TINTIN ANNA.

Ar groaz a enor d'eul leanez vreizad

DAOUST d'an erc'h a wenne ar mêziou d'an dek a viz meur, bras-bras 'oa al levdeuz e Maner Kervoaneg, hospital nevez Landivisio.

Roet e voe kroaz al « Légion d'honneur » d'ar « Sœur François-Marie », deus urz Sœurzed gwenn Sant-Brieg, a zo e penn an ty.

Bez e oa eno an Aotrou Louis Marin, ministr, deut a Baris evid ar gouel, an Aotrou Duparc, hon Eskop karet, Aotrou Mèr Landivisio, an Aotroued Tremintin hag Inizi, kannaded ar vro, hag an Tad Herri Ar Floc'h, breur d'ar « Sœur François-Marie », bet hir amzer e penn kloerdi Bro-C'hall, e Rom....

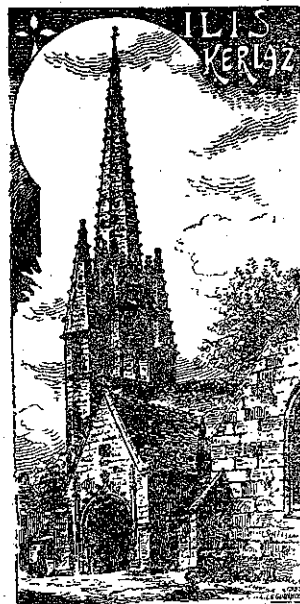
Bez e oa ive ouspenn diou zousenn Glaziked, Bourledenned, ha Pennou-Sardin, deut a Vro-Gerne, fouge enno, da welet rei d'ar « Voereb Sœur » ar groaz a enor.

Ar « Sœur François-Marie » (Mari-Anna Ar Floc'h) zo ganet er Gaoued, parrez Kerlaz, er bloavez 1865. He zad a zo o chom e parreziou Kerlaz, Douarnenez, Ploare, Gourlizon ha Penhars.

An Aotrou 'n Eskop eo a stagas ar groaz war beultrin al leanez.

« Nag a blijadur am eus bet, a lavaras an Aotrou Marin, o rei d'al leanez vreizad eur groaz gounezet ken mad ha keit ali 'zo! Red e oa d'in dont da lavaret bennoz Doue d'ezi ! »

Ar ministr a veulas goude gouenn Breiziz, henvel a-wak'h ouz gouenn dud al Lorren, bro e gavell, dre an nerzkalon hag ar feiz.

N'e ket hep gwir eo bet enoret evelse ar « Sœur François-Marie ». Epad ar brezel e oa e Ploermel wardro ar zoudarded, ha digaset e voe d'ezi aberz Ministr ar Brezel eur vetalenn arc'hant hag eur vetalenn aour.

An eil leanez wenn eo e vefe bet roet d'ezi ar groaz a enor. An hini genta eo ar « Sœur Marie de la Salette », marvet e Kemper eun nebeud bloaveziou 'zo.

Warlerc'h ar pred, e Kervoaneg, dirak Superiorez-Veur al leanezed gwenn, ha tud ar « Sœur François-Marie », e voe kanet ar ganaouenn a zo ama warlerc'h. An holl a zistage an diskan. Dervez kaer evit hor Breiz!

D'ar « SŒUR FRANÇOIS-MARIE »

ROET D'EZI KROAZ AL « LÉGION D'HONNEUR. »

War an ton gallek : *C'est le Roi Dagobert.*

DISKAN :

D'ar « Sœur François-Marie »
A greiz hor c'halon meuleudi !

I

E pors ar Gaoued
Ar c'hilhog souezet
'Gane : « Den er gêr !
O tud dibreder ! »
Ha kilhog Keryore (1)
'Responte : « D'en ama 'ue. »

(1)E parrez Kerlaz.

II

Divunet en noz,
Kilhog Prad-ar-Roz (2)
'Wele tud fichet,
Mintin mat savet :
« Kilhog Douarnenez,
Lâr d'in petra zo a nevez ? »

III

Laouen e galon,
Kilhog Gourlizon
'Nije da Bloare
Kerkent goulou-de :
« Me 'm eus klevet, da Leon
Ma 'vont an Otrou, an Itron,

IV

Me 'wel Glaziked
Ha Bourledenned
'Vont pell deus ar gêr
Da dy 'r Voereb ker.
Re vihan ha re vraz,
Koulz re Benhars ha re Gerlaz. »

V

Beteg Kervoaneg
Int deut 'n eur redek :
« Evit ar familh
An deiz-ma 'dalv mil;
Moereb 'vo enoret :
Penôz 'viemp er gêr chomet? »

VI

« Sœur François-Marie »,
'Peus bet ken soursi
Epad tregont vloaz,
'Peus kavet berr c'hoaz,
Nemet rei skor d'ar paour,
Stoui war gwele ar c'hlanvour.

(2) E parrez Penhars.

VII

Den ne anavez
 Muzul madelez
 Sœurez Ploermel
 Epad ar brazel,
 Tud gloazet 'vit ar vro
 'Zonje : « Deut eo Mamm war ma zro! »

VIII

Yann zoudard 'lâre :
 « Ma! e gwirione,
 Al leanez-ma,
 'Baoue 'r penn kenta,
 'N eus, gant he holl aked,
 Ar groaz a enor gounezet. »

IX

« Digoll n'hollomp ket
 Al leanezed
 Gand o c'halon aour »,
 'Glemme an dud paour.
 Soudard koz, me 'lâro
 Bennoz Doue d'eoc'h evito.

X

Ar vedisined
 O deus hoil meulet
 Kouls ho kwiziegez
 Hag ho frugarez;
 Ha diou wech deus Paris
 'Pous bet metalennou a briz.

XI

Hirio, gouel dispar !
 An Otrou Duparc
 'Stag war ho peultrin,
 Dirag Louis Marin,
 Dirag ho c'hoar, ho preur,
 Kroaz vrudet al « Légion d'honneur. »

XII

Seizenn gounezet
 'Dle beza douget.
 C'houi zongo ho kroaz
 Hirio ha warc'hoaz....
 Ruz war wenn' vo gwelet :
 Leanezed Breiz 'vo meulet.

XIII

Mat en hospital,
 C'houi 'zo bet gwechall
 Kerkouls da gelenn
 Bugale gristen.
 Eul lezenn a zeuas,
 Ober skol ouzoc'h 'zifennas.

XIV

Brao e enori !
 « Justis ! » lârom-ni.
 Keit ha keit d'an holl !
 Sœuzezed er skol !
 D'an traon hag hep dale
 Ar c'hoz lezennou dizoue !

XV

'N digoll 'ro an dud
 'Zo mat d'ober brud,
 Gwelloc'h a glaskit
 Hag a c'hounezit :
 'Re 'vev 'vid ar re all,
 Doue o faeo er bed all.

XVI

Brema, mignonned,
 En ty-ma bodet,
 Savomp hor gwerenn,
 Kanomp holl laouen :
 « D'ar Vamm vat meuleudi !
 Buez hir, « Sœur François-Marie! »

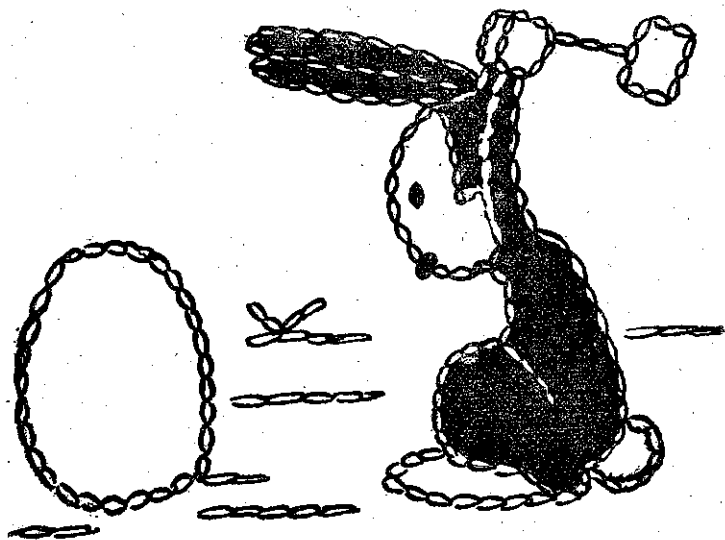
EVIT

HOL

LENNEREZED

BROUDEREZ

Vi Pask...

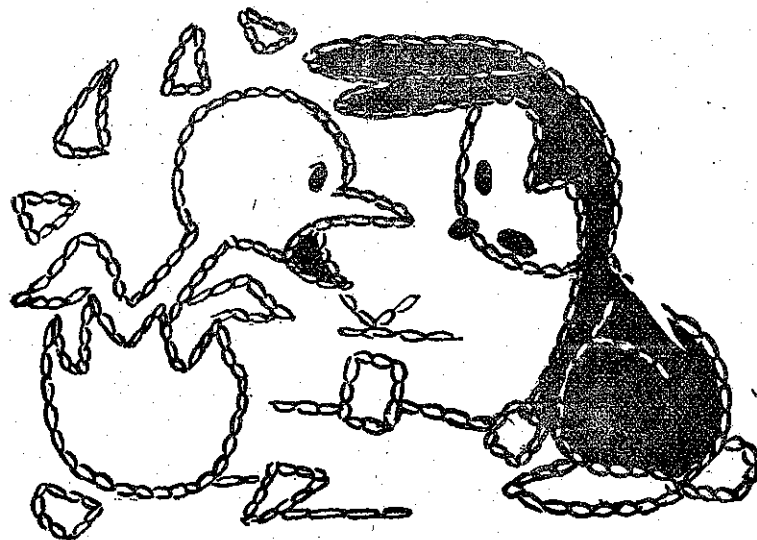
— « Moarvat, e kavin eur bern madigou er mell vi-man !

Mignonezed hez.

An diou skeudenn fentus a weler aman d'an traon a c'hell kaout implij evid eun tavancher-bugel, eur golo-levr, eur mou-chouer-godell, pe eur golo mantell chiminal.

Nadozig

...Per ar C'holin

AL LAPOUS. — Petra ? Setu aman eun orin avat, miret ouz an dud da gousket !

KELEIER AR MIZ

An Aotrou de GUEBRIANT Arc'heskob Marcianopolis

Eur gwall ziskabell evit Kastell-Paol, eo maro an Aotrou de Guebriant ken anavezet ha ken karet all ha ma 'z oa dre eno gand an holl.

Ganet er bloaz 1860, an Aotrou de Guebriant a yeas dal ma voe beleget, da lavaret eo d'e bemp vloaz war nugen, da brezeg ar feiz d'ar Chin. A-laz korf e labouras eno. Eun dervez a-greiz m'edo o sevel eun iliz nevez, e klevas an diviz-man etre e gatekizer hag eun daou pe dri den a oa o tremen ebioù d'e di; hen a oa en e goz toull kampr o skriva hag e gatekizer a oa er mêz, e toull an nor, o sellet ouz an dud; an dremenidi a c'houlenne outan kelou eus an iliz nevez n'o devoa ket gwelet c'hoaz; ar c'hatekizer a lavaras d'ezo : « Sevel a ra; hep dale e vezo toet; an hen-man-hen a ra an dra-man hag an hen-man-hen an dra-hont; an holl a en em laka, en o gwir wella, da labourat ha ne vo ket peil e vo fin ! »

« — Hag an Tad, a c'houlennas unan bennak, petra ra ? »

An Tad oa an Aotrou de Guebriant.

« — O! an Tad, eme ar c'hatekizer, an Tad ne ra netra ! »

An Tad oa an hini en devoa savet an iliz war baper ha klasket arc'hant ha labourerien d'he sevel goudeze war he mein diazez, an dra-ze, evid ar c'hatekizer, ha netra a oa henvel.

An Aotrou de GUEBRIANT
e gouel an tri Abgrall e Lambaol

« — Setu aze, a lavare goudeze an Aotrou de Guebriant, en eur vouse'hoarzin, penaos e vezomp barnet alies gant hon tud nesa ha pa ne vezomp ket dispennet gwasoc'h eged an dra-ze eo brao d'eomp c'hoaz ! »

An Aotrou de Guebriant, d'e 50 vloaz a voe sakret eskob; er bloaz 1921 e voe hanvet da Rener-Meur Misionou diavêz Bro Paris .

Beb an amzer, abaoe ma oa eskob, e veze gwelet o tont da ziskuiza da vaner ar Gernevez, e Kastell-Paol, e lec'h m'ema e dud o chom.

D'an 9 a viz cost 1931, pa reas ar Bleun-Brug eur gouel e Lambaol, en enor d'an tri Abgrall ker brudet, ar breur bras, ar breur bihan hag ar c'hoar vras, an Aotrou de Guebriant eo a oa e penn ar gouel.

Marvet eo e Paris, goude daou dervez klenned, d'ar 6 a viz meurzh diweza, en eur lavaret : « Laouen e varv eun den p'en devez roet e vuhez evid ar misionou. »

E gorf a vezo digaset da ober e gousk diweza da Kastell-Paol.

EUR C'HOLL BRAS

EVIT

BREIZ

Yann SOHIER

D'an 21 a viz meurzh diweza e varve, e Plourivo, goude beza bet klanv, eun nebeud deiziou hepken, eur Breizad penn-kil-ha-troad, an Aotrou Yann Sohier, mestr-skol, krouer ha rener « Ar Falz ».

Ganet e oa bet e Lamball, a Breiz-Uhel, e lec'h ma ne vez ket komzet ar brezoneg; gand e spered lemm e oa deuet abred da anaout n'eo Breizad ebet an hini ne oar ket komz brezoneg hag e stagas d'hen deski el leoriou pa n'en devoa ket bet an eurvad d'hen deski war barlienn e vamm. N'eo ket hepken hen deski evitan e-unan eo a reas, met poania a eure da lakat ar vugale d'hen deski er skolioù : ar brezoneg er skol, oa e c'her !

Goude beza bet pevar bloaz mestr-skol e Plouguiel, e kichenik Landreger, e timezas, er bloaz 1928, da Annaik An Den, eus a Lannilis, hag e vod hanvet da vont da Blourivo; eno eo e savas, er bloaz 1933, « Ar Falz », Bul-

letin mensuel des instituteurs laïques partisans de l'enseignement du breton, hag (n eur ober daou vloaz, e oa deuet a-benn, gand ar gelaouenn-se da c'houmud ha da drei war ar brezoneg ouspenn eur c'hant eus e genvreudeur.

Eun den oa hag a oa dir war e dal ha gand an dra-ze eur poanier eus ar seurt ne vez ket gwelet bemdez : goude e skol e ouie lakat an noz da astenn an d'iz ha d'ar yaou ne gemere pennad diskuiz ebet.

E varo a zo eur c'holl bras evit Breiz; e gelaouenn, a drugarez Douc, ne varvo ket, rak fiziet e oa bet gantan, p'edo war e dremenvan, en e genlabourer mat an Aotrou Kerlann, eus a Vontroulez, hag henman, evel m'en deus hen touet war gorf paour e vignon, a zalc'ho hag a ouezo dere'hel.

War gorf ar stourmer kalonek, diskaret, en e wir wella, d'e bevar bloaz ha tregont ha sebeliet e plegou banniel herminiget Breiz, Rener « Feiz ha Breiz » en deus fuilhet dour benniget hag ezans, en eur bedi Doue da gaout tuez ouz e ene ha da zigeri d'ezan dorioù lugernus e varadoz.

An Aotrou COTONNEC

Kelou a deu d'omp eus maro an Aotrou Cottonnec, medesin e Kemperle, Rener-meur Gourinadegou Breiz-Izel.

Er miz tremen e lavaremp hano eus al leor kaer edo o paouez sevel, e brezoneg; ne oamp ket o c'hortoz klevet, ken trunm all, e oa deuet an ankou a-benn d'hen diskar.

Maro e Paris, el lec'h ma oa. Ét evit beza operet, d'e nao bloaz hag hanter kant, an Aotrou Cottonnec a zo bet sebeliet e Kemperle er zizun dremenet.

Doue r'e bardono.

Allo ! Allo !**Aman Roazon-Breiz !**

D'ar zul, 7 a viz ebrel, da 8 eur 30 diouz an noz, Mignoned Roazon a roio d'eoc'h da glevet, kanaouennou keltiek ha brezonek, gant sikour Kelc'h Keltiek Roazon :

KENTA LODENN. — 1° *Fêtes bretonnes*, pour piano, de Charles Collin, père (1827-1911) ; au piano, M. C.-A. Collin, son fils ; a) *Souvenir du Pardon de Saint-Mathurin, à Moncontour* ; b) *Retour des Courses à Saint-Brieuc*. — 2° *Gant ar vombard hag ar binou* (chœur mixte), A. Bourgault-Ducoudray. — 3° Jakez Bouché, basse chantante : *Bemdez, Bemnoz, A. Boucher ; Kan an dud a vor*, Guiller. — 4° Mme Rocca-Desnos, soprano : a) *La chanson des fleurs nouvelles* et la *Chanson du verger fleuri*, les deux chants de René Bâton. — 5° *Plac'h an triwech' amoureux* (chœur mixte), Guiller. — 6° Yann Kermarec, ténor : *Le Rapt*, Bourgault-Ducoudray ; *La jolie petite chose* (chanson écossaise), Paul Ladmirault. — 7° Mlle Annic Menez et André Amice (duo) : *Kaourantinig ha Marivonig*, Paotr-Tréouré. — 8° X. . . . — 9° *Nos héros bretons*, chœur à 4 voix mixtes, poésie de J.-M. Bouteloup, composition du Maître C.-A. Collin ; — 10° *Mari e harz ar Groaz* (chœur), Guy Ropartz. — 11° *Klemvan da Jezuz war ar Groaz* (chœur), Guy Ropartz.

EIL LODENN. — 12° Yann Kermarec : *Mon amour est comme une rouge fleur*, P. Ladmirault. — 13° André Guerny, basse : a) *Silvestrig* ; b) *Le Serment*, deux compositions de Bourgault-Ducoudray. — 14° *Ar Vatez-Vihan*, chœur à 2 voix mixtes, poème de Koulmig-Arvor ; harmonisation de G. Arnoux. — 15° Mme Rocca-Desnos : *Triste berceuse*, Paul Jaquet ; en dudo, avec Yann Kermarec : *L'Aveu*, Jean Crass. — 16° Mlle Suzanne Cairou : a) *Va zi bihan* ; b) *Ho Mamm*. — 17° *Alan al Louarn*, chœur à 2 voix mixtes, Abbé Mayet. — 18° *Bro-Goz ma Zadou*, chœur, Taldir.

Eur c'hoariadeg vrezonek e Guerleskin

Hor mignon mat Evnig Penn-ar-C'hoad, eus Guerleskin, en deus savet disul diweza, d'an 31 a viz meurza, er barrez-se, eur gouel brezonek eus ar re gaera. C'hoarierien, kanerien, sonerien, korollerien, netra ne vanke da blijout da gement Breizad a oa eno.

Paotred Gwerleskin o deus diskouezet d'eomp e ouient, i ivez, c'hoari e brezoneg : Paotr e vragou berr a zo bet displeget ganto brao-kenan.

An Aotrou hag an itron Galbrun, heulhiet gand an dimezell Cloarec, eus Bear, o deus dreist-holl, kaereet ar gouel en eur rei d'eomp da glevet kanaouennou keltiek ha brezonek, ha da welet korollou kaera Breiz-Izel...

Hor gwella gourc'hemennou eta da Evnig Penn-ar-C'hoad, ha goulenn a reomp ma vezo kavet e holl barreziou Breiz-Izel, Bretoned kalonek eveltan, da sevel goueliou ker kaer hag hini Gwerleskin !

LEORIOU NEVEZ

AN TORNAOD.— Eul levr nevez a 220 pajenn, skrivet e brezoneg ar bobl ha brezoneg reiz war eun dro, eul leor hag ho lakay da ober eur bale plijadurus eus an eil Breiz d'eben, setu petra eo leor nevez an Aotrou Clisson, person Plounerin.

Eun Tregeriad eo an Aotrou Clisson hag eur bern gerioù brezoneg mat n'int anavezet nemed e Treger, en deus renket en e « Dornaod ».

Na pebez eost kaer o defe tro da ober ar veleien, ar vistri-skol, al leanezed, ar vedesined, ar gloareged, ar studierien hag ar re holl e Breiz o deus eun tamm deskadurez ma karfent dastum pep hini en e dakad-douar, evel person Plounerin, ar gerioù a gievont a gleiz hag a-zehou ha n'eus hano ebet anezo e geriadur ebet c'hoaz.

Eun Tregeriad eo an Aotrou Clisson, met ne skriv ket e tregerieg ha ne gouez ket er faziou a ra e genvroiz pa

gomzont brezoneg ha setu aze perak Leoniz, Kerneviz ha zoken Gwenediz a c'hello hel lenn brao bras.

Evit kaout al leor skriva d'an Aotrou Clisson, Plounerin. — C. C. Roazon 23.124.

Priz : 10 lur, ha dre ar post, 11 lur.

■

**LA VIE DU VÉNÉRABLE
DOM MICHEL LE NOBLETZ
PAR LE VÉNÉRABLE PÈRE MAUNOIR
DE LA COMPAGNIE DE JÉSUS**

Evid anaout gwelloc'h buhez ar beleg santel a ouie deski ker brao o c'hatekiz d'hon tud koz, gand e daolen-nou, breman ez eus tri c'hant vloaz, hag evit ma teuoc'h da c'houlenn digantan ober miraklou en ho kenver, ma vezo gellet e lakat war roll ar zent, prenit al leor nevez-man eman an Aotrou Pérennès o paouez embann : 12 lur eo ar priz hag ar mizou kas ouspenn.

Her goulennit ouz an oberour : M. le chanoine Pérennès, aumônier de l'hospice, Quimper.

■

**LA BRETAGNE MIEUX CONNUE
PAR LA DICTÉE DU CERTIFICAT**

Eul leor all c'hoaz eo henman, da zeski d'hor bugale, anaout gwelloc'h o bro ; savet eo gand an Aotrou Rannou, Rener skol an Aod, e Guisseny; 136 pajenn a zo ennan hag ar golo a zo kaeret gant diou skendenn savet gant hor c'henlabourer, dournet ker mat, an Aotrou Xavier de Langlais.

Kinnig a reomp hor gwella gourc'hemennou d'an Aotrou Rannou evid ar pennadoù kaer en deus gouezet dibab da rei da anaout da vugale ar skol : Breiz, ar Vretoned ha pajennou kaera hon Istor; 16 real hepken e vez gwerzet al leor ha gwella-ze ma vez laket etre daouarn holl vugale skoliou hor Breiz karet.

Lanig... pinvidik-mor

Bisig. — Bah ! petra zonjes, Lanig..., mont da glask aour ?

Lanig. — Petra sonjan, met beza pinvidik !

Lanig. — Tostaat a reomp ! Ker-vras-an-Aour eo a welan du-hont !

— Mil bennoz d'eoc'h, aotrone ! Setu me breman pinvidika den ar vro !

Bisig. — Mignaon ! Mignaon !

Lanig (o tihuna). — Siouaz ! n'eo nemet eun hunvre !

(Diwar Cymru'r Plant)

Divinadennou

● miz ebrel ●

1. — Livirit d'in 'ta, aotoned, petra 'vez gwelet war ar c'hazetennou, bemdez ?
(Degaset gant Tanguy Creignou, Cleder)
2. — E . r . w . . g . . t . a . i . r . . d . l .
V . e . a . . d . d . o . i . e . l
3. — Petra ranker da gaout evid ober eur c'hristen ?
(Degaset gant Mari-Renée Polard, Pouzané).
4. — D . o . s . . e . . a . e . t . e . r . o . . e .
A . g . n . o . ' h . . o . . v . t
- (Degaset gant Louise Salaün, an Trehou)
5. — A . e . l . n . e . a . e . ' a . d . . u . a . a . m
D . v . . t . k . i . . v . z . m . r . e . h . k . m .
- (Degaset gant S. Simon, Gwitevede)

RESPONCHOU DIVINADENNOU

Genver, C'houevrer ha meurz

I. — GENVER

1. — V A L A F E N
A V E L E G
L E D A N
A L A N
F E N
E G
N.

2. — Fazi ar wreg a vez kavet
Ar vad a ra a vez nac'het.
3. — Kalon ar wreg 'zo eun delen,
Hag a zon kaer pa gar an den.
4. — Eur penmoe'h.
5. — Genver a garg ar foz,
C'houevrer he dalc'h kloz.

II. — C'HOUEVRER

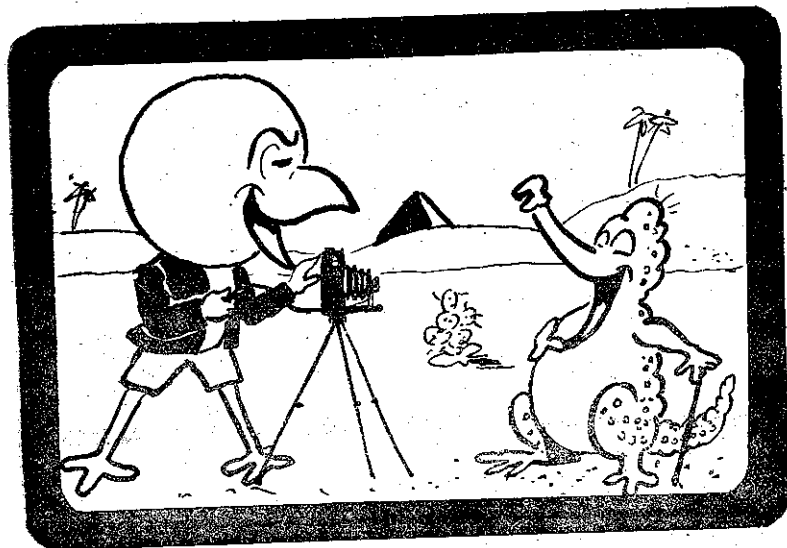
1. — Al lizerenn J.
2. — An heol.
3. — Yannig a vil vicher
Den a vizer.
4. — An neb a rann gand ar paour
Evid an nenvou a zastum aour.
5. — Gra hirio ar vad a c'helli
Ware'hoaz marteze e varvi.

III. — MEURZ

1. — Poan lodennet
Poan dibennet.
2. — Beza droug en neb a garo,
Ni vo kristen beo ha maro.
3. — Abarz lammet gouez e pelec'h
En aon da derri penn pe vrec'h.
4. — An denvalijenn.
5. — Hep Doue, klask sevel eun ti,
'Zo bernia mein hep lakat pri.

Ha c'houi garfe ober plijadur d'eur bugel?

... Prenit d'ezan, hepdale, eul leorig brezonek eus ar re goanta : **POUFER HA KROK**, ouuspenn 60 skeudenn ebarz...

N'eo nemet 8 real ar pezh (dre ar post : 2.25).

Her goulennit e ti **Ronan Caouissin, Pleiber-Christ** (Finistère).

C./C. Mme Vve Caouissin, 21.802 Rennes.

BRETONED, evit gwin Champagn

Gwin Champagn, W. SANDERS, Reims
eo gwella ha marc'hamata gwin Champagn a oufec'h kaout da brena er vro-man.

Evit kloza al leinou bras hag evit krenfaat ar re glanv, n'eus gwin ebet gwelloc'h egetan !

Goulennit ar priziou ouz an

E briziou a zo diskennet kals izelloc'h c'hoaz eget ne oant er bloaz 1934.

Ao. **RONAN CAOUISSIN**,
Représentant à **PLEIBER-CHRIST**.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCCESSEUR DE
L. JEZÉQUEL

Tennér dent

Loreet gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poañ hag a laka dent nevez. war aour
ha war gaoutchouk, hervez ar skouneriou diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun. e **LESNEVEN**. Hôtel Le-Roux, ha bep Sadorn, e **BRASPARTS** hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo digor e Brest, 4, passage Saint Martin, aboue eur beteg kreisteiz, ha da 2 eur betek 6 eur. *Téléphone 0-16*

Yec'hed ar Vugale

Ar "**Sirop FERET**"

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouuspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trouskleannou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu warlerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), **BREST**.

— “ Ne c'hellan ket lenn ken !... ”

oent eo d'in
mont da di
POITEL

Ar gwella
marc'hadour
lunedou a zo e
MONTRouLEZ!..

Eno
e kaver :
LUNEDOU
a bep seurt
evit an holl !..

Hag eur Benveg eus ar re wella.

Evit ar re vouzar : Ar Sonotonor.

PHOTOS -- Appareils, Plaques, Pellicules (de toutes marques)

Ti **POITEL** :: Ti glas :: Ti a fizians
War Blasen **THIERS**
MONTRouLEZ

◆ Eno e vezo graet d'eoc'h ar gwella digemer ◆

FEIZ HA BREIZ

AR VOTEREZ

A

AR VOTEREZ A ZO EUN DRA VAT PE FALL

BEZ 'ez eo eta eun ober ret respont evitan, eun ober a gouez dindan « galloud an alc'houeziou » (pe galloud an Iliz).

Doue en deus gwir warnan. Eun ober eo hag e c'houlle no Heñ kont anezan.

« Ar bilhedou-vot taolet ganeoc'h er c'haset-vot, goude beza het dizoloet eur wech kenta war an douar, a vezo diskuilhet eun eil gwech d'ar varn, goude ar maro. »

Ao, JAUFFRET, Eskob Bayonne,
lizer a bastor 1892.

Ar voterez n'eo ket eun dra na mat na fall. Bez 'ez eo eun dra pe vat pe fall. Skoet eo gant komzou-mañ ar Salver :

« Den né c'hall servija daou vestr. Rak pe en dezo kas ouz unan hag e karo an hini all, pe e ray stad ouz unan hag e tismeganso an hini all... An neb n'eman ket ganin a zo enep d'in. »

Na deuit ket eta da ziskleria : « Hag e votfen gwenn, hag e votfen glas pe ruz, kement-se ne sell nemet ouzin-me ! »

Kement-se a sell ivez ouz Doue eo ret renta kont d'ezan eus an distera menoz, eus an distera youl, eus an holl obero ha di-oberou.

Kement-se a sell ivez ouz an Iliz e kement ma kendalc'h hi labour Jezuz-Krist war an douar hag e kement emañ hi ouz ober evitan.

Ar beleg c'hoaz en deus da welout an dra-se dre m'eo ministr an Iliz ha kannadour Jezuz-Krist.

Kaer o deus enebourien Doue bernia o fazion, kaer o deus o skigna etouez ar bobl, zoken etouez ar gristenien, ar wirionez-se ne yelo ket da get.

« Ar Vretoned n'eo nemet eun ober politikel, Ar veleien n'o deus netra da welout warni », a vez lavaret c'hoaz, hag e vez kaset ar beleg d'e sakreteri, hervez eur gomz brudet.

Ar voterez a zo en hevelep amzer eun dra politikel hag eun ober a relijion.

Ar gannaded a ranko diskleria o sonj dre o vot diwar-henn lezennou hag a zo a bouez bras evit ar relijion, da skouer, diwar-benn al lezennou a sell ouz ar gelennadurez, ouz ar briedelez, ouz darempredou an Iliz hag ar stad, ouz ar breuriezion leaned, ouz kevredigeziou ar gatoliked, ouz stad ar veleien, hag all...

Eun droug bras a c'hall dont warlerc'h al lezennou-se. Ar c'hannad a vot a ranko respont eus e vot hag a-unan gantan ar re o deus e zibabet.

B

AR VOTEREZ A ZO EUN DRA POUEZUS-BRAS

Eun ober buhezegezek, ar voterez a zo ouspenn eun ober pouezus-bras.

« Ma votit mat e vezo graet lezennou mat d'eoc'h hag e vezot dieub hag evurus. Ma votit fall e vezo savet lezennou fall a gaso ho traou da get hag a denno diganeoc'h ho frankiz. N'eus netra talvoudusoc'h eta eget voti mat. »

Paul BERT.

Efedou ar vot eo a ra talvoudegez ar voterez.

Warlerc'h ar vot e c'hall dont eun droug bras evel ma c'hall dont eur vad dispar.

Votet ez eus bet fall. Dibabet ez eus bet kannaded fall. Savet ez eus bet lezennou nozas meurbet d'ar relijion, d'ar familh ha d'ar Stad e-unan.

A-wel d'an holl, an Iliz a zo heskinet en he c'heleñnadurez, en he izili muia-karet dreist-holl, al leaned hag al leanezed. Heskinet eo en e labour er skolioù, er c'hazarn, en ospitaliou.... h. a.

Aet oar betek laerez an anaon.

Dre lezennou ar freuzidigez (divorce), dre heskina gal-loud an tad, dre aotrea labour ar vamm, dre rei keleñnadurez kontrol d'ar familh, eo bet dibadet diazez ar familh-se he-unan.

Ar Stad d'e dro a zo graet eun droug bras d'ezan dre lezennou-distruj ar sosialisted hag o mignoned.

N'oar ket evit rei da anaout an droug a zo bet graet evelse.

Er c'hontrol, o lakaat e ve bet dibabet eun niver brasoc'h a gannaded mat eget a re fall, al lezennou a ve bet savet o defe skoazellet an Iliz hag he labour, o defe difennet peadra ar familh hag ar stad.

An Iliz hag ar Stad a yafe war araok e peoc'h an eil ouz harpa eben, er garantez hag er reizded.

An dud, dilezet ganto politik ar gasoni en em garfe kenetrezo evel izili eun hevelep stad hag evel bugale an hevelep Tad a zo en nenv.

Na pell emaoimp ouz ar stad peurvat-se ! Ha nag a labour evit dont a-benn d'e beur-ober !

Ret e vezo distruja lezennou fall-put ha sevel re nevez.

N'eus nemet eun niver bras a gannaded pennek, lemm o spered ha direbech o c'houstiañs hag a c'hallfe dont a-benn eus al labour diaes-se.

Ar voterien vat, ha dreist-holl ar voterien katolik, eo a raio an niver madoberus-se.

I

AR GATOLIKED A RANK VOTI MAT

N'eo ket awalc'h evit ar voter katolik teurel eur bilhed-vot er c'hased-vot. Ret eo ouspenn e talc'hfe ar bilhed-se da lezenn ar vuhezgez katolik.

Ret eo VOTI ha VOTI MAT.

Eun den katolik a vot mat pa ro e vouez d'eur c'hannad mat.

Eur c'hannad mat, eme Noldin, eo an hini a zo gouest da seveni ar garg a gannad hag a ro tro d'an dud fur da gredi e seveno ar garg-se hervez lezennou ar relijion hag hervez ma c'houlenn mad an holl.

Gwasa pezh a zo n'eo ket aes alies gouzout pere, etouez ar gannaded, eo ar re vat, pere ar re fall.

Etouez an tuiou da c'houzout eus peseurt danvez eo ar c'hannad-mañ-kannad emañ :

1) An enklask an-unan. — Hon-unan e c'hallomp barn eur c'hannad dre e roll-mennad, e gevredigez, e vuhez tremenet. Eun dra ziaes, dic'hallus alies.

Ar gannaded peurliesha n'en em roont ket mat da anaout hag hon enebourien a guz o fallagriez muia ma c'hallont.

Ret mat e vezo eta alies kemerout eun tu all suroc'h.

2) Ali ar penn-renerien gatolik. — Ar re-mañ eo an Eskibien ha renerien Kevredigez broadel ar gatoliked.

II

AR VRETONED A RANK VOTI MAT

Al lec'h a zo amañ, evit Breiziz, da gomz eus o azgoulennou breizek.

Ar Vretoned hag int-i o deus gwir da c'houlenn digant o c'hannaded prometi e tifennint danveztoù ar vroadelez-vreizek hag ez harpint o asgoulennou reiz e kamb ar gannaded ?

A dra sur : « Derc'hel a rankomp, kousto pe gousto d'hor Feiz, d'hor yez ken kaer, d'hor gizioù, d'hor gwis-kamantou. »

En eul lec'h all an Aotrou 'n Eskob Duparc a ziskleir eo ret deski Istor Breiz.

An azgoulennou-se a zo eta eun dra reiz. N'eus ano ebet amañ da c'houlenn evit Breiz pe an emrenerez pe an disparti (dishualded).

Evidomp-ni ni a soñj a-unan gant Eskob enoret hag he-lavar Kemper ha Leon « ez eo eun dra vat evit Breiz beza staget ouz Bro-C'hall ».

A-unan gantan ivez e c'houlennomp ar perz en hor frankizioù broadel, dindan gouarnamant Bro-C'hall.

M'hon eus-ni eta an dever da zerc'hel da holl beadra hor broadelez breizek, daoust hag ar re a zo oc'h ober evidomp e kamb ar gannaded n'o deus ket int-i an dever d'e virout a d'e zifenn ma vez stourmet outan ?

Ha kredi a ray her c'hannaded difenn a-unan gand an azgoulennou katolik azgoulennou breizek nemet-ken o c'henvroiz ?

Da vihana ar gwir hag an dever o deus d'hen ober.

**

Pennadou tennet eus al leor mat dreist savet war AR VOTEREZ gand an Tad ROZEC, eur beleg gini-dik eus a Blouder, ha moulet gand aotre an Aotrou Bellec, vikel-vras Sant-Brieg.

Goulennit al leorig a eiz pajenn war nugen-se, pe digand an A. Louis An Du, 13, place du Centre, Guingamp, pe digand an A. Suberbie, 34, place du Centre, Guingamp.

Pevar real eo ar pezh ha c'houec'h real ar pezh pa ranker her c'has d'ar prener, dre ar post.

Eul levr eus ar re wella eo da skigna dre bevar c'horn ar vro, dreist-holl, e penn kenta ar miz-man, miz bras ar voterez.

KIMIAD...

Tremenet eo ar goanv garo,
Eürus omp e vefe maro ;
Rust ha tagnous evel ma oa,
Dalc'hmat eo bet muntrex hor joa ;
Rag war biou n'eo ket, gant e skorn,
Bet, meur a wech, kouezet e zorn ?

Aet eo kuit, gant e voned erc'h
Hag an nevez-amzer, e verc'h,
Dindan he zreid tenzet ar sklas,
A dosta da ren, en e blas ;
Hag he gwel a bella raktal
Al lugenn a gela'he hon tal.

Gant bannou heol etouez he bleo,
Evel eur brinsez guisket eo ;
Hag al labous, diwar e skourr,
Hag an azenn, e-rez an dour,
Eviti, gant o mouez laouen,
A zistag pep a ganaouenn.

...D'AR GOANV

Ha, dindan he halan klouar,
Ar bleun a zao euz an douar ;
Hag e traonienn Menez Arre
An danvad a beur adarre ;
Ha barz Kerne, eur wech all c'hoaz,
A gan eur zonig diouz e choaz.

Ne ganin ket enni hepken
An hol skedus, yec'hed an den,
Pe ar bleun kaer taolet d'ar c'hae
Gant daouarn pinvidik Miz Mae ;
Nann : ar gwella notenn em c'han
A vo evid ar Were'hez c'hlan.

Salut d'id, Steredenn hep par,
Koantoc'h eged an heol a bar ;
Salud, Lilienn hep eun namm
War da wiskamant graet gant flamm ;
Salud d'id, salud, rozenn aour,
A ra dudi va lagad paour !

Iliz Sant Erwan ar Vretoned e Rom

KANTIK brudet Sant Erwan e leverer ennan :

Neb a ya da Rom, ar gêr-veur gristen,
War be Per ha Pôl a lâr eur bedenn.

Mat eo. a dra sur. Gwelloc'h e vefe, marteze, lakaat war-lerc'h eun diou linenn all diwar-benn iliz vroadel Sant Erwan ar Vretoned, a zo atao, en he sav, e Rom, e vicolo della Campa, tost da iliz Sant-Loeiz ar C'hallaoued. Peb Breizad a ya da Rom a dle ober eur gwel d'an Aotrou Sant Erwan, en e di, war ribl ar stêr Tibr.

Gant plijadur, e skrivomp aman, evit lennerien « Feiz ha Breiz », eun nebeut pajennoù, ma kavint enno, ha dreist-holl ar birc'hirined da zont, ar pezh a zo mat da anaout diwarbenn an iliz a zo bet savet gand e zud koz en enor da zant Erwan e kêr-benn ar gristenien.

**

I.

Breman ez eus c'houec'h kant vloaz, e oa eun iliz koz-koz e lec'h m'eman breman vicolo della Campana ha via della Scrofa. Sant Andreo a veze graet anezi ha perc'hennet e oa gant Breuriez ar Mortararius (oberourien listribrevi, pe mortez). Dilezet gant ar Vreuriez-ze, er bloaz 1406, iliz Sant Andreo a voe roet, er bloaz 1455, gant ar Pab Calixtus III, da Vreuriez vroadel Sant Erwan ar Vretoned. Ar Vreuriez vreizek-se he doa a-benn neuze eun « ospital » broadel : n'eo ket eur c'hlanvdi e oa, met eun « ostaliri », pe eun ti da zigemeret ar berc'hirined hag ar re baour.

Ar Vretoned, pa deujont da veza perc'henn d'an iliz-se he gwestlas d'o zant-paeron, hag abaoe ar bloavezh 1455, e voe hanvet « Sant Erwan ar Vretoned ». El lizer a skrivas d'an 20 a viz ebrel 1455, e ra ar Pab Calixtus III donezon d'ar « Vroad vreizek » eus an iliz hag eus an tiez

a oa harp outi hag e oa frankiz enno da zigemeret ar Vretoned a deue da bardona da Rom. Kenta hini a berc'hennas iliz ar Vretoned eo an Ao. Gwilherm du Haut-Bois (a Huel Goat), chaloni Gwened, 16 a viz mae 1455.

Nebeut a dra a anavezomp diwar-benn buhez ar Vreuriez epad eil hanterenn ar XV^{vet} kantved, peogwir ne vire ket a skridoù kosoc'h eus an amzer-ze eget re ar bloaz 1508. N'anavezomp nemet eun nebeut anioù war vein-bez, miret e Kloastr Sant Loeiz ar C'hallaoued. Setu aman roll an anioù-se :

Stefan Bronsaudi, beleg, person ar Moustierion (les Moutiers), eskopti Naoned, maro 8 here 1458.

Jakez Pencoedic, hanvet eskob S'-Brieg, maro 25 eost 1462. (Ginidik eus a Wi-clan).

Conan de Rieux, eus eskopti Gwened, maro 15 gwengolo 1462) (e vez a voe savet d'ezan gand e genderv Yann Conan, eus eskopti Gwened).

Maen-bez Jakez PENC'HOADIC
eus a Wi-clan

Gwilherm Huelgoat (du Haut-Bois), kiniad ha chaloni Gwened, madoberour Breuriez Sant Erwan, maro d'an 20 a viz here 1463.

Anton Varvek (Le Barbu), eus eskopti Kemper, maro d'an 27 a viz du 1463 (e vez a zo bet savet d'ezan gant Bertram Varvek, e vreur, arriagon Treger).

Herve Guirihec, arriagon ha chaloni Kemper, deau La Guerche, eskopti Roazon, d'ar 15 a viz gouhere 1471.

Yann Channe, eus eskopti Roazon, maro d'an 3 a viz gouhere 1500.

Daou vaen-bez all eus derou an XVI^{vet} kantved :

Per Amecti ,chaloni Roazon, maro d'an 31 a viz gouhere 1510, beziet gant e vreur Gabriel hag e niz Juluan.

Jakez Evain, person Sant-Kongar, maro d'an 30 a viz gouhere 1539.

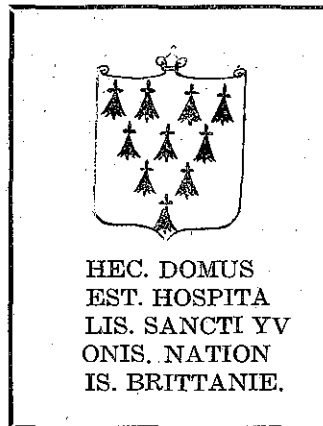
Adalek 1508, ha dreist-holl adalek 1547, ar paperou koz, en diellou, a zo stank a-walc'h hag e c'hell an danevellour tenna diouto istor ar Vreuriez vreizek. Setu aman eun nebeut diskleriadurioù. E penn ar Vreuriez, e oa daou berson, pe gentoc'h daou rener, ar c'henta, en hano Breiz-Uzel, egile en hano Breiz-Izel, « pro gallicana et armoricana lingua », hanvet evit bloaz. An daou genta a anavezomp eo : Yann Robin, person Pluneret, ha Gabriel Ar C'hlenziou, kloareg Kemper; eun tenzorier (e latin « camerarius ») a oa ganto ivez. Da genta e veze bodet ar re a oa er vreuriez, eur wech an amzer, d'ar zul goude an oferenn; adalek ar bloaz 1559, avat, edo an urz d'en em voda bep sul kenta ar miz. An holl izili a oa o hano war levr ar Vreuriez, a gemere perz enno hag a bae e skodenn. Niver an izili a oa 34, er bloaz 1553 hag 28, er bloaz 1560.

Madou an iliz hag ar Vreuriez ne oant ket bras, hervez meno an tenzorier da vihana. Ar pep brasa a deue diouz feurmou an tiez hag an donezonou. Eur zell piz a veze grêt gant ar Vreuriez ouz an dispignou ha meur a wech e veze tamallet ar renerien, pa veze dispignet re a arc'hant hep aotre an holl.

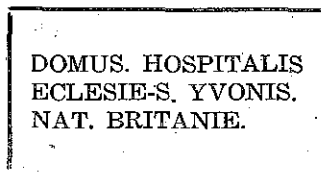
E sekreteri an iliz e oa traou prizius : kalirioù, kusto-dou, boestou relegou gant ardamez herminiget Breiz kizellet warno.

A-us da zorioù an tiez perc'hennet gant an iliz, e welled an hevelep ardamez, ha tri maen kizellet evelse a zo miret e kloastr Sant Loeiz ar C'hallaoued, gant an enskrivadurioù-man :

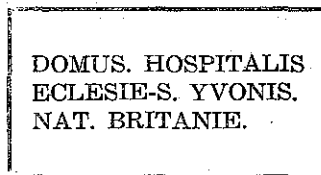
1

2

3

E touez ar brasa gouelioù lidet en iliz, edo, evel just, gouel Sant Erwan. An holl dud a lezenn a gemere perz ennan betek ar bloaz 1650 war-dro. En amzer-se e voe savet eun iliz, e Skol-veur Rom, gouestlet da advokat santel ar beorien. Hizio an deiz, e Skol-veur hanvet « La Sapienza » e veler c'hoaz iliz Sant Erwan, paeron enoret gant an holl studierien.

Eur gouel all a veze c'hoaz da veurlarjez hag en deiz-se, o deveze plijadur tud Rom, o vont d'al lec'h hanvet « Testaccio » da zellet ouz gourenadegoù ar Vretoned.

Adalek, avat, an deiz ma voe staget Breiz ouz Bro-C'hall ne blije ket d'ar C'hallaoued frankiz Breuriez vroadel Sant Erwan. Eun dra tremenet e oa, d'o meno, hag e feille d'ezo staga ar Vretoned, pe gentoc'h o zeuzi gand

ar C'hallaoued bodet e Breuriez Sant Loeiz. Breiziz a enebas eur pennad, met trec'het e voent gand an amzer. Ar roue Herri III a c'houlennas ouz ar Pab Gregor XIII gourc'hemenn d'ar Vretoned en em glevet gand ar C'hallaoued hag ar Pab a asantas. D'an 12 a viz kerzu 1582 e rankas Breuriez ar Vretoned en em zispenn. Ar Pab a veule, en e gemennadurez, nerz ha feiz padus ar Vretoned, « *generosum perennis fidei Britonum vigorem* », met, kiviziken e tleent en em unani gant ar C'hallaoued, en eur Vreuriez hepken, dindan an hano a Sant Loeiz ar C'hallaoued. Er peun anezi, eur c'huzul, ennan d'acu rener ha pevar warnugent ezel, dibabet « *ex utraque natione* », da lavarout eo hep diforc'h etre Gallaoued ha Breiziz. Terri a reas ar Pab hano ha gwiriou Breuriez Sant Erwan; miret avañ e voe he iliz hag he oberiou a garantez, ha staget ouz re Sant Loeiz ha renet gant beleien vat, Gallaoued pe Vretoned, pe re all, « *per presbyteros idoneos tam gallos quam britones et alios* ».

D'ar 27 a viz mae 1583 eo e teuas ar Vreuriez c'hallek da veza perc'hen war madou ar Vretoned : Breuriez ar Vretoned a oa dismantret.

N'eo ket ar Pab eo a oa da damall ar muia en affer-se : Ar C'hallaoued, ha Breiziz o-unan, ne lavaran ket...

Eun nebeut Breiziz kalonek, evelato, a felle d'ezo klask eun tu all da virout en e zav ha beo ar spered broadel keltiek; klask a rejont sevel eur c'hloerdi breizek, distag diouz hini Bro-C'hall. N'helljont ket kas da benn o mennoz. (Mat eo, marteze, teurel pied ez eus en deiz a hizio, e Rom, eur c'hloerdi saoz, eur c'hloerdi iwerzoniek, evel just, hag eur c'hloerdi skosek distag diouz an hini saoz. Bro-Gembre n'he deus ket a gloerdi e Rom, peogwir eo bihan-bihan enni niver ar gatoliked).

Barnet eo oa, eta, d'ar maro ar Vreuriez vreizek, ha dre gaer pe dre heg e varvas. Met, ar Vretoned, a drugarez Doue, n'o deus ket lavaret c'hoaz o ger diweza :

Dalc'h sonj, o Breiz !

SANT ERWAN,

evel m'her gweler e iliz Sant Erwan ar Vretoned e Rom, skeudennet diouz doare mont e « Feiz ha Breiz », gand eur Geltez vat eus Bro-Skos, an dimezel Mary Clapperton.

Bennoz Doue d'ezi evid ar boan he deus kemeret da ober plijadur d'ar Vretoned.

II

Diskleriet hon eus, e berr gomzou, istor Breuriez hon tadou e Rom. Leveromp breman petra o deus ar Vretoned da welet e Rom ? Da genta, iliz Sant Erwan, e « vicolo della Campana, via (pe straed) della Scrofa », eur 500 metr bennak diouz iliz-veur Sant Loeiz ar C'hallaoued. Eur chapelig vihan-vihan, etre daou bikol ti, savet e 1875 el lec'h m'edo an iliz koz dismantret. War an talbenn, an enskrivadur-man etre daou ardamez Breiz :

DEO SACRUM IN HONOREM SANCTI
YVONIS PRESBYTERI ADVOCATI PAUPERUM.

(Ti sakr en enor da zant Erwan, beleg, breutaer ar beorien).

En diabarz, eun nebeut traou miret eus an iliz koz : pevar beul maen-greun ruz, ha dreist-holl hanter-skeudenn Sant Erwan, a-us d'an aoter, delouenn-goad alaouret, kizellet er XVII^{vet} kantved, pe e derou an XVIII^{vet}, hervez ar ouizieien. War ar volz, eul livadur vras, graet gant eun arzour ampart, war-dro ar bloaz 1878; evidomp-ni eo eun dra zouezus, pe gentoc'h truezus (n'eo ket e sell an arz a lavaran kement-se). E kreiz al livadur, Hor Salver, en tu dehou d'ezan, tri zant : Sant Erwan, sant Varzin, santez Klotilda; en tu kleiz, tri zant all : Sant Loeiz, sant Bernez, santez Jenovefa.

War c'houec'h sant, eta, unan hepken a zo Breizad; ar pemp all a zo Gallaoued. Ha lavaret emamp e iliz ar Vretoned! Daoust ha n'eus ket a bemp sant e Breiz da lakaat ar skeudenn anezo en eun iliz vrezek, hep mont da glask er broiou all ?

Ouspenn iliz Sant Erwan, ez eus c'hoaz e kloastr Sant Loeiz ar C'hallaoued ar vein-bez hag ar vein ardamezet hon eus komzet anezo uheloc'h.

Gant kement-se, echu eo, war a gredomp, tro an traou koz hag a zo stag outo koun ha spered hor bro e Rom. Talvoudus int, hep mar ebet; na zilezomp ket envorioù hon tadou. N'ankounac'hañ ket, c'houi pirc'hirined an am-

zer da zont, hon iliz vroadel, ti hor paeron broadel, an Aotrou Sant Erwan. Peb Breizad a ya da Rom, mar d'eo gwir :

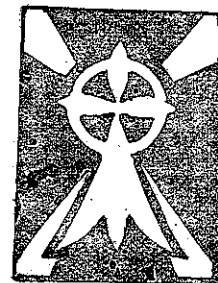
« War be Per ha Pol a lâr eur bedenn ».

Mar d'eo gwir kement-se hag ez eo, ra lavaro ivez eur bedenn all, e ti zant Erwan, evit Breiz.

Dalc'hit sonj, Breiziz !

KERFAO.

NOTENN. — Ar peb brasa eus an diskleriadurioù istor a zo tennet diouz studi an Ao. B. Pocquet du Haut-Jussé : « La Compagnie de Saint-Yves des Bretons à Rome », en dastumad « Mélanges d'Archéologie et d'Histoire de l'Ecole Française à Rome », levren XXXVII (1919), p. 201-183. Eno e kaver roll an holl labourioù bet savet diwar-benn iliz Sant Erwan e Rom ; eun ugent bennak a zo anezo.

Kouer yaouank, bez laouen en da vicher

O paouez mont da guzat edo an heol dec'h d'an noz. Endro d'al lec'h m'oa en em dennet, du-hont e koztez ar mor, e chome c'hoaz eur roudenn ruz bennak hag a deuze tamm ha tamm dre ma kerzen gant va hent.

Gand an abardaez oa deuet ar c'houezadennoù avel da derri, eun ezennig giouar a rede a-us d'an douarou go-loet a c'hlaezvez. An ed er parkeier a zebante sevel war o zreid evid eva ar gliz livriz a goueze, ar gliz kenta a vae. Pignet e beg ar skourrou, al laboused en em responte eur wech c'hoaz eus an eil gwezenn d'eben, arak mont da gluda er bodou tostik d'o neizioù. En tachennou labour oa nevez disterniet ar c'hezeg hag ar c'hirri diweza a gleved o vont etrezeg ar gêr en eur storlokat a-hed ar straejou doun.

Endre ma saouren, en eur vale, dudi ar maeziou re-nevezet, e teuas betek va diskouarn bomou kan hag a reas d'in chom krenn a-zav evit selaou. Nebeut ha nebeut ar vouez a dostae, hep dale oa tost awalc'h, evit rei d'in da glevet petra gane.

« *Arvor o douar sakr a greiz kalon m'ho kar
Bro all ker kaer, n'eus ket war an douar. Kousk.* »

Evit gwir, biskoaz netra n'en devoa laouennaet va spe-
red d'in muioc'h eget ar c'houblajou-ze kanet leiz e gor-
nailhen gand eur paotr yaouank, eur gwir Vreizad, a
welen o tont warzu ennoun, azezet war gein unan eus e
gezeg, ken eurus eget eur roue war e dron. Eurus oa an
den yaouank-se, a-dra-zur, warlerc'h e zerveziad labour
kaset da benn, met ive oa eurus dirag an nevez amzer dis-
troet. Gant plijadur e taole da bep ekleo al levenez a leun-

gne e galon hag hep her gouzout e preste e vouez d'an holl
draou krouet a oa endro d'ezan evit kana en o hano meu-
leudi ha gened e vro garet.

Kouer yaouank bez laouen en da vicher. A ! gouzout
a ran ez a siouaz fall an traou evid an dud diwar ar maez.
E amzer ebet marteze n'eo bet gwelet an dra souezus a
weler hirio : ed leun ar grignoliou, loened leun ar c'hreier
ha koulskoude dienez e kalz tiegeziou. Warlerc'h ar bloa-
veziou a binvidigez, a aesamant setu deuet breman ar
bloaveziou a baourentez hag a boan. Hag ez eus meur a
hini hag a zo failgalonet hag en em lez da vont d'an dris-
tidigez, oc'h ankounac'haat eo bet, a hed ar wech, stad
al labour douar eur stad a vrezel yut el lec'h ma vezer
alies koll gounit. Biskoaz micher ar c'houer n'he deus bet
brud da veza eur vicher da zastum arc'hant bras, atao
koulskoude enni ez eus bet bara da zebri ha labour da
ober; atao enni ez eus bet tud laouen, tud ha o deus
karet kana. Piou a oa paouroc'h eget hon tadou koz ?
N'o devoa ket i an holl aesamanchou hon deus ni hirio
evit labourat hag evit pourmen ha koulskoude nag e ve-
veut eurs. Kompren a raent i holl daivoudegez ar
c'hrenn-lavar :

« *Gwell eo beza laouen war ar vein o kana
Eget n'eo azeza war an aour da cuela.* »

hag ive komzou ar c'hantik :

« *Evit beva gant levenez
N'eus ket izomm aour na perlez.* »

Pa veze meneg ganto da gas er bed unan pe unan eus
o bugele e klaskent araok pep tra furnez ha karantez hag
an dud hag ar familhou el lec'h en em rendaelat evel hi-
rio a en em gleve, a en em c'houzanve. Ar wirionez eo an
arc'hant, an youl da zastum madou ne reont ket a dud
eurus hag a denn peurlies a d'o heul gwarizi hag enkrez.

Kouer yaouank, arabat d'it eta en em lezel da veza goune-
zet gand an dristidigez, daoust ma ne z'a ket atao an traou
en da vicher, hervez da c'hoant. Bez atao youl vat en da
galon da labourat, da boagna, da wellaat da stad, bez di-

zians ez ay gwelloc'h an amzer da zont ha neuze ive e vezi laouen. Evit beza laouen eo awalc'h alies kaout bolontez. Bez atao en da familh, etouez da dud awechou dizec'het gant samm ar vuhez evel ar gliz mintin a deu da renevezi pep tra, bez e kreiz ar c'hoummoul tenval a c'hell awechou tenvalaat an ti evel ar bann heol a deu adarre da daoler e pep lec'h sklerijenn ha levenez. Ar joa eo an aluzen gaera a c'hellomp rei d'ar re all; poagn ar muia ma c'helli da hada ar joa-ze endro d'it. Dale'h sonj evelato evit beza laouen, evit beza goest da ranna al laouenidigez gant da vreudeur eo ret chom unanet gant Doue. Doue eo eienenn ar joa, warzu ennan eta eo e rankez mont alies ma fell d'it en em zerc'hel el levenez.

Al levenez a zo eun dra ha ne c'hell ket beza kuzet, en em ziskouez a rank en diavaez; para a ra war da dal; ha dreist-holl war da vuzellou, setu perak hel lavaran d'it n'out den laouen ebet ma ne ganez ket. Evit maga ennout ar joa, evit he diskouez endro d'it, me her goulenn diganez, da eo d'it kana. Ni Bretoned a zo holl kanerien, kanerien dre ouenn. Kouer yaouank, kan en da iliz parrez da zul, kan er gêr, war an henchou, en da barkeier, kan er frikoioù, kan Breiz-Izel da vro garet, kan kement a ra he-meuleudi hag he gened.

« *Kanomp, kanomp
Endra c'hellomp
Meuleudi da Zoue
Meuleudi da Vreiz-Izel
Kanomp gand eur vouez seder
Bleunioù an nevez amzer....* »

L. B.

Ma n'ho peus ket c'hoaz al levr-se, prenit

SONIOU FEIZ HA BREIZ

50 son evit 20 real hepken.

Her goulenn ouz an Ao. Ronan CAOUISSIN,
Pleiber-Christ (Finistère). C. C. Mme V^{re} Caouissin,
22092 Rennes.

An droug a ra an ostalerioù

AN dra-man a zo c'hoarvezet en eun departamant eus kreiz Frans, n'eus ket pell. E miz genver oa, eur zulvez, wrdro seiz eur diouz an noz. Eur vaonez a zeuas gant tiz da skei war dor ar presbital, en eur lavaret : « Aotrou person, a-hont, war an hent, mevel bras ar Vereuri a zo kouezet diwar e velo war e benn, hag eman eno er foz astennet, hep finval. C'houi a velo breman petra d'ober. »

« Kemeret em eus va sac'h du, eme an Aotrou person, met en despet d'in, e rankan lavaret, rak, o vont d'an iliz, em oa lennet war mogerioù tiez ar bourg ez oa adarre dans en ostaleri nevez, e kichen al lec'h m'oa kouezet ar mevel war an hent. Eno ez eus bet grêt adarre kofadou, a sonjen ennon va-unan, ha pec'hejou ive! Dre ma tostaen, e kleven muioc'h-mui an trouz, ar c'hoarz, ar youc'hadennoù.

E kichen an ti paotred yaouank, merc'hed yaouank a oa oc'h en em zifreta, ha re all er zal a zanse oc'h son eur piano raoulet.

Mont a ris pelloc'h da glask an hini a oa bet gloazet, hag e kavis eno e vestr deuet gant e garr da gerc'hat e vevel... Ma karit, aotrou person, emezan, e teuoc'h ganeomp er c'harr beteg hon ti. Ne gav ket d'in e vije maro va mevel, rak tomm eo c'hoaz. » Ha me sikour teurel ar mevel er c'harr ha mont beteg ar Vereuri. Ar medesin a en em gavas kekent ha ni en e garr dre dan. Buan e welas oa ar mevel abafet gant ar boesoun en doa evet. Rak d'ar goulennoù a reas d'ezan ar medesin e respontas o c'hoarzin diot, evel ma ra ar vesvierien.

« Lakit hen, en e wele, eme ar medesin, hag abenn warc'hoaz e vezo diabafet. Met ma kendalc'h evelse, ne bado ket pell. Lavarit d'ezan warc'hoaz, eus va ferz, eman o klask en em laza. Ne zelaouo ket va ali, lavarit d'ezan evelato. »

Distrei a ris d'ar bourg e karr ar medesin, ha p'edomp o tremen e kichen an ostaleri, edo an dans o vont en dro gwasoc'h eget biskoaz. Oc'h sklerijenn ar goulou e welemp veloioù renket er porz, renket war bord an hent, ouspenn kant... Ah ! aotrou person, eme ar medesin, truezus eo ar pezh a dremen. E pe stad e vezo an dud yaouank-ze abenn fin an noz ! Rak, selaouit mat, epad an noz e vezint oc'h ober aze pep seurt diskianterez. Pa vezo sarret ar zal-dans, e kavint digemer en eun toull-kuz bennak, hag eno e vezo servichet d'ezo da eva, hep gouzout d'an archerien. Hag evelse bep sul. C'houi a zav ho mouez da goundaoni an dansou. Ne rit ket awalc'h c'hoaz. Ar vro-man a zo kollet. An dud yaouank-ze, bep sul o c'haloupat, o c'hoari, oc'h en em vesvi, ne dalvezint netra, hag ar familhou da zont ne vezo ket da gonta warno. Ar c'houarnamant a denn arc'hant eus ar gwirioù war ar boesoun, met ne wel ket eman o kas ar vro da netra. Ar pezh a ra nerz ar vro eo ar familhou onest, yac'h a gorf hag a spered, mat da labourat. Lonkerien, danserien, nann, n'eus netra da c'hedal eus o ferz. Ma vez lezet an ostalerioù da jacha an dud ha d'o dere'hel epad an noz, gwaz a ze evit ar Vro. »

PERIG HAG AZILIS

UJENI PE AR VAMM LEZIREK

(KENDALC'H)

BUGALE goant he devoa, ha setu ma teuas lore'h enni o klevet an dud ouz o meuli; ouz ar verc'h hena hag ouz ar paotr yaouanka e teuas da gaout eun tamm joa; ar re-ze a veze mignet, fichet, moumounet; o divizou a veze graet outo bepred, met n'eo ket en doare-ze eo e saver bugale! Ujeni a oa ker fall d'o hentcha ha d'o c'hastiza, ha ma oa da brena dilhad d'ar pevar all! Lavaret e vije bet graet e poagnie da ober atao ar c'hontrol beo d'ar pezh a oa dleet, Lennet hoc'h eus, lennerien, ar gourc'hemennou, savet gand an diaoul, evit sevel eur c'hrouadur ? Mat, Ujeni a heulie penn-da-benn ar gourc'hemennou-ze. Setu i aman :

1. — Roit d'ho krouadur, ez-vihan, ar pezh a c'houlenno.
2. — Komzit dirazan eus e zoareou dispar.
3. — Meulit-hen muia ma c'helloc'h.
4. — Livirit, dirazan ive, n'oc'h ket evitan.
5. — Tad ha mamm, en em hegit dirazan.
6. — Lezit hen da ober ar pezh a droio en e benn.
7. — Roit d'ezan da gredi eo eur gwall-den e dad.
8. — Gourdrouzit hen evid an distera tra.
9. — C'hoarzit eus e ziou.
10. — Er skol, ma vez gourdrouzet gand e vestr, bezit a-du gant ho krouadur, hag, evit skol an iliz, grit henvel.

Hag e savfot eur bugel a ray gwall-eur ho puhez, gwall-eur e hini, gwall-eur e bried divezatoc'h, kouls hag ar re

holl a vevo en e serr ! Met, ar vamm diskiant na sonj ket keit-ze ! Nemet he devozo pokou digand an daou-ze, ne ra ket a fors; kaout a ra d'ezh he deus joa vras outo, ha padal n'he deus tamm ! O zad n'en deus ket a urz da lavaret eur ger d'ezo, eman hi o sevel gant he daou vign :

« — Da betra eo denet henman adarre? ne ra nemed o spounta gand e vouez rust! dre gaer a ranker mont d'ezo, n'eo ket er mod-ze eo ! »

Charlou a gav kalet kement-se, hag, en eur huanadi, e lavar, eur wech bennak :

« — Dallet out gant da deneredigez e-kenver ar re-ze; fall eo plega d'ar vugale, hag eun dervez az pezo keuz !

— Klev henman ? Ar botrez he deus skiant ! Va ma-big a zo sperdek; an eil hag egile a zibabo ar mad dious an droug, pa vezint brasoc'h ! »

An eil hag egile a ouie eus a belec'h e teue dour d'ar feunteun, da lavaret eo e c'houient o devoa peb galloud war o mamm hag e troidellent da zont a-benn anezi. Charlou baour a heje e ziouskoaz, petra en divije graet ken ? ha heb an amzer, pa vez re bouanner e galon, ez a d'he diskarga e hini Perig, rak pemp bleaz a zo abaoue m'int distroet er vro, e hini goz hag hen, gant lod eus ar vugale.

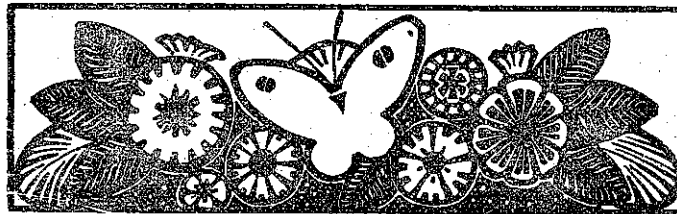
« — Berr e tiefes kaout ar vuhez, Perig, eme Charlou; eur vaouez kempenn ha fur, mat ha sioul az peus dibabet! ha me am eus paket distera hini a zo! eur wreg diskempenn, eur vamm dinatur, ne glask ober nemet troiou-kamm ha fripa muia ma c'hell! An ti, savet ganen, a zo da veza gwerzet war va lerc'h, ha, da c'heda, e vez buhez fall ganeomp, ar pezh a zo gwall-skouer d'ar vugale geiz n'o deus na doujans na seurt evid o zad !

— Dipit am eus war da zikour, Charlou; met mont da Roazon da glask eur vaouez a oa risklus bras, m'hel lavar d'id ! furaat a ray Ujeni dre ma kosay hag e c'helli c'hoaz beza eurus en da gozni; prena skiant a ray da wreg, rak n'he deus breman nemet skoueriou mat endro d'ezh. »

Perik her frealz, gwella ma c'hell, hag an amzer a dremen ato.....

Tremen a ra; mat ha fall, eun deiz a gouez en islonk war-lerc'h egile; kas a reont ganto hor poaniou, hon enebieziou, hol levez, hor plijadur. O c'haout a ramp er bed-all pa 'z aimp daved Doue; m'hon eus tennet vad anezo evit hor silvidigez gwell-a-ze d'eomp; ma n'hon eus ket gwaz-a-ze ! Kostet he deus Ujeni ar pezh he devoa hadet : he merc'h hena a zo aet da Bariz, n'en em blije ket er vro; diaes eo gouzout petra 'ra er gêr vras, ha ne fell ket d'in droug-prezeg anezi; met, roet he deus da gredi d'he mamm he devoa kavet eur plas, ha n'eo ket goest da lavaret diou wech henvel ! N'oar na lenn, na skriva hag eman o labourat en eur bureo ? N'oar na gwriat nag ober stamm hag eman e ti eur gemenez vras ? He zad a deu an dour en e zaoulagad pa glev hano anezi, met he mamm a gendalc'h da veza dall ! Ar pôtr yaouank, he c'halonig ail, a zo aet da vartolod d'e driouec'h vloaz; dious klevet Azilis, e oa staget gand eur vicher fall, eur pennad arak : n'oa ket evid e zaouarn, ha ma kendalc'h e vo paket en toull-bac'h ne vo ket pell. E vamm a glask e zigarezi, met e dad a oar mat petra dalv : « Ne vez ket a vieud diwar eur zac'had glaou », emezan; ha d'e bôtred all, chomet fur gantan er gêr, e lavar gant melkoni : « Arabad eo deoc'h morse mont da glask pried e kêr, da Roazon dreist-holl ! »

TINTIN ANNA.

MEULEUDI SANT ERWAN

Advokat, barner ha beleg, patron Breiz (1252-1303)

WAR DON : *Lez Breiz.*

DISKAN

*Nann, n'eus ket e Breiz, nann, n'eus ket unan,
Nann, n'eus ket eur zant evel sant Erwan. (2 w.).*

1. N'eus ket en Argoad, na mui en Arvor,
Koulz ha sant Erwan 'vit an dud a vor,
2. N'eus ket, nann, 'er vro 'vel ma lavarer,
A vefe ken mat 'vit al labourer.
3. N'eus ket kaeroc'h skouer d'an dud a lezen,
Evit sant Erwan, skouer ar veleien.
4. Ha d'ar beorien gaez, ha d'an dud a boan,
Nann, n'eus ket gwelloc'h eget sant Erwan.
5. N'eus ket eur chapel, e peder enni
Gant mui a galon 'vit er Vinihi.
6. Ma fell d'eoc'h an tu da gaout ho mennad,
Pedit sant Erwan, ha pedit ervat.
7. Pegen mat pedi, pa vez poan-spered,
E-lec'h ma pedas ar sant binniget !
8. Pegen brao pleustri an douar santel,
Bet pleustret gwechall gant Sant Breiz-Izel !
9. Eus a Gervarzin, stok d'ar Vinihi,
Ez oa genidik Erwan Helouri.
10. Eno e c'hanas eun devez hon Sant,
Er bloaz daouzek kant tri hag hanter-kant.
11. E-pad e vuhez eur skouer 'vit an holl,
Bevomp eveltan, ha n'aimp ket da goll.
12. D'e hanter-kant vloaz e varvas neuze,
Hag a-denn-askell, d'an Nenv, e ene.
13. N'en deus ket e Breiz, eun iliz ken kaer
Hag e Iliz-Veur e kêr Landreger.
14. Evit sant Tual, hon tad binniget,
Dre urz sant Erwan ez eo bet savet.

15. Goude e varo e gorf archedet,
En e Iliz-Veur a voe douaret.
16. Eur bobl-tud, bemdez, adalek neuze,
'Zeuas war e vez da bedi Doue.
17. N'eus bez, evit gwir, en defe gwelet
Burzud war vurzud ken kaer c'hoarvezet.
18. Yann V, dug a Vreiz, 'vit e enori
'Gaeraas e vez d'Erwan Helouri.
19. Ar bez dismantret 'kerz an Dispac'h Vras,
'Zo bet adsavet kaeroc'h 'get biskoaz.
20. Sant Erwan e Breiz dre-holl zo brudet
E Treger, Leon, Kerne ha Gwend.
21. Ha gant pep rannvro, 'barz ar bez nevez,
Lakaet he maen, gant joa, levezet.
22. Ma n'eus ket eur sant evel sant Erwan,
Kaeroc'h 'get e vez, nann, n'eus ket unan.
23. E miz Mae bep bloaz 'vez eur pardon kaer,
Pardon sant Erwan e kêr Landreger.
24. Neb a ya da Rom ar Gêr-Veur gristen,
[War bez Per ha Paol lavar eur bedenn.
25. Plijout d'hon Sant bras neb a fell d'ezan,
A dle war e vez mont da zaoulinan.
26. Eomp, kristenien, betek Landreger,
Ha ne gollimp ket, sur mat, hon amzer.
27. Hag eur wech m'hon bo gant kalon pedet,
A-berz sant Erwan e vimp selaouet.
28. Bepred, da c'hortoz, pedomp sant Erwan,
E pep lec'h, dalc'hmat ha kuit a ehan.
29. Evel hon Tadou, int, tud a gredenn,
Lavaromp d'ezan 'n eur gaer a bedenn :
30. Aotrou sant Erwan patron Breiz-Izel,
Beza treitour d'eoc'h !... nann, kentoc'h mervel !

Tennet eus levr kantikou brezonek eskopti Sant-Brieg
ha Landreger, adreizet gant an Aotrou Clisson, person
Flounerin.

TAD HA MAB

DA wener ar groaz oa. Ar vamm a lavaras d'he mab d'ar pardaez, p'edo o tont eus e labour, echu gant e zervez : « Gouzout a res, va mab, disul em'an Pask ».

— Ha da c'houde, mamm ?

— Ez i da govez ware'hoaz, evit komunia disul.

— Na gomzit ket d'in eus hevelep traou, a respontas ar paotr yaouank, en eur vouse'hoarzin divalo.

Ar vamm a zeuas da veza gwenn evel eul lienenn, rak n'edo ket o c'hedal ar respont-ze.

— Va mab, en han' Doue, dalc'h sonj eus kenteliou ar c'hatekiz, eus deveriou ar c'hristen, eus da ene.

— Me 'm eus traou all d'ober hiviziken.

— Oh ! va Doue, eme ar vamm gaez, goude kement a boan em eus kemeret gantan abaoe 14 vloaz ! Kollet em eus eta va labour !

— Nann, va mamm. Me a gendalc'ho da veza onest evel va zad. Epad m'edon er skol, c'houi eo ho poa da veilha warnon hag e senten ouzoc'h. Breman em aoum o teski va micher, ez an d'an ti-labour, hag e ran evel va zad, n'ez an ket mui d'an iliz.

Frailhet he c'halon, ar vamm ne respontas ger. Petra e c'helle lavaret ? He fried n'en doa grêt e Bask abaoe ousspenn pemzek vloaz, hag ar mab a heulie skouer an tad.

Ar gwaz, o tont en ti, a welas raktal ez oa eun dra bennek oc'h ober poan d'e wreg.

— Petra zo 'ta c'hoarvezet ? Lenva a rit ?

— N'eo netra. Bezit dinec'h.

— Eo, lavarit buan.

— N'em eus netra. Va lezit.

Ar gwaz a azezas war eur gador, hag, hep kredi lavaret ger, a zelle ouz e vacuez a oa oc'h aoza koan, gleb he daoulagad gant an daelou.

Evelato, abenn ar fin, ar gwaz a gredas ober ar gouenn-man :

— Daoust hag ar mab en devije grêt poan d'eo'h ?

— Ya ha nann.

Ne gomprens ket.

Abenn eur pennadig e c'houennas a-nevez : « N'eo ket me eo goulskoude ? Ar wech genta e vije d'in. »

Ar wreg a ehanas da drouc'ha bara evit ar zoubenn, ha leun a anken ha glac'haret holl a lavaras : « Eo, c'houi eo ».

— En desped d'in, neuze. Lavarit buan petra eo.

— Mat, setu aman, Gouennet em eus digant ar mab ober e Bask.

— Hag e raio, emechans, evel m'en deus grêt bete-vreman. Ret eo d'ezan kenderc'hel, n'eus ket da lavaret nann.

— Ne raio ket e Bask.

— Ha perak 'ta ? Gwelet e vezo.

— Gouenn a rit perak. C'hoant hoc'h eus da c'houzout ?

— Ya, ya, me a raio d'ezan bale eün.

— N'eo'h ket gouest. Ne c'helloc'h mui ober rebechou d'ho mab war gement-se. Ne raio ket e Bask, p'e gwir e dad ne ra ket. Petra a c'hellan-me respont d'ezan pa lavar d'in : « Me a raio evel va zad ? »

An tad a blegas e benn hag a roas peoc'h.

Ar paotr a en em gavas neuze evit koania.

Eur goan drist a voe en deiz-ze. Ar vamm a ouele, an tad ne lavare ger, hag ar mab ne grede ket ken nebent digeri e c'henou.

Epad an noz an tad hag ar vamm ne gouskjont ket kalz. Ar vamm a bede hag a ouele. An tad a oa glac'harret holl, kompren a reas pegen gwir oa ar c'homzou lavaret d'ezan gant e wreg. « Ya, emezan, fall em eus grêt. Me a zo bet savet mat gwechall. Onest oun chomet, met me a dlefe ober va deveriou a relijion. Doue en deus roet d'in eur vaouez eus an dibab. Va mab a vije eur paotr mat ha fur, ma ne vijen ket aze o rei skouer fall d'ezan. »

« Perak ne rafen ket va Fask er bloaz-man ? Va c'hamaraded a c'hoarzo goap d'in marteze. Ret e vezo kaout nerz-kalon evit derc'hel penn d'ezo. Ober a rin. »

Pa darzas an deiz, an tad a zavas, pounner e benn. Mont a reas d'e labour. Da greisteiz, lein a voe tristoc'h c'hoaz eget koan en deiz araok.

D'ar pardaez eus ar zadorn-Fask, an tad a voe abred er gêr.

— Roit d'in, emezan, dour tomm, saon, ma trouc'hin va baro; ezomm am eus ive va dilhad brao, rak eun dro am eus d'ober goude koan.

Ar mab a zigouezas ive d'e dro... « Gwisk da zilhad sul, eme an tad, rak eun dro hor beus d'ober bremaik. » Ar mab a zentas raktal, rak plijout a rea d'ezan pourmen.

Koan a voe laouenoc'h. Lavaret e vije bet oa ankounac'haet ar pezh a oa tremenet en dervez araok.

A vec'h m'en doe peurzebret ar c'henaouad ziweza, an tad a zavas : « Deomp, paotr, emezan. »

En em gaves er ru, an tad a lavar d'e baotr :

— Ha dont a ri d'am heul ?

— Ya, va zad.

— Mat eo. Me a zo o vont d'an iliz, da govez, ha war c'hoaz e rin va Fask. Da vamm a zo eur zantez, her gouzout a rez. Hi a ra mat o tiskouez karantez evit Doue, ha me a rea fall o veza lezirek. Aon am oa rak va c'hamaraded. Met hiviziken n'am bezo mui. Mar d'oun chomet eun den onest, eo abalamour d'ar c'hatekiz a zo bet desket d'in p'edon bihan; n'am eus ket, a drugare Doue, ankounac'haet ar c'henteliou a zo bet roet d'in gant va mamm. Gwelet a ran, ar re n'o deus ket doujans Doue ne dalvezont netra. Ha te her gwelo dre, ma kreski en oad.

Ar paotr a voe souezet o klevet evelse.

« Lavaret em eus d'eoc'h, emezan, ez afen d'hoc'h heul, hag hen ober a rin, ha va mamm a vezo laouen hag eürus. Keuz am eus da veza graet poan da eur vamm ken mat. Edon o vont d'en em goll, da dec'het diouz an hent diskouezet d'in gant va mamm, d'ober evel ar gamaraded a welan bemdez en ti-labour : Hag e vijen deuet da veza henvel outo. Oh ! »

An tad hag ar mab a zistroas d'ar gêr laouen hag eürus. Ar vamm a voe eür soc'h c'hoaz o klevet petra a oa c'hoarvezet. He fedennou a oa bet eta selaouet gant Doue.

Antronoz vintin o zri edont o kommunia. Biskoaz kleier Pask n'o doa roet d'ezo kement a joà, biskoaz n'o doa kavet ken kaer sklerijenn an heol.

Distro d'ar gêr, an tad a zisklerias : « Selaouit mat. Goulenn a ran pardon evit beza bet kel lezirek d'ober va deveriou a relijion. Hiviziken ne vezo mui rebech ebet d'ober d'in. »

Y. U.

Ja-ne-dig koant ma c'ha-ran-te, 'N eur o
 ber kram-poez qui-mig, ja-ne-dig koant, ma c'ha-ran-
 te, da biou 'vo ar gram-poe-zean-ze ?

**Son
 AR
 C'BRAMPOEZ
 GWINIZ**

An illustration shows a woman in a white dress and a man in a dark suit standing in a room. The woman is holding a broom and looking towards the man. In the background, there is a window with a view of a landscape.

- « Janedig, ma c'harante,
 'N eur ober krampoez gwiniz,
 Janedig koant, ma c'harante,
 Da biou 'vo ar gram-poezean-ze? »
- « Yannig Garlan, 'n hini gentan,
 'N eur ober krampoez gwiniz,
 Yannig Garlan, 'n hini gentan,
 'Vo 'vit ma zad kêz, a gontan. »
- « Janedig koant, ma c'harante,
 'N eur ober krampoez gwiniz,
 Janedig koant, ma c'harante,
 Da biou 'rofed an eil goude? »

- « An eil anê roïn d'am zad,
 'N eur ober krampoez gwiniz,
 An eil anê roïn d'am zad,
 Yannig Garlan, gant ho krad vad. »
- « Janedig koant, lâret d'in-me,
 'N eur ober krampoez gwiniz,
 Janedig koant, lâret d'in-me,
 Evit piou e vo an drede? »
- « 'Vit ma mamm e vo an drede,
 'N eur ober krampoez gwiniz,
 'Vit ma mamm e vo an drede,
 Gwa da nep' vo dies gant-se ! »
- « Hag ar bedervet, Janedig,
 'N eur ober krampoez gwiniz,
 Hag ar bedervet, Janedig,
 Ne vo ket 'ta 'vit ho Yannig ? »
- « Ar bedervet, Yannig Garlan,
 'N eur ober krampoez gwiniz,
 Ar bedervet, Yannig Garlan,
 A roïn d'am breur henan Yan ! »
- « Nag ar bempvet, Janedig kez,
 'N eur ober krampoez gwiniz,
 Nag ar bempvet, Janedig kêz,
 Da biou e vo lardet houneez? »
- « Ar bempvet, an hini wellan,
 'N eur ober krampoez gwiniz,
 Ar bempvet, an hini wellan,
 'Vo 'vit Per, ma breur yaouankan. »
- « Ha me neuze 'ta, ma dousig,
 'N eur ober krampoez gwiniz,
 Ha me neuze 'ta ma dousig,
 N'm bo ket unan euz ho tornig? »

— « Ar grazenn az pezo, kèzig,
'N eur ober krampoez gwiniz,
Ar grazenn az pezo, kèzig,
Ma n'a ket gant ma c'hi Loullik. »

— « C'houi a zo ouzin didrue,
'N eur ober krampoez gwiniz,
C'houi a zo ouzin didrue;
O karout 'ran kalz koulskoude. »

— « Didrue, zur, me nan on ket,
'N eur ober krampoez gwiniz,
Didrue, zur, me nan on ket,
'Met kaojou divlas a lâret.

Ha war ze, ho pedan eta,
'N eur ober krampoez gwiniz,
Ha war-ze, ho pedan eta.
Da vont 'lec'h all da c'houileta. »

Laouik AR MOAL.

Ar Rouanez hag ar verc'hig paour

GWECHALL goz e oa eur rouanez hag a oa ke koz ma n'he devoa blevenn ebet ken, kouls lavaret, na dant ebet. He fenn a grene evel deliou ar c'hoat hejet gand an avel; ne wele berad ha ne gleve grik; divalo e oa gand an dra-ze hag he fri a venne steki ouz he gronch.

Daoust da-ze avat e oa pinvidik mor; n'he devoa nemet lavaret eur ger ha kerkent mevelien al lez a zirede da glevet petra 'c'hortoze diganto.

Da veure an deiz ma oa krog en he c'hantvet bloaz, edo ar rouanez, azezet he-unan en he c'hampr: « Va Doue, emezi, koz bras oun; kant vloaz am eus hizio; rei a rafen va braoigou kaera va aour ha va ferlez, ma c'hellfen dont da veza yaouank, eur wech all c'hoaz! »

A vec'h m'en devoa lavaret ar ger-se, ma voe gwelet

eur strobinner, (1) deuet, n'oa ket ês gouzout eus a belec'h, o chom a-zav dirak ar rouanez : « Rouanez, emezan, me 'gred e c'hellin rei d'oe'h ho mennad ; gant ma kavin eur plac'hig yaouank a gemero hoc'h oad, c'houi a c'hello ivez kemeret he hini ! »

« Gra, an dra-ze, neuze », eme ar rouanez. « Me a roio va braoigou hag eur yalc'had vat a aour d'an hini a droko he oad ouz va hini. »

Ar strobinner a reas tro ar vro da glask an hini a gemerje oad ar rouanez e lec'h he hini; goude beza klevet an nevezenti, e teuas kals tud d'ar c'hastell, tud paour, ezomm arc'hant d'ezo, met pa welent penn divalo ar rouanez, pa glevant he mouez raouliet, p'he gwelent o kerzet, red d'ez i en em harpa ouz an arreburi, en aoun da goueza, e tistroent buan d'ar gêr.

« Da betra, a lavarent e talvezo hor braoigou d'eomp, pa ne vezimp ket evid o gwelet ken ? Ha da betra aoza boued mat d'eomp pa n'hon devezo ket a zent d'hen debri ? »

Ar strobinner a oa nec'het hag en toull tosta da gredi ne gavje den da dreki e oad ouz hini ar rouanez pa zigouezas er c'hastell eur verc'hig vihan baour ha koant da lavaret e kemerje oad ar rouanez koz, gant ma c'hellje beza rouanez ivez en he lec'h.

« Petra ? » eme ar rouanez ; red e vefe d'in rei va c'hurunnenn d'eur verc'hig vihan baour ? Ne vezin ket evit tremen hep va c'hastell, va danvez ha va mevelien ! »

« Ma kemeran-me ho lec'h, eme ar verc'h vihan, e c'hellloc'h c'hoarzin, gwalc'h ho kalon, kana evel eul labous ha kemeret ho plijadur etouez hoc'h anaoudegez ; gwelet a reoc'h bannou an heol dre douez an deliou hag ar bleu-niou; koroll a reoc'h war an douar, evel deliou ar gwez, ha redek a reoc'h war leur ar menez evel ar waz. »

(1) Eur strobinner, pe eur sorser, mar d'eo gwell ganeoc'h.

EUR PLAC'HIG PAOUR A DEUAS MALL GANTI
MONT DA ROUANEZ.

Ar rouanez a en em droas warzu ar strobinner hag a lavaras : « Kemeret a rin ar pezh a ginnig ar verc'h-se d'in; rouanez e vezo; pignat a ray war an tron ha me, diskabell ha diarc'hen, a redo a-dreuz ar mêziou. »

Ar strobinner a zavas e vaz er vann hag a skoas tri daol war an douar; kerkent penn ar verc'h hag a oa yaouank ha koant a deuas da veza roufennet ha divalo; he c'hein a deuas da veza kromm hag he bleo ker gwenn hag an erc'h; doare eur vaouez kant vloaz he devoa.

Ar rouanez a redas etrezek al liorz; yaouank e oa ha krenv, nemet ne wele ket kaer; paotr al liorz, p'he gwelas, a yeas e kounnar hag her stlapas er mêz ar c'harz.

Epad an deiz, ar rouanez a jomas da redek, dre ar mêziou hag ar prajeier, o sonjal peger c'houek oa beza yaouank ha seder, eun eil gwech. Pa deuas an noz, e tizroas etrezek ar c'hastell hag o selllet dre ar prenestr e welas ar plac'h yaouank he devoa kemeret he oad, azezet

war he zron, gwalinier aour ouz he bizied, eur e'hele'h aour endro d'he gouzoug hag ar mitizien hag ar mevelien, hep gouzout o devoa eur rouanez nevez, a oa, en o sav, en he c'hichen, o c'hedal he urziou.

Unan eus gedourien ar c'hastell o welet ar rouanez troet e plac'h yaouank o sellet dre ar prenestr a reas d'ezi te-c'het. Eur goan vras a oa aozet d'ar rouanez, er pardaez-se, met ker skuiz e oa a-benn an noz ma ne c'hellas debri tamm hag he brasa mall oa mont da c'hourvez war he gwele.

Tok !... unan bennak a skoe war an nor.

« — Piou a zo aze, emezi.

« — Me, ar rouanez », eme eur vouez yaouank, o tont eus an tu all d'an nor.

« — Deut tre » eme ar plac'h yaouank hag he mouez a grene.

« — Ac'hanta », eme ar rouanez troet e plac'h yaouank, « gwalc'h ho kalon ho peus a levenez, en ho micher nevez ? »

« — O! nann », eme ar plac'h yaouank, « gwell e vije ganen kousket war an douar noaz, en eul lochemn, e traon ar menez, eget beza aman, e kreiz an danvez hag an enoriou.

« — Ha me n'oun ket gouest da veva ken, ken nebeud, hep beza war va zron, gant va zud en dro d'in; lavaret a rankan d'ar strobinner rei d'in va c'hant vloaz en dro. »

Deñ goude, mitizien al lez a deuas da zervicha' ar rouanez.

Kerkent eur plac'h yaouank a yeas eus ar c'hastell d'ar red; he fenn a oa koant hag he c'halon laouen; treuzi a eure al liorzou hag ez eas d'an daoulamm etrezek al lochemn goat e traoun ar menez.

(Troet diwar « Cymru 'r Plant »
gant MEIRION DYFNALLT OWEN).

Divinadennou

miz mae

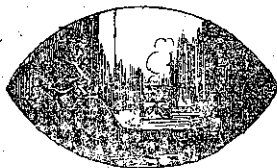

1. — . b . z . l . m . e . g o . e z . e . e . l . c' .
E . a . u n . a . e . r . p . n . p . v . e . ' h
(Degaset gant S Simon, Gwitevede).
2. — Livirit, mamm ha tad,
Piou a zo o redet an henthou
Heb troad na lagad ?
3. — O tremen du-man en deiz all,
Em oa gwelet eur strollad peorien mud ha dall,
O vont, o tont, sevel disken hag o tibri
Ha c'hoaz, 'oa eur samm war geñf pep hini ?
(Degaset gant Tanguy Creignon, Cleder).
4. — P . d e . m . z . . . e .
E ' z . a . e ' . . . z e . . . ' . a .
(Degaset gant J Léon, Plougerne).
5. — L o . r . e . r . . . e . e . . . e . h . s .
H . n . - c ' h o . . . v . m . s . h . . e . k

— o —

O DEUS RESPONDET MAT DA ZIVINADENNOU
AN TRI MIZ DIWEZA : Suzanna Simon, Gwitevede ;
Franseza Lars, Plouzane ; Marie-Renée Polard, Plouzane ;
L. Salaün, an Trehou.

Va zad oc'h ober...

BEP noz goude ma
vez drebet koan e
vez graet eur veilhadenn
tro-dro d'an tan.

*
**

Epad an amzer-ze, ma vez ar merc'hed
oc'h ober ar skotachou, ar vugale o de-
veriou, va zad
a vez oc'h e
gorniad-butun.

Setu aman
penaos ec'h en
em gemer :

Da genta, e tenn eus e c'hodell, eur
c'horn, gwenn gwechall met da hirio gand
ar moged.

...e gorniad-butun

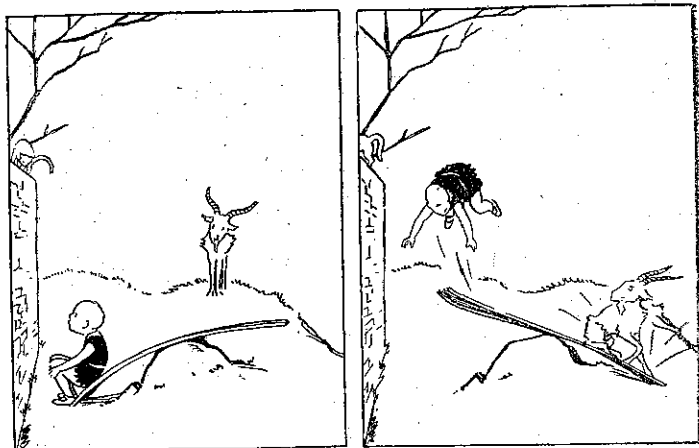
Goudeze, e tenn eus e votez eur blouzenn
evit distanka e gorn. Tenna 'ra ne eus e
c'hodell eur vlagenn-goz, goloet gant rewn.
Kemeret a ra enni butun da lakat en e gorn
betek ma vez leun... ; gant pasianted e teuer
a-benn eus pep tra.... Setu ar c'horn bourret,
neuze e kemer eun tamm glaou ruz gand eur
sizailh koz, hag e lak tan war e gorn. Tenna
'ra, tenna 'ra warnan kement ma kleuz e
chotou, marteze betek en em steki, en e c'hi-
nou....

....Sellet a ran
gant joa ouz ar
moged o vont er
siminal. A benn
ar fin, kaer en
deus va zad cha-
cha, ne deu ne-
tra ken..., neuze
e sko e gorn
ouz e votez hag
hel lak adarre
en e c'hodell....

(Tennet eus deve-
riou « AR SKOL
VREZONEK », Yvon
BUREL, skol an
Aod, GUISSENY).

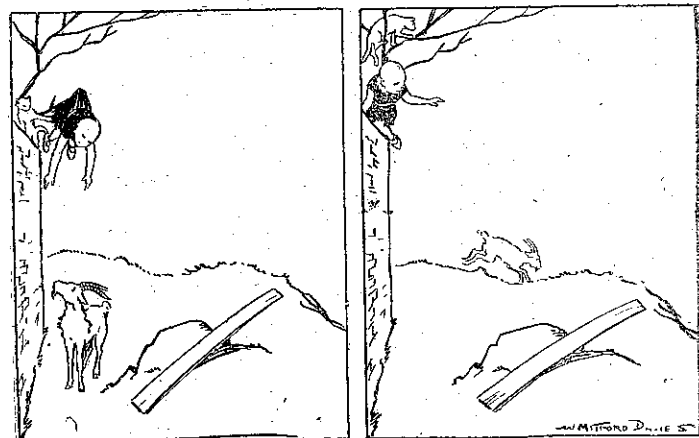
Ar c'havr vadelezes

Lanig. — Me ivez a garfe sur,
pignat war ar voger-se, met, re
uhel eo!...

Ar c'havr. — Sell Lanig, grêt:
e vezo d'it hervez da c'hoant!

Lanig. — Biskoaz kement
paotr!

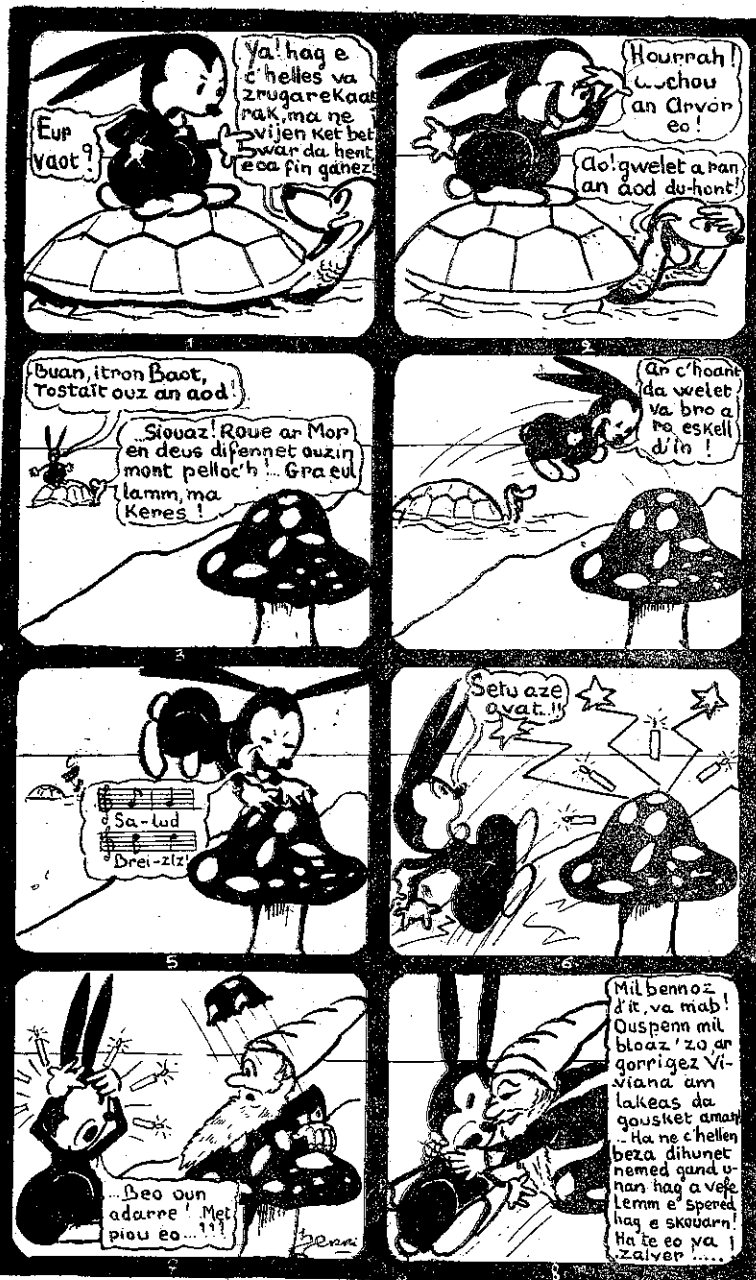

Bisig. — Alo! va mignon,
deus!

Lanig. — Mil bennoz d'eo'h,
itron Gavr, hakenavo.

(Diwar Cymru'r Plant)

PER AR C'HOLIN !...

BLEUN-BRUG

Skodennou ha profou roet gant hol lennerien evit harpa gouelioù Bleun-Brug Pleyben ha sikour moula kanaouen-nou nevez hor XXV^{vet} kendalc'h.

An Ao. Arzur de Dieuleveut, rener « Bleun-Brug » Léon-Kerne, Dirinon	100 lur
Dishano, Pleyben	100 —
Dishano, Pontivy	10 —
An Ao. Loisel, Josselin	10 —
An Ao. Bizien, Calanhel	10 —
An Ao. Ernault, Sant-Brieg	10 —
An dimezell Gourlaouen, Douarnenez	10 —
An Ao. Vigouroux, Daoulas	10 —
An Itron Jenovefa a Sant-Per, Sant-Brieg	100 —
An Ao. de Lesguen, Brest	20 —
An Ao. Dyèvre, Le Chesnay (S.-et-O.)	20 —
An Ao. Cornic, rener-meur ar Bleun-Brug, Douarnenez	50 —
An Ao. Perrot, rener « Feiz ha Breiz »	50 —
An Ao. Sanséau, rener « Korollerien Breiz-Izel », Nanterre	20 —
An Ao. Mocaër, Brest	20 —
An Ao. Taldir-Jaffrennou, Keraez	10 —
An Ao. Clisson, person Plounerin	35 —
An Ao. hag an Itr. Delavigne, Naoned	30 —
An Ao. X. de Langlais, Surzur	30 —
An Ao. J. Diridollou, Plésidy	10 —
An Ao. de Poulpiguët, Plougerne	10 —
An Ao. Quioc'h, Kastell-Paol	10 —
An Ao. Moré, person Kastellin	10 —
An Ao. Vallée, Sant-Brieg	5 —
An Itron du Halgouët, Coetsal, Alre	50 —
An Ao. V. Inizan, depute-maer Kernouès	15 —
An doktor Le Meur, Gwitalmeze	20 —
An Ao. Moren, rener skolaj Sant-Ivy, Pontivy ..	20 —
An Ao. Henry, maer Lennon	10 —
An Ao. Noël Madec, Paris	15 —
An Ao. Cornec, Paris	25 —

An Ao. J.-Ch. Le Bozec, Mellionec	10 —
An Ao. Delaporte, mab, Kastellin	20 —
Doktor Carre, Plouescad	20 —
An Ao. L. Furic, Pont-Aven	10 —
An Ao. Fred Moyse, Bruxelles	25 —
An Ao. Barré, Brest	10 —
An Itron de Lesguern, Dirinon	10 —
An Ao. Quéinnec, Pont-l'Abbé	10 —
An Ao. Tremintin, depute-maer, Plouescad	20 —
An dimezell Daniel, Nice	10 —
An Ao. Tanguy, person Quimperle	50 —
An Ao. Le Roy, skolaj I. V. Rostren	10 —
An Ao. Jos Le Roy, Gozeg	20 —
An dimezell N. de Volz, Quiberon	10 —
An dimezell Le Gall, Dirinon	10 —
An dimezell de Boisanger, Kerdaoulas	20 —
An Ao. Le Doare, Plouidiern	10 —
An Ao. de Pichon-Longueville, Paris	15 —
An dimezell G. Bosennec, Douarnenez	20 —
Doktor Vourc'h, Plouidiern	10 —
An Ao. de Dieuleveut, Dirinon	10 —
Doktor J. Perquis, Roazon	20 —
An Ao. L'Haridon, Kastellin	10 —
An Ao. de Guébriant, Kastell-Paol	50 —
An Ao. Le Gall, person Gozéc	15 —
An Ao. Y. Ar Floc'h, kelenner, St-Dié (Vosges) ..	25 —
An Ao. H. Caouissin, rener « Feiz ha Breiz Ar Vugale », Scignac	20 —
An Ao. Yann Fouéré, Paris	10 —
An Ao. Buléon, person St-Jean-Brévelay	30 —
An Ao. James Bouillé, Perros-Guirec	20 —
An Itr. de Planhol, Sant-Brieg	10 —
An Itr. Guizioù, Kerber	20 —

Betek hen .....

1.385 lur

Pedi a reomp ar Vretoned vat o deus c'hoant hag ez da gas o skodennou hag o froñen d'an Ao. P. Abjean, Trésorier des Bleun-Brug, rue Neuve, Plouguerneau, C./C. 121.83, Rennes, pe da Rener « Feiz ha Breiz, Scignac, (Finistère), C./C. 21.802, Rennes.

KELEIER AR MIZ

TRI DERVEZIAD OFERENNOU

Da gloza jubile 19th kantved hon dasprenedigez ez eus bet tri derveziad pedennou, e Lourd, gand oferennoù, hep distag, noz deiz, epad 72 eur; eun nevezenti ha n'oa ket bet gwelet c'hoaz abaoe m'ema an Iliz en he sav.

An oferennoù-se a veze lavaret, gant beleien eus pevar c'horn ar bed, e-harz treid ar Werc'hez, evit gouenn ouz an Aotrou Doue pellaat diouzomp arnev ar brezel prest da strakal ha lakat ar peoc'h gwirion, peoc'h ar C'hrist, da vleunia etre ar bobloù hag ar rouanteleziou.

Ar c'hardinal Pacelli, sekretour kenta ar Pab, a oa e penn ar bedenn veur-se.

Abaoe ar c'hardinal Consalvi, en amzer Napoleon koz, breman ez eus c'houec'h ugent vloaz, ne oa bet hini ebet, eus sekretourien kenta ar Pab, o lakat e dreid war douar Frans.

Eun digemer espar a zo bet grêt, e pep lec'h, da ganad ar Pab, kannad ar Peoc'h, ha den beo ebet n'en deus gwelet biskoaz kement a dud e Lourd, evel ma oa d'ar zul 28 a viz brel, dervez diweza ar pedennou bras.

Ra gouezo, warlerc'h ar pedennou-se, bennoz Doue, war ar bed, evel gliz mae war al letoun, ha da heul ar bennoze, al lealded hag ar peoc'h !

EUR FILM NEVEZ

An Ao. de Kermenguy, mab Rener kenta ar Bleun-Brug, en deus savet eur film eus ar re vraoa hag a raio kalz a vad evit bruda dre holl kezeg Breiz.

« Feiz ha Breiz » a gimig d'an oberour e wella gourc'hemennoù.

KANAOUENNOU AR BLEUN-BRUG

Levr nevez Kanaouennoù Bleun-Brug Pleyben a vezo e gwerz, d'ar 15 eus ar miz-man; eul levr eo eus ar re gae-ra hag e c'holo, a zaou liou, a zo bet skeudennaouet gand an Aotrou Zavier de Langlais.

Her gouenn azalek vremen ouz an Ao. Ronan Caouissin (C./C. V^o Caouissin J., 22.092, Rennes).

20 real eo al leor ha 22 real pa ranker e gas d'ar prener dre ar post.

BLEUN-BRUG PLEYBEN

D'an 11 a viz ebrel ez eus bet eur vodadeg, e Pleyben, evit renka ar Bleun-Brug a zeu a en em gavo d'an 1, 2, 3 ha 4 a viz gwengolo.

D'an 3, Pleyben a vezo eur mor a gan ha d'ar 4, d'ar merc'her, e vezo grêt, gant lid bras, e Landevennec, gouel milvet bloaz distro ar venec'h da vro sant Gwennole, goude ma oa bet flastret hor bro gand an Normaned.

D'an 3 a viz gwengolo, an holl Vretoned a gar o bro a vezo e Pleyben ha d'ar 4 e vezint e Landevennec.

A. I. D.

Evel ma 'z eus skrivagnerien vat ha skrivagnerien lous ez eus ivez korollerien vat ha korollerien lous, korollerien ha ne glaskont nemet diskouez peger skanv eo o bale ha peger soupl o izili ha re all ha ne glaskont nemet maga tan ar c'hoantegeziou hudur a verv en o c'halon.

Eur pleg fall eus ar re falla eo kondaoni an holl gorollerien, war zigarez ma 'z eus, en o zouez, eleiz ha ne glaskont nemed en em goll gand o c'horolloù lous, e toul-lou flaerius, hag a ra kement a zrong d'o c'horf ha d'o ene.

Tamm ha tamm ar gwir a deu da veza trec'h d'ar bed.
 An Aotrou Tugal, — Conservateur des Archives inter-
 nationales de la Danse, — hag a zo e Paris e penn ar
 studiou bras a reer evit anaout ha dastum holl gorollou
 kaera ar bed, a zo bet e Scrignac, o welet ar gouel brezo-
 nek savet eno, da zul Fask, en enor da Itron Varia Goat-
 keo, hag a zo bet grêt d'ezan, goudeze, ar blijadur da
 welet darn eus korollou oueska Menez-Are, a lavare :
 « Dizrei a rin da c'houel ar Bleun-Brug a zeu pe e tigas-
 sin, em lec'h, an Aotrou Gien Ar Floc'h; merka a raimp,
 war baper, lezennou ho korollou; traou ker kaer hag ho
 korollou c'houi a zo pec'hed o lezel da vont da goll ! »

Dalc'homp eta, en hor bro, kement tra a c'heil kreski
 he gened hag he brud vat.

GWERZIOU AN TAD L'HELGOUALC'H

Hor c'henlabourer mat, an Tad L'Helgoualc'h a zo o
 vont da ober levriou gand ar gwerzioù en deus skrivet
 etre 1915 ha 1935.

Al leoriou-se a vezo skeudennet; a-raok moula an hini
 kenta en deus ezomm 1000 rakprener.

Al levr rakprenet a gousto 10 lur. Hag e ped ar re a
 garfe kaout al levr-man da gas d'ezan o hanoù, heb an
 arc'hant, evit breman.

Setu e adres :

The Holly, Pontypool, Mon, England.

Ma skriver war eur gartenn-bost, lakat warni 18 gwen-
 negad timbrjou; ma kaser eul lizer, lakat 6 realad timbr-
 jou.

PARDON SANT ERWAN

D'an 19 a viz mae, it da bardon bras Landreger, d'en
 em erbedi ouz an Aotrou Sant Erwan benniget, douger
 banniel Breiz;

*Hag e vec'h êt en eur ouela
 C'houi 'zistroio en eur gana.*

Ma fell d'eoc'h deski ar brezoneg
 heuilhit skoliou dre lizer « OBER »

Skriva d'an d^{er} M. GOURLAOUEN
 30, Rue de la Corderie. DOUARNENEZ

Ma c'houi garfe ober plijadur d'eur bugel ?

....Prenit d'ezan, hepdale, eul
 sorig brezonek eus ar re goanta :
POUFER HA KROK, ousspenn 60
 skeudenn ebarz....

N'eo nemet 8 real ar pezh (dre ar
 post : 2.25).

Her goulennit e ti Ronan Caouissin,
 Pleiber-Christ (Finistère).

C./C. Mme V^o Caouissin, 22.092
 Rennes

BRETONEG, evit gwin Champagn

Gwin Champagn, W. SANDERS, Reims

eo gwella ha marc'hamata gwin Champagn a oufec'h
 kaout da brena er vro-man.

Evit kloza al leinou bras hag evit krenfaat ar re glanv,
 n'eus gwin ebet gwelloc'h egetan !

E brizioù a zo diskennet kals izelloc'h c'hoaz eget ne
 cant er bloaz 1934.

Goulennit ar prizioù cuz an

Ao. RONAN CAOUISSIN,

Représentant à PLEIBER-CHRIST.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCCESSEUR DE
L. JEZÉQUEL

Tenner dent
Loret gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez. war aour
ha war gaoutchouk, hervez ar skouerioù diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e
BRASPARTS hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo
digor e Brest, 4. passage Saint Martin, abou e eur beteg kreisteiz, ha da
2 eur betek 6 eur. *Téléphone 0-16*

Yec'hed ar Vugale

Ar **“Sirop FERET”**

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man
a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz
eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale
hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar si-
rop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en
deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz
d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vu-
gale taget gant an doken, an trouklennou leaz, ar werbl, an
doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu war-
lerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRÈS**,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

FEIZ HA BREIZ

**Kouer yaouank,
kar an heol
laouenidigez
da vicher**

EUR gwall zarcvoud a zo en em gavet er bloa-man.
Gand an avelioù put o deus c'honezet epad miz Mae,
an heol en deus paket e fall, dre glask sevel re vintin.
Ranket en deus chom meur a zervez dioc'h-tu astennet
war e wele a boan. Edoug an amzer-ze eur vantel a ganv
a zo en em ledet a-us d'hor maeziou a Vreiz-Izel. Noz-
deiz ar c'houmoul loued o deus graet o mistri e rouante-
lez ar stered hag an dudigou paour war an douar a zo
bet darbet d'ezo dizec'ha war o zreid gand o anken. Kosa
den n'en devoa gwelet biskoaz kemend all : an daou viz
kaera eus ar bloaz, goloet ha tenval an oabl, evel er mi-
ziou du....

Ar barrad klenved, a drugare Doue, a zo bet torret e
poent vat. Petra vijemp deuet da veza panevet-se ? War-
dro gouel Yann, p'edo an holl war c'hed anezan, an heol
a zo distroet adarre d'e labour. Goude eur c'hrogad start
hag en deus padet etre teir eur ha peder eur, eo deuet
a-benn da doulla, da regi ar pallennoù teo a oa bet la-
kaet warnan da ziskouez d'an douar e zremm lugernus.

Ouz e welet kalon mab-den he deus tridet en e greiz.

Gand an heol distroet da domma an douaron, al louzeier hag an amprevaned fall a ranko mervel; ar boued-chatal a c'hello diwan ha kreski; ar foenn, e berr amzer, a zec'ho er prajeter; an ed, hep dale, a ziyeodo hag a zarevo er parkeier.

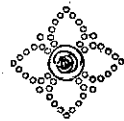
Heol benniget, piou lavaro pegemend a zienez hag a ezomm a oa ac'hanout? Nag e ve trist hag inouüs hor buhez hepdout! D'ar mare-man eus ar bloaz e tigasez ar gened d'hor maeziou hag al levenez d'hon tiegeziou. Pa vankez d'an douar eun dra bennak ive a vank d'hor c'hallou rak bet ez out evel skeudenn ha mousc'hoarz Doue e-unan:

Kouer yaouank, an heol-ze hag az poa ker bras mall da welet o tispaka, ha sonjet ez peus en niver bras a dud eus da oad ha n'her gwelont morse, a-hed o dervezion labour?

An heol, gouzout a ran, n'eo ket atao eun ebat beza dindanan, pa vezer wardro ar foenn pe an eost, met koulskoude, lavar d'in, ha n'eo ket gwelloc'h ganez gouzanv eun tammig eus e berz eget beva atao gand an diouer anezan? Buhez divlas ar vuhez-se hag a ranker chom atao bemdez daoubleget pe azezet dirag an hevelep traou maro, gand an hevelep taolennou dirag an daoulagad. Buhez laouen, er c'hountrol, ar vuhez-se ma weler a-hed an deiz an traou beo o chench liou, o kemeret kant ha kant stumm dishenvel diouz ma kouez warno bannou skedus an heol.

Kouer yaouank kar heol Breiz-Izel, tamouezet ken alies gand an avel a zeu beteg ennout, eus ar mor a ra an dro d'az touar.

L. B.

Mauris Tresiguidy

(1325-1402)

AR C'hallaoued o deus bet ezomm abred eus ar Vretoned da rei dourn d'ezo da zional o bro ouz ar re a glaske he laerez diganto; er XIV^{vet} kantved eleiz eus ar varc'heien a vrezelekeas evito gant Bertran ar Gwesklen o deus bet brud bras evel ar Mauny, ar Bud, hag ar C'herlouet; unan a zo, koulskoude ha, daoust ma n'eus ket kement a ano anezan hag ar re-ze, en deus graet muioc'h a daolion kaer egeto; Mauris Tresiguidy oa e ano; genel a eure e Pleyben wardro ar bloaz 1325; daoust ma ne ziskenne ket a lignez uhel e teuas, dre e nerz-spered hag e nerz-kalon da veza unan eus an dud gwelet gwella a oa e lez roue Frans; Froissart, en e istor en deus skrivet eur ger bennak diwar e benn; an Ao. Briand en deus graet eun enklask war e vuhez ha di-

war e studiadenn eo e livirimp d'eoc'h ar pezh a ouezer war an hini a oa lezanvet gant eur skrivagner eus ar Bourgogn « Kaloneka marc'heg a oa e Breiz ».

**

Evel m'hon eus lavaret uheloc'h, Mauris Tresiguidy a voe ganet wardro ar bloaz 1325 e maner Tresiguidy, e parrez Pleyben; eun eontr koz d'ezan, Mauris Tresiguidy eveldan, a oa bet eskob e Roazon eus ar bloaz 1263 d'ar bloaz 1282.

War e skoued alaouret e weled tri aval pin ruz. Aotroned ar Rusquec, e Lokeffret ha Pengwern e Loperec, a ziskenne ivez eus a lignez Aotroned Tresiguidy hag o devoa eveldo tri aval pin war o skoued; dirak maner hanter ziskaret ar Rusquec, e kichen Sant Herbot, e weler c'hoaz eur pezh laouer vaen, eur renkennad avalou pin kizellet kaer, oc'h ober an dro d'ezi.

Ne ouezer ket ano tad ha mamm Mauris, met da gredi eo e voe savet e Kemper ha skoliet, sur a-walc'h, gant Tadou sant Fransez, rak anaoudegez vat a zalc'has d'ezo hag eun dra bennag a roas d'eze, dre destamant; e gerent ivez a voe sebeliet en iliz an hevelep Tadou.

Yaouank oa c'hoaz, — m'oarvat n'en doa ket a 25 bloaz — pa voe dibabet gant Yann Beaumanoir gant 9 vare'heg hag 20 skoueder eus a gazarn Ploermel evit beza unan eus brezelourien Emgann an Tregont, an emgann brudet-ze a zavas etre tregont brezelour eus kostezenn Yann Vontfort ha tregont brezelour eus kostezenn Charlez Bleas, e dervenn an hanter 'n hent, etre Ploermel ha Joslin d'ar 27 a viz meurzh 1351.

Eur skrivagner koz a lavar :

*Choisy a Beaumanoir, ainsy come vous ay dit
Guiffroy Le Poulart, Moris de Tresguidy.*

Eno eo e kavomp meneg, evid ar wech kenta, eus a Vauris; Gien ar Borgn a lavar e voe unan eus ar re a

stourmas, ar gwella, diouz kostezenn Charlez Bleas. E gamarad, Jaffres ar Poulart a voe lazetaz hag hen e-unan ne dec'has ket eus a vez-ar-stourm hep gouli p'co gwir ne oa hini, e nep tu, ha ne vije goloet a c'hlaziou penn-kilha-tread ken garo e oa bet an emgann.

Endra ma harpe, gwella ma c'helle, kostezenn Charlez Bleas, e vreur Yvon Tresiguidy a harpe kostezenn Yann Vontfort; e gacut a rear e Henbont, er bloaz 1342, o rei skoazell da Janedig Flamm, e Kemperle, gant Loeiz ar Spagn, hag e daou zeziz Gwened gant Edouard III ha Robert a Artois. Divezatoc'h her c'haver c'hoaz e Mauron (1352) o taouarc'henna hag o tismantri gant kabitened all kostezenn Montfort, soudarded Charlez Bleas.

Er bloaz 1357 e kavomp Mauris Tresiguidy e Vitre; skouejer eo atao; m'oarvat eo dre ma 'z eo re baour evit gellout mont da vare'heg, met koulskoude e kaver eur skouejer ha pevar gwareger dindan e urziou.

Er bloaz 1363 kaset gant Amaury Kraon, letanant ar roue, da vrezelkaat d'an Anjou, e kollas eno e loen; evid e zigoll e voe roet 50 lur en aour d'ezan; er bloaz warlerc'h e stourmas e Cocherel, dindan urziou ar Gwesklen hag eno e lakeas ar roue nevez Charles V da c'hounid e genta viktor; nebeut goude, e weler e oa marc'heg; marteze e oa bet graet an enor-ze d'ezan, d'e drugarekaat eus an nerz-kalon en doa diskouezet er brezel; kreski a eure raktal e gompagnunez, rak d'an 20 a viz gwengolo 1364, p'hen diskouezas e Oussoy e oa gantan 5 skouejer ha pevar gwareger. Nao dervez goude, edo emgann Alre, el lec'h ma voe lazetaz Charlez Bleas; Mauris n'edo ket eno; o vrezelkaat edo, en eun tu bennak e kichennek Chartr.

Pa voe lezet e frankiz gand ar Gwesklen ha pa voe laketaz e penn ar C'hompagnuneziou bras, — ar zoudarded-ze, a rea brezel evito o-unan, ha gwella ma oant oa da laerez, — evid o c'has d'ar Spagn, ar marc'heg breizad a yeas d'e heul, gand eleiz eus e genseurted. Evel a ouzoc'h,

ar Gwesklen trec'het ha prizoniet e Navarette, ha lezet da redek p'en doa Charles V roet eur yalc'had vat a aour d'ar prins du, a c'hellas en em dapa ha ne zizroas e Frans nemet goude m'en doa lazet ar prins Per ha laket, en e lec'h war dron ar C'hastilh, ar prins Herri Transtamarre; Tresiguidy a deuas en dro gand e vestr, hag o treuzi an Anjou gantan, e kavas tro da ober eur gwaska d'ar Zaozon a oa dre eno : « une belle déconfiture d'Anglois » a lavar Froissart. Ar re-man o doa kemeret kastell Beaufort hag hini Prilly ha laerez a raent ar maeziou tro-war-dro; o veza klaret o tlie Saozon Prilly bale war Zaumur, ar Gwesklen a c'hoarias d'ezo unan eus an troiou kamm-ze a blije d'ezan kement; en em guzat a eure gand e dud, en eur c'hoad tost d'an hent, ha pa en em gavas eno an 800 Saoz, ec'h en em lakejont da skei warno; ar re-man o kredi e oant kalz niverusoc'h a ziskennas diwar o c'hezeg evit stourm gwelloc'h a-ze, met en dra ma skoent, eus o gwella, Mauris Tresiguidy, Jaffres Ricou ha Jaffres Kerimel a gouezas warno diouz an a-dre gant 60 den war vare'h roet d'ezo, gant ar Gwesklen, evid ober al labour-ze. Ar Zaozon strafuilhet a dec'has, o lezel ouspenn 300 eus o zud war an dachenn. Pa voe laket ar Gwesklen da vestr-bras war holl armeou Bro-C'hall, Mauris Tresiguidy a yeas d'e heul; diskouez a eure e ampartiz e kregad Pontvallain (1370) hag er bloaz warlerc'h endra ma tiffraiment eus adre kraban ar Zaozon ar Poatou hag an Auvergn.

Daou vloaz goude, ar Breizad kalonek, dizro en e vro, a voe laket, da c'houarnar Dinam, gand an Duk Yann IV. E Breiz edo neuze siouaz, ar Zaozon hag ar C'hallaoued ec'h ober o bres, mui a c'hellent; an Duk Yann a oa troetoc'h ouz ar Zaozon eget ouz ar C'hallaoued; ar re-man gwarizi enno o welet kement-se hen trabasas kement ma rankas tec'het da Vro-Zaoz. — Eur wech tec'het an Duk, ar C'hallaoued a gredas n'o doa netra ken da ober nemet lakat o c'hrabanou war Vreiz. Duk Bourbon, gand e zoudarded, a gemeras kastell Jugon hag hini Tinteniac; mont a eure zoken betek Dinamm; Tresiguidy hag e letanant Ploesquellec, pa weljont al liziri

XXV^{et} GOUEL AR BLEUN-BRUG

♪ d'an 1, 2, 3, ha 4 ♪
♪ a viz Gwengolo ♪

A zeu e PLEYBEN

*Trede dervez ar gouelioù a vezo
renet gant an Ao. DUPARC,
Escop Kemper ha Leon*

□

D'ar Zul 1 a Viz Gwengolo

Da 14 eur

Ouz son an trompilh, ar vombard hag ar biniou, e kreiz ar c'han hag ar meuleudiou, e vezo digemeret brudeta mab Pleyben a wiskas dilhad, an Aotrou Mauris Tresiguidy hag e dud, o tizrei eus Emgann an Tregont: kaera taolenn evit lakat ar bobl da anaout tud vat an amzer dremenet.

Tresiguidy a garie e vro, a-greiz e galon, rak sina a eure d'ar 25 a viz eost 1379. Emgleo noblans Breiz savet da vi-ret ouz ar C'hallaoued da gemeret hor bro hag er bloaz 1381 e kavas skrid-peoc'h Gwerrann, mat evel m'edo.

Pa deuas ar Gwesklen ennan e-unan ha pa 'z eas a-nevez da stourm ouz ar Zaozon, Mauris a gerzas d'e heul, Dem-goude, ar Gwesklen a voe lazet e Châteauneuf-

a oa gantan a eneb an Duk a zigoras d'ezan do-riou o c'hêr; nebeut goude, pa gemeras ar Gwesklen Henbont, e lakeas Mauris Tresiguidy da c'houarnar ar gêr-ze; eun deiz, koulskoude, e savas mez gant Mauris ha gant e vestr, o welet edont o stourm ouz o bro hag ez ejont da ober brezel d'o enebourien goz, ar Zaozon.

E seziz Bergerac edo er bloaz 1377; kemeret a eure meur a gêr all hag e tizroas adarre da Henbont.

Estreget brezelekaat a ouie d'ober; roue Frans her c'hasas evel kannad d'an Aragon ha d'ar Spagn er bloaz 1379; marteze en doa goulnnet tec'hout diouz e vro evit ma n'en divije ket a ezomm da vont da heul e vestr, Gwesklen an treitour, a oa neuze o klask gwerza Breiz d'ar C'hallaoued; e vab, da vihanan, Yann

de-Randon; Mauris goude beza gouelet d'ezan a gemeras penn an hent da vont da bardona da Jerusalem, mar-teze evit seveni eul la graet gand e vestr a-rack mervel; graet e oa gantan e dro e bro Hor Zalver, er bloaz 1381; Duked ar Bourgogn hag an Anjou, o welet e oa diaes der-c'hel ar peoc'h er vro, ker yaouank oa ar roue Charlez VI, hen hanvas da c'houarner Paris; er bloaz 1387, ez eas gand ar roue bihan da rei harp da gont ar Flandrez gwas- ket gant Philip Arteville; ar pezh a oa en e garg oa diouall banniel sant Denez. Pa c'hounezas ar C'hallaoued e Rosbecque (1382), Mauris a oa ganta.

Daou vloaz ha tregont a oa edo, hep paouez, o vrezele-kaat, gwech e Bro-C'hall, gwech er Spagn hag er Flandrez; mall oa d'ezan diskuiza; koulskoude e viras atao e garg a c'houarner Paris hag a guzulier ar roue; Charlez VI evit diskouez d'ezan e anadegez vat a roas d'ezan kastell Anneville, en Normandi, a oa nevez bet diframmet digant eur mare'hag saoz.

Mauris Tresiguidy a varvas e Paris er bloaz 1402; dre an testamant en doa graet d'an 30 a viz cost 1399 en doa gouennet beza sebelliet e iliz sant Erwan ar Vretoned, el lec'h m'en doa savet eur chapel da zant Mauris, e bae-ron. An testamant-ze a ziskouez peger pinvidik e oa bet ha peger kristen e oa chomet; gouleun a rae ennan ma vije lavaret 10.000 oferen « Requiem » evid e ene.

Broudet e c'helle beza e galon gant meur a bec'hed en doa graet o redek eus an eil brezel d'egile hag e klaske evelse lakaat trugarez an Aotrou Doue da goueza war e ene.

Ouspenn ar pedennoù a lakea e Paris, e rae arc'hant eur zervich er bloaz da venec'h sant Fransez Roazon, an Naoned, Gwengamp ha Kemper, da venec'h sant Dominik Kemperle, Montroulez ha Gwengamp, da venec'h Karmel Henbont, Kastell-Paol ha Pont'n Abad, da venec'h sant Augustin Lanhuon ha Kerhaez.

Ober a eure ivez aluzennoù bras d'ar beorien, d'ar c'hianvidiou, d'e vevelien, d'e vignoned, met, tra sebezus,

ne roas koulz lavaret netra d'e vugale; ne jome war e lere'h nemet diou vere'h, rag e vab Yann hag e vere'h kaer Jenovefa a oa maro en e rack; d'ar yaouanka eus e vere'hed ne lezas nemet 1000 skoued aour hag en doa roet urz zoken da jom hep rei netra 'n holl d'ezi, d'an distera ma klenmje eus he lod; da gredi eo e ranke beza dimezet da unan bennak, heb e asant; e vere'h hena, he doa bet, emezan, ar pezh a oa dleet d'ezi kaout hag arabad e oa d'ezi gedal ken.

Mauris n'eo ket bet biskoaz perc'henn d'ar geriadenn a zoug e ano; d'e vreur hena 'oa an douar-ze; merc'h vihan henman, Katell Tresiguidy a zimezas da Aotrou Kimerc'h; dre zimeziou o bugale, douar Tresiguidy a gouezas goude gant Aotroued ar Palud, Montdragon ha Montmorency.

Eus kastell koz Tresiguidy a oa perc'hennet er XVII^{vet} kantved gant Paol Kerlec'h ar C'hastell, skouejour marchosi ar roue, ne jom mui nemed eur pennad moger bennak a zo savet warno eun ti nevez ha neus netra o verka eo bet ganet ennan gwechall goz gouarner Paris, hag en iliz sant Erwan ar Vretoned, ru Sant-Jakez, e Paris, pa voe freuzet, er bloaz 1796, peñ a oa ne welet roud ebet ken enni eus e vez : tremen ra pep tra !

G. P.

AR MEUDIG

Gwelloc'h ijin eget nerz.

EUR wech e oa eur glaouaer hag eur c'hlaouaerez ha o devoa seiz mab; paour raz-iliz e cant hag o bugale o lake dies, dre ma n'helle nikun anezo gounid e vara.

Eun dra all c'hoaz a roe d'ezo brasoc'h melkoni; o mab yaouanka, eur paotrig seiz vloaz, a oa disterik tre ha ne lavare ger; her c'hemeret a raet evid eun darzot; bihanik, bihanik oa; pa deuas war an douar n'oa ket brasoc'h eged eur meud; abalamour da-ze e oa hanvet ar meudig.

Ar bugel kêz en devoa kalz da c'houzanv; en dizro a bep lec'h, ar bec'h a goueze warnan ha, koulskoude, e vreurdeur ne oant, en e gichen, nemet glapezeien. Ne gomze ket kalz, met, mat e oa da zelaou.

Dont a reas eur bloavez kernez, en ti paour ne oa mui netra da lakat etre an dent hag an tad hag ar vamm a reas ar zonz d'en em zizober eus o bugale.

Eun nozvez m'oa kaset ar vugaligou d'o gwele ha ma oa ar glaouaer, e toull an oaled gand e wreg, e lavaras d'ezi, e galon rannet gand ar c'hlae'har : « Gwreg paour, ne c'hellomp mui maga hor bugale; ne badfen ket ouz o gwelet o vervel gand an naon; ware'hoaz e c'hasin da goll d'ar c'hoat bras ! »

— « O ! a lavaras ar c'hlaouaerez ho bez 'ez pefe ar galon d'en em zizober eus da vugale ? »

AR GLAOUAER,

Tad ar Meudig

Kaer en devoa he gwaz lavaret d'ezi ne oa mui eun eskenn en ti . . . . mamm oa; ne felle d'ezi, da genta, a briz ebet,, koli he bugale; abarz ar fin, evel-kent, e lavaras evel-dan hag ez aes da gousket en eur ouela.

Ar Meudig bihan en devoa o c'hlevet oc'h ober o c'haoz, rak savet e oa gouestadik, eus e wele hag e oa en em laket, evit

selaou a-zindan skabell e dad.

Et d'e wele, en dro, ne gouskas begad edcug an noz; chom a reas da zonzal er pezh en devoa da ober; mintin mat e savas evit mont d'ar stêr da zastum grae ha bili ha goude e teuas d'ar gêr.

AR MEUDIG gand e Vamm

Mont a rejor d'ar c'hoat, met ar Meudig ne anzavas ger ouz e vreudeur.

Er c'hoat bras ar c'heuneud a oa ker stank ma n'en em welet mui ha goude ma ne vijed bet nemet dek kammed an eil eus egile. Ar glaouaer a en em lakeas da zastum gwedinier da fagodi; an tad hag ar vamm ouz o gwelet krog mat en o labour a en em zilas kuit a nebeut da nebeud.

Fa welas ar vugale e oa tec'het o zad hag o mamm ec'h en em lakejont da ouela ha da grial a-bouez peun; ar Meudig bihan o lezas da vleujal; hen ne oa ket nec'het evit kaout an hent da zont d'ar gêr, rak dre ma teue en devoa lezet da goueza ar bili hag ar grae a oa en e c'ho-dellou.

— « N'ho pezet aoun ebet, a lavaras d'e vreudeur; tad ha mamm o deus hon lezet aman, met mo ho kaso d'ar gêr; n'ho peus nemet dont d'am heul. »

Mont a rejont, war o lerc'h, beteg ar gêr, dre an hent o devoa grêt evit dont d'ar c'hoat; ne gredjont ket, da genta, mont en ti; en em lakat a rejont ouz an nor evit selaou ar pezh a lavare o zad hag o mamm.

En eur zont eus ar c'hoat, kollet o bugale ganto, ar glaouaer hag ar c'hlaouaerez a gavas, en ti, Actrou ar Mamer; deust e oa da zigas dek skoued a vanke d'ezo abaoe pell; kement-se a lakeas eun tammig buhez da zont enno, rak dare e oant gand an naoun.

Ar glaouaer a gasas raktal e wreg d'ar gigerez; evel ma eo pell abaoe ma n'ho devoz ket debret e prenas teir gwech re a gig evit koania daou zen; p'he devoa debret he gwalc'h, ar c'hlaouaerez a lavaras : « Allas, Doue! e pelec'h ema breman hor bugale ? O ! Laouik paour ! Te a zo kaoz ma 'z int kollet... Petra! marteze ar bleizi o deus o debret, Te a zo dic'hras ha digalon, Laouik, da veza evelse, kaset da vugale da goll. »

Randounenna a reas ouspenn kant gwech ar memez tra; he gwaz, droug ennan er fin, a c'hourdrouzas he c'hanna ma ne deuje ket da devel.

Ha koulskoude, e gwir, emedo ar rezon vat ganti; met

e wreg a dorre e benn outan o reboch ken alies all d'ezan ar memez tra.

Ar c'hiaouarez a oa atao beuzet en he daerou : « Va bugaligou baour, a lavare, e pelec'h emaint ? »

Eur wech e lavaras ar c'homzou-ze ker krenv ma teuas d'he bugale he c'hlevet; neuze e tirolijont holl da grial : « Aman, mamm, aman 'maomp ! »

En eur redadenn ar vamm a oa e touli an nor evit digeri d'ezo; o chacha a reas war boull he c'halon : « O! va bugaligou, emezi, na pebez plijadur am eus nic ouz ho kwelet ! skuiz oc'h, sur, ha naoun ho peus ? Ha te, Perig? O! nag a bri a zo ouz da zilhad! Deuz aman m'o c'hempennin d'it.

Perig a oa he mab kosa. Beza en devoa bleo ruz evel di hag abalamour da-ze her c'hare dreist ar re all. Mont a rejont holl en dro d'an daol; debri a raent ker c'houek m'o devoa o zad hag o mamm plijadur o sellet outo.

Evurus dreist e oa an dud keis-ze o kaout o bugale en dro d'ezo; an eurusted-se a badas keit ha ma padas an dek skoed; met pa oa teuzet an arc'hant e oant adarreken nec'het ha biskoaz.

Sonjal a rejont, evid an eil gwech, kas o bugale d'ar c'hoat bras hag evit dont mat, a-benn eus o zaol, e sonjchont o c'has, kals pelloc'h c'hoaz eged er wech kenta; ar Meudig bihan en devoa o c'hlevet, er wech-man c'hoaz, o kuzulat; sonjal a reas raktal mont adarre da gerc'hat-bili, met, pa zavas, e kreiz an noz, da vont d'ar stêr, e kavaz, siouaz, an nor prennet.

Nec'het e oa o klask gouzout petra da ober.

O mamm a-raok o c'has kuit d'ar c'hoat a roas d'ezo peb a damm bara hag ar Meudig a zonjas e c'heilje ober gant bruzumou bara ar pez en devoa grêt gant grouan; lakat a reas e vara en e c'hodell.

An tad hag ar vamm o c'hasas el lodenn denvala eus ar c'hoat hag a en em dennas adarre kuit hep gouzout d'ezo.

Ar Meudig bihan ne gemeras ket nemeur a nec'hant; kaout a raje e hent, a gave d'ezan, evel en dro-genta, rak dre ma teue d'ar c'hoat, da heul e vamm, en devoa bruzunet e damm bara a-hed an hent.

Met, mantret holl e chomas pa c'hoanteas dont war e giz; al laboused a oa deuet hag o devoa debret ar bruzun bara; setu int-i o seiz, glac'haret holl, rak dre ma valeent ec'h en em gollent muioc'h mui hag ez aent dounne'h dounna ebarz er c'hoat.

An noz a gouezas; sevel a reas eun avel spoutus hag a rae d'ezo mil aoun; mennout a raent klevet youc'haden-nou ar bleizi; ne gredent mui na kaozeal na sellet war o lerc'h; gïao a deuas gand an dra-ze hag e oant treuzet beteg an eskern; rinka a raent hag e kouezent er pri.

Ar Meudig bihan a zavas e beg eur wezenn evit gouzout ha ne welje ket eun dra bennak; o trei e benn, du-man

AR ROUFIZ

du-hont, e welas evel skieur eus c'houlouenn, met pell, en tu all d'ar c'hoat.

Diskenn a reas eus ar wezenn, met nouze ne wele mui netra hag e oa ken nec'het ha biskoaz.

Koulskoude, gand e vrendeur, e kerzas kevred, en tu ma en devoa gwelet ar sklerijenn; trenzi a reont ar c'hoat hag e tigouezont, goude bale kalz, en ti ma ede ar goulou.

Skei a rejont war an nor.

Eur vaonez a deuas da zigeri hag a c'houlennas diganto petra glaskent.

— O! feiz, eme ar Meudig, ni glask eun toull da gousket, ma ve ho madelez; ni a zo seiz breur bihan, kollet er c'hoat hag a zo reuzeudik hor stad.

AR ROUF

Ar vaonez ouz o gwelet ker koantik ha ker mignon a zrollas da lenva :

— Allas! bugaligou baour, emezi, da belec'h ec'h deuet? aman emaoch e ti eur rouf hag a zebr ar vugale vihan.

— Mat, itron, eme ar Meudig, petra dalv d'eomp? Mar decmp en dro d'ar c'hoat, ar bleizi hon debro; kouiz e kavomp mont e kov hoc'h aotrou, ma vez red, evel e kov ar bleiz; mes, marteze, en devezo truez ouzomp.

**

Gwreg ar Rouf o kredi e c'hellje o c'huzat, boteg ar mintin, ouz he gwaz, o lezas da zont en ti hag a reas d'ezo tomma. Tan bras a oa en oaled; ouz ar ber e oa eur maout a-bez evit koan ar rouf.

A vec'h ma oant dastumet en dro d'an tan ma voe skoet tri pe bevar daol war an nor; ar Rouf a oa o tont d'ar gêr; ar wreg a vountas ar vugale a-zindan eur gwele hag a yeas raktal da zigeri d'he gwaz.

— Prest eo koan ganez? eme ar rouf.

Hag hen raktal e stern an daol; ar maout, en e bez a voe laket dirazan; met, e lec'h debri, ec'h en em lakeas da griza e fronellou ha da c'houesa du-man, du-hont.

— Me a zant c'houez ar c'hig fresk! emezan.

— A! ya! eme ar wreg, c'houez al leue am eus, lazet a-benn warc'hoaz, emichans !

— Me a zant c'houez ar c'hig fresk, a lavaran d'it, eme ar Rouf, en eur zellet bale'h; aman zo eun dra bennak hag en eur lavaret an dra-ze ez eas da furcha a-zindan ar gwele.

— A! evelse eo! pezh fall; c'hoant va zrompla az poa; ne vefen ket pell evit da lounka ivez; brao eo d'it beza eur bern eskern sec'h; setu aze jibier hag a gouez dres pa vez ezomm anezan. Tri eus va mignoned a deuio d'am gwelet, en derveziou-man; ne vanko ket a gig da, rei d'ezo !

Hag e chachas ar baotred vihan, eus a zindan ar gwele, an eil goude egile. Ar vugaligou geiz a en em lakeas, war o daoulin, en eur c'houlenn truez; met ar rouf a oa kris ha

divarn; mont a reas da gerc'hat eur pez kounteil hag en eur dostaat ouz ar vugale hel lempnas war eur maen-higo-len.

**

Kregi a reas en unan anezo evid e laza; e wreg a lavaras d'ezan : « D'ober petra ez it? Daoust ha n'ho pezo ket a amzer a-walc'h d'o laza ware'hoaz?

— Eo, dâ, eme ar Rouf, met ma vezont lazet hizio, o c'hig a vezo boukoc'h !

— Boukoc'h eo, zur, ya! Aze ez eus kig a-walc'h evit c'hoaz; beza ez eus eul leue, daou benmoc'h ha tri maout er jarnel.

— Gwir a-walc'h, a leveres, eme ar Rouf; ro d'ezo da zebri, rak n'int ket re lart ha kas int da gousket.

Ar vaouez kêz a lamme gand ar joa hag a fardas d'ar re vihan eur goan eus ar re wella; met, siouaz, kals aoun o devoa kemeret ha ne c'hellent ket debri.

Ar Rouf a en em lakeas da eva; laouen ec'h en em gave da gaout peadra da rei da zebri d'e gamaraded; kemeret a eure eiz litrad gwin muioc'h eget ne oa boas da gemeret hag e rankas mont da gousket.

**

Ar Rouf en devoa seiz merc'h, yaouankik flamm c'hoaz o seiz; pennou linvrin a oa outo dre ma tebrent bemdez kig fresk, evel o zad, met o daoulagad a oa marellat, o fri, kamm, evel beg eur gaouenn, hag o genou flanchet ledan; ne oant ket, c'hoaz, drouk-drouk, met prometti a raent evid an amzer da zont, rak kregi a raent Eija, gand o dent, er re vihan, evit suna o gwad.

En dervez-se e oant bet kaset abred da gousket o seiz en eur gwele bras; war benn pep hini e oa laket eur gurunenn aour.

Er memez kampr e oa eur gwele all; gwreg ar rouf a lakeas ar seiz paotr bihan er gwele-se; ar Meudig en devoa gwelet kuruneanou aour war bennou ar merc'hed bihan; sonjal a reas e c'hellje, marteze, ar Rouf, chench frou-

denn epad an noz ha dont d'o laza hag hen ha sevel da gemeret ar c'hurunennou aour diwar bennou ar merc'hed evid o lakat war bennou e vreudeur.

Bez' e oa diviner; ar Rouf a zifunas wardro an hanter noz; keuz a zavas gantan da veza chomet hep laza ar vugale; sevel a reas raktal eus e wele hag en eur gemeret e gountell vras e lavaras : « Deomp da welet penaoz ez a ar seiz kaufart; en dro-man, ne vankin ket warno. »

Pignat a reas, hep goulou, en eur doulbapat, e kampr e verc'hedigou; tostaat a reas ouz gwele ar c'hurunennou aour : « Daonet! emezan, edon o vont da ober eun tamm labour brao! 'M eus aoun em oa gwall evet dec'h da noz!»

Hag ez eas da gaout gwele e verc'hed; o fennou a gavas dizolo : « Aze eo, emezan; ema al lapoused amañ ! Aññ! labouromp! » hag e trouc'has raktal o gouzeug d'e seiz merc'h.

Evurus eus ar pez en devoa grêt ez eas adarre d'e wele.

Ar Meudig a oa war evez; kerkent ha ma klevas ar Rouf o roc'hat e zifunas e vreudeur : « Deomp ac'hallen! » a lavaras d'ezo, hag ez ejont didrous er mêz eus an ti.

Pa oa dihonet ar Rouf diouz ar mintin, e lavaras d'e wreg : « Kerz da zevel ha da wiska ar seiz lampoun a oa deuet aze dec'h da noz ! »

Ar Roufez a oa mantret o klevet he gwaz o kaozeal er c'hiz-se; pignat a reas d'ar gampr; eno e voe strafuilhet holl o kaout he bugale lazet; koueza reas semp'et war leurenn ar zolier.

Ar Rouf o weled ne ziskenne ket e wreg a bignas war laez.

Mennout a reas simpla ivez pa welas ar pez a oa c'hoarvezet : « A! petra 'm eus grêt? emezan; o! an dra-ze a baeint ker hag e raint ! »

Strinka reas eur zailhad dour ouz penn e wreg ha pa voe dizemplet e lavaras d'ezi : « Ro d'in buan va boutou seiz leo ma 'z in d'o zapout ! »

En em lakat a reas en hent; bep kammed e rae seiz leo; klask a rae du-man, du-hont; ar baotred vihan her gwele o vont eus an eil menez d'egile, buanoc'h eget an avel.

Ar Meudig a gavas eur roc'h toull hag ez eas ebarz gand e vreudeur evid en em guzat.

Ar Rouf, skuiz maro da veza redet a-dreuz hag a-hed a deuas da azeza war ar roc'h-se; en em deurel a reas da gousket; abarz pell goude, e roc'he ken e tregerne gantan ar vro tro-war-dro. Ar baotred vihan o devoa c'hoaz kement a aoun eget p'o devoa e welet e gountell digor gantan evid o laza.

**

Met ar Meudig n'en devoa ket a aoun. Tostaat a reas ouz ar Rouf hag e tennas digantan e vontou; ar boutouze a oa bras ha ledanik, met eur boutou 'oant hag a deue atao d'en em ober diouz an troad o gwise; ar Meudig a en em dennas kaer ganto.

Da genta ez eas da balez ar Roue. Eno e oat doaniet o c'hedal kelou eus soudarded a oa daou c'hant leo ac'hano.

Ar Meudig a yeas da gaout ar Roue hag a lavaras d'ezan e tigasje d'ezan, a-raok an noz, m'en devoa c'hoant, kelou eus e zoudarded. Ar roue a brometas d'ezan eur yalc'had vat a arc'hant ma c'hellje ober kement-se.

Ar Meudig a zigasas d'ar Roue, en dervez-se zoken, ar c'helou a c'hortoze; ar redadenn-se a reas d'an holl e anaout hag e c'houneze ar pezh a gare oc'h ober kevridiou.

Goude beza bet eur pennad o kas hag o tigas keleier ha dastumet, en doare-se, kals arc'hant, e teuas da di e dad, el lec'h ma voe digemeret gand ar blijadur ar vrasa; prena a reas peb a diegez d'e vreudeur; rei a reas pansion d'e dad hag holl e vevjont eurus betek o maro.

Kristof JEZEGOU.

Emgann an Tregont

27 A VIZ MEURZ 1851

I

'Man miz meur, gand e vorzliou,
O tont da skei war hon noriou;
Ar gwez a bleg, gant glao a-bil;
An doenn a strakl gand ar grizil.

Hogen n'eo ket e vorzliou
Hepken a sko war hon noriou;
Ne d'eo ket ar grizil hepken
A lak da strakal an doenn.

N'e d'eo ket hepken ar grizil
N'eo ket ar glao a zarc'h a-bil;
Gwasoc'h eged avel ha glao
Ar Zaozon fall an hini eo !

**

Aotrou sant Kadou, her paeron,
Roit-hu d'comp-ni nerz ha kalon,
Ma c'honezimp hizio an deiz
War hell enebourien hor Breiz.

Mar d'comp-ni d'ar gêr war hon c'hiz,
Ni a roio d'ec'h eur gouriz,
Eur jupenn zeur hag eur c'hleze
Hag eur vantell c'hilas liou an nenv.

Ma laro an dud o welet
'N Aotrou sant Kadou benniget
— « En nenv koulz ha war an douar
Sant Kadou n'en deus ket e bar ! »

**

Ker buan e koueze an taoliou
Ha Morzoliou war anneau ;
Ker koenvet e rede ar gwad
Hag ar waz goude ar barrad.

Adalek goulaouik an de,
En em gannont betek kreiste ;
Adalek kreiste betek 'n noz
En em gannont eneb ar Zaoz.

An Aotrou Roparz (1) lavaras :
— « Sec'hed am eus ha sec'hed bras. »
Ken a drouc'has outan ar C'hoad :
— « Mar peus sec'hed, paotr, ev da wad ! »

Ha Roparz pa 'n deus e glevet
Gand ar vez tec'het en deus gcêt
Ha war ar Zaozon ema kouezet
Ha pemp aneo en deus lazet.

Lavar d'in-me, lavar d'in-me
Pet zo aneo c'hoaz, va floe'h-me ?

— Aotrou, lavaret a rin d'ec'h,
Unan, daou, tri, pevar, pemp, c'houec'h,

— Ar re-man a ve laosket beo,
Ha kant gwenneg aour a baeo,
Kant gwenneg aour flamm, peb unan,
Abeg da vizou ar vro-man.

**

Kar d'ar Vretoned ne vije
E kêr Joslin neb na youc'he
O welet hor re 'tont endro
Bleun balan ouz o zok-houarno.

Ne vije kar d'ar Vretoned
Na d'ar zent a Vreiz ken nebeud
Neb na veule ket sant Kado
Paeron brezelourien ar vro.

Neb n'estlamme, neb na youc'he
Neb na veule, neb na gane,
— « En nenv koulz ha war an douar,
Sant Kadou n'en deus ket e bar ! »

Darn eus ar werz koz dastumet gant an Ao. KER-
VARKER, en e *Varzaz-Breiz*, hag a c'hello beza
kanet, e Pleyben, d'an deiz kenta a viz gwengolo,
pa vezo diskouezet, en eun daolenn veo ha kaer
souezus, distro Mauris Tresguidy hag e dud,
eus a *Emgann an Tregont*.

(1) Roparz Beaumanoir.

SELAOUIT MAT :

AR VUGALE A ZO ETRE 6 VLOAZ HAG 11 VLOAZ
O DEVEZO DA ZISPLEGA E « KENSTRIVADEG
BLEUN-BRUG PLEYBEN », AR WERZIG-MAN A
ZERE MUIOC'H OUZ O OAD EGED ALIOU YANN
LANDEVENNEG D'AR PRINS LANIG.

*****

Ar c'haz bihan hag ar c'hi bihan

— Petra 'zo kiriek d'ar gwenan
Da zont d'am heul ? 'me 'r c'haz bihan.

Sur a-walc'h ar pezh 'zo kaoz
Eo m'oun henvel ouz eur bod roz.

— Ya ! roz a laran, eme 'r c'hi
Ar vatez 'lare ' skuba 'n ti :

— Ar c'hoz kaz en deus adarre
Graet krampouez dindan ar gwele;
Va skubellenn ' dorrin warnan,
Lez-hen, hardi ! mar hen tapan !
Ha m'ema 'r gwenan war da zeul,
Stregedout ' glaskont ouz da heul.
N'ez peus ket ' sonj pelec'h out bet
O klask koavenn el lec'h n'oa ket
Er mel out bet fri ha mourrou
Hep torcha goude, da c'henou !

J. AR MEUR.

NOTENN. — Ar vugale all etre 12 ha 15
vloaz o devezo da zisplega evel m'hon eus la-
varet er miz tremen : Aliou Yann Landeven-
neg d'ar prins Lanig (« Feiz ha Breiz » me-
zeven).

Kenstrivadeg ar "Skol Vrezonek"

W ARLENE, 560 bugel o devoa kemeret perz e kenstri-
vadeg ar skol vrezonek; er bloaz-man n'eus bet ne-
med 468, dre ma 'z eus skoliou ha daoust ma kendal-
c'hont da lenn « Feiz ha Breiz », evel re Vreles, Gwipa-
vas, Kastell-Nevez, Langolen, Lannilis, Lennon, Loper-
het, Pleyben, Plouvian ha Plouhinec n'o deus ket grêt
an deverioù a vez merket ennan da ober bep miz.

P'eo gwir e poagner kement ha ma reer, dre holl, evit
lakât ar brezoneg er skoliou, hon eus fizians da welet
niver hol lennerien koulz hag hini hor c'henstriverien o
vont war gresk er bloaz a zeu.

Setu amañ hanolou ar vugale o deus gounezet ar pri-
ziou a enor er bloaz-man :

I. — PAOTRED

Kevrenn A (Cours élémentaire) : Gabriel Abherve,
skol Sant-Joseph, Landerne, 54 p. $\frac{1}{2}$ war 60.

Kevrenn B (Cours moyen) : Louis Charlou, skol an I.
V. Sant-Thegonneg, 96 p. war 120.

Kevrenn C (Cours supérieur) : Prosper Guizioù, skol
an aod, Gwisseny, 92 $\frac{1}{2}$ war 120.

II. — MERC'HED

Kevrenn A (Cours élémentaire) : Yvona Bourhis, skol
gristen Pouldergat, 53 p. $\frac{1}{2}$ war 60.

Kevrenn B (Cours moyen) : Louisa Seznec, skol gristen
Plogonnec, 95 p. war 120.

Kevrenn C (Cours supérieur) : Anna-Mari Kerdiles,
skol gristen Plouvorn, 106 p. war 120.

Ar vugale-man hag o deus gounezet ar prizioù enor a
zo pedet da zont d'o c'herc'hat d'an 3 a viz gwengolo, d'ar
Bleun-Brug a zeu, da Bleyben, e lec'h ma vezint roet d'ezo
gand an Aotrou 'n Eskob, dirak ar Vretoned vat a vezo
diredet, da gemeret perz er gouelioù, eus a bevar c'horn
ar vro.

Fizians hon eus da welet bernioù bugale all c'hoaz o
tont da Bleyben d'an deiz-se ivez evit kemeret perz e kens-
trivadegoù al lenn hag an displega embannet e « Feiz ha
Breiz » ar miz tremen hag e hini ar miz-man.

Les Concours de Chant des "Bleun-Brug"

*****

CHACUNE année aux concours de chant des « Bleun-Brug » le jury relève les mêmes petites erreurs, ou défaillances; aussi veut-il formuler quelques observations ou conseils, et m'a-t-il demandé de le faire en son nom. Sans vouloir froisser personne ni étaler une compétence à laquelle je ne prétends pas, je crois en effet qu'il est utile de faire remarquer aux chefs et directeurs qui se présentent devant nous des détails qui leur échappent et dont la connaissance faciliterait leur travail.

Avant de chausser mes béquilles de magister improvisé et de parler « ex-professo » (1), qu'il me soit permis de dire qu'on ne peut assister à ces concours sans un sentiment de sympathie et même d'admiration pour tous ces chefs qui avec des éléments en général plus ou moins musicalement éduqués, avec de faibles possibilités matérielles ou de temps, arrivent à d'aussi remarquables résultats. Nous savons ce que cela représente de labeur, de patience, et pour les chanteurs de dévouement, de fidélité aux répétitions. A tous nos compliments et notre reconnaissance; la musique bretonne est bien servie.

Pour le XXVe Congrès des Bleun-Brug nous espérons que le Concours sera cette année particulièrement brillant et que beaucoup de sociétés chorales s'y donneront rendez-vous.

Nous dirons d'abord deux mots des solistes qui nous font entendre le plus souvent de jolies voix mais un peu détimbrée par le « trac ». Il n'y a pas de remède absolu contre le trac; qu'on veuille bien considérer toutefois qu'il est souvent proche parent de l'amour-propre. Mais ce n'est pas le cas ordinaire dans nos concours où chacun se présente si gentiment et sans prétention. Il nous est difficile de donner ici une leçon sur l'art vocal qui n'est pas de notre ressort d'ailleurs. Que l'on pense surtout à

tenir son corps dans une position aisée, la tête bien droite pour une bonne émission; que l'on s'efforce de bien commander sa respiration. Des leçons de chant devraient en toute logique débiter par des leçons de respiration. Tant vaut le souffle, tant vaut l'instrument.

Dans l'étude des morceaux présentés il n'y a pas que la justesse qui compte, il faut chercher le bon équilibre rythmique de l'ensemble; nous en parlerons ou sujet des chœurs. Pour bien assurer dans l'esprit du chanteur cet équilibre, le piano est vraiment utile. J'admets que c'est un instrument parfois peu facile à trouver, fragile au surplus, et nous ne voulons pas être trop exigeants, mais il faut reconnaître que c'est l'outil efficace par excellence, beaucoup plus que l'harmonium qui ne peut indiquer les appuis rythmiques, les accents. Le piano n'est pas seulement un soutien pour le chanteur, il est aussi une discipline.

Pour la question chorale nous diviserons notre exposé en deux :

I. — LA MISE AU POINT

Je pense qu'il n'est besoin d'apprendre à personne que dans l'étude d'une œuvre d'ensemble il faut commencer par faire étudier chaque partie séparément, le « détail »; mais j'insiste sur la nécessité de diviser l'étude en fragments de petites dimensions : 8 mesures environ. Pour bien étudier la musique, qu'il s'agisse de nos chœurs ou du travail d'un grand virtuose, le procédé ne change pas : il faut obtenir l'automatisme. Pour employer une expression vulgaire, il faut : « empiler » la musique dans les cerveaux. Ce qui change suivant la science de chacun c'est le temps d'« empilage ». Pour cela : observer un rythme impeccable, quasi mécanique dans un mouvement toujours lent au début; ne pas craindre de prendre et de reprendre les mêmes passages, un peu comme une machine. Si à la fin d'une répétition tout semble aller de manière satisfaisante, ne pas s'y fier pour la répétition suivante, reprendre comme si rien n'avait été fait puis

passer rapidement; on peut être assuré qu'entre deux séances de travail une partie de l'acquis sera perdu.

Pour assurer le rythme qui donne la vie à la ligne mélodique, bien suivre les règles élémentaires de solfège en ce qui concerne les temps forts et faibles; c'est la base du style.

Cette théorie issue d'une vieille expérience humaine vient de ce fait sur lequel on ne réfléchit pas assez que tout rythme est basé sur une inégalité; s'il fallait développer ce postulat nous serions amenés à nous promener quelque peu dans la métaphysique, ce qui n'est pas de saison.

Qu'il me suffise simplement de comparer le discours musical au discours verbal; n'accentuons-nous pas certaines syllabes, leur donnant plus d'importance qu'à d'autres? certains mots qui, dans une phrase supportent le sens principal? Une personne débitant des paroles d'une manière uniforme est parfaitement ennuyeuse, voire incompréhensible.

Donc pendant le travail ne pas craindre d'exagérer les temps forts qui s'incrusteront ainsi dans les mémoires et feront comprendre le sens de la phrase mélodique à étudier; quitte à atténuer lesdits accents lors de l'exécution dans la proportion commandée par le goût. De cette sorte on obtiendra une exécution vivante, allante, au lieu de la « pommade » habituelle, du brouhaha sonore.

Insiste sur l'utilité du piano dans ce but, faisant aussi remarquer que des chœurs écrits pour trois voix — à plus forte raison pour deux voix — ont des harmonies incomplètes sans l'accompagnement; on trahit ainsi la pensée de l'auteur.

Après un certain temps de travail, l'émission devient en quelque sorte automatique, le cerveau intervenant à peine, laissant la mémoire prendre sa place, il en résulte pour l'interprétation une liberté d'esprit qui permet seule une exécution fignolée.

Mais il faut tenir compte aussi au cours du travail de la fatigue des chanteurs; laisser chaque partie se reposer à son tour, ne pas insister si on se bute à une difficulté

momentanément insurmontable par lassitude; remettre à la fois prochaine. Enfin, recommandation, interrompre le moins possible un passage par des observations qui rompent l'élan et brisent l'effort; faire les observations en fin de période et reprendre.

II. — DIRECTION PROPREMENT DITE

Un premier point sur lequel je sais n'être pas d'accord avec tout le monde c'est la nécessité d'user de la baguette de chef. Néanmoins nous n'imposerons pas cet usage dans nos concours et cela ne comptera pas dans le jugement du jury. J'expose simplement ici un point de vue qui me semble logique.

Je reconnais que la baguette est moins nécessaire pour un chœur que pour un orchestre; qu'il me soit cependant permis de présenter les avantages généraux de cet usage.

Le rôle de la baguette est essentiellement d'amplifier le geste de commandement qui, en principe, doit se réduire au seul mouvement du poignet. L'avant-bras accentuant simplement; à partir du coude, le bras restant immobile, non collé au corps. Si toutes les articulations fonctionnent, cela donne une lourdeur au dépens de la précision. L'ampleur du geste doit d'ailleurs être proportionnel à la force du son. Enfin, argument psychologique, la baguette donne une assurance plus grande en chef, c'est son arme. La plupart des chefs qui se présentent dans nos concours conduisent de la même manière que s'il s'agissait de plain-chant grégorien. Le problème n'est pourtant pas le même. Dans le grégorien qui a un rythme souple, subtil, varié, la main moule pourrait-on dire le verbe, suivant les principes de l'ancienne chironomie grecque. Dans la musique populaire ou du genre populaire, nous avons affaire à un art issu de la danse, donc de rythme assez rudimentaire, net et franc. De plus il s'agit de polyphonie.

Le chef doit se placer dans une position dominante — petite estrade quelconque — pour être facilement vu et facilement voir ceux qu'il commande. Il doit demander à

tous ses choristes de prendre chaque fois la même place dans le groupement de façon à éviter les flottements que nous déplorons si souvent; ne pas s'encombrer dans un but uniquement spectaculaire de chanteurs qui chantent peu ou prou et viennent surtout l'embarrasser.

Les gestes doivent toujours être simples, ceux indiqués dans les solfèges; Vincent d'Indy nous recommandait toutefois pour les pièces bien rythmées ou vives, la baguette verticale, pour les pièces chantantes la baguette horizontale ondulant sur la mélodie.

Bien s'astreindre à ce que la main droite seule batte la mesure; la gauche ne devant servir qu'à l'aider momentanément, pour des départs, des effets, des nuances, amplifiant, diminuant, etc. . . .

Pour le départ initial il y a toujours un moment critique : celui où l'on sort du silence. Chaque chef a sa façon de partir et nous n'en préconiserons aucune. L'important est de bien s'entendre pendant le travail de préparation pour éviter toute surprise. Avant de commencer, baguette haute, chercher tous les yeux, voir s'ils sont fixés sur soi. Le jeu des yeux est aussi nécessaire que celui de la baguette. Au cours du morceau, des exécutants peuvent avoir des mesures à compter, ou à s'engager dans un dessin difficile, il faut regarder là où il y a danger, et un peu avant. Soyez certains que vos chanteurs dans les moments délicats attendent ce regard qui leur donne l'assurance. Sinon habituez-les à compter sur ce regard.

Certains rythmes demandent à être préparés ou consolidés; il existe un procédé parfois bien utile c'est l'emploi — toujours modéré — du coude droit qui indique alors les fractions de temps. Un mouvement de coude opportun et discret affermit un rythme qui s'égare ou assure un départ après un point d'orgue. Certains rythmes dans nos concours sont ordinairement maltraités : par exemple une croche pointée suivie d'une double croche qui vient souvent trop vite et alanguit ainsi la netteté de ce rythme. Ou dans « Paotred Kosko » le groupe croche pointée, double croche, croche « (N'eus) par e Breiz » de-

vient trois croches égales, ce qui enlève son caractère; ici le jeu du coude peut marquer la double croche opportunément.

Nous voudrions également attirer l'attention des chefs sur la respiration. Sans demander une discipline trop stricte, il est souvent bon d'indiquer des endroits où l'on doit obligatoirement respirer. Certains chœurs détonnent par manque de souffle; dans « Soazig » par exemple, il est nécessaire de respirer avant : « Ha da redek. . . » et « Da gutulh. . . » difficile dans l'aigu pour les soprani.

Enfin attention à l'articulation souvent relâchée ou au contraire hachée du texte breton. Se souvenir que ce que l'on chante a un sens, une signification. Signalons par contre dans le prochain recueil que « Son ar yar » demandé une articulation un peu martelée pour un effet comique.

Qu'on excuse la longueur de ces notes que me suis efforcé de rendre aussi claires et complètes que possible. Si j'ai oublié quelque point important ou manqué de clarté, qu'on veuille bien me le dire, m'interroger ou m'écrire. Nous sommes là pour rendre service dans la mesure de nos moyens, et tous ceux qui s'adresseront à nous seront les bienvenus puisqu'ils se présenteront au nom de la Musique dont je suis l'humble serviteur.

Georges ARNOUX.
Compositeur de Musique,
90, avenue des Gressets,
La Celle-Saint-Cloud (S.-et-O.)

Demander les « KANAOUENNOU BLEUN-BRUG 1935 », à M. H. Lemoine, éditeur, 17, rue Pigalle, Paris (9e), ou à M. Ronan Caouissin, Fleiber-Christ (Finistère).

Prix : 5 fr. 50 franco.

KELEIER AR MIZ

AN Ao. MEL, PERSON LESCONIL
1877-1935

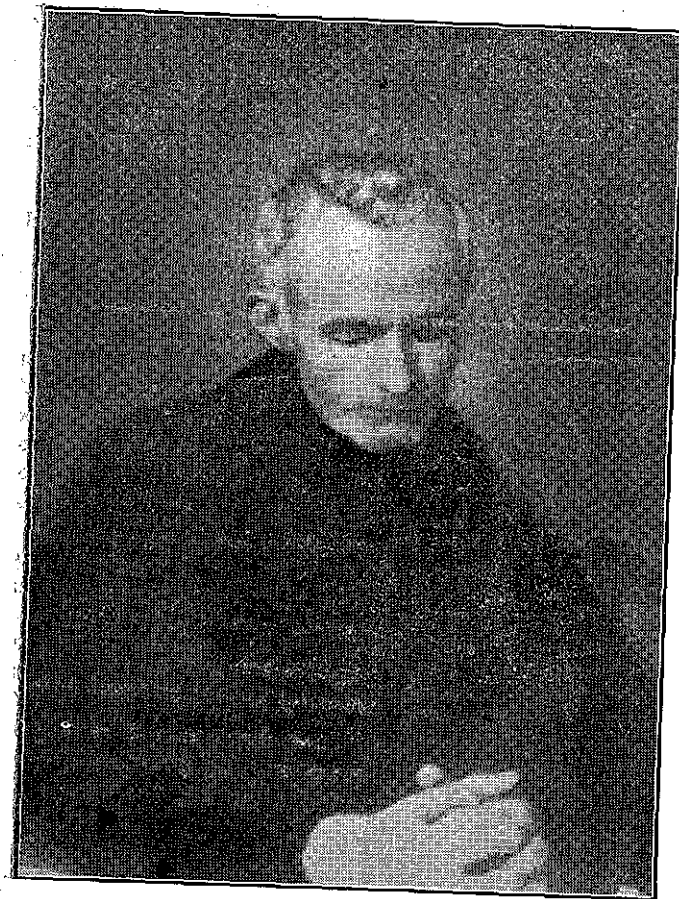
UNAN eus beleien zantela Breiz-Izel, an Ao. Mel, person Lesconil, a zo marvet d'ar 16 a viz ebrel diweza. Ganet e oa bet e parrez Plougasnou, e Trevenanou, harp e sant Yann ar Biz ha da zeiz o vadiziant e voe hanvet Yann-Vadezour, evel embauner bras ar binijenn; ez vihanik, e stagas da vale war roudou e baeron.

Goude beza grêt e studi e Pont-Kroaz, ez eas da gloerdi bras Kemper e lec'h ma voe beleget er bloaz 1901; goude beza bet eur pennadig kure e Locunole, e voe kaset da Gerfeunteun; eno e savas, — hen ha ne ouie ket diouz ar zonerezh, — eur strollad sonerien a hanvas Paotred Ty Mamm Doue hag a wiskas ker brao, e glaziked vihan ken e oa eun dudi o gwelet koulz hag o c'hlevet.

Dont a eure war zikour tud e barrez o sevel evito kefiou da bresta ha kefiou a-eneb an tan-gwall hag a-eneb ar c'hollou.

Er bloavezh 1924, an Ao. Duparc her c'hargas da zevel eur barrez nevez, e Lesconil, eun takad douar distaget diouz Plobannalec ha n'eus ennan, koulz lavaret, nemet tud kollet ganto o feiz. An Ao. Mel, epad dek vloaz, dre e brezegennou, dre e bedannou, dre e binijennou souezus, — deuet e oa da veza eun eil person Ars, — a glaskas ober d'ezo distrei war hent ar baradoz, pleustret gwechall kerkoulz gant o zud koz; nebeud a wellaenn a welas o tont etouez e dud, ha daoust da ze, ne fallgalonas ket.

E c'hellit kredi, ne oa ket unan hag a glasse divrezonega e barrez; savet en devoa eur strollad c'hoarierien da ziskieria peziou brezonek ha Feiz ha Breiz ar Vugale a zigoueze hep miz en e skoliou; me lavar en e skoliou, rak daoust peger paour ha peger fall e oa e barrez en devoa kavet an tu da zevel enni diou skol gristen hag eur patronach.

(Photo Studio Pouillot-Ehanno)
Pont'n abad

G. I. St-Visant Pont-Kroaz

AN AOTROU MEL

Photo tennet hep gouzout d'ezan,
en e glenved diweza

Pebez skouer evit kement hini a venn ober labour vat e Breiz-Izel.

Daou eskob, an A. Duparc hag an A. Cogneau hag ouspenn pevar ugent beleg, daoust m'edod er sizun zantel, a ziredas da Lesconil, antronoz e vare, da rei d'ezan eun testeni eus o anaoudegez vat hag eus o c'harantez.

KROAZIDI BREIZ-IZEL

KROAZIDI eskopti Kemper ha Leon o deus grêt, er miz tremen, goueliou kaer, e Kemper, e Huelgaat hag e Lesneven, en enor d'ar Zakramant meulet ra vezo; gwsa pez a zo o Eneerien o deus grêt an neuz da ankounac'haat e oant e Breiz hag e oa Bretoned vihan ar vugale a oa ganto : n'o lakent da gana nemet kantikou gallek.

Ha koulskoude n'eo ket kantikou kaer eo a vank, e brezoneg, en enor d'ar Zakramant evel : Adoromp holl, Elez eus ar baradoz, O Sakramant benniget.

Eur skrivagner ampart en deus savet zoken warlene, eur c'hantik nevez evid ar groazidi hag an Ao. Mayet en deus krouet evitan eun ton eus ar re gaera : ne vez kanet, siouaz, nemed e bro Dreger; setu aman petra skriv d'comp, diwar e benn, unan eus hon lenneien :

Aotrou ker,

Graet em eus kana, aman, gant bugale ar c'hatekiz: « War sao, kroazidi Breiz-Izel », tennet diwar Feiz ha Breiz genver; kaer eo bet kavet gand an holl ha kenvreudeur o deus bet hen goulennet ganen.

Ho pedi a ran da gas d'in eun nebeud niverennou Feiz ha Breiz bras pe Feiz ha Breiz ar Vugale, e lec'h m'eo moulet.

Sonjet em eus zoken e vefe mat hen moula, ton ha komzou, war baperennou distag, gand an daolenn a weler war Feiz ha Breiz, paotr ha plac'h ha kroaz vihan ar groazidi. Petra lavarit eus ze ?

Mar gallan e rin kana ar c'hantik-se, deiz gouel Yann, evid ar gonfirmasion, aman, en iliz, dirak an Aotrou 'n Eskob.

Kenavo, Aotrou ker, ha bennoz Doue warnoc'h.

P.-M. LEC'HVIEN,
Person Treglamus.

Gwella-se ma teu holl vistri ha mestrezed-skol Leon ha Kerne da gemeret skouer war veleien Bro Dreger : n'eo ket o tistaga ar vugale, diouz Breiz, eo o stager gwella ouz Feiz !

GOUEL AR VARZED 1935

GOUEL ar Varzed, a reer Gorsedd anezan, hag a ya war gaerraat abaoe divez ar Brezel, a vezo lidet er bloaz-man e Kemperle, Kerne-Izel, ha graet ennan kalz a enor hag a veuleudi de La Villermarqué ha d'e Oberou. La Villermarqué, evel a ouzer, a zo bet ganet e Kemperle, e 1815, ha repoz a ra e bered ar barrez abaoe 1895, tostik da vez Matilin an Dall, ar soner bombard a oa bet o seni dirak an Impalaer Napoleon III.

Heb komz eus ar ganiri, ar prezegennoù, an digemerioù solanel a raer evid ar varzed nevez, an ambrougdegou, ar c'honkourioù dansañ, ar c'honkourioù gwiskamanchou, skritelloù brezonek, lennadegou brezonek (d'ar vugale), e vô lavaret d'ar zul eun oferenn war gan en iliz Santez-Kroaz, — hini Sant Gunthiern, — evit anaon ar Varzed-maro abaoe krouidigez ar skol. Ar valeadenn e vezer boaz d'ober war lec'h pep kendalc'h a dremeno dre Arzano, Riek, Pont-Aven, Bannaleg, Skaer, Gwiskri ha Mellag.

E Gwiskri, kanerien loreet ar Bleun-Brug, renet gant an abad Cadou hag an demezel ar Beg, a zigemero ar Varzed dre eul laz-kana.

Kement-ma a dremeno eus ar zadorn 27 betek ar meurzh 31 a viz gouere.

Divinadennou miz Gouere

1. — † † † † † = En em reot da Zoue.
 † † † † = Kaset gand Doue.
 † † † = Koat skanv.
 † † = Me a ya da heul ar zant.
 † = Ar goukoug her c'has ganti.

2. — Anaout a rit plac'h Katou
 Bet matez e ti an Aotrou
 Breman eo deuet da di va zad
 Ha koulskoude n'he deus na troad na lagad.

3. — Livirit d'in 'ta me ho ped
 Piou a grog ha ne ziskrog ket ?

(An teir divinadenn-man a zo bet degaset d'eomp gant
 Tanguy Creignou, Cleder).

4. — G . e . l . o . d . s . i m . b . . . i . . n
 E . e . d . s . . m m . d . u . ' e . a .
 (Degaset gand Marcelline Cabon, Gwiseny).

5. — Alies e vezomp a vandennou
 Gwenn, glaz, ruz ha du e vez hor pennou
 Diwallet e vezomp ive gand ar chas garo
 Diouz an holl, bras ha bihan eus ar vro.

PIOU EOMP ?

(Degaset gant Tanguy Creignou, Cleder).

RESPONCHOU DIVINADENNOU

EBREL, MAE, MEZEVEN

I. — EBREL

1. — Al lizereunou.
2. — Eur vreg vat ha didroidell
 'Vo he oaled divogidell.
3. — Eur pagan.
4. — Daoust petra reot, pe na reot ket,
 Abeg ennoc'h e vo kavet.
5. — Ar c'hlenved a deu d'an daou lamm
 Da vont kuit e vez morzed ha kamm.

II. — MAE

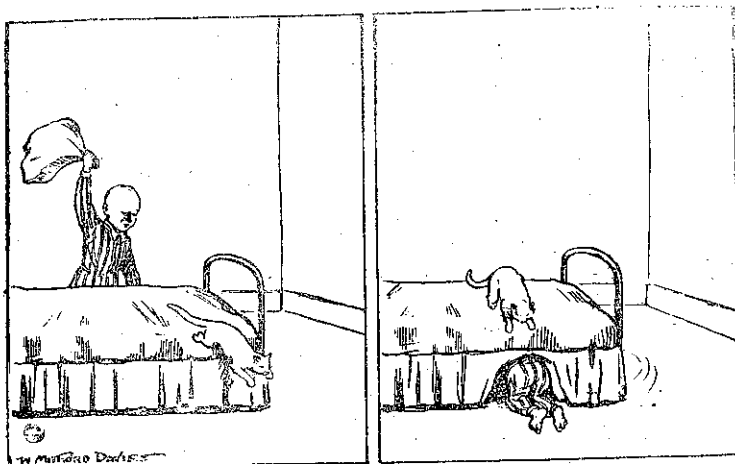
1. — Abarz lammet gouez e pelec'h,
 En aon da derri penn pe vrec'h.
2. — Eur velfedenn.
3. — Ar melfed krogeneg.
4. — Pa deu miz mae,
 E 'z a ar c'hoz er c'hae.
5. — Loar ebrel betek he hesk
 Hanv-c'hoanv mesk ha mesk.

III. — MEZEVEN

1. — War ar mez 'vez savet an houldi,
 Hag e kêr ez eont da zibri.
2. — Al louarn, ar yar, hag ar c'hi.
3. — An heol.
4. —   d
               L i p
               L a v a l
               d i v i n e d
               p a n e z
               L e z
               d

5. — Forz pegement gand ma ne 'z ay ket e dounder ar
 [mor !

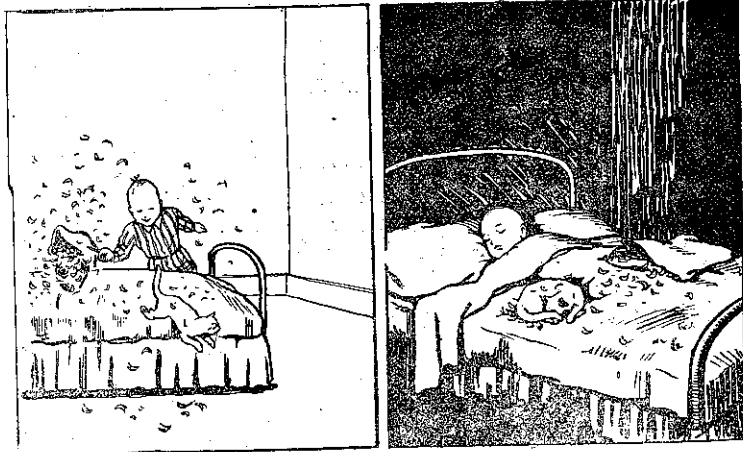
NOZ DA !...

Lanig. — Allo ! Bisig, ro peoc'h ! poent eo d'eomp mont da gouskat.

... Biss ! Biss !... E pelec'h out aet adarre ?

Bisig. — Miaou !...

Lanig. — E gwirionez, n'out ket fur, va c'haz paour...

Noz da d'eoeh holl !...

(Diwar Cymru'r Plant)

Ma fell d'eo'h deski ar brezoneg
heuilhit skoliou dre lizer « OBER »
Skriva d'an d^{er} M GOURLAOUEN
30, Rue de la Corderie, DOUARNENEZ

Eul levr nevez brezonek evid ar Vretoned vihan

**LANIG
ha
BISIG**

50 skeudenn eus ar re goanta a gaver el leorig-se....

Her prenit raktal d'eur bugel m'ho peus c'hoant ober pajadur d'ezan : n'eo nemed 8 real.

(Dre ar post : 2 fr. 25).

Her goulenit e ti Ronan CAOUISSIN, Pleiber-Christ (Finistère). — C./C. Mme Vve Caouissin, 22.092 Rennes.

BRETONED, evit gwin Champagn

Gwin Champagn, W. SANDERS, Reims

eo gwella ha marc'hamata gwin Champagn a oufec'h kaout da brena er vro-man.

Evit kloza al leinou bras hag evit krenfaat ar re glanv, n'eus gwin ebet gwelloc'h egetan !

E brizioù a zo diskennet kals izelloc'h c'hoaz eget ne oant er bloaz 1934.

Goulenit ar prizioù ouz an

Ac. RONAN CAOUISSIN,
Représentant à **PLEIBER-CHRIST,**

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCCESSEUR DE
L. JÉZÉQUEL

Tenner dent

Loret gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour
ha war gaoutchouk, hervez ar skoueriou diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e
BRASPARTS hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo
digor e Brest, 4, passage Saint Martin, abou eur betek kreisteiz, ha da
2 eur betek 6 eur. *Téléphone 0-16*

Yec'hed ar Vugale

Ar **"SIROP FERET"**

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man
a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz
eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale
hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar si-
rop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en
deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz
d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vu-
gale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an
doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu war-
lerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), **BREST**.

FEIZ HA BREIZ

Bleun-Brug Pleyben

PEDI a reomp hol lennerien ha lennerezed
d'en em gaout niverusa ma c'hellint e
Gouelioù Pleyben d'an 1, 2 ha 3 a viz gwen-
golo a zeu hag antronoz, d'ar 4, e Landevennec.

Ar gouelioù-se a vezo kaera gouelioù graet,
edoug ar bloaz, e Breiz-Izel, en enor d'hor bro,
d'he zud brudet ha d'he yez, ar brezoneg.

Ar re yaouank a zo war ar studi a dle holl
heulia prezegennou al lun; graet int evito.

Kaout a raint lojeiz marc'had mat e skol
gristen ar baotred pe e skol gristen ar merc'hed,
gant ma c'houlennint o gweleou, a-raok ar 25
a viz eost o kas eur ger d'an A. PAGE, Secré-
taire du Comité local des Bleun-Brug, Pleyben
(Finistère).

Ar re a venn kemeret perz e kenstrivadegou
ar Bleun-Brug a dle kas o skridou, — narra-
tion, éloquence, — d'an A. GRILL, Impasse de
l'Odet, Quimper, a-benn Hanter-Eost.

Setu an Eost

GOUULLO eo ar prajou hag ar fœenneier. Ne giever mui ganto ar c'houez vat-se, c'houez ar fœenn troc'het, ken c'houek d'ar fronnellou, pa dremenet tost d'ezo. Eurur moarvat da veza réet o zrevajou, e seblantont breman ober eun diskuiz.

Dastumet brao ar foenn, sperejou an dud a zo prederiet holl gand ar parkeier, rak enno an eost a zo war-nes beza dare. Heol madelezus miz gouere en deus peurc'hraet e labour. Dre an domder skuilhet gantan war an douar, a-hed derveziou hir, ar parkeier o deus troket o liou glaz tenval ouz eul liou gwenn melen. Arvoriou Breiz-Izel a zo breman eun dudi o gwelet gand o zachennou gwiniz alaouret. O tremen dec'h diveza ebioù d'an tiegeziou, em eus klevet trouz ar morzol o skei war an anne; o wellât ar fil'hier edot. Warc'hoaz ar vederien a deuio hag an ed melen, korzennet ken kaer, a vezo diskaret. En eur vont gant va hent, e karan c'hoaz eur wech all, lezel va daoulagad da bara war o fennou pleget ha karget a c'hreun ha sellet outo oc'h heja goustadik dindan an ezen-nig avel domm. Eur bonn kan bet desket ganen em bugaleaj a zav betek va muzelloù :

*Kanomp, kanomp mamm ar vuhez
An douar sakr hor magerez
A ro d'eomp bara hep paouez,
Kanomp, kanomp mamm ar vuhez.*

Ya en despet d'ar sperejou debret, a vez atao o klemm, o c'hrosmolat araok ar poent, an douar a ro frouez nevez d'ar poaniour; ar gwiniz o deus adarre doare vat. Ha gwerzet ker e vezint ? Ne glaskomp ket lenn re en amzer da zont ne zeui marteze morse evidomp; a-walc'h eo de'omp kaout preder hag enkreiz gand an amzer vremen. Bara a zo ret bemdez evit beva, gwelit gant pebez iargentez Doue her ro d'eomp. Gant joa astennomp eta hon daouarn evit her c'hemeret.

L. B.

MAMMOU KRISTEN

BREMAN ez eus 80 vloaz bennak, e veve e Bro-Zaoz eur familh hag he deus roet d'an Iliz katolik eur c'hardinal, eur beleg ha leanezed, ar familh Vaughan.

Pa vez en eur familh santelez, urz, bugale savet mat, klaskit ar vamm. An tad ive a c'hell kalz, met ar vamm o veza m'eo he dever beza heb ehan endro d'he bugale, he deus muioc'h a c'halloud war o deskadurez, rak heb ehan e c'hell rei d'ezo pep seurt kentelioù hag alioù mat.

E familh an itron Vaughan ez oa eiz paotr ha c'houec'h merc'h. N'e ket labour a vanke d'ar vamm, evel a c'heller kompren.

War mogerioù an ti, en diabarz, ez oa skeudennou, imachou, ar Galon Zakr, ar Werc'hez Vari, sent ha sentezed. Pep hini eus ar vugale en doa e zant, ha dirak skeudennou ar zent e veze alies laket bleunioù kaer kavet el liorz pe er parkeier.

En eun ti e tle beza joa, levenez. An dristidigez ne dalv netra. Ar vamm a en em c'hrae bihan gant ar re vihan, a gemere perz en o c'hoarioù, ha n'oa ket nec'het evit azeza war an douar eveldo.

Awechou, pe veze evelse o c'hoari ganto, e lake he montr oc'h o skouarn hag e lavare : « Eun deiz ho puhez ne raio mul tik tak, ehana a raio, hag e vezoc'h galvet dirak Doue. »

E doug an deiz ar vugale a veze kaset d'an iliz, nanu en eur vandenn, met daou ha daou peurliesha, rak evelse e veze aesoc'h ober d'ezo pedi ha rei d'ezo ar c'hentelioù

o doa ezomm da glevet. Desket e veze dezo komz ouz Jezus, hag araoak kuitaat, ar furra a veze roet aotre d'ezan da bokat da douzter an aoter hag awechou zoken d'an aoter.

Bléuniou kaera al liorz, sklaer eo, a veze miret evit an iliz. Ar vamm a gase ive he bugale da di ar beorien. Pa veze o skuba tiez ar re baour, o tresa o gweleou, e kemere ganti he bugale vrasa. Hag unan eus ar re-man, desket d'ezan gant e vamm servicha ar beorien, a lavare diwezatac'h da unan eus e vréudeur yaouankoc'h : « Ha dreist pep tra, klaskit ar re a zo er brasa ezomm, e kreiz ar vrasa loustoni, hag evelse e vezoc'h sur da labourat evit Jezus-Krist. »

Meur a hini eus anaoudegez an itron Vaughan a gave abeg er pezh a rae : « Lakat bugale, emezo, e riskl da baka klenvejou spegus ! » Met hi a responte brao : « Eur c'hlenved, emezi ! Met an dra-ze a vije prena mare'had mat ar garantez kristen ! Ha Doue a zifenna atao va bugale el lec'h ne c'hello ket tizout aked o mamm. »

Eur wech ar c'hosa eus ar baotred, Herbert, a oa oc'h en em brepari da vont da jaseal antronoz. An amzer a oa fall.

« Mamm, emezan, pedit mat evit m'hor bez amzer vrao, abenn warc'hoaz. » — « Me a bedo, eme ar vamm, evit ma vezi beleg eun deiz. » — Penaos e kemeras ar mab ar respont-se ? N'ouzoun ket. Met Herbert eo an hini a voe diwezatac'h kardinal.

Deuet an noz. Ar vugale a zo holl en o gwele. Met ar c'houstket ne zeu ket dioc'htu awechou, dreist-holl pa vez bet kalz trouz ha c'hoari epad an deiz. Neuze ar vamm a ra eun dro e kampleier ar vugale gant he zeleun hag ec'h en em laka da vuzikat en eun doare dudius, nann hep beza lavaret n'eo netra muzig an douar e kichen muzig an Nenv. Hag ez a da c'houde da gichen pep gwele; lakat a ra e kroaz daou zourn pep hini eus he bugale hag e chom en o c'hichen betek m'int kousket.

Unan eus he merc'hed hag a voe diwezatac'h leanez e

kouent ar Visitasion e Boulogn, o welet eun deiz he mamm, en iliz o pedi, a lavaras d'ezi evelhen : « Mamm, porak e teuit da veza ker koant pa vezit er chapel ? » An itron Vaughan, souezet gant goulenn he merc'h, a ruzias eun tammig, a vouse'hoarzas hag a lavaras : « Gouzout a rez, mignounez, Jezus a zo aze. »

Jezus a zo aze, a lavare ar verc'h d'he zro, hag aze a verk ar chapel, met ive kalon he mamm a zo enni ato Jezus o chom, ha setu perak e c'hell ober kement evit he bugale.

Setu petra e voe an itron Vaughan. An tad a oa ive eun den a benn. Eur wech edo an holl ouz taol, ha Bernard, an hini a voe diwezatac'h an Tad Vaughan, a oa re a drouz gantan. Da fin ar pred e tiskouezas re a vall da gaout konfitur. An tad a roas d'ezan eur gentel. « Ma n'eo ket trist kaout kement a vall da danva eun tamm konfitur ! »

Ar paotr, gwall lemm beg e deod, a respontas : « Met c'houi, tad, hoc'h eus ive ho tabatierenn. » — « Va zabatierenn ? Mat, selaou, va faotr, ha dalc'h sonj. N'am eus mui tabatierenn ebet. » Hag e taolas e dabatierenn en tan.

Adaleg an dervez-ze, an Aotrou Vaughan a c'hellas goulenn digant e vugale, pa z'aent da welet ar beorien, dilezel o c'hoarielloù hag en em zizober eus ar pezh a blije ar muia d'ezo evit ober aluzenn.

Setu aze, n'eo ket 'ta, tadou ha mammou. Bugale savet en hevelep familhou penaos ne vije ket enno danvez misionerien, leanezed, danvez sent ?

Ra jomo e Breiz ar ouenn eus ar familhou kristen, a vez enno laket Doue da Vestr, a vez enno sentet ouz e lezeun zantel ! Keit ha ma raio an tadou hag ar mammou o dever, e c'hellimp kaout fizians en hor bro ! Met en deiz ne vezo mui a wir dadou, a wir mammou kristen, gwaz a ze evit hor Breiz !

KUZULIOU AR MEDISIN

AR GWAGRENNOU

SETU aman eun teskad louzeier hag a zo mat eus ar gwagrennou, pe « loupennou », terosennou-kig hag a zav war ar penn, war ar penn-glin, war an treid pe war ar vizaj ; mont a c'heller da gaout ar medisin evid o zrouc'ha, ha n'eo ket eur gwall-dra, diouz ma lavar va mestr ; ar re a zo gwelloc'h ganto chom heb mont, a c'hell ober implij eus unan pe unan eus al louzeier c'houek a verkan aman war-lerc'h :

1) Kemmesk eun dournad persilh, eun dournad serfil, eur veutadenn bennak a holen rous hag eul loaiadik eol da zibri, eol olivez ; o drailha, o frika mat ha lakat eus ar c'hemmesk-ze, en eun tamm lienn fresk, war ar boan, diou wech bemdez.

2) Lakat a c'heller c'hoaz eun dournad tro-heol, hanvet : louzaouenn Santez Marc'harit, da virvi, war an tan, en eur banne dour ; pa vezint poaz ha teo evel yeod, lakat diou pe deir loaiad eol ganto, ha lakat diou wech bemdez, eus al louzou-ze, war ar wagrenn, an tomma ma c'heller gouzanv.

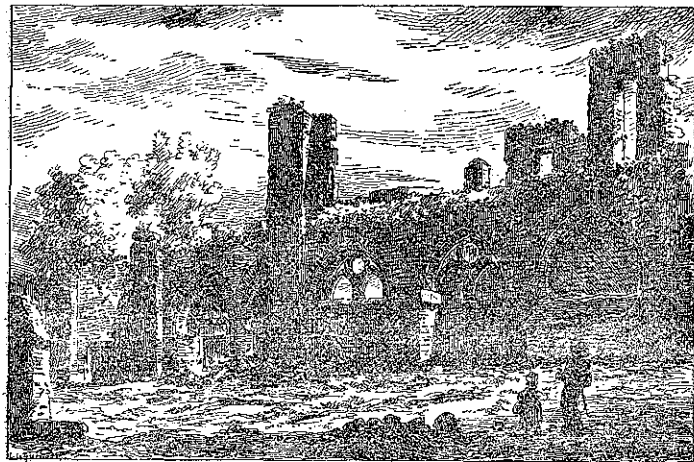
3) Palastrou hili-holen, hag amann dizall kemmesket gant deliou pempiz drailhet munud ; lakat diou wech muioc'h a bempiz eged a amann.

4) Eur penn-ognon, poazet dindan al ludu, drailhet ha kemmesket gand eun tammig amann fresk hag eun nebeudig sukr malet, a zo mat d'o lakat da wiri.

5) Gwrizioù ar winienn-wenn, hanvet ive baro-anhouc'h, pe boulou-an-naered, pilet mat, poazet dindan al ludu, kemmesket gand holen rous ; lakat diou wech bemdez, ez tomm, el lec'h ma 'z eus poan. Ha brema grit ho tibab, ha gras deoc'h da barea digant Doue hag ar Wer-c'hez.

Paol AR RIOUALLON.

Dismantrou Landevennec

SANT Gwennole, diskib sant Budoc a oa e-unan diskib da zant Padraig, eo a zavas kenta iliz Landevennec ; an iliz-se a voe diskaret er bloaz 844 gand ar Normaned.

Nevenoc ha Salaün, rouaned Breiz, a roas o skoazell d'ar venec'h da zewel unan nevez ; siouaz, diskaret eo voe d'ezo, ivez, hep date, ha gand an Normaned, adarre, e bloaveziou kentan an dekvet kantved ; ar venec'h a rannkas tec'het gant relegou ar zent.

An abad Yann, brudeta abad a zo bet e penn manati Landevennec, goude sant Gwennole, a zistroas, eus an harlu, kenta ma c'hellas, hag a stagas da adsevel e iliz dismantret ha da voda ar Vretoned evit stlepel an Normaned er maez eus ar vro, er bloaz 935, da lavaret eo mil bloaz dres a zo er bloaz-man.

Er bloaz 1355, endra m'edo Charlez Bleiz ha Yann Vontfort o stourm an eil ouz egile, eur c'habiten saoz,

Yann Vautalent a laeras hag a zismantras abati Landevennec; kement-man a zigouezas en amzer Yann Langouenou a voe abad e Landevennec, hervez Gien an Autret, Aotrou Missirien, etre ar bloaz 1344 hag ar bloaz 1362.

Er bloaz 1383, ar Zaozon a zistroas.

Endra m'edo Yann Vontfort o lakât seziz war gasteñ Brest, er bloaz 1386 ha 1387, e zoudarded a reas kals gaou ouz Landevennec.

Er bloaz 1389, e kouezas c'hoaz eun toullad laeron war ar manati; ober a rejont d'ar venec'h tec'het ha kas a rejont ganto ar c'hroaziu, ar c'halurieu, al leoriou ha kement mil mad a gouezas dindan o c'hrabanou. Klemant VII d'ar 14 a vezeven 1389, a roas urz da eskibien Angers, Kemper ha Leon da rei an dourn da abad reuzeudik Landevennec, evitan da c'hellout adsevel e vanati.

Epad brezelioù ar Re Unanet, Renan Mesgouez (1), Ao. Kervoatec, e kichen Landerne, hag a oa deuet a-benn da gaout ar garg a c'houarner ar manati heñ laeras, muia ma c'hellas; e koat Penforn, tra nemet ken, e lakeas trouc'ha 10.000 gwezenn a werzas hag a gouezas an arc'hant en devoa bet evita en e c'hodell; kas a eure gantan an arc'hanteri; kas a reas ivez ar c'hleier d'an teuz evid ober kanolioù ha ne lakeas ket eun toer da bignat war hini eus toemou an abati.

Er bloaz 1593, soudarded Brest a deuas hag a laeras eun ostansouer aour eus ar re bresiusa, listri sakr, re aour ha re arc'hant, dilhajoù oferenna, arrebeuri ha paperioù koz a dalvoudegez; er bloavez warlerc'h, an Aotrou de la Magnanne, a jomas tri dervez er manati; diframma a rejont an arrebeuri, dorioù ha prenecher an iliz da ober tan.

E miz here warlerc'h, eun toullad Saozon, o vont da lakat seziz war gastell ar Spagnoled, e Kraozon, a dremenas dre Landevennec hag a laeras an nebeudig dilhad ha listri kegin chomet c'hoaz a-zilerc'h ar venec'h.

(1) E dud, a oa eus a vaner Mesgouez, e parrez Lamber.

Ne deuas ar peoc'h e Landevennec, nemed er bloaz 1608, pa voe laket Yann Vriant, chaloni e Kemper, e penn an abati; n'eo ket labour eo a vankas d'ezan da adsevel ar pezh a oa bet diskaret gand al laeron!

En amzer ar roue bras Loeiz XIV, pa yeas ar Vretoned e kounnar, a-eneb ar Paper Timbr, e miz gouere 1625, e voe ivez eun tamm freuz e Landevennec. Ar goueriaded diwardro a deuas d'an abati hag a glaskas lakât ar venec'h da goll ar gwirioù o devoa war o leveou; a-drugarez Doue e oa eun nebeudig gwin er c'hav; an drabaserien a evas ar pezh a gavjont ha pa oa leun o c'hof ez ejont kuit heb ober droug all ebet ken.

En XVIII^{vet} kantved an abaded a lakeas renka meur a bennad eus ar manati; er bloaz 1709, an Aotrou de Chateaurenaud a lakeas freuza chapel Santez Gwenn, mamm sant Gwennole, bet savet, war a lavared, gant Klervia, c'hoar sant Gwennole; ar chapel-se a voe adsavet hag her gwelet a c'helled c'hoaz er bloaz 1860, nemet e oa laket da di.

Er bloaz 1729, ar gurun a gouezas war an iliz hag a zavas an aoter vras a oa e koat; en he lec'h e voe savet unan nevez e marbr. An Tad Pelleter a zavas e c'heriadur brezonek e Landevennec er bloaz 1752.

An Aotrou Champion de Cicé, eskob Troyes hag Auxerre, ha diveza abad a zo bet e Landevennec, ha lakeas sevel, er Penity, eun ti nevez d'an abad, a zo c'hoaz en e zav hag ema o chom ennan an hini a zo breman perc'hen d'an abati, an Aotrou de Chalus.

An abati brudet, kalonenn Breiz-Izel en amzer goz, el lec'h ma vired beziou ha brud ar roue Gradlon ha sant Gwennole, an abad Yann, enebour an Normaned, hag an abad Yann Langouenou, kenvroad Salaün ar Foll, an Tad Pelleter, ar brezoneger hag eleiz a rouaned hag a dud santel ha kalonek a dlee koueza, na petra 'ta, dindan taolioù morzol Dispac'herien ar bloaz 1793.

Gwerzet e voe abati kaer Landevennec gand eur c'houarnamant laer d'eur c'hoz tamm ofiser koz, o veva diouz e

zanvez, hanvet Tiphaigne, evid eun dournad paper-ar-c'hant, talvoudegez eur c'houblad ejenned.

Al leoriou a voe kaset da Gemper ha d'o heul, istor ar Manati, — le Cartulaire de Landevennec, — skrivet war baper-ler, breman ez eus mil bloaz ha ken talvoudus evid anaout ar peñ a dremenas e Bro-Gerne, en amzer goz.

Eleiz a leoriou all, savet e skritur-dourn, war groc'hen leue, leoriou a dalvoudegez hag e brezoneg, darn anezo, a voe kaset da Vrest ha laket da ober sier da lakât poultr.

Tiphaigne a werzas e brenadenn da eur Pouliquen eus a Vrest, a rae kalz marc'hajou, en amzer-ze, da zevell tiez nevez.

Dispenn a eure an abati ha gant ar vein a dentas anezan e savas tiez kaer da vourc'hizien Brest.

Mein gwaregeier ar c'hloastr a voe chalbotet da gichen iliz Sant Loeiz da ober an dischlavenn a ra atao an dro d'ar marc'hallac'h a hanver abaoe, marc'hallac'h ar Pouliquen : « le marché Pouliquen ».

Ar Pouliquen, evelato n'en devoa ket freuzet iliz ar manati; youl en devoa d'he gwerza da barrisioniz Landevennec, met ar re-man, en aoun da gaout re a zispigu ganti a gavas gwell dere'hel d'o iliz-parrez. (1)

(1) *Il avait été proposé aux habitants de Landevennec de choisir entre l'église de l'abbaye et celle de la paroisse. Sur l'avis de l'un d'eux qui vivait encore, il y a quelques années, ils optèrent pour celle de la paroisse dont la couverture exigeait moins de frais d'entretien.*

Ce choix si regrettable entraîna la perte d'un monument auquel se rattachaient tant de souvenirs intéressants. Quelques pans de murs et des décombres amoncelés sur le sol, voilà tout ce qui reste aujourd'hui d'un lieu témoin, pendant treize siècles, de l'ardente piété de nos pères.

Cf. p. 52 « Notice sur Landevennec et son Abbaye », par P. Levot, 1858.

Ar Pouliquen ha de Roujoux, perc'henned ar manati, ne rejont adalek neuze netra evit renka an doenn hag houman a gouezas tamm ha tamm en he foull.

Bez ar roue Gradlon, war a leverer a voe kaset. . . da Baris ! !

Er bloaz 1825, an iliz a oa c'hoaz, evelato, en he sav, gand eul lodenn vat eus ar manati; ar Pouliquen, da gre-di eo, en devoa graet afferiou fall hag ar re o devoa pres-tet arc'hant d'ezan evit kaout o digoll a c'houlennas ma vije laket an abati e gwerz, evit 12.000 lur.

An Aotrou Poulpiquet a oa neuze eskob e Kemper a glaskas her prena, met an hini en devoa karget da ober evitan a reas eur fazi estlammus, dre ma ne gredas ket, da zeiz ar werz, teurel war eun architect eus a Baris, Aristide Vincent, e hano, ha setu penaoz e chomas an abati gand an divroad-man a beurzismantras an iliz, war zigarez kaout mein da ober ferniel da ober brik.

An dra-ze ne viras ket ouz Aristide Vincent da veza dibabet evit beza mêt e Landevennec !

Unan eus leoriou Botrel : « Chansons de Chez Nous » a zo bet skendennaonet gand eun den dournet kaer, an Aotrou A. Vincent, eus Landevennec; abalamour d'hen-man hag a varvas e bleun e yaouankiz, hag en devoa doare da veza eur c'hristen mat hag eur breizad kaonek, ra-deurvezo gand an Aotrou Doue pardoni d'e dad-koz e bec'hed.

Ar perc'hen breman a vir gand ar brasa evez an tam-mou moger a jom c'hoaz eus an iliz koz a oa kals henvedigez etrezi hag iliz Sant Gweltas Rhuys bet kensakret er bloaz 1032.

E kreiz ar c'heur sant Gwennole en e zae vaen a jom atao, en e zav, dindan peb amzer, da c'hortoz an deiz ben-niget ma vezo gwelêt eur wech c'hoaz ar venee'h o fizrei da adsevel e iliz veur hag e abati hag a vezo ken dudius, pa vezo kuzet blousaduriou an dispac'herien ha pa reno enno adarre, evel gwechall, lezenn gaer al labour, ar studi hag ar bedenn.

G. P.

935 ● 1935

BREIZ**breman mil bloaz**

*Ar re a venn ober kenstrivadeg ar brezegerez a
c'hello tenna talvoudegez eus ar pajennou kaer-man,
evid ober MEULEUDI YANN LANDEVENNEC.*

*Priziou bras a vezo roet d'ar re a vezo da genta.
Kas al labouriou abenn Hanter-Eost a zeu, d'an Ao.
GRILL, Impasse de l'Odet, QUIMPER.*

VOICI devant nous en effet la Bretagne morte, abandonnée du ciel et de la terre, de Dieu et des hommes.

Son sépulcre même est vide. Ses fils vivants ont émigré aux plages étrangères, aux contrées lointaines. Ses vieux saints, les fondateurs de sa nationalité terrestre et ses protecteurs célestes, l'ont délaissée.

A la fête du grand archange, à la Saint-Michel 931, elle a fait pour revivre un grand effort. De son cercueil elle s'est levée droite et terrible, elle a écrasé ses oppresseurs. Mais d'autres sont venus plus nombreux, qui l'ont terrassée et qui ont scellé sur elle la pierre de la tombe.

Maintenant c'est fini. Son sol n'a d'autres habitants que les hordes normandes, retranchées çà et là dans leurs lignes fortifiées, sur ses rivages. Partout ailleurs le désert, la ruine, la mort.

Cependant du fond de cette tombe sort un gémissement. Là-bas, dans les ruines de Landevennec, dont les moines furent des premiers à quitter le sol breton, on voit des ombres errer. En voici même une qui chante ou plutôt murmure et déplore la ruine de la patrie bretonne :

« Hélas, dit-elle, elle est là gisante, dépouillée de tout
« l'éclat de ses triomphes, mutilée par le massacre de ses
« puissants chefs, gémissante, vaincue, pliée en deux sous
« le joug étranger. Jadis elle célébrait sans mesure de
« joyeux festins, elle était vaine de ses pompes. Mainte-
« nant s'accomplit sur elle la menace proférée par le pre-
« phète contre Ninive la superbe : « Où sont maintenant
« les palais des lions et les gras pâturages des lion-
« ceaux ? ». N'était-ce pas des lions, ces héros qui cou-
« raient le monde en enlevant des proies, terribles et en
« même temps avares du sang et de la vie des hommes ?
« Et les lionceaux n'ont-ils pas souvent trouvé ici de gras
« pâturages ?

« Quand notre terre avait la beauté et la parure de la
« jeunesse, quiconque voulait passer par brave ou pour
« savant y accourait. Aujourd'hui nul n'y vient que pour
« la piller. Elle est comme ensevelie dans la mort. Elle
« n'a plus un seul héros vaillant dans la bataille et ca-
« pable d'enlever des proies. Elle est écrasée, anéantie.

« En face des désastres qui l'accablent (ô terre bre-
« tonne) : Où sont, dirai-je, les hautes demeures de tes
« lions à la face terrible ? Où sont les gras pâturages de
« tes lionceaux ? Tu subis aujourd'hui le sort tombé au-
« trefois sur la Judée, quand sous le souffle d'en-haut le
« prophète lui disait : « Ta calvitie s'étendra comme celle
« de l'aigle ». Chez l'homme en effet la tête seule est
« chauve, chez l'aigle, c'est le corps tout entier quand il
« vieillit, de tous ses membres tombent ses vieilles plu-
« mes. Elle est donc chauve comme un aigle, cette terre
« qui a perdu son peuple de braves. Elles sont tombées
« de son corps ces grandes plumes d'aigle, sur lesquelles
« elle s'envolait pour fondre sur sa proie. Ils sont morts,
« tous morts ; les chefs de guerre par qui elle gagnait des

« batailles et détruisait l'étranger, puis s'asseyait triomphant pour partager les dépouilles des morts et les biens de ses ennemis. »

Dans cette bizarre et vigoureuse poésie, quel poignant contraste entre la gloire passée de la Bretagne et sa ruine actuelle ! Toutefois cet amer gémissement se termine par un cri d'espoir :

« C'est là la mère magnanime des grands ancêtres
 « puissants par la gloire sublime de leurs exploits, les
 « uns héros de la terre, les autres habitants des cieux.
 « Elle gît aujourd'hui accablée sous ses défaites; bientôt
 soutenue sur ses fils robustes elle se relèvera vaillamment, si elle veut suivre les voies de la justice. Autrement elle restera longtemps à terre, brisée, anéantie. »

Ce dernier cri du poète sonne comme un coup de clairon. C'en est un aussi. La colonie bretonne fondée sur la Canche, à Montreuil-sur-Mer, autour du corps béni de saint Gwennolé, entretenait pieusement, nous l'avons vu, le souvenir de la patrie bretonne, la foi vive au recouvrement du sol natal. Là et ailleurs sans doute, dans la plupart des groupes bretons formés douloureusement sur la terre d'exil, on ne doutait point du retour prochain dans la patrie, du triomphe définitif des Bretons. La colonie bretonne de Montreuil faisait plus qu'y croire, elle travaillait à réaliser sa foi. Les moines de Landevennec se distinguaient à cet égard par un grand zèle, et vers l'an 935, leur abbé, qui alors se nommait Jean, résolut de se rendre lui-même dans la péninsule bretonne et de voir ce qu'il y avait à faire, ce qu'il était possible de tenter pour la délivrance du sol breton et la résurrection de la Bretagne. En s'y rendant il visita sans doute les principaux groupes d'exilés bretons établis dans le Nord et le Centre de la France, il constata leur vif désir de rentrer en Bretagne, leurs bonnes dispositions pour prendre part à une lutte tentée dans ce but. Mais il fallait un initiateur pour donner l'exemple et lever la bannière, faire surgir tous les courages et les mener à l'assaut; sans quoi rien de fait, nul ne voulait bouger.

N'ayant pas trouvé en France cet initiateur, l'abbé Jean avec plusieurs de ses moines se rendit, probablement par mer, à Landevennec et de là, caché dans les ruines du monastère, continua son enquête. L'abbaye de Landevennec possédait des domaines fort étendus, toute la presqu'île de Crozon, les paroisses de Telgruc, Argol, Trégarvan, Dinéault, Saint-Nic, etc...; elle avait donc de nombreux fidèles, colons et tenanciers qui s'étaient, paraît-il, réfugiés dans les rochers inaccessibles dont sont hérissées les côtes de Crozon et avaient ainsi trouvé moyen d'échapper aux Normands. Apprenant le retour des moines, ils s'empressèrent de venir à eux et de leur offrir leurs services, ayant à leur tête deux fidèles ou vassaux, renommés pour leur bravoure et leur influence sur les derniers Bretons restés en ce pays, Amalgod et Wethenoc. Les renseignements reçus d'eux par l'abbé Jean le confirmèrent dans l'idée qu'une attaque contre les Normands, bien combinée, bien menée, pouvait réussir. C'est alors qu'il fit composer par l'un de ses moines ce poignant tableau des misères de la Bretagne sous le joug normand que nous avons cité plus haut, qui se termine par un cri d'espoir, par un véritable appel aux armes, et fut sans doute répandu parmi les Bretons comme un manifeste patriotique.

L'abbé Jean voulut savoir à quoi s'en tenir sur l'état et la force des divers groupes et des divers postes de pirates formant alors l'occupation normande en Bretagne. Il y envoya des agents pris parmi ses fidèles et qui, usant de ruse et de déguisements, lui fournirent les renseignements désirés. Les Normands étaient encore nombreux dans la péninsule bretonne; mais depuis la victoire d'Incon et la défaite des Bretons en 931, vivant dans une sécurité profonde sans crainte aucune, ils se gardaient mal et pouvaient être surpris par une vive attaque.

L'abbé Jean persista de plus en plus dans son projet. Il s'agissait de découvrir l'initiateur, le chef de l'entreprise : il fallait un chef jeune, vaillant, robuste, capable par son nom et sa naissance de donner confiance à tous et de faire taire, au besoin, toute rivalité. Jean crut avoir

trouvé tout cela dans le jeune prince Alain, petit-fils d'Alain le Grand par Matuëdoi comte de Poher. Alain, on le sait, était alors à la cour d'Athelstan, roi d'Angleterre. Jean lui dépêcha là des hommes de confiance, qui le mirent au courant de tout et le pressèrent fortement de venir en personne diriger, pousser l'attaque contre les pirates. Alain accepta, et avant qu'il eût mis le pied en Bretagne, Jean s'occupa de lui recruter des partisans, de lui former une petite armée; il fit prêter serment de fidélité au jeune prince par ses fidèles, notamment par Wethenoc et Amalgod. Ainsi cette grande et héroïque entreprise de la délivrance de la Bretagne fut conçue, préparée, organisée par l'abbé Jean de Landevennec.

(*Histoire de Bretagne*,
par Arthur LE MOYNE, DE LA BORDERIE,
Tome II, p. 384-387).

D'AR 4

A VIZ GWENGOLO A ZEU
IT DA BARDONA DA LANDEVENNEC;
HOLL VIGNONED « FEIZ HA BREIZ »
A EN EM GAVO ENO,
ANTRONoz BLEUN-BRUG PLEYBEN
MENECH KERVENEAT
A GANO AN OFERENN-BRED
da 10 eur hanter

**Pe e Leon pe e Kerne
e varvas Salaün ar Foll ?**

N^o EUS ket eur c'hristen e Breiz-Izoù ha n'en defe ket klevet hano eus a Salaün ar Foll, ker brudet, evel servicher ar Werc'hez Vari ha ma tlee boza tri c'hant vloaz, diwezatac'h, Yvon Nicolazic, evel servicher an Itron Santez Anna.

An hini a skrivas da genta buhez Salaün ar Foll eo Yann Langoueznou a oa abad e Landevennec, etre bloaz 1344 hag ar bloaz 1362.

Yann Langoueznou a oa ginidik ar Vourc'h Wenn; diskenn a rae eus Thepauted ar Breignou; mervel a eure e Landevennec, evel eur zant, ha burzudou zoken a c'hoarvezas war e vez.

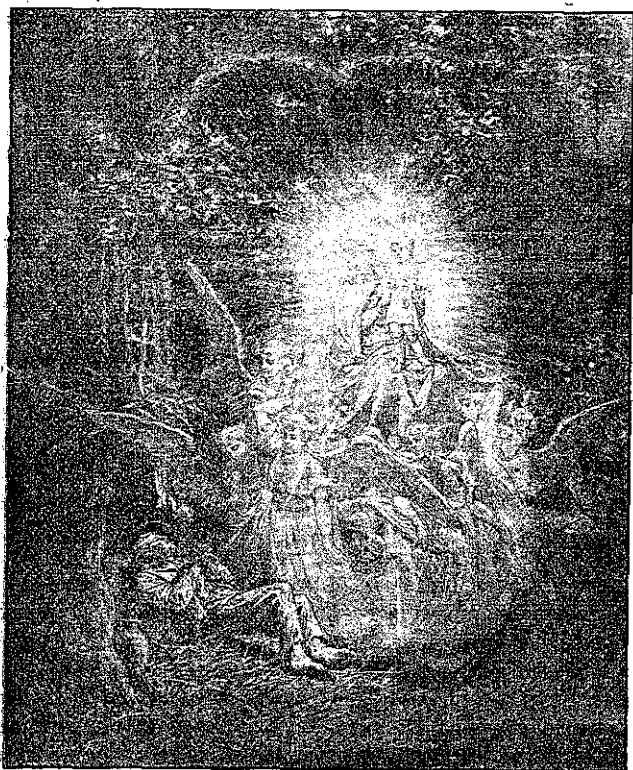
Yann Langoueznou a anavezaz mat Salaün; eur c'henvroad d'ezan e oa; lakât a eure, dre skrid, e latin, ar pez a ouie diwarbenn e vuhez hag e varo; eun test hep par e oa eta; gwasa pezh a zo, er bloaz 1562, an Aotrou Rolland de Neuville, eskob Leon, a roas e skrid talvoudus da drei e galleg, da Rene Benoist ha da Bascal Robin hag abaoe n'eus ket klevet hano ebet anezan ken.

Pa lenner al labour savet gant Rene Benoist ha Pascal Robin, e weler o deus laket Salaün ar Foll da veva ha da vervel e Follgoat Leon, e kichenik Lesneven.

Eur skrid all (1), savet e Landevennec, kant vloaz ben-nak warlerc'h hini Benoist ha Robin, gand eur manac'h gouziiek bras hag eveziant meurbed, a ro d'comp an di-verra-man eus buhez servicher mat ar Werc'hez :

Salaün a oa ginidik eus a Vro-Leon ha deuet e oa da jom da goat Lampigou, harp e manati Landevennec; eno eo e vevas eur vuhez henvel a-walc'h ouz buhez eur foll;

(1) Istor Manati Landevennec, skrivet gand an dour, e latin, gand an Tad Noel Mars hag a virer e leordi ar vro, e Paris : Bibliothèque Nationale, Fonds des Blancs-Manteaux, 86 c.

**An Itron Varia oc'h en em ziskouez da Salaün
ar Foll, der'hent e varo**

mont a rae a zor da zor, da glask an aluzen ha goudeze e soube ar bara a veze roet d'ezan e dour sklér ar feunteun; ne ehane da bedi hag, heb en em glemm an distera, e c'houzañve ar glao hag ar yenienn; mervel a eure etre e feunteun hag ar wezenn her gwaskede, wardro ar bloaz 1360, hag eur burzud a roas tro da zével el lec'h ma varvas eur chapelig en enor d'ar Werc'hez.

« *Sacellum B. Mariæ de Follcoato in sylvâ monasterio vicinâ construxit Johannes III de Lantgouesnou, ibique Salaunis corpus deposuit sub annum (sic) 1360.* » (1)

Da lavaret eo : Yann III a Langouesnou eo a zavas eur chapel da Itron Varia ar Follgoat, er c'hoat tosta d'ar arnati e lec'h ma seblas korf Salaün maro wardro ar bloaz 1360 .

Evit gellout beza digemeret, eun deiz, emezan, er baradoz, e kichenik Salaün, an abad santel a zavas ar bedenn gaer d'ar Werc'hez evid an Anaon : *Languentibus in Purgatorio* a vez kanet abaoe e holl ilizou Breiz-Izel hag ar youc'hadenn *O Maria !* a deu enni da gloza pep poz a zo evel eun hekleo eus ar youc'hadenn virvidik a gase Salaün, n'eo ket ês gouzout pet gwech bemdez, etrezek e Vamm vat eus an nenv.

Ha breman piou a lavaro pe e Follgoat Leon, e kichenik Lesneven, pe e Follgoat Kerne, e kichenik Landevennec, eo e tigouezas burzud al lilienn savet war bez Salaün ar Foll hag a zo bet gwelet gant Yann Langouesnou ?

Gant piou ema ar wirionez ?

Pe gand an Tad Noel Mars pe gand Rene Benoist ha Pascal Robin ?

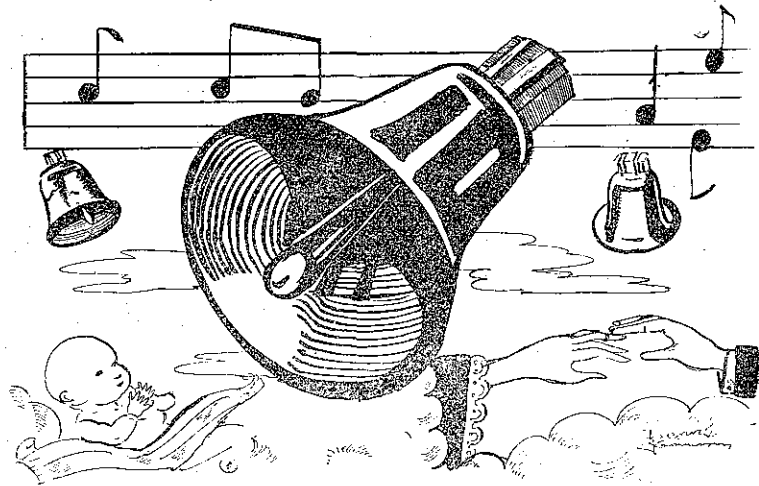
An neb a c'helfe rei muioc'h a sklerijenn d'eomp war istor Salaün ar Foll a vezo graet eun digemer laouen d'e skrid, sur a-walc'h !

Y.-V. P.

(1) Tennaet eus « Notice sur Landevennec » par P. Levot, leor diez da gaout ha bet prestet d'in gand an A. Guilly, noter e Pleyben.

Badiziant ar c'hloc'h nevez "Sezari"

(Ekaër 28 Mae 1935)

Brallit seder ha krenn, da zez eur vadianc, pa deu bugel eur

den, da vit bugel Doue; da beor e-honn ar barrez ka

- Rall -
sit ho fole d'ant evit embann d'an holl eo kresket ar vichez,

ou sien - Rall -
holl eo kresket ar vichez

Ton savet gant an Aotrou : J.-L. MAYET

Komzou savet gant an Ao. : F. GUÉGUEN

3.
4.
"Sezari", d'an hennou, Kasit ho mouez santel, Kasit hor c'heran.

5.
6.
tez, hon esperanz, hor feiz, Hon Doue a glevs pe den an droid fi

7.
8.
del, o c'halon eo a droid pe a ouel en ho kreiz

II

Sonit, laouen ha gê, da zeiz kaër eun eured
 P'en em stag diou galon dre ar briedelez,
 Pedenn o c'henvroiz, evit an daou bried,
 A zavo d'an nenvou war eskell an aelez.

III

Savit uhel ho mouez da zui ha da c'houel berz,
 Galvit tud d'an Iliz da bedi Hor Zalver ;
 Epad an Oferenn an dud a gavo nerz
 Da virout diouz an droug ha d'ober o dever.

IV

Sonit, lirzin ha sklêr, sonit, o « Sezari »
 Sonit teir gwech an deiz, pedenn an Angelus,
 Ha pep kristen, e Skaër, a gaso dre Vari
 E spered, e galon, betek he Mab-Jezuz.

V

Talmit, skiltrus, ha têr, d'an holl euriou tenval
 Pa c'halv ar vro taget soudarded d'he sikour
 Ha pa c'halv eun tieg tud da laza 'n tan-gwall,
 Hag an hol, dibradet, a lamm d'an enebour.

VI

Gouelit, klemmus ha dous, daelou 'n ho mouez arem
 Pa deu betek ennoc'h kelou trist ar maro....
 Dre ma z'imp d'ar vered kanit ar « Requiem »
 An esperans a sked azioc'h ar bez garo.

PERIG HAG AZILIS

▼ Pask ar Vugale ▼

FANCHIK en deus graet e Bask kenta er bloaz-man ;
 bras eo diouz e oad ha skiant en deus ; ar retred en
 deus heuliet gant devoision ,e chapeled gantan en e zourn,
 en iliz, ha war an hent da zont d'ar gear. Kommunia en
 devoa graet c'hoaz, meur a wech, met n'en devoa graet
 retred ebet, hag e selaoue, gwella ma c'helle, ar preze-
 gennou hag ar c'henteliou, a gleve eus ar gador-brezeg.

Gand eur galon leun a feiz, e yeas da govez, ha gand eur
 feiz hirvidik e tostaas eus an daol santel. Renket oa ar
 vugale war skinier, e kreiz an iliz : ar paotrezed a-gleiz,
 ar baotred a-zehou. War ar skaon dosta d'in, nemed
 unan edo Fanchik, ha dious va flas, her gwelan o sellet
 gand evesded eus ar beleg yaouank, ginidig eus ar bar-
 rez, a lavare eur ger bennak araok ar gommunion. Lava-
 rout a reas ec'h anzave Napoleon kenta oa deiz e Bask
 kenta kaera dervez eus e vuhez. Lavarout a reas ar c'hom-
 zou a gouezas dious muzellou ar c'hristen bras, e hano
 Montalembert : « Peger c'houek eo beza beleg en hon am-
 zer a drubuilh, evit gellout difenn an Iliz ! » Hag alia reas
 goude ar baotred, da c'houlenn digant Jezuz ar c'hras
 da veza dibabet gantan :

— « Ma sko war dor ho kalon, va c'henvroiz yaouank,
 emezan, digorit d'ezan ; respountit laouen outan :

« Ya, me a zo prest da vale d'hoc'h heul ! »

Ha, Fanchik, me gred, strafuilhet gand ar vouez-ze, a
 c'houlennas start digant Jezuz, diskennet en e galon, an
 enor da veza beleg.

Pa deuas d'e blas, goude beza kommunitet, e kroazias e
 zaouarn, e serras e zaoulagad hag e chomas eur pennad
 o tivizout gant Mestr an eneo. E gamaladed, endro d'ezan,
 a gane, hag eun dra vras ; met, trei ha dizrei a raent

o fenn; sellet a raent a gleiz hag a zehou, inouet en iliz dija; hen-man ne finve ket; sellet a rae ennan e-unan, hag ar ger, bet lavaret gantan daou vloaz a zo, a deuas adarre d'e spered: « Daoust ha frank a-walc'h e vezo va c'halon da veza heleg? »

Asambles gand ar re-all, d'e dro, e teuas er-mêz eus an iliz, en eur gana, a bouez e benn, diskan ar c'hantik: « Bennoz, bennoz, mil bennoz d'eoc'h Jezuz ». E kichen: an osteleuri, edo e dad, e vamm, e c'hoarezed, e zaou dad-koz, e ziou vamm-goz, e giniterv hag e, eontr; lammet a reas e dog, ha, gand doujans, e pokas d'ezo holl, teir gwech. Ha goude beza tanvet « bara an Enoz », ar familh, a-bez, a azezas da zebri eun tamm bennak eus bara an douar, ar bara graet gand an hevelep gwini.

Eun hanter-eur goude, p'oa debret o dijuni gand ar re vras hag ar re vihan, p'he devoa gellet Lizig, ar yaouanka, kaout, digant he zad-koz, eur zuterez vras, ec'h en em vodjont adarre, kerent ha bugale, en iliz evid an ofereunn-bred, ar brosesion hag ali.

Fanchik a voe laket da lenn promesaou ar vadiziant. Fanchik ha tri all, dibabet etouez ar re wella da boania, ar re varreka war o c'hatekiz; dont a rae an dour en daoulagad o klevet o mouezioù flour o lavaret d'an Aotrou Doue: « Nâ a renons da zatan, ni a vezo fidel deoc'h bepred! » Ar paotrezed, eur c'houec'h bennak anezo, a lennas goude, ar gonsekrasion d'ar Werc'hez, holl a-unan, heb-fazi ha gant kaloun.

Eur barr glao a viras ous ar brosesion da vont er-mêz! eun taol a zichans, rak an amzer a jomas brao beteg an noz, da c'houde.

Al lein a voe debret er bourg; da eun eur hanter goude kreizteiz edo ar gousperou, eur brezegenn verr war-lerc'h da gloza ar retred, ha bennoz ar Zakramant da echui ar gouel. Evelse e c'hellas an dud mont abred d'ar gêr, abalamour da gempenn o c'hezeg abenn antronoz vintin, da vont da ziambroug an Aotrou 'n Eskop, a oa arru er barrez, evel pep pevar bloaz, da rei ar Gonfirmasion.

Ar merc'hed a lammas, gant hast, o dilhad d'ar vugale, o flegas hag o renkas; o-unan e lakjont o dilhad pemdez, ober a rejont dillo o labour wardro an ti hag ar c'hreier, hag e sikourjont ar wazed da ficha; kaer ar gweturioù pe ar c'hezeg. Bokedou paper a voe aozet, pallennoù a liou a voe klasket, bleunioù al liorz a voe kutuilhet holl, ha tud an tiegezioù a zavas araok goulou-deiz, antronoz, da beurechui o labourioù, evit beza er barrez tosta d'ar mare merket gand an Aotrou Person.

Fanchik hag e c'hoarezed a bignas adarre er voetur gand o mamm; an tad-koz a oa krog er ranjennou, ar gazeg koz a zo aes: mont a ra he-unan el limenoù; en em starna 'rafe ive ma c'hellfe, ha ne zeil ous netra war an hent; pil-trotik ez a, izel he fenn ganti, ma sevel a ra he zreid ha ne vez ket keit-ze evid ober eul leo vad. Amzer o devozo ar vugale d'en em renka en iliz ha da gana eur c'hantik araok m'en em gavo an Aotrou 'n Eskop!

Ar Gonfirmasion

A BRED oa prest ar c'hezeg hag ar gweturioù; kompennet brao ar c'hezeg, rubannoù eus o lostou hag ous o moue, blansonnet kaer gand ar botred yaouank, palennoù a liou war o c'hein, bleunioù endro d'an dibr, ha varno, lorc'hus ha drant, peb a bastr yaouank eus ar barrez, o vont fâro da ziambroug an Aotrou 'n Eskop, d'ar vourc'h tosta. Ouz ar c'hezeg starnet e oa bokejou ive, koulz hag ouz ar gweturioù, skinoù hag ali, ha tud dispount enno d'o c'has! Ous ar marc'h-houarn hevelep tra, met n'oa ket kement eus ar re-ze, rak tud ar vro a blij muioc'h d'ezo o c'hezeg friantus eged ar « mekanikou-ze », ha neuze, red e oa d'ezo diskouez d'an Aotrou Kure o devoa klevet e gomzou, p'en devoa o aliet da vont war loen mui ma c'hellfent!

Pa zonas ar c'hloc'h da lavaret edo arru an Aotrou 'n Eskop ermêz, e loc'has ar re oa war o marc'h-houarn

da genta, ar c'hezeg da c'houde, ar gweturiou war-lerc'h, hag an autoiou da dosta da hini an Aotrou 'n Eskop. Goestad ez ae an ambrougadeg, rak tud a oa war an hent, diouz an daou du, hag an Aotrou 'n Eskop, evel e Vestr. Hor Zalver Jezuz, a roe e vennoz, dre ma 'z ae, d'ar gristenien a stoue o fenn dindan e zourn savet.

Seul ma testaens ouz ar vourc'h, seul e kreske niver an dud, ha pa welas, eus an tour, ar c'hezeg kenta o tont, ar c'hloc'her koz a lakeas herr er c'hleier evid enori an hini a deue a berz an Aotrou Doue.

E nep lec'h n'oa bet ker brao an traou ! ar barrisioniz a zelle, gant foug, ous ar gweturiou hag ouz ar c'hezeg, fichet kaer : ouspenn hanter-kant loen, ouspenn tri-ugent gwetur, heb niveri ar gweturiou-dre-dan a oal seiz pe eiz anezo, hag ar marc'hou-houarn !

E traon ar vourc'h, e fiskennas an Aotrou 'n Eskop eus ar wetur hag ar prosesion en em lakeas en hent, eur bobl tud d'he heuilh, beteg an iliz, etre diou renkad kezeg eus ar c'henta; eus a di Fanchig e oa daou loen, ha, dious klevet lod, ez ae ar maout ganto, n'eo ket gevier eo !

Savet war an derez uhela eus an aoter, an Aotrou 'n Eskop a roas e vennoz, en eur gana, e vint gantan, war e benn; goude-ze, e savas er gadar-brezeg da rei eun ali bennak d'ar vugale ha d'o zud, ha da drugarekât ar re o devoa sikouret kempenn ker brao an iliz parrez; an holl a zelaouas, gant doujans, komzou an Eskop; an holl a jomas en iliz, da bedi, keit ha m'edo o rei ar Gonfirmasion d'ar vugale. Epad diou eur e tremenas bugale dirag an Aotrou 'n Eskop da reseo digantan ar zakramant o lakeafe da veza kristenien start ha dispount. Peb a daolenn a voe roet d'ezo, gand eur beleg yaouank, warni hano an Aotrou 'n Eskop, hini ar paeron hag ar vaeronez, hag an deiz m'oant bet konfirmet. Tad eur beleg oa ar paeron, tad an hini en deus kanet e oferenn-nevez, er barrez war-lene; ar vaeronez a oa unan goz, anavezet mat gand an dud, hag he devoa dija meur a filhorez !

An eil hag egile a bedas c'houek evid o filhored, a c'houlennas, digant Doue, o dere'hel war an hent mat ha

rei d'ezo eur Feiz krenv da zifenn o relijion edoug o buhez; an eil hag egile a welas, gant plijadur, eman c'hoas, holl vugale Breiz, kouls lavaret, dindan skoazeli hor Sent. Klevet a raent o hanoioù gant an Aotrou 'n Eskop; ar re a deue an alies a eo hano sant Herve, hini sant Yvon ha sant Yann, hag ive sant Per, sant Paol, sant Loiz ha sant Fransez; eun nivers bras eus ar bôtrezed a zouge hano ar Werc'hez pe hini santez Anna, patronez Breiz, o daou asambles a-wechou, ha n'eus netra kaeroc'h! Harpet e vezint gand an diwallerien o deus er Baradoz, ha da eur o maro e teuint d'o diambroug.

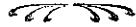
Araok kuitaat an iliz, an Aotrou 'n Eskop a jomas c'hoaz, evel ar c'hustum, da venniga ar vugale vihan gand o mamm, ha kement hini a oa en iliz a welas ar merc'hed o tostaat, gand ar re yaouanka war o diwrec'h; ar re all krog en o lostenn evit pokat d'ar walenn ha kaout bennoz an Aotrou Doue evid o familh. Mamm Fanchig a deuas ive, ganti ar vihanan d'he c'hoar, oz pemp all endro d'ez, ha daou vihan d'ez he-unan; Oliv he deus tri breman, hag Azilis c'houec'h! mont a ra an amzer endro, hag ar vugale a gresk dillo.... pa ne ranker ket o sevel! O gwelet ho pefe holl eno! ha Silvin! hag Ujeni, he mignig ganti, kinkleres endro d'ezo, rodellet he bleo, truilhou seiz endro d'he c'horf, ous he zreid boutou-ker, seuliou uhel outo... keit ha bizied an dud! Ma n'eo ket eur vez! gwelet eur vamm a familh ken dic'hizet !

TINTIN ANNA.

● Eun Daolenn Dispar ●

Penos eo Gouarnet ar Tchekoslovaki

« 'Vit kaout eur vro renet penn-da-benn hervez al lealded dleet da bep den en e vicher, en e stad, en e ouenn, ret eo hirio mont ermêz eus ar Frans. »

Setu eur gomz gwir mat aze, ha ne zalcoc'h ket d'hen gwelet, mar karet teurel eur sell hepken war ar pezh a dremenas, d'an 30 a vezeven, en eur vro hanvet ar Tchekoslovaki.

Komzit eus ar Tchekoslovakad endro d'ec'h, d'ar re a zo bet er brezel pe bet o labourat er broiou-krec'h hag e c'hoarziñt, evel tud a dres pa vez komzet d'ezo eus « gouezidi ».

Allas, ar « gouezidi » eo er Frans 'n hini o c'haver; hag an neb a c'hoarzh eo seul fristoc'h e stad, ma kav d'ezan beza pell dreist d'ar Tchekoslovakad, goude eman pell war o lerc'h.

E Prague, kêr-benn ar Tchekoslovaki, ez eus bet disul eur c'hendaic'h en enor d'ar C'hrist-Roue, gant ar c'hardinal Verdier, legad ar Pab, o tere'hel ar renk kentañ.

Daou-c'hant hanter-kant mil a dud a oa bodet war leur-gêr vras Sant-Wenceslas, evit klevet ofereñn ar gouel. Tro-dro d'al leur-gêr, tud a gropajou betek e seizvet estaj an tiez...

Met ar feiz-man hon eus gwelet o 'n em diskouez elec'h all, en hon bro ive, gant kement a veoder hag e Prague, disul.

Ar pezh, avat, ne ve ket gwelet aman, ha setu perak en em gavomp pell warlerc'h ar Slovakad, eo kement-man : bro ar Tchekoslovaki, ez eus enni c'houec'h pobl o komz c'houec'h yez dishenvel : o c'houec'h e oant eno, pep hini gant he c'hannaded, ha pan eo deut koulz ar Vro a-bez da doui d'ar C'hrist beza feal d'ezan, n'eo ket eur yez hep-

ken a zo bet klevet, met c'houec'h : Tcheked, Alamaned, Slovaked, Ruthened, Magyarad, Poloniaded o deus komzet ken uhel ha ken uhel an eil hag egile... Evel ma klevfed e Pariz, en eur gouel henvel ouz heman, ar Vretoned, ar Fiamanked, ar C'hallaoued, Kreizteviz, an Alzasiad, ar Basked o tont, pep hini en e yez, da doui war leur-gêr iliz an Itron-Varia, beza feal da relijion o zadou... Pebez hunvre, neketa

Awaic'h eo komz a se, evit santout hon c'halonou gwasket en hon c'hreiz hag evel eun dren o vrouda hon c'hoasiñs, ken ma ruziomp gant ar vez...

Pegoulz e welfomp-ni kemend all en hor bro ?...

Ha c'hoaz e... atomp, pa glevomp lavaret eo ar Frans kalonenn ar oed, kentan bro a zo war an douar ? Lakomp 'z eus enni danvez, met gwall-implij a raer dioutan...

Grit eur sell endro d'ec'h; forz pelec'h en em gavit, forz pesort doare bodadeg a heuilhit, kristen pe laik, kammed n'en em gavit en ho pro, e Breiz, etouez Bretoned, mar d'eo ar brezoneg sin ar Breton ?...

E Prague, ar Vro he deus c'houec'h mouez, c'houec'h yez, ha n'eo nemet kaeroc'h unanet a se, en abeg d'an doujans en deus an eil evit egile; — er Frans, ar vro n'he deus nemet eur vouez, eur yez, ha setu perak e c'hall pep hini eus ar yezou all en em sevel ha goulenn diganti : Trubardez ! Perak am gwaskez ?

E kenver ar pezh a weler er Tchekoslovaki, na dilerc'het hon stad-ni !...

— Dilerc'het ? emezoc'h; piou oar ?...

— Mat ! Chilaouit aman ar c'homzou a lavaras, ouz taol, dirak ar C'hardinal Verdier, an Ao. Bonès, kenta ministr ar Tchekoslovaki :

« ... Ar spered demokrat, emezan, eo mammenn an emgleo a ren aman etre an dud a bep stad, a bep gouenn, a bep kredenn. Aman e vev, kichen ha kichen, tud hag o deus kredennoù dishenvel hag aweschou kontrol ; deut int hag en em glevont, koulskoude, pep hini o lezel gant egile frankiz d'en em ren, hag ar gouarnamant o c'houlenn digant an holl eun dra hepken, ma ne vo ket enebet ouz lezenn-stur

ar vro, na roet skouer fall ebet. Pep kredenn he deus, evelse, tu da ziskouez he zalvoudegez, hini ebet o veza gwasket.

Gant hevelep lezenn eo gouarnet ar broadou bihan. A genver gant ar Tcheko-Slovaked, ar re niverusan, e vev aman broadou bihanoc'h, Alamaned eun tri milion, Magyared ha Poloniaded; gwir o deus da zerc'hel d'o spered, d'o giziou ha da gaout renk er gouarnamant, koulz hag ar re all. Yez pep broad a zo desket en hon skolioù; an Alamaned o deus daou ministr e penn ar gouarnamant. Graet hon eus diouz ma c'hallfe an holl broadou en em glevet, heb ober gaou ouz ar Stad na beza vaz i o-unan.

N'eo ket lavaret eman pep tra ganimp plen ha par bepred, met kredi a ra d'imp, n'haller ket ober diouz ar broadou bihan diouz an holl ha diouz pep hini, gwelloc'h eget dre al lezenn a heuilhomp-ni 16 vloaz 'so.

.... Etouez holl vroioù kreiz an Europ, n'eus hini ebet, nemedomp, hag he dije gallet tec'hel rak an dabud hag ar reveulzi, abaoe fin ar brezel; e sonj emamp da zerc'hel evel ma 'z omp, forz pesort trouz a savfe endro d'eomp.

.... Ma c'hredenn start eo penôs an doare-bevase, hag a zellan evel ar c'haera skouer eus ar gwir sevenidigez, a zo gwriziennet er feiz kristen; ha setu perak hoc'h eus digarez da zellet ouzimp gant maderlez ha plijadur.... »

Setu ar pep brasan eus komzou an Ao. Benès. Taofit evez mat ouz kement-man : frankiz ar spered, ar yez, ar giziou, a zo, evitan, ar brasa merk a wir sevenidigez; hag ar sevenidigez-se he deus, emezan, he gwrizienn er spered kristen.

Setu ar wirionez rik. Eur yec'hed, eur frealz eo klevout he diskleria, gant eun den a c'houarnamant, dirak Legat An Tad Santel ar Pab, evurus e-unan o welet eno menoz rik al lealded hag an urz mestr war bep tacheun.

E. A. M.

(Breiz ar 7 a viz gouere 1935).

KELEIER AR MIZ

Gwirioù ar yezou er Gouelioù Kristen

GOUEL MEUR AR ZAKRAMANT E LLUBLJANA

Eus an 28 d'an 30 a vezeven diweza ez eus bet gouelioù meur en enor d'ar Zakramant, meulet ra vezo, er Yougo-Slavia, e Ljubljana, kêr-benn ar Slovenia, eul lodenn eus ar Yougo-Slavia; ar prezegennou, zoken hini ar c'hardinal Hlond, reer ar gouelioù en hano ar Pab, a oa e Sloveneg ha nann e kroateg pe e serbeg, yezou hag ez eus muioc'h a dud ouz o c'homz eged ar sloveneg.

Setu eur vro all hag e virer enni, evel er Tcheco-Slovakia, e komz anezi, uheloc'h, an Aotrou Moal, rener « Breiz », gwirioù ar yezou.

GOUEL MEUR AR ZAKRAMANT E STRASBOURG

D'an 21 a viz gouere diweza eo bet klozet e Strasbourg X^{ec} kendalc'h bras ar Zakramant e Frans, dirak ouspenn 100.000 den.

D'an aviell e voe graet diou brezegenn, unan e galleg hag eun all e alamaneg, ha setu aze neuze eun dra hag a zo dereat ha ne c'hell feuka den ebet !

PARDON BRAS SANTEZ ANNA WENED

D'ar 26 a viz gouere diweza edo pardon bras santez Anna, mamm ar vro, an hini a gomzas e brezoneg, ouz Yvon Nikolazik, Yvon Nikolazic, an hini ne falvezas ket gantan biskoaz, komz e galleg hag a zo hano d'e lakât war roll ar Zent.

Pardon bras, pardon kaer, tud a vilierou diredet eus

pevar c'horn Breiz. . . . , n'em eus klevet kana kantik brezonek ebet. . . . , hag ar prezeger a oa eur gall; n'edo ket a re, mar kirit, p'eo gwir e oa Gallaoued eno, met Bretoned a oa ivez, muioc'h, m'oarvat, zoken, eged a C'hallaoued.

Perak ne vije ket laket, aman ivez, daou da brezeg, evel e Strasbourg, unan e brezoneg hag eun all e galleg ?

Anez e c'heilo ar Vretoned lavaret, dizale, ha gant gwirionez : « Ar pardon-man, pardon hor Mamm, koulskoude, n'eo ket grêt evidomp ! »

Doue, santez Anna ha sant Erwan, ra virint Breiz da virviken !

Hep brezoneg,

n'eus Breiz ebet !

KELOU LAOUEN

An Aotrou J. de Lesquen a gemenn d'eomp ginivelez e vere'h Gwennola hag a zigas 100 lur da Itron Varia Goatkeo evit ma teurvezo he dionall ervat edoug he buhez.

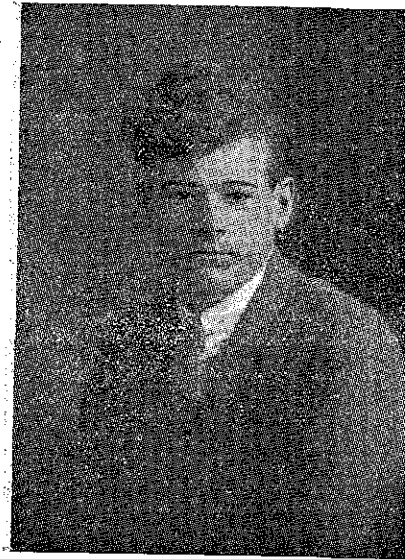
Bennoz Doue d'ar gerent ha buhez hir ha laouen d'ar vere'h a zo bet roet d'ezi eun hano ker kaer ha ker breizat.

ER MIZ A ZEU :

AR ZIZUN WENN E BRO GEMBRE

Skrid gant Y.-V. PERROT

Photoiou gant H. CAOUISSIN

Eur

c'hembread

loreet

An Aotrou Geraint Dyfnallt Owen, mab an Aotrou hag an Itron Yann Dynallt Owen, rener an « Test », eus a Gervarzin, e Breiz-Veur, ar c'hembread yaouank a anavez gwella Breiz-Izel hag a gomz hag a skriv mat tre hor brezoneg, en deus gounezet al lore a zoktor war ar Philosophie, en deizioù tremen hag a zo bet hanvet raktal da vont da ober skol da skol-veur Aberystwyth, uhela skol a zo e Bro Gembre.

An Aotrou Geraint Dyfnallt Owen en deus troet e kem-raeg eun nebeud eus ar marvailhou kaer hon eus embanet e « Feiz ha Breiz » hag e leor nevez moulet, er bloaz-man, evid an eilvet gwech a zo unan eus al leoriou-skol a vez laket etre daouarn holl vugale-skol ar vro-se.

Gedal a raimp pell hag hir amzer c'hoaz, m'oarvat, a-raok ma vezo graet eun hevelep digemer e skoliou Breiz-Izel da varvailhou « Feiz ha Breiz », hag i dionanet war zouar hor bro.

Hor gwella gourc'hemennou d'an Doktor nevez en deus graet kement evit lakât Breiz-Izel da veza anavezet ker mat ha karet kement e Breiz-Veur.

Maen kenta Chapel nevez Koatkeo

D'AN 23 a vezeven eo bet benniget maen kenta chapel nevez an Itron Varia, e Koatkeo ; laouzek beleg hag eun niver brao a gristenien a oa diredet a dro-war-dro d'ar gouel laouen-se.

E gwirionez, eul levezon eo gwelet an Itron Varia o tizrei d'al lec'h m'eo bet anoret ennan epad keit all a vloaveziou.

Eur skrid savet war baper-ler a zo bet laket er maen kenta hag e lenner kementman warnan :

AN AO. BIZIEN
O VENNIGA AR MAEN KENTA

Er bloaz 1935,

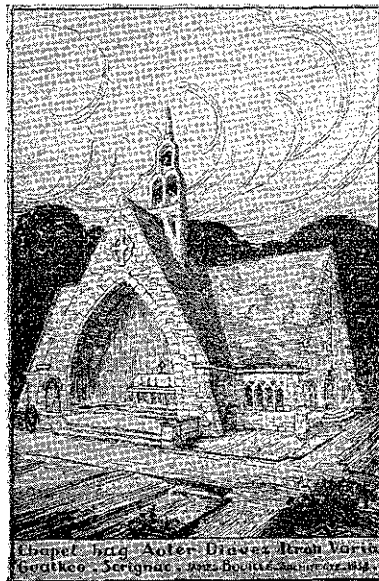
d'ar zul 23 a viz mezeven,
goude beza kanet gousperou kenta
sant Yann Vadezour,
an Aotrou Bizien, person Huelgoat,
en deus en hanô an Aotrou Duparc
eskob Kemper ha Leon

benniget maen kenta chapel nevez Koatkeo ;
an Itron Varia eo he deus he-unan,
dibabet al lec'h kaer ha distro-se,

ouspenn mil bloaz a zo,
evit beza enoret ennan da virviken,
hag an Aotrou Doue eo en deus
adsavet d'ezi ennan adarre he zi,
ne oar den evid ar pedvet gwech,
gant skoazell eun nebeudig tud vat,
a zo hanoioù darn anezo aman warlerc'h :

Hervez an Aotrou Jegou, prezeger ar gouel, e contr
koz, an Aotrou Glaoda Jegou, navet ha diweza person
Koatkeo, 1755-1797, a lavare alies d'e genvroiz, pa 'z ae
d'o gwelet, ar gomz-man deuet betek ennomp a rumm da
rum : *Tra ma vo 'r Werc'hez e Koatkeo,
Ar feiz e Scrignac 'jomo beo !*

Poaniomp eta da adsevel kenta ma c'hellimp he zi, adar-
re, d'an Itron Varia, ma skuilha, ac'hano, evel en amzer
goz, e bennoz war ar vro a-bez.

An trede pardon
bras a vezo grêt e
Koatkeo, gant an
oferenn kanet da 11
eur er chapel nevez
diavêz, evid ar wech
kenta, da C'houel
Maria Hanter-Eost a
zeu.

Ar prosesion a lo-
c'ho, eus Scrignac
da 10 eur hanter,
hag a 'z ay, en au-
toioù, betek Koat-
keo.

Ar re ne c'hellfent
ket dont en deiz-ze
da welet an Itron
Varia hag o defe
c'hoant evelato da
gas d'ezi o frof a
c'hell kas o arc'hant,
dre bost, d'an Ao.

Perrot, person Scrignac, C./C. Rennes 21.802.

LEORIOU NEVEZ

Moueziou an Abardaez noz

TOUSSAINT ar Garrec, hag a anavezan mat mat, abaoe an amzer goz, ma kemeremp perz hon daou e kenstrivadegou an U. R. B., en deus graet eul leor gwerz-ziou, MOUEZIOU AN ABARDAEZ-NOZ, skrivet e brezoneg reiz ha fichet kaer hag a vezo digemeret mat, sur a-walc'h, gand ar re a gar ar brezoneg c'houek hag e weler an niver anezo o kreski bemdez, a drugarez Douh.

Al leor a zo e gwerz e ti an oberour, 2, rue Poulfank, Morlaix. Priz : 12 lur.

Setu aman eun tanva anezan :

MOR BREIZ

*Selaouit ar môr braz, gant e vouez don garo,
O son d'ar Vretoned zo chomet en o bro.*

I

*Me eo luskeller Breiz-Izel :
Me rôas d'ei nerz ha skoazel
Pa deuas a Vreiz-Veur aman,
Damdost he c'halon da rannan ;
Me zougas ar c'henta kavel
Ma kouskas ennan Breiz-Izel.*

*Me eo luskeller Breiz-Izel :
Pa deu war ruilh dreist ar rec'hel
Va lannou gwer peurgounnaret,
Me bok d'am bro maia karet,
Hag a gan eur zon divarvel
D'am merc'hig koanta Breiz-Izel.*

*Me eo luskeller Breiz-Izel :
Pa vent war al listri brezel
En dro da vaniel Frans bodet,
Me oar rei d'he martoloded
Kalon da stourm bete mervel
Vid enor o bro Breiz-Izel.*

*Me eo luskeller Breiz-Izel :
Pa deu an Ankou d'o gervel
Pell diouz kement o deus karet,
Pa n'hellont bean douaret,
Me bak an diveza linsel
En dro da vibien Breiz-Izel.*

II

*Me eo diwaller Breiz-Izel :
Me lak dibaouez da zavel
Temz d'he douar, pesked d'he zud,
Kant mil tenzor, kant mil burzud ;
Me zalc'h atao dindan ziell
Pirvidigeziou Breiz-Izel.*

*Me eo diwaller Breiz-Izel :
~~Tro-war~~-dro d'hec'h ôchou zantel
Stignet ganin va gouriz dour,
Me vir êr yac'hus ha kledour ;
Na klénved, na gwall, na brezel
Ne deu dre vôr war Vreiz-Izel.*

*Me eo diwaller Breiz-Izel :
Keit ha m'hell tizout va skoazell ;
N'on ket, siouaz ! vid he diwall
Eus tu zav-heol, eus tu Bro-C'hall ;
Dre eno tec'h meur a vugel
Kuit digant e vamm Breiz-Izel.*

*Me eo diwaller Breiz-Izel ;
Met, ma tigouefê d'ei mervel,
Deit he mibien d'he dilezel
Hag he brezoneg da devel,
Me c'holfê gant va mantell
An douar zakr bet Breiz-Izel.*

*Hag ar môr bras a zalc'h gant e vouez don garo,
Da zon d'ar Vretoned zo chomet en o bro.*

JEAN-MARIE-FRANÇOIS JACOB

EFFLAM KOED SKAU

« LA GAULE CONTINUE »

Malgré les invasions des Romains, des Barbares et des Météques.

« C'est surtout à la préhistoire et à l'histoire que nous avons fait appel ici pour affirmer la persistance du gaulois dans le français d'aujourd'hui. »

Eul leor hag a dalv ar boan e lenn.

8 lur eo e briz; her goulenn o skriva da : Editions « Armorica », Carhaix (Finistère).

« UNE VIEILLE CITÉ DE CORNOUAILLE »

« LOCRONAN »

SAINT-RONAN, SON EGLISE ET LA TROMÉNIE

Al leor-man grêt evit Tro-Vinihi ar bloaz 1935-man a vezo lennet gant plijadur zoken gand ar re n'o deus ket bet a dro da vont da bardona da Blas-ar-C'horn, er miz tremen.

Skrivet eo gand eur beleg yaouank ginidik eus a Locronan.

Her goulenn ouz an oberour, an Ao. G. Hamon, mestrskol en Arzano.

Ma fell d'eoc'h deski ar brezoneg
heuilhit skoliou dre lizer « OBER »

Skriva d'an d^el M. GOURLAOUEN
30, Rue de la Corderie, DOUARNENEZ

Eul levr nevez brezonek

Evid ar Vretoned vihan

LANIG ha BISIG

50 skeudenn eus ar re goanta a gaver el leorig-se. . . .

Her prenit raktal d'eur bugel m'ho peus c'hoant ober plijadur d'ezan : n'eo nemed 8 real.

(Dre ar post : 2 fr. 25).

Her goulennit e ti Ronan CAOUISSIN, Pleiber-Christ (Finistère). — C./C. Mme Vve Caouissin, 22.092 Rennes.

BRETONED, evit gwin Champagn

Gwin Champagn, W. SANDERS, Reims

eo gwella ha marc'hamata gwin Champagn a oufec'h kaout da brena er vro-man.

Evit kloza al leinou bras hag evit krenfaat ar re glanv, n'eus gwin ebet gwelloc'h egetan !

E briziou a zo diskennet kals izelloc'h c'hoaz eget ne oant er bloaz 1934.

Goulennit ar priziou ouz an

Ao. RONAN CAOUISSIN,
Représentant à PLEIBER-CHRIST.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCESSEUR DE
L. JEZÉQUEL

Tenner dent

Loret gant skol-vedesinerez Paris.

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour
ha war gaoutchouk, hervez ar skoueriuo diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e
BRASPARTS hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo
digor e Brest, 4, passage Saint Martin, aboue eur betek kreisteiz, ha da
2 eur betek 6 eur. *Téléphone 0-16*

Yec'hed ar Vugale

Ar "**Sirop FERET**"

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man
a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz
eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale
hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar si-
rop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en
deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz
d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vu-
gale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an
doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu war-
lerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), **BREST**.

FEIZ MA BREIZ

Pardon an Anaon

AR gristenien a zo bet o kovez hag a dosta ouz an daol
zantel da zeiz Gouel an Anaon, a c'hell gounit eun
indulgans leun evid Anaon ar Purgator, hep wech ma
'z aint d'an iliz pe d'eur chapel ha ma livirint 6 Pater,
Ave ha Gloria Patri evit Hon Tad Santel ar Pab.

Ar pedennou hag an troiou-se a c'hell beza grêt adalek
kreisteiz da zeiz Gouel an Hell Zent betek hanter noz an
dervez warlerc'h.

Goueliou Kalagoanv

GOUELIOU Kalagoanv eo ar goueliou e klever enno ar
youc'hadenn-man o sevel a bep tu : tremen ra pep
tra, an traoù hag an dud, pep tra, pep den !

Ar stered a varv an eil goude eben, e boaeou ec'hon an
neuv; ar wazennig zour a red kamm-digamm dre ar pra-
jou glas hag a dremen er mor bras; ar bleuniou, ker kaer
o liou hag o stumm, d'an nevez amzer, a zo goenvet abenn
breman; al loened hag a gerz, hag a wel hag a glev, ha
doare da zaru anezo da gaout spered, a dremen an eil
goude egile; hag an dud a dremen evel an traoù.

Ar Skritur Zakr hen lavar d'comp : « An den, emezi, a
vev nebeud amzer hag a dremen evel eur skeud, eul lu-
c'hedenn, eur bouilh-moged; evel eur vleunenn a en em
zigor d'ar beure, a vez en he c'haera da greisteiz hag a vez
breset etre an treid abenn an noz ».

Ar skiant-prenet hen desk d'eomp bemdez.

E pelec'h eman meur a hini eus ar re a welemp dec'h war hon tro ?

Tremenet int hag en o zouez bugaligou ha n'o deus ket bet a amzer a-walc'h da gutuilh eur vieunenn war hent ar vuhez; tremenet int hag en o zouez paotred yaouank diskaret gand an Ankou, e kreiz o yec'hed, o brud, o gened, a-vec'h m'oa boulec'het ganto ervenn genta o labour; tremenet int hag en o zouez tud en ead, tud hag a ca ezomm bras anezo, tud koz hag o deus anavezet mat ar vuhez ha gouezet he forani pe he lakat da dalvezout !

Hag etouez ar re a vale hizio, a bep tu d'eomp, e pelec'h e vezo, meur a hini anezo, abenn ware'hoaz ? Tremenet o vezint. Hag hon tro hon-unan a zigouezo ivez, eun deiz pe zeiz; tremen a raimp; eun deiz a deuiio ha ne zaleo ket, — rak eus kavell-badiziant n'eus fors piou d'e gavell-bez n'eus ket a hir hent, — eun deiz a deuiio ha kaer a vezo astenn traou dirak hon daoulagad n'o gwelimp ket; kaer a vezo hor gervel ne glevimp ket; kaer a vezo hon heja ne raimp ket eur van : hor c'horf ne finvo nemet dre ma vezo finvet; pedennou a vezo lavaret dirazan; dour benniget a vezo skuilhet warnan; kaset e vezo d'ar vered hag endra ma vezot ouz e ziskenn er bez ar beleg a gano ar c'homzou-man lavaret gwechall gant Hor Zalver Jezuz-Krist e tal bez e vignon Lazar : « Me eo an Hini a ra d'an dud sevel a varo da veo; an neb a gred ennoun ha goude ma vefe maro a vevo hag an neb a vev hag a gred ennoun ne varvo ket evid atao ! »

Ha dirag ar beleg, ar gerent hag an anaoudegez, ar c'horf a vezo diskennet er bez :

*Eul linsel wenn ha pemp plankenn,
Eun dorchenn plouz dindan ar penn,
Pemp troatad douar war gorre,
Setu madou ar bed er be !*

Setu petra eo ar maro !

Eun dra boanius, dre ma 'z eo an disparti etre ar c'horf

hag an ene; dispartia diouz ar gêr, diouz eur c'har, diouz eur mignon a zo poanius; an disparti etre eur vamm hag he bugel a zo eun diframm; an dispartiou-se holl a zo dister e skoaz an disparti etre ar c'horf hag an ene, rak an ene ne guita ket hepken danvez, enoriou ha plijadurio an douar, kuitat a ra zoken e gorf, ar benveg-se roet d'ezan evid anaout, karet ha servicha an Aotrou Doue, eur benveg graet ker brao dioutan ma ne raent, eus daou ma oant, nemed unan; an disparti-se a zo eun diframm.

Poanius eo ivez ar maro dre ma teu d'hor skei pa zomb an nebeuta.

Ar c'houket a deu pa zonjer an nebeuta; evid ar maro eo heavenl.

Eun den hag a zigouez, en hor c'hichen, pa ne vezomp ket o sonjal ennan, ha pa vefe hor brasa mignon, a ra aoun d'eomp. Ar maro a deu evel eul laer, evel ar sparfeil evel ar gurun, pa ne vezer ket ouz her gortoz; gwir eo, darn a vez klanv, met ar re glanv o-unan e lec'h beza o c'hortoz mervel a vez o c'hortoz para.

Poanius eo dreist-holl ar maro dre ma ne ouezomp ket petra a zo ouz hor gortoz en tu-all da dreuzou ar bed-man; ne ouezomp ket, mat a-walc'h, pe garet pe gaset ez omp gand an Aotrou Doue :

*Hen 'zo ker bras e zantelez
Ha ni 'bec'has ken alies.*

Ar vamm a anavez he bugel; kaout a ra d'ezi, da vihana, her gra; gwelet a ra kals traou e dounder e zaoulagad; ne wel netra e goueled e galon; lagad Doue a wel kement a dremen e pligou kuzeta an ene; ha setu aze perak o deus bet an Holl Zent aoun rak ar maro a deu

d'hor stlepel, evel en eun huuvre, dirak lez-varn an Aotrou Doue.

*Ar maro, ar Varn, an Ifern yen
Pa o sonj, den, e tle krena ;
Foll eo na breder e spered
Gwelet ez eo ret degeda.*

Y.-V. P.

Ar peder linenn diweza-man a zo tennet eus eul leor war ar Maro savet er bloaz 1519, gant Jehan an Archer Coz a barroz Plougonven.

Kontadenn Goueliou Kalagoanv

HERVEIG n'en devoa ket c'hoaz tri bloaz echu pa gollas e dad. Heman ha n'oa ket eus ouenn tud krenv a bakas e fall o chom gant dilhad gleb da labourat. Goude tost d'eur bloaz tremenet etre e wele hag an tan oa marvet, en despet da gement a oa bet klasket ober d'ezan. Mamm Herveig a ouelas gwalc'h he c'halon d'he fried hag epad meur a zizun dioc'h-tu ne c'hellas distrei pennad ebet he spered diouz an darvoud spontus c'hoarvezet ganti. Dirak he glac'har, an amezeien a lavare ken etrezo : « Ar paourkaez Mari, kalz re eo da gemeret; gwelet a reoc'h, mont a ray ive d'ar bez warlec'h he gwaz. »

Gand an amzer, koulskoude, an intañvez yaouank a deuas eun tammig da galedi. Da c'houel-Mikael kenta e tiskrogas diouz he ziegez bihan hag e fermas eur gambr er vourc'h. Eno a zonje e vije testoc'h d'ar vered hag e kavje ive da vont eus an deiz. Labour a gavas, e gwirionez. Tri, pevar dervez ar zizun, ez ae da labourat da diez

ar re all. O walc'h! e veze peurliesas. Herveig, na petra ta, a yea da heul e vamm; da belec'h ez aje ken ? Bep sui d'abardaez, pa veze sioul ar vered, ar vamm a gase he ma-big ganti da zaoulina e-harz ar bez-se hag a zalc'he ennan an hini a rae he hoñ eurusted er bed-man. Desket he devoa d'ezan kroaza e zaouarnigoù ha lavaret : « Doue bardono d'an anaon ». Epad pell, ar bez a chomas evid ar paotrig eur myster. Hen hag a oa c'hoaz ker berr e skiant ne c'helle ket kompren perak e chome eno e vamm keit all war he daoulin ha perak bep gwech e teue an dour en he daoulagad.

Pa 'z'edo Herveig war-nes paka e zeiz vloaz, e voe kaset d'ar skol. Bloaz bennak goude, an Aotrou Person o welet oa eur c'hrouadur mat, her goulennas ive da gurust.

Ar c'hurust bihan a veze foug ennan o wiska da zul eur zae rus nevez flamm hag eur churpiliz gwenn ampezet brao. A-wechou ez ae ive ùa zougen al letern, pa veze kaset o Doue d'ar re glanv ha neuze e teue sonj d'ezan eus e dad, rak klevet en devoa ken alies e vamm o komz d'ezan eus e glenved.

An Aotrou Person a zonjas eur pennad lakaat Herveig war an hent da vont da veleg, met heman, daoust d'ezan da veza divorfil da welet, a oa pout a-walc'h da zeski hag ouspenn ne zeblante ket beza kalz e chal da bellaat diouz e vamm.

C'hoant beza mevel a diegez en devoa. Karet a rae kenan ar c'hezeg. Pa veze eur charreadeg bennak ha pa wele ar gwazed, o strakal ken brao o fouetou, o tremen dre ar vourc'h, Herveig en deveze avi outo. War ar poent-se n'oa nemet henvel ouz e dad.

Bet ez eus siouaz familhou hag a zo evel gwestiet d'an dichans ha d'ar reuzeudigez. Familh Herveig a oa unan anezo. Endre m'edo heman o vont da gregi en e drizek vloaz, e vamm a rankas chom a zav da labourat. Ar medesin a lavaras n'oa nemet skuisder ha stimpadurez, deuet da heul ober re. Gwellaat a reas d'ez eun tammig, met

ar c'hlenved a zeuas en-dro hag ar vaouez kêz ne zaleas ket da vont war-zu ar bez, a gammejou bras. Da vare an diskar-deliou, eun deiz bennak araok goueñiou kalagoanv, e voe skubet ive gant ar maro, o lezel Herveig evel eun emzivad, e-unan war an douar.

**

Ar paotrig n'oa mui re yaouank, en taol-man, evit kompren pegen reuzeudik oa e stad. N'en doa ket santet, dek vloaz a-raok, petra oa koll e dad; re 'vat e kompren breman, e kolle pep tra, o koll eur vamm ken karantezus. Hiviziken n'en doa eta mamm ebet mui evid e garet, den ebet evit kemeret soursi anezan.

Araok mont eus ar bed-man, ar vamm he devoa lavaret alies d'he mab chom atao eur paotr fur ha dere'hel sonj bepred anezi goude, he maro; bep gwech a-dreuz e zaelou Herveig en doa respontet : « Oh! ya, mamm, prometi a ran d'it. »

Mamm Herveig a voe beziet, e gwasked kroaz vras ar vered, en hevelep bez gant he fried. E kichen ar bez-se, ar c'hrouadur a lenvas ken truezus e deiz an anterramant, ma oue teneraet kalonou an holl, ha ma lavarent an eil d'egile : « Ar paourkêz bihan, na pegement e karie e vamm ! »

Hep tad, na mamm, Herveig a voe digemeret gant eur yeontr d'ezan ha kaset prest goude da c'hounit e vara, evel mevel bihan, en eun tiegez tost d'ar vourc'h, el lec'h m'oa bet meur a wech e vamm o labourat. Eno e teuas buan da veza evel unan eus an ti. Troet gant ar c'hezeg e giz ma 'z'edo, ec'h en em stagas ive e berr amzer ouz e stad a vuhez nevez. Alies pa veze e-unan er parkeier, pa gleve ar c'hleier o sini glaz an anaon, e spered a nije war-zu ar vered ha neuze daelou tomm a berlezenne e korn e zaoulagad.

Ne vanke sulvez ebet da vont da zaoulina war ar bez ha da daoler dour benniget. Evit goueñiou Kalagoanv, e karie chom pelloc'h eget kustum war bennou e zaoulin ha neuze e veze evel beuzet ennan e unan.

Meur a vloaz a oa tremenet, meur a wech ar goanv a oa aet kuit hag an nevez amzer dizroet da skuilh ar vuhez hag al levenez a-zioc'h maeziou Breiz-Izel.

**

Herveig n'oa mui an emzivad paour-ze en devoa bet an holl truez outan, n'oa mui Herveig ar mevel bihan, met Herve ar mevel bras, savet da haotr yaouank hag ampart breman war e vicher. Al labouriou tenn kouls hag aer yac'h ar parkeier o devoa ruziet e jodou ha graet anezan eur gwaz start war e dreid ha gweon en e zivrec'h.

Diouz ar baradoz, tad ha mamm Herve o devoa a-dra-zur beilhet ha pedet evid o mab, rak heman a oa chomet eur paotr yaouank fur, eur servicher hag a rae e gwirionez joa ar vistri vat o devoa hen digemeret en o zi, ous-penn c'houec'h vloaz a oa.

**

Nevez bouc'het oa labour an cost e fin miz gouere 1914, pa zonas, evel eun tarz kurun e kreiz eun dervez brao, kleier ar brezel, o c'hervel an dud da zifenn ar vro. Herve daoust d'ezan da veza krog en e ugent vloaz a c'hellas chom da eosti. Met a-vec'h m'oa peurechuet kloza traou an cost ma savas ive bec'h warnan. E miz here e voe kavet mat da vont da zoudard. Tremene a c'hellas goueñiou Kalagoanv c'hoaz er gêr. Met da fin miz du ec'h en em gavas e baper gantan; galvet oa d'en em renta e Orleans abenn hanter miz kerzu. Bihan ez eas e galon da genta o sonjal e rankje pellaat keit all diouz e vro ha ne c'hellje mui hiviziken mont da zaoulina war bez e dud aet d'an anaon.

Betek neuze, n'oa ket bet, kouls lavaret, er-maez eus e barrez. Met ne fallgalonas ket; ober a raje e zever evel ar re all. Araok en em lakaat en hent e c'hoanteas tremene eur wech c'hoaz en iliz vihan-ze, en doa graet enni e Bask kenta, diindan daoulagad e vamm, hag a gave koantoc'h koanta dre ma tostae evitan an eur da bellaat diouti. Eur wech ziweza ive e taoulinas war ar bez hag e lavaras e

« ze profundis »; gand e zaouara e tennas eun nebeut geot a oa savet e kichen hag e kimiadas glac'haret, o lavaret koulskoude outan e unan : « Fiziens am eus emaint breman gant Doue; ma vijent chomet beo nag a boan-spered o defe bet oc'h en em zispartia diouzin; va Doue, mat ho peus graet o tont d'o c'herc'hat. »

P'en devoa Herve daouzek vicaaz, e vamm a zigasas d'ezan eus ar Folgoat, el lec'h m'oa bet o pardona, eur chapeled bihan. Abaoue he maro, Herve en devoa dalc'het d'ar chapeled-se evel d'eun tenzor presius. En eur vont kuit e kase gantan chapeled e vamm, kuzet en eur c'horn eus e c'hodell dindan : « Pa vezin er boan, a zonje, e kroggin ennan hag ar Werc'hez hag ive va mamm a deuo war va sikour. »

Poan war boan a dlie kaout ar Breizat yaouank harluet ken pell eus e vro.

Ar brezel a oa en e wasa. Ar goanv a laze an dud kement hag an tennou. An holl a oa o koumans skuiza; an nevez-amzer a oa o tizrei; ret oa distaga eur mestaol evid ober d'an enebourien kila. Noz-deiz, koulz lavaret, soudarded ar c'hlas pemzek a ranke mont da ober ar brezel bihan evid en em brepari da vont d'ar brezel bras.

Abenn hanter miz ebrel Herve a yoa war linenn an tan, er Somm. Perz a gemeras e stourmajou miz mae ha darbet d'ezan beza tizet ouspenn eur wech. Alies en devoa bet sonj eus e chapeled ha kredi a rae oa dre e c'halloud hepken ez oa bet diouallet.

Goude daou viz tremenet demdost da Arras, hep ehan en danger, rejimant Herve a oue digaset en adrenv da ziskuiza. Kalz, siouaz, a vanke eus ar re yaouank a oa aet gantan war linenn an tan. An nevez-amzer a oa aet ebiou; an hanv koumanset mat; eus fin ar brezel skrijus, hag a lonke kemend a dud hag a lakae ruilh kemend a zaelou c'houero, ne oa mui hano ebet. Dare e vije eta tremen eur goanv all en trancheou etouez an dour hag ar pri. Kalionou ar zoudarded en em zave en o c'hreiz leun a spont. Ar jeneraled o unan a oa ankeniet bras. Tizet e voe skei eun taol bras all, er Champaga, araok ma teufe an amzer

fall. Marteze e vefe gellet bouta kuit an enebour kounnaret a vrese abaoe bloaz a oa douar hor bro.

Rejimanchou goude rejimanchou a voe kaset warzu ar Champagn. Rejimant Herve a oa ive en o zouez. Epad tri dervez ha teir nozvez, hor c'handiou ne ehanjont da grozal ha da daoler eus koztez an enebourien berniou dir hag houarn. Biskoaz n'oa bet laosket kemend a dennou na graet kemend a drouz : « Ar Voched, a grede an ofiserien, a die holl beza lazet. »

E gwirionez al linenn genta a voe gounezet buan, met ar ganfarded a oa aet war o c'hiz anezo o-unan ha p'en em gavas hor soudarded war 'n hed eul leo bennak, e rajont d'ezo chom a zav. Ar stourmad ne dalvezas da netra. Eur bern tud a gollas o buhez. Herve, dre vuzud, a c'hellas en taol-man adarre en em denna dibistik. Met n'oa ket evit pell.

Goude pemzek dervez diskuiza, Herve a deuas adarre e dro da bignat d'al linennou tost da Sant-Hiler.

Edod e dere'hent gouel an Holl-Zent. En dervez araok, hor Breizad kalonek en doa gellet ober e zevisionou ha breman, e peoc'h gand e Zoue, oa dienkréz. Deiz ar gouel, diouz ar mintin, ar Voched o doa klasket eun tammig trabas, met goude lein oa sioulaet an traou. Eus an eil tu d'egile e seblanted kaout doujans evit noz bras an anaon a oa o koumans en em astenn war an douar-zé hag a oa bet iakaet ennan, en derveziou araok, kemend a dud varo.

Bep diw-eur, ar zoudarded a en em chenche evid ober ar c'hed. Herve a oa eurus en nozvez-se o vont diouz e gamaladed, evit gellout beza muioc'h e-unan. Epad an deiz, e spered a oa nijet meur a wech, du-hont pell pell e Breiz-Izel, warzu e iliz parrez, kuzet e-mesk ar gwez-ivin, warzu ar bez karet, gwaskedet gant kroaz vras ar vered. Breman p'edo e unan e seblante d'ezan klevet ar c'hleier, kleier e vro, oc'h en em respont eus an eil tour d'egile hag o lavaret d'an dud veo pedi evid an dud varo. Klevet a rae mouez klemmus e vreudeur ken niverus kouezet war an dachenn, o c'houlenn ive kemeret truez outo. Herve a dennas eus e c'hodell e chapeled bihan hag a lavaras meur

a wech dioc'h-tu chapeled an anaon, evel m'oa bet desket d'ezan gwechall gand e vamm : « Jezuz dilivrit an anaon, Gwerc'hez Vari pedit Doue, evid an anaon. « Requiem eternam dona eis Domine... » Pedi a rae evid e dad hag e vamm; daoust ma krede start oant aet gant Doue d'ar baradoz, abalamour ma ouie ar pedennou ne vezont morse kollet, pedi a rae evid e vreudeur evit ma vije e unan sikouret pa deuze ar maro d'e skei. Edo eno etredent ar maro hag eun dra bennak a lavare d'ezan, pell a oa, ne zistroje mui da Vreiz-Izel.

E gwirionez daou zervez goude, en noz araok mont adarre en adrenv, e oa goulennet daou zen evit mont etre al linennou da glask gouzout gwelloc'h penaos edo an doareou evit mont etre al linennou da glask gouzout gwelloc'h penaos edo an doareou gand an enebourien. Herve atao dispont a zavas, prest da vale. Kemeret a reas ar penn araok, oc'h en em guzat, gwella ma c'helle. Siouaz gwelet oa bet, eun tenn fuzuilh a zutas hag eun all, hag eun all; n'en devoa ket a amzer d'en em astenn war an douar, tizet oa ha gwall dizet. Koueza reas war e goztez, hep gellout lavarout ger. Pa ehanas an tennou, e gamalad a dosteas outan. Herve ne finve mui, maro oa, maro war an dachenn a enor, antronoz gouel an anaon. Kredi a c'heller e teuas eneoù e vamm hag e dad, eneoù e vreudeur soudarded d'e ziambroug, ha d'e zigemeret evit pi-gnat d'ar baradoz.

L. B.

Landevenneg

*Mogeriou skilfenmet, evel skourrou maro,
- Sebeliet en ilio,
Dirazoc'h e ouelen, o sonjal en amzer,
Evidoc'h ker seder !*

*Ha setu, en eun taol, dindan heol ar frankiz,
En ho kreiz yaouankiz ;
Etrezoc'h, mogeriou, pa zavas o mouez,
E welis ar vuhez !*

*En ho korfou dimerz, e rede c'hoaz ar seo ;
A-nevez e oac'h beo ;
A bep tu d'an douar e koueze an ilio
Hag e savec'h dillo !*

*Menec'h a zistroe, d'ar red eus an harlu,
Yaouankiz a bep tu ;
Ha c'howi, mogeriou koz, uheleet a-nevez
A oa el levenez !*

*Menec'h a zistroe evid astenn ar Feiz
Ha lakat karet Breiz
C'houek e labourint c'hoaz, eus a greiz o c'halon,
E bro Gwennole ha Gralon !*

MAB AN DIG.

a wech dioc'h-tu chapeled an anaon, evel m'oa bet desket d'ezan gwechall gand e vamm : « Jezuz dilivrit an anaon, Gwerc'hez Vari pedit Doue, evid an anaon. « Requiem æternam dona eis Domine... » Pedit a rae evid e dad hag e vamm; daoust ma krede start oant aet gant Doue d'ar baradoz, abalamour ma ouie ar pedennou ne vezont morse kollet, pedit a rae evid e vreudeur evit ma vije e unan sikouret pa deuze ar maro d'e skei. Edo eno etredent ar maro hag eun dra bennak a lavare d'ezan, pell a oa, ne zistroje mui da Vreiz-izel.

E gwirionez daou zervez goude, en noz arañk mont adarre en adrenv, e oa goulennet daou zen evit mont etre al linennou da glask gouzout gwelloc'h penaos edo an doaereou evit mont etre al linennou da glask gouzout gwelloc'h penaos edo an doaerou gand an enebourien. Herve atao dispont a zavas, prest da vale. Kemeret a reas ar penn arañk, oc'h en em guzat, gwella ma c'helle. Siouaz gwelet oa bet, eun tenn fuzuilh a zutas hag eun all, hag eun all; n'en devoa ket a amzer d'en em astenn war an douar, tizet oa ha gwall dizet. Koueza reas war e goztez, hep gellout lavarout ger. Pa ehanas an tennou, e gamalad a dosteas outan, Herve ne finve mui, maro oa, maro war an dachenn a enor, antronoz gouel an anaon. Kredi a c'hellier e teuas eneou e vamm hag e dad, eneou e vreudeur soudarded d'e ziambroug, ha d'e zigemeret evit piñnat d'ar baradoz.

L. B.

Landevenneg

*Mogeriou skilfennet, evel skourrou maro,
Sebeliet en ilio,
Dirazoc'h e ouelen, o sonjal en amzer,
Evidoc'h ker seder !*

*Ha setu, en eun taol, dindan heol ar frankiz,
En ho kreiz yaouankiz ;
Etrezoc'h, mogeriou, pa zavas o mouez,
E welis ar vuhez !*

*En ho korfoù dinerez, e rede c'hoaz ar seo ;
A-nevez e oac'h beo ;
A bep tu d'an douar e koueze an ilio
Hag e savec'h d'illo !*

*Menec'h a zistroe, d'ar red eus an harlu,
Yaouankiz a bep tu ;
Ha c'houi, mogeriou koz, uheleet a-nevez
A oa el levenez !*

*Menec'h a zistroe evid astenn ar Feiz
Ha lakat karet Breiz
C'houek e labourint c'hoaz, eus a greiz o c'halon,
E bro Gwennole ha Gralon !*

MAB-AN DIG.

AR VAMM

Pez C'hoari en eun Arvest

(Pokat a ra d'ar vugale a en em stard outan ; lakat a ra ar premm da brenna an nor. Kemeret a ra eur c'houlouenn hag e sav en dereziou; ar vugale a zell ouz Non, gand aoun).

NON. — Ha breman, lammit ho tilhad, founnus, ma 'z eoc'h d'ho kwele ; (ar vugale a denn o dilhad buana ma c'hellont).

GWENNOLE. — N'hon devezo tamm ebet a-raok mont d'hor gwele, mamm ? Ni hon eus naon !

NON (a ya etrezek ar pres hag a denn eun tamm kreunn anezan; hen trouc'ha a ra e daou : eun tamm da bep hini). — An dra-ze a zebroc'h en ho kwele. (Ar vugale a ziwisk o dilhad; Non a zell du outo; rei a ra he hiviz-noz d'ar verc'h hag e chach brec'h Annaik dre ar manch, droug enni). Astenn da vrec'h 'ta, genaouegez, sounnet eo ganez evel brec'h eun den maro !

(P'o deus laket ar verc'h he hiviz-noz hag ar paotr e roched-noz, Non a ginnig o zammou bara d'ezo : Gwennole a laka e zourn a dre e gein ha ne fell ket d'ezan kemeret ar bara).

ANNAIK. — Me 'm eus c'hoant da gaout bara hag aman-me ! (Lezel a ra he zamm bara da goueza : Non a ro eun taol d'ez, Annaik a lenv) : O ! va mamm ! O ! va mamm !

GWENNOLE. — Ma vije bet beo va mamm... me-me-me (hag e serr e zourn).

NON. — Peoc'h ! en diou vunutenn genta-man, pe anez e teuo ar bleiz d'ho kerc'hat hag ez coc'h gantan da Goatfreo, dre an nor-se.

(Non o stlap er gwele, unan e pep penn, hag a lez an dilhad war leur ar gampr. Moug a ra ar goulou hag e pign d'an nec'h, dre an dereziou).

ANNAIK. — Me 'm eus aoun-me, me 'm eus aoun !
GWENNOLE. — Gortoz eur pennad, Annaik vihan. (Sevel a ra eus e wele ha mont a ra etrezek al listrier; kemeret a ra eur c'houlouenn ha goude beza hen enaouet hel lak e korn al listrier goude beza diveret eun nebeud beradennou d'he spega hag e tistro d'e wele. Chom a reont azezet warnan o daou; Annaik a zo krog en he breur).

ANNAIK. — O ! me 'm eus aoun rak ar bleiz drouk-se, Gwennole ! (Sellet a ra ouz an nor). Dre an nor-se eo e teuo, sur a-walc'h, da dapa peg ennoun.

GWENNOLE (O sellet). — Ne-ne-n'ez ket da ouela, Annaik ; me ne 'm eus ket a aoun, me ! Gand eun taol-baz me a lakay hennez da redek a c'halese ! Selao, me 'm eus eun dra bennak da lavaret d'it. Warc'hoaz, tata, a gaso al leue bihan penn rus er maez hag hon devezo plijadur, rak, hennez a lakay tata da ober tro park ar Mein Gwenn d'an daou-lamm !

ANNAIK. — Marteze n'hol lezo ket da vont da welet.

GWENNOLE. — Me c'houlennou ouz tata hag a lavar d'ezan lezel Lanig Pengam hag Herve ar C'horr da zont ganeomp ivez.

ANNAIK. — O ! Gwennole, ar re-ze a die mont d'ar foar ; me ivez, a garje a-walc'h beza gellet mont d'ar foar.

GWENNOLE. — O ! ne vez ket kement-se a draou kaer da welet er foariou !

Eneour a lavar n'ema ket plas ar vugale vihan evelomp-ni, er foariou ! An dra-ze a zo evid ar re vras. Kleo ! (Serra a ra eul lagad). Ni a 'z ay d'ar c'hraou zaout hag a ray eno eur vransugell vras, vras, evel-hen (hag e tiskouez ment ar vransugell gand e zaou zourn).

ANNAIK (a ra an neuz d'en em vransellat war he gwele). — O ! Gwennole, ni hon devezo plijadur. (Chom a ra a-zav hag e kemer eur vouez nevez). Ar

wech diweza n'omp ket bet lezet ganti da ober hor c'hoariell !

GWENNOLE. — Me oar petra raimp ; ni a dec'hoac'han, pell, pell. Gourvez eur pennad, Annaik vihan !

ANNAIK. — Da belec'h ez aimp Gwennole ?

GWENNOLE. — Pell, pell, pelloc'h eget pemp leo-hag ez aimp da veva hon daou en eun ti bihan ; me-'z ay da labourat evit gounit arc'hant hor boued.

ANNAIK. — Ha me a zalc'ho kempenn an ti hag a aozo ar prejou.

GWENNOLE. — Ha me a balo al liorz.

ANNAIK. — Ha me a walc'ho an dilhad.

GWENNOLE. — Hag hon devezo eur gazez vihan evel Gellig, a ! a ! a !

ANNAIK. — Hag eul leue bihan evel Penn Ru, a ! a ! a !

GWENNOLE. — Hag eun oan bihan briz evel Jinnou, a !

ANNAIK. — Hag eur c'haz bihan tridroad evel Toumi, e c'hellin c'hoari gantan hag ober allazig d'ezan.

GWENNOLE. — Hag eur c'hi bras evel Kabor, evit pellât ar bleiz.

ANNAIK (*a lamm en he gwele hag a en em stardous Gwennole*). — O ! Gwennole ! unan bennak a zo o tigeri an nor. O ! O !

GWENNOLE (*o tistaga fall e c'heriou kement a aoun en deus e-unan*). — Ne, ne, n'es ket da youc'hal 'ta, bihanik ; aze n'eus den ebet ! den ne c'hell dont dre an nor, p'eogwir eo bet prenet gant tata ar-aok mont d'e wele. Selaou ! me 'm eus eun istor gaer da gonta d'it.

ANNAIK. — O ! me ne m eus ket a ezomm da glevet istoriou ; me garfe gwelet mamm me !

GWENNOLE. — Mamm-me a zo pell, pell, ha ne zistroio ket ken Annaik.

ANNAIK. — O ! me garfe gwelet mamm-me, ha n'eo ket ar c'hoz vamm-man eo a-vat, a vez hanter amzer war va c'hein !

GWENNOLE. — N'es ket da veza nec'het, Annaik vihan ; ni a en em jacho ac'han hag a 'z ay da jom en eun tiik bihan hon daou hag hon devezo bara laez, bep noz, da goan, evel gwechall gant hor mamm !

ANNAIK. — Me m eus ezomm mamm-me da rei d'in bara ha laez livriz !

(*Skei a raer war an nor*).

ANNAIK. — Mamm-me ! Mamm-me ! setu c'houi distro.

(*Redek a ra da gichen an nor d'he dibrenna. Mari a deu en ti; eun tregont vloaz maouez bennak eo; drouklivet eo; he dilhad pemdez a zo ganti; eun tavancher gwenn a zo war he barlenn hag eur chal gwenn en dro d'he fenn. Teurel a ra he chal war an daol; ar vugale a red daveti*).

MARI (*Kemeret a ra he bugale hag e pok d'ezo; azeza a ra war ar gwele hag e kemer Annaik war he barlenn hag e laka he brec'h dehou en dro da Wennole*). — O ! bugale vihan baour, penaos emao'h ? Pebez paotr bras eo Gwennole breman ; Annaik vihan a zo kresket ivez ha n'eo mui babig he mamm.

ANNAIK. — Pell oc'h bet oc'h ober ho tro, mamm-me !

MARI. — Pell e vezer, va c'halonik, o treuzi me-nez Arre.

GWENNOLE. — E pelec'h oc'h bet, mamm-me ?

MARI. — Pell, pell, du-hont, met ne oan ket re bell, evelato, evit ma n'em bize ket ho klevet bep wech ma vezec'h o c'hoarzin pe o lenva, met, aliesha ma vezec'h oc'h ober netra eo o lenva.

GWENNOLE. — Annaik he deus lenvet er par-daez-man ; me avat n'em eus ket graet !

MARI. — C'houi a zo eur paotrig mat ! Klevet em eus Annaïk ouz va gervel hag oun deuet.

GWENNOLE. — Al leue bihan penn rus a 'z ay warc'hoaz er maez, evid an dro genta, mamm-me !

MARI. — Gwir, va faotrig bihan ! (*Tremen a ra he dourn dre vleo Annaïk hag e pok d'ezh*). Gwechall ez poa bleo kaer, rodellet, e pelec'h int aet ?

ANNAIK. — N'int ket rodellet kaer ken, mamm-me !

MARI (*Kemeret a ra, er pres, eur palouer hag eur grib hag e krib bleo he merc'h hag o rodell gwella ma c'hell endro d'he bizied*). — Bleo kaer he deus Annaïk !

GWENNOLE. — N'hon eus ket a vleo kaer ken da vont d'an oferenn, mamm-me !

MARI. — Mont a rit atao d'an oferenn, da zul ?

GWENNOLE. — Ya ! a-wechou, p'he devez amzer da wiska hon dilhad d'comp !

MARI. — Eur gentel nevez bennak ho peus desket en ho katekiz abaoe m'oun me aet kuit ?

GWENNOLE. — O ! nann ne vezomp ket laketa kals da zellet ouz al leor-se ken.

MARI. — N'ho peus ket ankounac'haet, da vihana, ho pedennou.

GWENNOLE. — O ! nann, mamm-e ; ni a lavar atao ker kalonek ha tra : « Hon Tad hag a zo en nenv » .

ANNAIK. — Ha « me ho salud, Mari, leun a c'hras, an Aotrou Doue a zo ganeoc'h ! »

GWENNOLE. — Ha Doue ra bardono d'an Anaon !

MARI. — Ya ! c'houi a zo bugaligou vat.

(*Pokat a ra d'ezo hag e kan en eur luscellat Annaïk*).

A zaerou ho mamm, bugale !

A zaerou ho mamm,

Dalc'hit sonj bepred, bugale !

Dalc'hit sonj bepred.

Rak n'eus netra krenfoc'h er bed

'Get daerou eur vamm, bugale !

'Get daerou eur vamm !

Tremen ra pep tra, bugale !

Tremen ra pep tra.

An dud hag ar roz, bugale !

An dud hag ar roz,

Met bez 'z eus traou a bad bepred,

'Vel ar baradoz ! bugale !

'Vel ar baradoz.

MARI. — O c'hoari petra e vezit, breman ? Daoust ha kazeg koat Gwennole a zo atao dre aze ?

GWENNOLE. — Nann, he roet em eus da Janny Ropars ; eul loen bihan nevez am eus bet en he lec'h (*heja a ra e benn*).

MARI. — Ha da varc'hodenn te, e pelec'h ema breman ?

ANNAIK (*rannet he c'halon*). — N'ouzon ket da belec'h eo aet ha breman n'em eus mui nemet va c'haz bihan Toumi hag e c'hellan c'hoari gantan.

GWENNOLE. — Toumi n'en deus mui nemet tri droad, mamm-me ! Eur c'har d'ezan a zo bet tapet en eur griped, eun dervez ha trouc'het. Paourkêz Toumi !

MARI. — Ha Rouanez, ar gazeg rouan, aze ema atao ?

GWENNOLE. — Rouanez a zo maro, ha Mindu, ar veoc'h vriz, a zo aet en tu all d'ar menez ha breman, aman, n'eus mui nemet peder beoc'h ; Eneour a zo bet er foar en deiz all gant Pengwenn ha me 'lenve.

MARI (*o sellet ouz o dilhad fuilhet war leur an ti*). — Ne blegit ket ken ho tilhad, breman, a-raok mont d'ho kwele ?

GWENNOLE. — Nann, ne vez ket graet ken ; n'hon devez ket amzer.

(*Mari a lak Annaik war ar gwele. Sevel a ra an dilhad lous da ober eur sell outo hag o lez da goueza adarre war al leurren; kemeret a ra al loereier*).

MARI. — O ! tudigou keiz ! Ho loereier a zo gleb dour teil ! E pelec'h oc'h bet en doare-se ?

GWENNOLE. — Annaik a zo kouezet e poull dour ar C'haro, e kichen ar Gerlouet.

MARI. — Ar Gerlouet ? Oc'h ober petra oc'h bet dre eno ?

GWENNOLE. — Ni a zo bet o kerc'hat bara !

MARI (*a lak an dilhad da zec'ha ouz eur gador e kichen an tan. — Abenn warc'hoaz ar beure e vezint sec'h ! (Sellet a ra pisoc'h ouz an dilhad)*). Sell, houman eo da vroz voulouz glas, Annaik ?

ANNAIK. — Ya ! hounnez a rankan lakat bemdez da vont da c'hoari.

MARI (*outi he-unan*). — O ! kaezik vihan ! (*Renka a ra ar vroz war ar gador hag e tro ouz Gwennole*). Riou az peus en da dreid, Gwennole bihan !

GWENNOLE. — Ya ! eun tammig !

MARI. — Deus da azeza, e kichen an tan, va mignon-me !

(*Gwennole a azez war eur gador hag a vransell; Mari, war he daoulin dirazan a frot e dreid d'ezan; Annaik a zav hag a sell*).

GWENNOLE. — En eur vunutenn e vezo tomm d'ezo, peogwir ema mamm-me ouz o frota !

ANNAIK. — Frotit va re-me ivez, mamm-me !

MARI. — Nann ! me 'm eus c'hoant e teufes gannen, du-hont el lec'h ma teuy da veza eur verc'hig yat ! (*Echui a ra da frota treid Gwennole ha goudeze hen doug d'e wele; her renka a ra ebarz, ha goude beza her chouchet mat e pok d'ezan*). Noz vat d'it breman, Gwennole bihan, ha gand a ri bez eur paotrig fur ha mamm-me a daolo evez warnout atao ! atao ! N'es ket da gaout aoun !

GWENNOLE. — Noz vat, mamm-me ! (*Sevel a ra da vriata e vamm*). N'em bezo ket aoun ken ; me a zo eur paotrig bras, breman !

MARI (*da Annaik*). — Deus da lavaret noz vat da Wennole, Annaik, keit ha m'her gweles c'hoaz !

(*Annaik a lak he divrec'h en dro da c'houzoug Gwennole hag a bok d'ezan*).

ANNAIK. — Noz vat d'it, Gwennole ; breman e kavi Toumi bemdez da c'hoari !

GWENNOLE. — O ! me 'm eus va loen bihan ; Eneour a zesko d'in pignat warnan.

(*En eun taol e sellont d'an nec'h evel m'o divije aoun*).

GWENNOLE. — O ! n'eo netra, nemed ar c'hilhog o kana !

MARI. — Red eo d'in mont kuit breman ; deus Annaik vihan. (*Kregi a ra e dourn Annaik; houman a zans gand al levenez; mont a reont o diou etrezek an nor; Annaik a ra « ada ! ada ! ada ! » da Wennole hag o daou e c'hoarzont an eil ouz egile*).

GWENNOLE. — Noz vat d'eoc'h, mamm-me. (*P'eo aet ar vamm er maez, Gwennole a zerr an nor war he lerc'h hag a ya da c'hourvez en e wele. Eur vunutenn hep ger. Yvon a zigor dor an dereziou, gouestad; eur c'houlaouenn a zo gantan en e zourn*).

YVON. — Gwennole, Gwennole, piou a oa o komz ganez te, bremaik ?

GWENNOLE (*oc'h en em lakat en e goanzez*). — O ! Tata ! ma ouesfec'h piou !

YVON (*gand eur vouez hag a gren*). — N'ouzon ket piou ? Piou a vefe bet aman d'an eur-ma 'n noz ? N'hell dont den ebed aman p'eogwir eo prennet an nor.

GWENNOLE. — O ! tata ! Mamm-me a zo bet aze !

(*Da genderc'hel*).

An Aotrou BAYON

(1876-1935)

BREIZ he deus kollet adarre, er miz tremen, unan eus ar re a labouras ar muia eviti : an Aotrou Job ar Bayon a zo marvet e Colpo d'ar 26 a viz gwengolo; ganet e oa bet e Pleuigner d'an 12 a viz ebrel 1876; beleget e voe d'an 22 a viz kerzu 1900; goude beza bet, epad pemp bloaz oc'h ober skoll, e kloerdi biban Ploermel, e voe hanvet da gure e Bignan, gand an Aotrou J. Buleon, da berson, d'an 30 a viz gouere 1906; eno e chomas betek ar brezel ha goude c'hoaz e tistroas di adarre epad pevar bloaz ; er bloaz 1927, skuizet e gorf hag e spered gand ar brezel, e roas an dilez eus e garg hag e tremenas e amzer etu Sant Yann Brevelag ha Colpo; derc'hent gouel Mikael, e genvredeur, an A. M. Buleon, person Sant-Yann; an A. Marechal, person Pleuigner; e c'hoarierien goz, Loeiz ar Bihan, Amede Runigo, hag eun nebeudig kerent ha mignoned o deus ambrouget e gorf paour da vez e dud, e bered Pleuigner, e lec'h ma ray e gousk diweza dindan sell trugarezus an Itron vat Santez Anna.

An dud eus e dalvoudedez mar dint bet hadet stank a zo bet diouanet rouez; n'en devoa ket e bar da ober ha da lakât diskleria peziou-c'hoari e verve enno spered ar vro; savet e voe zoken eur c'hoariva, — brasa hini a oa e Breiz, — evid o diskleria. Lore'h a c'helle beza neuze er Vretoned, bodet a vii vern, pa welent c'hoari er yez he devoa komzet, dre eno, santez Anna he-unan, tri c'hant vloaz kentoc'h, peziou kaer, evel Nicolazic, Mouez ar Gwad, War hent Bethleem, War hent an Hadour, hag eur reuzidigez eo ne vije ket bet gallet derc'hel, en e zav, eun hevelep c'hoariva; oberou an Aotrou Bayon, a drugarez Doue, a jom war e lerc'h ha marteze, piou a oar, — santez Anna a zo ker bras he galloud hag he c'harantez evit hor brezoneg, — befeien all yaouankoc'h a grogo da gelenn a-nevez, diwar c'hoari, kenvroiz an Aotrou Bayon ha ma reoat koulz hag hen e chachint Breiz a-bez da c'hoariva Keranna.

An A. J. ar BAYON

Doue r'e bardono

Ar Brezoneg e Lourd

EUS ar 16 d'an 20 a viz gwengolo eo bet tud fidel eskopti Kemper o pardona e Lourd. Gand hor c'haera kantikou brezonek o deus meulet ha pedet an Intron-Varia epad pemp devez.

Graet e voe d'ezo diou brezegenni vras en o yez : unan, e kichen aoter Santez Bernadetta, gand an Ao. Coajou, person Plougoulm, hag eben, e gorre menez Hent ar Groaz, gand an Ao. Boteraou, person Plouye.

Pa deuas tro hon eskopti da bedi dirag al lennou dour burzudus e vez soubet enno ar re glanv, an Ao. Pichon, person Sant-Kaourintin, a zisklerias misteriou ar Rozêra, bep eil tro, e brezoneg hag e galleg.

D'ar merc'her da noz, da brosesion ar goulou, Breiziz a voe eun dudi evito klevet an uhel-gomzerez o kana e brezoneg, evid ar wech kenta, marteze,

Ar c'hleier, tro-war-dro

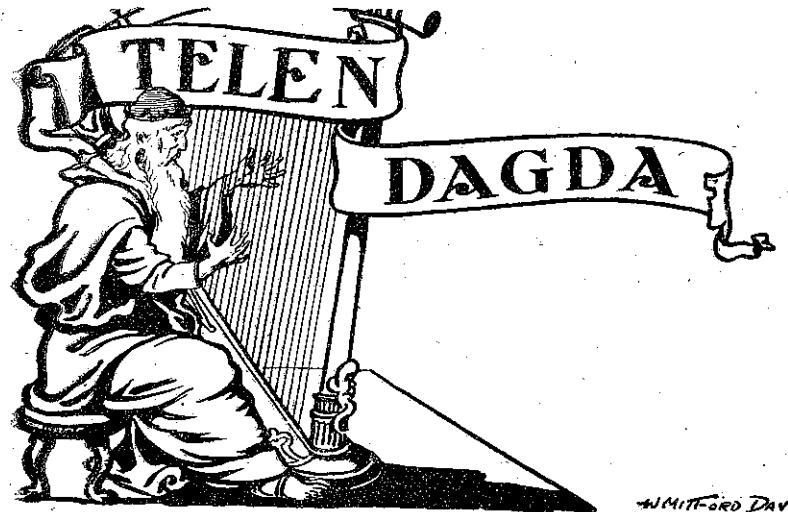
D'an heur a greisde . . .

Epad dek munut bennag, mouezioù yac'h ha galloudus an Aotronez Boteraou, Bossus, Balcon ha Cloarec, kresket c'hoaz piou 'oar pet gwech, a gasas d'ar vro a-bez, ha beteg an oabl steredennet, kantik ar Vretoned.

Ken ma lâre eur Vourledenn, o vont d'he gwele :

— « Brezoneg a oar ue uhel-gomzerez Lourd ! »

— 'Michans sur ! a zistagas d'ezi he mignonez, ni a oar galleg pell 'zo, n'e ket poent d'ar re all deski brezoneg ? »

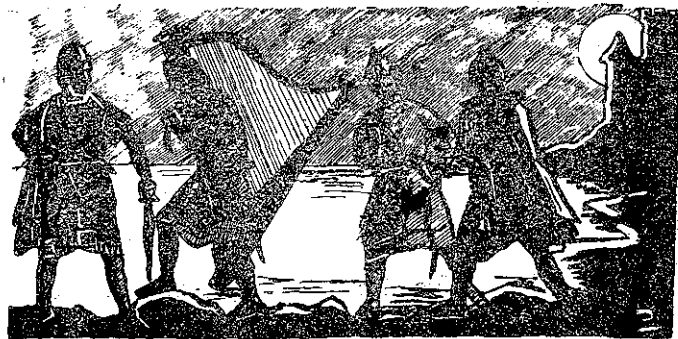
BREMAN ez eus eleiz a vloavezioù e oa daou rumm dud dishenvel o veva e Iwerzon; re eur rumm o devoa bleo du hag hir ha daoulagad tenval; klezeier hir ha moan, en arem, a veze ganto pa 'z aent d'ar brezel; re ar rumm all o devoa bleo aour ha daoulagad glas; klezeier berr ha teo, grêt gand eur metal tenval e liou, a veze ganto pa 'z aent d'ar brezel.

An dud bleo aour o devoa eur roue hag a garent kals; e hano oa Dagda hag e oa gand an Dagda-se eun delenn zebezus, eun delenn vras kement hag eun den ha kaer gant he fenn aour ha perlez ha Dagda hepken a c'helle c'hoari ganti; ar pezh a gare a rae ganti ha tenna a rae sonioù anezi hag a veze eun drugar o c'hlevet.

Pa veze hano d'ar vrezelourien da vont d'ar brezel Dagda a lake e vizied skanv da redek eus an eil tu d'egile d'an delenn, ma rae c'hoant d'an holl gand e zonerez-brezel da gerzet d'ar stourmad.

Fa zistroent, goude ar c'hrogad, skuiz-marro ha glazet, e kemere adarre e delenn vurzudus hag ar soniou a fuilhe diouti, tu ha tu, a lake pep hini da ankounac'haat e skuizder ha leskadurez e c'houlou ha da zonjal hepken er vrud vat en devoa gounezet, er vignoned a oa maro en e gichen hag en e wreg hag en e vugale a c'hellje beva dinec'h hiziken p'oa trec'het an enebourien, ha dre ma save ar zonerez e teuent ha ne raent nemet pleustri war ar c'hloar a zegasent d'ar roue ha pep den a zave, e hanaf, en e zourn, tro-war-dro d'an daol hir da youc'hal : « O Roue, bez beo, pell hag hir amzer ! »

Eun amzer a deuas hag e savas brezel etre an dud bleo du hag an dud bleo aour ha p'edo an emgann en e wasa ha pa n'oa ket diouallet kouls ha kent ti Dagda, darn eus pennou bras an dud bleo du a yeas en ti, a dapas an de-

lenn diouz ar voger, el lec'h ma veze stag hag a dec'has ac'hano ganti d'ar red ; mont a raent gand o gwragez hag o bugale hag eun niver bras a vrezelourien hag ez aent en noz hag e tigouesjont pell diouz mêz-ar-stourm.

Kaout a rejont eur c'hastell goullo ; mont a rejont ennan hag ec'h aosjont eur pred kaer hag e stagjont an delenn ouz ar voger keit ha m'edont o tebri.

Met Dagda gant tri eus e dud en devoa o heuliet heb o c'hoñ ha, dres, endra ma oant o tebri setu ma voe gwelet

war dreujou an nor ; a-raok m'en devoa gellet hini eus an dud o bleo du lenna e gleze, Dagda en devoa galvet e delenn : « Dired davedoun, o va zelenn ! »

An delenn a anavezaz mouez he mestr hag a dec'has diouz ar voger ; treuzi a eure ar zal en eur ziskar an dud diouz leun tu hag en eur laza ar re a venne mont en he hent hag e lammas etre diwrec'h he mestr ; Dagda he c'hemeras ha gand e vizied skanv e c'hoarias war deir gor-

denn ; an delenn a deuas soniou ken trist anezi ma soublas ar gwragez bleo du o fennou da ouela dourek ; an dud krenv a droe o fennou en tu all hag ar vugale vihan a deue an daerou en o daoulagad.

Dagda a lakeas c'hoaz e vizied da redek skanv war ar c'herdin hag a dennas eus e delenn soniou seder ha laouen.

Ouz o selaou an dud o bleo du a zirollas da c'hoarzin ha kement e c'hoarzent ma kouezas o hanafou d'an douar, o c'hlezeier eus o daouarn hag ar gwin a rede war leur an ti ha kement e c'hoarzent ma n'o devoa nerz ebet ken en hini eus o izili.

Eur wech c'hoaz, Dagda a zonas gand e delenn, soniou tener eus ar re denera ; eur mor a zudi hag a levenez ; ker c'houek e oa e glevet ma soublas ar gwragez o fennou, gouestad, gouestad ; ar vugale a en em guzas e barienn o mammou ; ar re goz a voe pouneraet o fennou d'ezo gand

ar c'houket hag ar vrezelourien yaouank a gouezas diwar o azezennoù klozet mat o daoulagad ganto; an dud o bleo du a oa holl kousket mik, an eil e tal egile.

Pa welas Dagda e oant e kreiz o c'houk, e kemeras e delenn sebezus, e yeas er mêz ganti ha gand e dud bleo aour hag e tistrojont yac'h-pesk pep hini d'e gêr.

(*Cymru 'r Plant*, medi 1935).

GERIOU DIAES DA ZARN : Telenn : harpe; arem : airain; leskadurez : brûlure; hanaf : coupe; mêz-ar-stourm : champ de bataille.

ER MIZ A ZEU, E LENNOC'H EUN ISTOR NE-
VEZ EUS AR RE GAERA :

MONA 'R BRIS

Ar Skol Yrezonek

I. — RUMMAD KENTA (Cours Supérieur) DISPLEGADENN (Rédaction)

Ho ti : An diavêz, — an diabarz, — ha plijout a ra d'eoc'h ? — Petra zonjit eus ar re a guita o c'her evit mont d'ar c'hêriou bras ?

II. — EIL RUMMAD (Classe du Certificat)

Ar gwall-amzer : Avel spontus a zo, — glao bras a ra, — al luc'hed a red en oabl, — ar gurun a ra trouz, — e piou e sonjit ? — Displegit.

III. — TREDE RUMMAD (Classes au-dessous du certificat)

C'houi a fell d'eoc'h eun ti nevez, — e pelec'h e karfec'h sevel an ti-se ? — perak ? — peseurt ano a rofec'h d'ezan ? — Pe seurt labourerien a vefe ret d'eoc'h kaout evit sevel ho ti ? — Anvit an traou a lakafec'h e diabarz ho ti.

Ar vistri hag ar mestrezed-skol a c'hello rei d'o bugale, ar gerioù a vezo ret d'ezo evit ober an displegadennou-man.

Roger CARIOU

EUS SKOL GRISTEN
LANDIVIZIO

a c'hounezaz priz kenta
kenstrivadeg al lenn, er
Bleun-Brug diweza.

Fistoulig

FISTOULIG a zo mevel eun nebeud 'zo, en eur skolach vras. Laket e vez da walc'hi an traou warlerc'h ar prejou, ha da gas an asiedou d'o flas; met Fistoulig a zo eun den dibalamour, boazet muioc'h da zougen ar bal eget da zougen asiedou pe volennou. Meur a wech ec'h en em gavas gantan ober braoigou gant an asiedou a walc'he pe a zouge.

Eur wech edo o pignat gant an dereziou pe diri mein, eur bern asiedou gantan etre e zivrec'h. Edo digouezet war ar bazenn uhela pa riskias e zourn dehou a zindan ar bern asiedou ha setu ma ruilhas ar re-man holl penn-da-benn betek traou an dereziou, en eur ober eun trouz ifern. Eomm ebet da lavarout d'eoc'h ne jomas hini ebet eus an asiedou en e bez. Fistoulig a voe gourdrouzet gant Renner ar skolach, ha lavaret d'ezan teuler muioc'h a evez eur wech all.

Eiz dervez diwezatoc'h, edo Fistoulig adarre, eur bern asierou nevez gantan, o pignat ar memez dereziou, pa zigouezas gantan unan eus paotred yaouank ar skolach : « Asa 'ta! Fistoulig, penaoz e oa digouezet ganez en deiz all, terri da asiedou ? — Evelse, eme Fistoulig, e oant risklet diganez », hag evit diskouez penaoz en doa graet, e lezas adarre e vern asiedou nevez, da ruilh betek traou an dereziou mein.

Eul lizer digant Per ar C'holin

Bugale geiz,

N'em eus ket gellet dont d'ho kwelet, er miz tremen, rak ar chaseourien daonet a red ar vro heb ehan, evel Toudels; hag em eus ranket en em guzat en aoun da veza tapet ha lazet ganto.

Dizale e kontin d'eoc'h an trubuilhou am eus bet epad ar vakansou.

PER.

KELEIER AR MIZ

AR BREZEL

AN Italianed a zo o klask ober o mistri en Ethiopia; o rener bras Mussolini a glaskfe lakât ar vro-se da ober eun astenn d'e rouantelez; o klask ober eul laeronsi ema ha netra ken; setu aman penaoz eo bet barnet gand an Aotrou Hinsley, arc'heskob Westminster, en deizioù tremen :

« Anât eo ez eus mistri bras er bed ha n'eus ket eur gentel gouest d'o lakât da gaout aoun rak diaoul ar brezel.

« Ar bobl ne gar ket ar brezel; ar bobl he deus kas ouz ar brezel; n'eo ket ar bobl eo a ra ar brezel; ar re a ra ar brezel eo ar re a oar ervat ne vezint ket er gwask endra ma pado hag e c'hellint zoken dastum arc'hant e gwad ar vrezelourien; setu aze piou eo ar re a c'hoanta gwelet brezel o tigeri hag o padout.

« Gant Pi XI ni a bed evit ma ne vo ket vrezel ha ma ne c'hell ket hor pedennoù diarbenn ar re a glask brezel hag a ra brezel, neuze ivez evel m'en deus ar Pab, hel lavaret meur a dro, ni a c'houlennno ouz an Aotrou Doue « pulluc'ha ar re a venn ober brezel ».

Hag ar pezh a zo euzusa eo gwelet ober eus an Afrik, — ar vro-se ha n'o deus arm ebet c'hoaz, kouls lavaret, an dud a zo enni, — tachenn gloz eun emgann da welet pebez dismantr ha lazerez a skign en dro d'ezo ar ben-viachou-brezel nevesa kavet.

Tud an Afrik, ar re anezo o deus eun tamm deskadurez a c'hello lavaret eus an eil penn d'egile d'ar bed : « Petra n'ho peus ket grêt, c'houi tud gwenn an Europ, evit hol lakat, ni an dud du, da blega dindanoc'h, da labourat evidoc'h ha da c'hounit arc'hant d'eoc'h; ni n'omp ket krenv c'hoaz ha ne ouezomp ket en em glevet, met eun

deiz a deuio ha tud du an Afrik ha bugale an dud du ho peus bet kemeret da sklavourien evit lakât ho kenwerzioù da vont en dro, a ouezo anaout o niver hag o gal-loud ! »

Portred Judas Iscariot

JER Aksoum, kêr santel an Ethiopia, a zo kouezet, etre daouarn an Italianed; e kreiz kêr ema an iliz-veur, ha war mogerioù an iliz-se eo bet livet taolenn gaer ar goan ziweza e weler warni Hor Zalver azezet ouz taol hag en dro d'ezan e zaouzek abostol; Hor Zalver hag unnek eus e ebetel a zo bet grêt tud du anezo; Judas hepken a zo outan penn eun den gwean. Daoust ha tud an Ethiopia ne gemeront ket Mussolini evit beza ar penn gwenn-se ?

(Tennet diwar ar gazetenn kemraek
« Y Tyst ».

Unan hag a gar Breiz

AN amiral Laurent en deus dilezet e garg a brefed an dud a vor e Brest, d'an 20 eus ar miz tremen hag a zo en em dennet e Paris da veva diouz e zanzez; daoust ma n'eo ket ginidik eus a Vreiz, an Aotrou Laurent, o welet pegement a Vretoned a oa dindan e urzioù, a zo bet falvezet gantan deski o yez ha deuet eo a-benn, d'hen anaout brao bras; tenna a ray zoken talvoudegez eus e amzer hiviziken evit sevel leorioù da lakât ar C'hallaoued da anaout ar pezh a zo a gaera etouez hor skridou brezonnek.

« Feiz ha Breiz » a ginnig d'ezan ha d'e bried e wella goure'hemennou evid ar skouer a ro d'ar Vretoned hag ar vad a ra d'ezo.

Dirkouezadeg Levriou Brezonek e Naoned

EUS an 30 a viz gwengolo d'ar 14 a viz here ez eus bet grêt eun diskouezadeg levriou brezonek en Naoned. Bez' ez oa levriou a bep seurt, kelaouennou, kele'hge-laouennou, hag engravadurioù.

Brezonegerien an Naoned a ziredas niverus, an eil o welout egile, da brena levriou.

Eun dra da veza evesaet outan eo heman : levriou skrivet er yez unvan eo a voe prenet ar muia. N'eo ket diaes displega perak e c'hoarvez kement-se ; e rannvroioù Breiz e-lec'h ma vez komzet ar brezoneg e c'heller ober gant brezoneg skrivet henvel ouz brezoneg komzet ar rannvro. E Breiz-Uhel avat, e-lec'h n'eus nemet ar yez skrivet, ne c'heller ket beza o c'hortoz gwelet Breiz-Uheliz o kaout plijadur o lenn pennadoù e trefodach ar c'horn-bro-man pe ar c'horn-bro z'hont. Dre levriou skrivet e yez unvan eo, e vo skignet ar brezoneg etouez Bretoned Breiz-Uhel.

O c'hortoz emamp holl, dre aman, ma vo e Breiz eur yez skrivet ne vo nemeti, penn-da-benn ar vro :

Er yez unvan ha reiz,

'Man amzer da zont Breiz.

P. D. KEROUAZ.

Kanvou

ERBEDI a reomp ouz hol lennerien an Itron Inizan, tremenet d'an 21 a viz here, er Geruhel, e Kernoues, goude eur c'hlenved hir ha poanius, d'an oad a 64 bloaz.

« Feiz ha Breiz » a ro da anaout d'he fried, an Aotrou Inizan, kannad ar Vretoned e Paris, ar perz a gemer en e ganvou hag en e bedennou.

Divinadennou

Miz DU

1. — Gtutztiv at dtt hat tn tmtr
t to dtot trt ttd dt otet.

(Degaset gant Suzanna Simon, Gwitevede).

2. — tn tmt tat tl ttm
tztte'h at tet tn e btot.

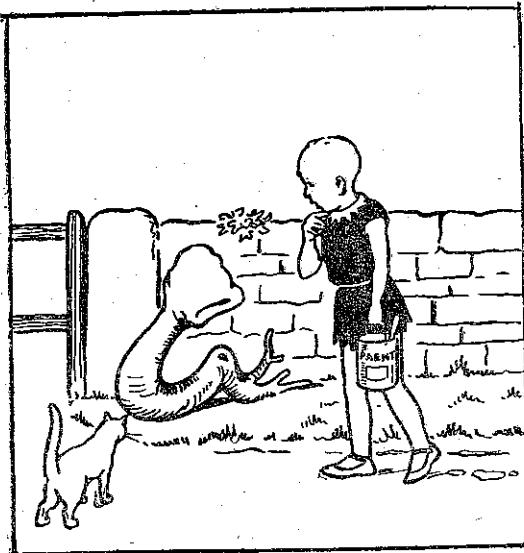
3. — tl tott tet at tatt
A to d'tn dt tattm.

4. — Geriou henvel pe c'houi o lenno eus a gleiz da zehou
pe eus an nec'h d'an traon :

† † † † † † †	Hano plac'h.
† † † † † †	Hano eur zant.
† † † † †	Mont war bign.
† † † †	Unan eus hor mempron.
† † †	Hanterenn ziweza hano eun den.
† †	Me a ya atao da heul Ones.
†	Atao e vezan en oferenn.

(Degaset gant Tanguy Creignou, Cleder).

5. — tr twlta tet
et ttef.

Serpant...

1. Sell 'ta l' eur c'hef koz; eh! eh!
Tom : Pe-tra ri gan-tan? Tan?

2. Nann. Sell... gand eun tamm liou e rin anezan eur spontailh !
Tom : Ker mat ha da dad, W. Mitford Davies, out dournet, war a wefan !...

... Bolazec

3. Jabel goz o tremen e-biou ar porz a jom a-zav, hag a zis-pourbell he daoulagad...

W MITFORD DAVIES

2. ....hag o welet ar spontailh, e tec'h en eur youc'hal :
« O ! wa Doue ! Serpant Bolazec, n'em oa ket gwelet c'hoaz !... »

(Diwar « Cymru 'r Plant »).

Tostaot a ra 1936..

ha neuze klevit mat :

*Red eo d'eoc'h kaout eun deiziadur nevez....
Evidomp, Bretoned, n'eus nemed Unan :*

DEIZIADUR YANN LANDEVENNEG

An deiziadur-ze a blijo d'an holl : Moulet war baper teo (kartons), grêt eo eua tammig diouz doare hini ar P. T. T. E kreiz, eun daolenn engravet gant Xavier de Langlais, hag a bep tu d'an daolenn-se ar miziu gand hanoiou ar Sent ha deziou ar bloaz.

Pep deiziadur : 6 real. Mizou kas : 5 gweneg.

Ha **KARTENNOU NEDELEG**, skeudennet ivez gant Xavier de Langlais, moulet e daou liou, du ha glas : 5 gweneg ar pez.

Evid reseo an deiziadur hag ar c'hartennoù, skriva da : **Ronan Caouissin, Gwasg Mad, Pleiber-Christ (Finistère).**

Chèques Postaux : Mme Caouissin J., 22092 Rennes.

DA RAKPRENA :

EUL LEOR BREZONEK EUS AR RE GAERA
EVID HOR BUGALE :

TROIOU TOUDELS HA TOM E GAZ

El leor-se e vezo kavet eur bern skeudennou savet gand hor breur tra-mor, eun den hag en deus eun dourn aour : **W. MITFORD DAVIES.**

Komzou brezonek ha kemraek a vezo da heul ar skeudennou rak al leor-se a zo grêt, nann evid Bretoned vihan Breiz-Izel hepken, met ivez evid Bretoned vihan Bro-Gembre.

Al leor (ment 20×30) embannet war baper kaer, gand eur golo kartons : 10 lur.

[Kasit an hanoiou hep arc'hant da : **Ronan Caouissin, Gwasg Mad, Pleiber-Christ.**

Ar re a rakpreno al leor-se araok deziou kenta miz kerzu a resevo portred **W. Mitford Davies**, grêt ha sinet gantan e-unan.

LEVRIOU NEVEZ

FRANÇAIS & BRETON

Eul levrig a bemp pajenn savet gand an Aotrou Ernaut, Rener Breuriez-Veur ar Brezoneg.

Priz : 8 real.

Evit her c'haout skriva d'an Aotrou Berthelot, rue Saint-Gilles, Saint-Brieuc.

YALC'H WILH

pe al loer c'hloan hag an diou skritur

Eul leor a 58 pajenn, savet gant an Aotrou Ernaut, Rener Breuriez Veur ar Brezoneg.

Priz : 2 skoed.

Evit her c'haout skriva da : Editions Eugène Figuière, 166, boulevard Montparnasse, Paris.

BRETONED, evit gwin Champagn

Gwin Champagn, W. SANDERS, Reims

eo gweila ha marc'hamata gwin Champagn a oufec'h kaout da brena er vro-man.

Evit kloza al leinou bras hag evit krenfaat ar re glavy, n'eus gwin ebet gwelloc'h egetan !

E brizioù a zo diskennet kals izeloc'h c'hoaz eget ne oant er bloaz 1934.

Goulennit ar prizioù ouz an

Ao. RONAN CAOUISSIN,
Représentant à **PLEIBER-CHRIST.**

Ma fell d'oc'h deski ar brezoneg
heuilhit skoliou dre lizer « OBER »

Skriva d'an d^el M. GOURLAOUEN
30, Rue de la Corderie, DOUARNENEZ

Evit derc'hel koun eus Gouel Milvet Bloaz, distro laouen an Abad Yann da Landevennec

Goulennit hepdale :

SKEUDENN YANN LANDEVENNEC, engravet gant
Xavier de Langlais (ment 22 war 30) — ar pezh 4 real
hepken, — 12, 10 lur.

Sinet gant X. de Langlais e-unan ha moulet war baper
kaeroc'h : 20 real ar pezh.

Skeudennigou Yann Landevennec, da lakat en eul leor
oferenn. — Ar pezh : 5 gwenneg. — An dousenn : 10 real.
— 50 : 10 lur.

PHOTOIOU EUS OFERENN LANDEVENNEC (ment
13 war 18) ha staget war eur delien baper brasoc'h
c'hoaz :

a) An Tad Godu, O. S. B., oc'h oferenna, etre disman-
trou an abati ;

b) An Aotrou Uguen, person Plougastel, oc'h ober e
brezegenn.

Pep photo : 10 lur.

Goulennit pep tra ouz an **A. Ronan Caouissin**, « an
Droellenn », Pleiber-Christ (Bro-Leon). — C. C. Mme Vve
Caouissin Jean, 22092 Rennes.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCCESSEUR DE
L. JEZÉQUEL

Tenner dent

Loreet gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent bep poan hag a laka dent nevez, war aour
ha war gaoutchouk, hervez ar skouerioù diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e
BRASPARTS hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo
digor e Brest, 4, passage Saint Martin, aboue eur beteg kreisteiz, ha da
2 eur beteg 6 eur. *Téléphone 0-16*

Yec'hed ar Vugale

“ **Sirop FERET** ”

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennoù hag a gaver er mor, ar sirop-man
a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz
eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale
hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar si-
rop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en
deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz
d'an izili, a zo penn-abeg ma n'ier roer morse en aner d'ar vu-
gale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an
doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu war-
lere'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

... "Ne c'hellan ket lenn ken !..

oent eo d'in

mont da di

POITEL

Ar gwella

marc'hadour

lunedou a zo e

MONTRouLEZ!..

Eno

e kaver :

LUNEDOU

a bep seurt

evit an holl !.

Hag eur Benveg eus ar re wella.

Evit ar re vouzar : Ar Sonotonor.

PHOTOS -- Appareils, Plaques, Pellicules (de toutes marques)

Ti **POITEL** :: Ti glas :: Ti a fizians

War Blasen **THIERS**
MONTRouLEZ

◆ Eno e vezo graet d'eoc'h ar gwella digemer ◆

FEIZ HA BREIZ

Ar Zizun Wenn e Kembre

I. — BRO GEMBRE n'eo ket Bro-Zaoz

BREIZ-VEUR ha Bro-Zaoz a zo daou hano douget gant an hevelep bro; an hano kenta, koulskoude, eo an hano gwirra, rak Bretoned, kals pe nebeud, a zo e pevar c'horn Breiz-Veur, zoken e tu ar Sav-Heol, elec'h ar Zaozon n'eus netraik anezo e tu ar O'huz-Heol, dreist-holl er c'horn-douar meneziek anezo e tu Cambra, e latin, Cymru, e kembraeg, Kembre, e brezoneg, Wales, e saozneg ha Pays de Galles, e galleg.

Bro-Gembre a zo eta eul lodenn eus a Vreiz-Veur, met n'eo ket Bro-Zaoz eo ! Eno n'eus nemet Bretoned hag o deus gouezet stourm ouz ar Zaozon a-hed an holl amzer hog o deus gellet chom da veva war douar o zadou; setu aman petra skrive Gerald a Varri (1), diwar o fenn er bloaz 1194 :

(1) - Gerald a Varri a oa norman dre e dad ha kembread dre e vamm ; e hano skrivagner oa « Giraldus Cambrensis » ; bez e voe beleg lez ar roue Herri II a renas eus ar bloaz 1154 d'ar bloaz 1189 ; er bloaz 1188 e prezegas eus an eil penn d'egile da Gembre evit lakat e genvroiz da vont da drede « brezel ar groaz » hag er mizioù warlerc'h, endra m'edo ar roue nevez Richard, oc'h ober e dro en douar santel, hen eo a c'houarnas ar vro, en e lec'h ; sebeliet e voe Meneo, e iliz-veur Sant-Divi, hag e vez a zo miret eno atao.

E hanterenn ziweza an XII^{vet} kantved, p'edo Herri II, roue Bro-Zaoz o klask lakat e graban war Gembre, e c'houlennas digant eun den koz eus a Bencader, pegeit e c'hellje Kembreiz stourm ha penaoz e troje an traou ganto goude ar brezel hag an den koz-se a lavaras d'ezan : « Hor gouenn-dud-ni, Roue, ma 'z peus c'hoant d'her gou-
« zout a c'hell beza flastret ha dismantret dre da c'hal-
« loud-te pe dre c'halloud eun all, met bep taol e vezo
« gwelet oc'h adsevel adarre, goude ar gaouad, kaeroc'h
« eget biskoaz; kounnar an dud ma ne deu ket hini Doue
« d'he heul, ne c'helljo biken he diskar da vat ha daoust
« d'an holl reuziou a c'hell digouezout, dre aman, ne vezo
« pobl all ebet, na yez all ebet, nemed ar re a zo breman,
« o sevel eus an takad douar-man, da zeiz diweza ar bed
« pa vezo galvet an holl da vont dirak Lez-Varn ar Bar-
« ner bras. »

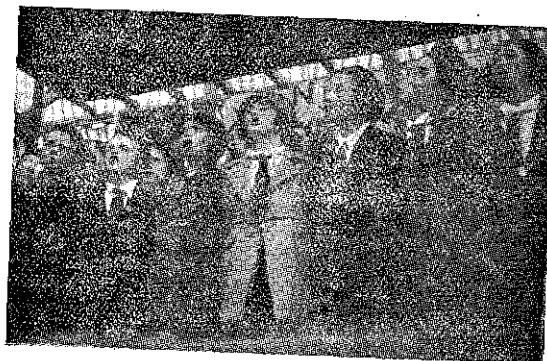
Kembreiz an XX^{vet} kantved a lavarfe atao d'ar Zaozon ar pezh a lavare d'ezo den koz Bencader, breman ez eus 750 vloaz. Eun henvledigez, henvel mat ouz an henvledigez a vez etre bugale eun hevelep mamm, a zo etre Bretoned Kembre ha Bretoned Breiz-Izel; i eo bugale ar re o deus stourmet evit miret, en o c'haer, tenzoriou presiusa tud Breiz-Veur ha ni bugale ar re o deus tec'het evit gellout ober kement all ha setu aze perak ee'h en em glaskomp kement hag e trid kement hor c'halonou p'en en em gavomp an eil gant egile, en tu-man pe en tu all d'ar mor doun.

Yez ha spered ar re goz ganeomp-ni eo emaeint en o c'haer, met e Kembre e vleunont kals kaeroc'h c'hoaz evelato eged e Breiz-Izel.

**

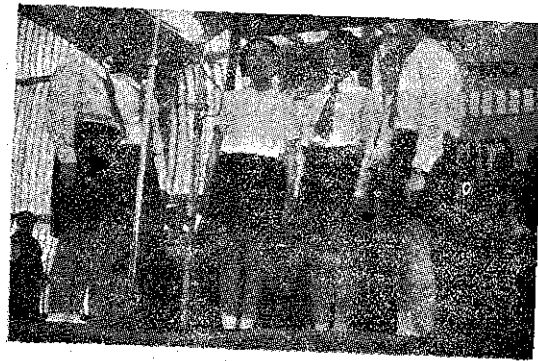
Pell a oa e vezen pedet, bep bloaz, gant hor breudeur tramor, da vont da ober eun dro da Vro Goz hon Tadou; atao e kaven eun digarez vat bennak da jom er gêr; e miz mae diweza, e leverjont d'in sec'h ha gias : « Dont a rankit, en taol-man; aze n'eus ket da lavaret nann; bugale Urdd Gobaith Cymru a zo o goueliou bloaveziek e Caerfyrddin, da lavaret eo Kervardin, da zeiziou diweza ar zizun wenn; an dra-ze a rankit da welet hag an digareziou

“ Môr o gân yw Cymru ” Mor a gan eo Kembre

Strolladoù Bugale o kana e Eisteddfod Kervardin.

(Photo Feiz ha Breiz).

Kanerezed yaouank o kana dirak ar “ Micro ”,
a strew o c'haniri dre ar bed-holl.

(Photo Feiz ha Breiz).

a rooc'h d'eomp da jom er gêr a vezo kemeret holl, aman, evit digareziou toull ! »

Ha setu perak ez omp en em laket en hent, va c'henlabourer pemdeziek, Herri Caouissin ha me, d'an 11 a viz mezeven diweza evit mont pelloc'h da welet eur vro hag a dle beza gwelet gant peb Breizad, eur wech, da vihana, en e vuhez, evel ma tle an Douar Santel beza gwelet gant pep kristen.

II.— En hent warzu Kervarzin

Da 10 eur diouz an noz, en deiz-se, goude beza tremenet eun nebeud euriou gand an Aotrou Havard, ar chaloni anavezet mat gand an holl zoudarded ha martoloded kristen a ra o diskenn e Sant-Malo, e pignomp war al lestr « Dinard »; nao eur goude e tiskennomp e Southampton; da 10 eur edomp adarre, en tren, da vont da Gervarzin; glao a oa bet en noz; breman an amzer a oa laouea evel ar Spered Santel ha dindan bannou heol ar sizun wonn maeziou glas Kerne-Veur a oa eun dud o gwelet.

Da ziv eur edomp e Caerdydd (Cardiff) kêr-benn Kembre; amzer hepken da zaludi an Aotrou hag an Itron Pate hag o bugale deuet d'hor pedi da zont d'o gwelet, en dizro eus a Gervarzin ha dao adarre; da deir eur e tigouezomp e penn hon hent; an Aotrou Geraint Dyfnallt Owen a zo gand e auto ouz hor gortoz ha pemp munut goudeze e tiskennomp e Llwyn, e ti e dud a ray d'eomp epad c'houec'h dervez an digemer c'houeka a oufed kaout hag evel ma ne ouezer ober nemed e Kembre; mestrez an ti a zon ker flour, war he zelem, ha ma oar an eostig kana, edoug an noz, war e skour, er c'hoat tosta, hag an Aotrou, gimidik eus a Gwmtawe, a zo eur skrivagner, gounezet gantan e gurunenn arc'hant a varz er bloaz 1907, hag a bado e skridou keit hag ar c'hemraeg; ren a ra eur gazetenn sizunveziek « Y Tyst » hag amzer a gav c'hoaz ouspenn da skriva e kazetennou pemdeziek brasa ar vro; evel preze-ger ne gredan ket en defe e bar e Kembre a-bez hag a-walc'h eo gwelet an urz striz hag an niver divent a leoriou a zo en e vureo evit gouzout n'eus netra guzet na

netra re uhel evit e spered; e vab, an Aotrou Geraint, a zo nevez hanvet da gelenner e skol-veur Aberystwyth, hag e verc'h, an dimezell Meirion, e skol Barri.

Goude koan, e treuzomp kêr, eur gêrig vras a 12.000 den, e welomp dervenn varo ar barz brudet Marzin, a viber atao, en he sav, gand ar brasa preder, hag ez eomp betek Lianstephan da welet ar mor hag ar c'hastell koz a zo eno a-uz d'an aod hag a zo kar tost da hini Tremazan; o tizrei, an Itron Owen a ra d'eomp ober anaoudegez gant Leanezed Gwenn Kervarzin ec'h oferennin en o chapel keit ha ma vezin dre eno; ar superiozez a zo eus a Vrengolo, e eskepti Sant-Brieg ha diou eus ar c'hoarezed a zo ganti a zo, unan anezo eus a Wikar hag eben eus a Logouna-Daoulas; diou all a zo eus a Iwerzton hag unan anezo a gomz mat mat an iwerzoneg; eur skol gaer o deus eno abaoe 1903, pa oant bet stlapet er mêz eus ar Frans, ha paet int, na petra 'ta, evid o labour, gand ar C'houarnamant.

III.— Eisteddfod Bugale Kembre

An eisteddfod (1) a zo eur vodadeg a vez grêt, bep bloaz, gant barzed Kembre evit trei o c'henvroiz war ar varzoniez, ar brezegerezh hag ar ganiri.

Ar « Bleun-Brug » e Breiz a glask ober ez-vihan, ar pezh a ra an eisteddfod ez-vras e Kembre; gwechall ne veze nemed eun eisteddfod er bloaz, e miz eost; breman ez eus seiz vloaz an Aotrou Ifan ab Owen Edwards, kelenner war ar c'hemraeg e skol-veur Aberystwyth, a grouas etouez ar vugale « Urdd Gobaih Cymru » da lavaret eo Urz fizians Kembre hag an urz-se a en em skignas, evel eul luc'hedenn eus an eil penn d'egile d'ar vro ha breman ez eus 20.000 a vugale war e rollou; evit lakat heligenta etrezo eo e vez grêt, bep bloaz, eisteddfod ar vugale, e miz mezeven, en unan pe unan eus kêriou brasa bro Gembre.

(1) - Ar ger eisteddfod a deu eus ar verb « eistedd », da lavaret eo « azeza » hag eus ar verb « bod », da lavaret eo « beza » hag a zififi eta « beza azezet », e galleg : « session »; an daou dd a vez lennet evel ma vije z.

Ne gredan ket e c'hellfed en em gemeret en eun doare gwelloc'h evit lakat anaoudegezh ha karantez ar vro da vicienia e eneo ar re yaouank.

Pastored ar parrezioù, mistri ha mestrezed ar skolioù eo a zo e penn strolladoug bugale an Urz-se; bep bloaz, e miz meurzh, e vez grêt eun dibab etre bugale an Urz, — adalek 5 bloaz betek 18 vloaz — a vez kavet barrek a-walc'h da gemeret perz e kenstrivadegou an Eisteddfod. Epad ar gouelioù-se, bugale Kembre n'o devez ket a skoli hag ar re anezo ne c'hellont ket ober o zro, en eun dervez, er gêr m'ema an eisteddfod enni, a vez klasket tud d'o digemeret epad an tri dervez; ousspenn 1250 paotr pe blac'h, a deue an darn vrasa anezo eus Gorre-Kembre, a oa klasket lojeiz ha bevans d'ezo, evit bennoz Doue, e Kervarzin, hag er c'hêriadennou tro-war-dro, edoug an holl amzer o devoa da dremen eno.

Epad ar gouelioù, grêt en enor da Gembre, ne vez klevet, na petra 'ta, ger saozneg ebet hag an dragon ruz a weler o ficher, dre holl, ouz an tiez hag a-uz an holl hent-chou a gas da gêr.

Bugale pemp, c'houec'h vloaz, hag e ranke ar varnerien o sevel war o divrec'h, evit ma vijent gwelet gand an dud, a veze bec'h etrezo da c'houzout piau en divije ar priz kenta; ha ma oa start ar c'hrogadoug etre ar re yaouanka, etre ar re gosa, e c'hellit kredi, e vezent startoc'h c'hoaz: eur blijadur e veze o c'hlevet o lenn, o kana, o keroll, o seni war an deleann pe o tiskleria eur varzoniez bennak; eur plac'h yaouank a oa deuet eus ar C'hauada da gemeret perz e kenstrivadeg an deilennerien.

Eun telt estlammus, bras a-walc'h da lakat 15.000 den azezet, en o ès, a zo savet; e fermi, e zevel hag e ziskar, a goust 58.400 lur ha diouz ma 'm eus klevet, kerkent hag an eil dervez e oa dastumet arc'hant an holl dispignou; gouidegezh an trede dervez a jome holl da rei prizioù d'ar c'hoontideien.

Leurenn ar c'hoariva a oa ker frank ma c'helle 1500 den en em renka brao bras warni; daoust da-ze, a-wechou c'hoaz e veze re enk, evel d'ar zadorn da noz pa veze

An Aotrou
Hau Ab Owen Edwards
diareziour
"Urdd Gobaith
Cymru"

**Mair Myrddin
Griffiths**

a c'hounezas
priz an displega
e *Eisteddfod*
Kervarzin,

e rumm ar vugale
etre 8 hag 11 vloaz
o tiskleria pezh
barzoniez an

A. J. Dymallt Owen

a weler
en he c'hichen.

(Photoiou Feiz ha Breiz)

6.000 den o kana ar c'hanasuennoù ha 100 soner ouz o harpa.

Pa veze pemp bali an telt-se leun chek a dud e veze sebezus gwelet peger sioul e chome an 20.000 den-se, epad c'houec'h eur diouz renk, ha pegement a breder a gementent gand ar pezh a dremene dirazo, war leurenn ar c'hoariva : ar vro a-bez a oa eno o tougen war he c'halon ar vugale-se a zo he amzer da zent ha dienkrez e c'hell beza diwar o fenn ker mat ali ha m'z int bet savet ganti.

Banniel an Urz eo ar priz a enor; roet eo bet gant an Aotrou Lloyd George ha fiziet e vez er barrez a c'hounit ar muia prizioù; Cwmtawe, evid ar bedervet gwech, diouz renk, a c'houezas adarre ar banniel hag eur blijadur e oa klevet ar c'hounideien, dal ma oa embannet ar c'helou, o kana o levenez dre ar c'homzou-man :

*Zee la zee ba, zee la zibaza,
Corabella, Corabella,
Ching, ching a chingo,
Cwmtawe yw y gorau, (1)
Y gorau, y gorau, y go-o-orau !*

IV.— Sant Divi hag ar Wyddfa

Pep den a dle ober daou dra, en e vuhez, a leverer e Kembre, mont da bardona da Zant-Divi ha pignat war ar Wyddfa (2). An duchentil vat hon digemere a falvezas ganto hol lakat da ober an daou dra-ze epad an nebeud derveziou a dremenjomp en o serr; an Aotrou Geraint, an dimezelled Annie hag Emily Thomas, ginidik eus an Ty Gwenn-ar-Dav hag o chom e Londrez a en em ginnigas, a galon vat, da ziskouez d'eomp, e tri dervez, gand o auto c'haloudus. Ie'hioù ha traou kaera Goueled ha Gorre Kembre.

D'ar yaou a-raok mont d'an eisteddfed e rejomp eun

(1) - Lennit « gorau » evel ma vije skrivet « goray » : Cwmtawe eo ar wella.

(2) - Ar Zaozon a c'halv ar menez-man ar Snowdon : 1094 metr a uhelder en deus.

tamm tro e Cwm an diou vran, Poul ar Sais ha Pwccader.

D'ar gwener ez ejomp da bardona da Zant-Divi; mont diou wech da bardona da Zant-Divi a dalv kement: hñ; mont da Rom ha mont teir gwech a dalv kement ha mont da Jerusalem; setu aze petra lavare ar re goz.

Sant Divi eo patron Bro Gembre; den ebet n'eo karet hag enoret er vro gaer-se evel-dao hag en deiz a hizio c'hoaz e genvroiz a vir e c'houel gant preder, d'an deiz kenta a viz meurzh hag a gan e veuleudi gand ar brasa doujans; n'eus iliz-veur ebet e Breiz-Izel kaeroc'h eget e hini; e vez, e virer ennan e relegou a dle beza bet savet gant Richard Carew, er bloaz 1256.

Goude beza pedet e-harz e relegou, grêt tro e iliz-veur, taolet eur zell war an hol denzoriou a'zo miret enni, gwelet bez Gerald a Varri, maro er bloaz 1219, e tiskeanjomp war an aod, da glask ar chapelig koant, nevez savet tost d'an hini goz, en enor d'an Itron Varia ha da zantez Non, mamm sant Divi hag a oa bet benniget warlene, da zeiz pardon sant Divi, d'an deiz kenta a viz meurzh, gand an Aotrou Vaughan, eskob Meneo : ma oa eun dra laouen evidomp gwelet eo pedet atao an hevelep sent en diou Vreiz, o klevet an den mat a deuas da zigeri d'eomp dor chapel Santez-Non o lavaret, ker brao ha tra : « Dirgwener diweza e oa droug ar mor ! » hon eus bet ivez ar blijadur vras da welet e c'hell c'hoaz mibien an diou Vreiz en em glevet war meur a dra e brezoneg, daoust m'ema ar mor, 1500 vloaz a zo o lakat disparti etrezo.

Da zul an Dreinded, goude beza lavaret va oferenn, da 8 eur hanter, e iliz Itron Varia Gervarzin, hag unanet va fedennou, en iliz-se, gant re va c'henvroiz a oa neuze, a vilvern, o pedi Mamm Doue e Rumengol, ec'h en em lakejomp en hent da vont da ober tro Gorre Kembre. En eur dremen e lennomp hanoioù tiez pe gerioù henvet mat ouz re hor bro : Pen y Parc, Gwyn Fryn, Lllys newydd, Maes yr Haf, Tan y groes, Tal y Bont hag all.

E Aberystwyth e welomp unan eus teir skol-veur Kembre; hor bleiner a zo bet savet er skol-se hag eno eo ema ivez breman d'e dro oc'h ober skol d'e genvroiz.

Evit sevel ar skol-se a zo diazezet ker brao war lez an aod, tud Kembre o deus kestet a zor da zor, a vengleuz da vengleuz hag a-bouez ober ar vicher-se epad 10 vloaz, o deus gallet kas da benn, heb eur gwenneg saoz, ar palez kaer ha ne vo hano ebet biken da ober ruz eunan na war yez na war istor Kembre.

E Aberystwyth eo hon eus gwelet ivez e skol Sant-Padarn renet gand eul leanez wenn hag a zo eus a Vontroulez; unan eus al leanezed a zo ganti a zo eus a Blouziri : Breizadezed kalonek a vez kavet atao e kement lec'h ma 'z eus eur vad bennak da ober.

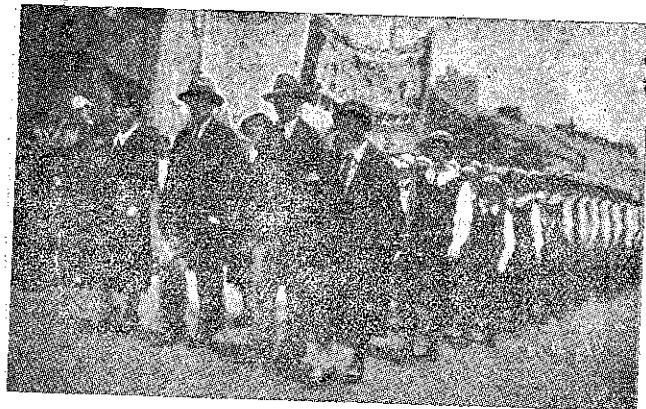
Daoust peger berr eo hon amzer e rankomp diskenn c'hoaz e ti an Aotrou Lloyd a ra d'eomp eun digemer eus ar re c'houeka : « Aman, eme vestrez an ti, e vez hano « ac'hanoc'h ken aites, ma 'm bije kavet dies ma n'em bije « ket gallet en em gaout ganeoc'h evit lavaret d'eoec'h ar « blijadur a rit d'eomp o tont da welet Bro Goz hon Ta- « dou ! »

Tremen a reomp ebiou Cader Idris, eur menez kaer, Transfenydd, el lec'h m'eo ket an Aotrou Owen o chom epad 12 vloaz a-raok mont da Gervarzin, Tyn y Groes, dudusa lec'h, m'oarvat, an eus gwelet biskoaz, gant menezioù uhel a bep tu d'ar c'houm a dreuzomp, gwez sabr o sevel warno, kouiz lavaret betek o c'hestrion.

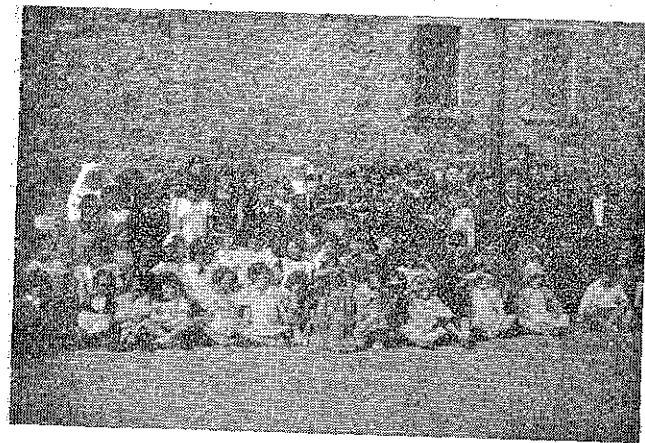
Pa dremenomp e traon ar Wyddfa e welomp eo goloet e benn a goummoul; ne bignomp ket warnan; koll amzer a rafomp : ne welfed netra.

E Caernarvon, e traon ar c'hastell koz e welomp skeudenn ar C'embread brudet Lloyd George ; goude beza taolet eur zell war gastell kêr Harlech, brudet dre ganbrezei he gwazed, ha debret eun tamm, d'ar red, da 10 eur noz, e ostaleri Gors'y Gedol, e Abermao, e tistrojomp da Gervarzin, leun hor spered gand an traou kaer a oa tremenet dirak hon daoulagad ha skuiz maro hor c'horf gant hor redadenn a c'houec'h ugent leo.

Tri dra a oa, da vihana, ha n'hon devoa ket gwelet, da geaver sul an Dreinded, goude beza treuzet Kembre eus an eil penn d'egile :

Merc'hed Lanelli gant o renerien o vont da deli an Eisteddfod.

Leanezed gwenn ha bugale skol Itron-Varia Gervarzin.

(Photoiou Feiz ha Breiz)

1. — N'hon devoa gwelet den ha ne vije ket gantan e zilhad sul;
2. — Den e nep tu hag a vije o labourat;
3. — Den hag a vije anat eur banne warnan.

V. — Caerdydd (1), Landav, Llaniltud-Veur

D'al lun, 17 a vezeven, e kimiadomp diouz ar re hon digemeraz ker-mat e Kervarzin hag e kemeromp an tren da vont da Gaerdydd. Da eun eur e oamp digouezet hag an Aotrou Visant Pate a oa ouz hor gortoz, er gar; e dad a oa e Londrez, ha ne c'helle dizrei nemed en noz warlerc'h; kaout a reomp e Pen-y-Lan, an Itron Pate hag he mañ yaouank Ewart, a ra d'eomp ar c'haera digemer; goude lein ez eomp da ober eun dro e kêr; e Caerdydd ez eus 250.000 a dud; eur gêr binvidik eo hag eur gêr gaer, evel ma n'eus ket kals er bed; gwelet a reomp ar museum « Amguedda genedlaethol Cymru » e virer ennan kement tra goz ha presius a zell ouz Kembre; eno ema an Hirias, kern-boud ar Varzed, douget war gein an Dragon arc'hant; leor enor ar brezel gant hanoiou ar 35.000 brezelour lazet, skrivet war 1100 pajenn paper-ler; bemdez, nemet da zadorn ha da zul, e vez troet eur bajenn eus al leor-se da 11 eur.

Demdost d'ar museum ema bez-meur mibien Kembre a dreuzas ar mor evit mervel hag a roas o buhez evid o bro er brezel 1914-1918.

Nag a beoc'h, a sklerijenn hag a freskadurez a zav eus ar bez-se gand ar vammenn zour a darz eus e greiz.

Diouz an noz en T. S. F., setu eur vouez a gavan sebazus; kaout a ra d'in e klevan, diouz ton e gomzou, eun Arvoriad bennak eus Cleder pe Gastell-Paol, o komz eus an tu-all d'ar mor: nann; eun Iwerzoniad eo a gomz; man-trus eo an henvedigeziou a zo etre ar yezou keltiek!

(1) - Lennit evel ma vije skrivet Caerdez, e saozneg: Cardiff.

An Aotrou William J. Pate a zo distroet, e kreiz an noz, eus a Londrez; ginidik eo eus a Zaoulais (1); eun den eo hag a zo bet en em c'hrêt e-unan; er mengleuziou ghaou-douar en deus labouret epad c'houec'h vloaz ha goude e labour skuzus e kave nerz a-walc'h c'hoaz da studia ha da lakat gwennecien a gostez evit gelout mont da skoliou meur Cambridge el lec'h ma teuas founnus a-benn da c'hounit al loreou-studi uhela: en deiz a hizio ema e penn yaouankiz kristen Kembre.

Daoust pegement a breder en deus gand e stroñladou yaouankiz e fell d'ezan diskouez d'eomp ar pezh a zo a gacra er vro ha da genta unan iliz-veur Landav a vir e gwas-ked he mogerioù bez sant Telo, ar zant mat anavezet e Breiz-Izel kerkoulz hag e Kembre; ne fell ket d'ezan hol lezei da dramen dre Gaerdydd, hep hor c'has d'an tikêr, el lec'h ma voemp digemeret, en eun doare hegarat meurbed, gand ar mêt, an Aotrou John Donovan, a ziskouezas d'eomp an traou kaer a oa en e balz rak eur palez eo ti-kêr Caerdydd, mar deus unan!

Mont a rejomp goudeze, dre Varry, da C'hlan-y-Mor, d'eun ostaleri nevez flamm savet gand an Aotrou Pate hag e c'hell digemeret enni c'houec'h ugent den hag o defet c'hoant da ziskuiza, epad an hanv, war lez ar mor, evit nebeud a dra.

Goude lein ez eomp da Llaniltud-Veur; eun dudi e oa evidoun gwelet al lec'h-se e klevan hano anezan adalek va ead tenera pa lenned dirazon Buhez ar Zent hag eo bet skoliet ennan ar zent koz a lakeas sklerder ar feiz da darza war hon arvoriou evel sant Paol, sant Samson, sant Gweltas hag all; kroaziou keltiek eus amzer ar zent koz-se a weler atao e traon an iliz; eno pep kristen a gav daou leor war e skaon hag en hent-se e vez ês d'ezan heul an ofisou; eno ivez e welen e oa en eur c'horn eus an iliz taoliou henvel ouz an taoliou-skol, evit bugale ar skol-zul; ar skol-se hag ar c'han a deu d'he heul eo o deus savetset spered Kembre.

(1) - Daoulais, da lavaret eo hiboud diou ster o touezia o dourioù; hon Daoulas-ni, e Breiz-Izel, a c'hell e hano beza bet savet d'ezan ivez evelse.

VI. — Bro ar glaou-douar

Goude beza gwelet Laniltud ez eomp da ober eun dro da vro ar glaou-douar; n'eus ket kalz ouspean tri ugent vloaz abaoe m'eo digoret en dro da Gaerdydd, mengleuziou ar glaou; betek neuze an dud dre eno a veve diouz al labour-douar; breman al labour-douar a zo dilezet ha 150.000 den, a ziskenn bemdez er mengleuziou; siouaz, 50.000 den all a zo dilabour hag ar C'houarnamant a garfe o gwelet oc'h en em drei ouz al labour-douar.

Daoust pegen du eo ar glaouaer, Kembreiz ar C'hreisteiz a vez atao laouenoc'h eget Kembreiz an Hanter-noz; muioc'h a arc'hant a c'hounnezont, met muioc'h ivez a zispignont rak mat int da zigemeret an dremenidi ha brokus kenan e kenver an dud ezommek.

Ar c'hoari eo troet ar muia outan ar c'hlaouaerien hag a ra ar muia gaou outo eo ar redadegou koun, evel ma leveront, pe ar redadegou chas.

Eleiz a c'hlaouaerien dilabour a laka an holl arc'hant a vez roet d'ezo evid en em veva, nann da vaga o zud, met da brena Cognac evit souplant izili o chas.

Pep hini koulz lavaret en deus e vellgi; teir gwech er zizun e vez redadeg chas; difennet eo gand ar C'houarnamant ober aliesoc'h; da zul, e c'hellit kredi ne vez ket rak ar zul e Breiz-Veur eo ar zul; ar chas a vez laket da redek warlerc'h eur c'had-paper a gerz en o raok dre nerz an elektrisite hag e vez gwelet chas oc'h ober betek 70 kilometr d'an eur : en em laza a reont evelse !

Ar re ne zispignont ket o arc'hant o sevel chas da vont da redek ar c'had a goll o arc'hant evelato, aliés a-walc'h, o lakat glaoustreou war ar chas a vez o redek.

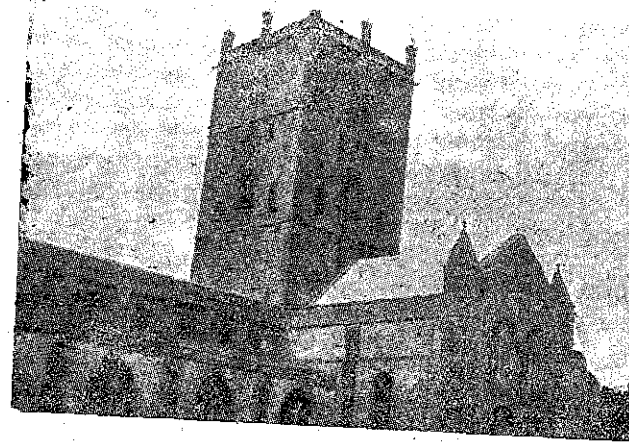
Ar c'hoari-se hag a ra kement a reuz breman e Kembre a zo deuet ar c'hiz anezan eus an Amerik.

VII. — Feiz Kembre

Kembreiz a c'hellas beza mistri en o bro betek ar bloaz 1536 ha keit ha ma vevent en o frankiz e oant ker stag ouz kador sant Per ha Bretoned Breiz-Izel.

Skeudenn
Sant Divi
en e
Iliz-veur
e Meneo

Iliz-veur Sant Divi e Meneo

(Photoiou Feiz ha Breiz)

Trec'het e voent, siouaz, er bloaz 1536, gand ar roue saoz Herri VIII, a oa neuze o paouez en em zistaga da vat diouz iliz Rom, dre ma ne roe ket ar Pab a aotre d'ezan da gas e wir bried Katell Aragon, diwar e dro, evit kemeret eun all : Anna Boleyn.

Ar roue saoz dal ma c'hellas lakat e graban war Gembre, a laeras he ilizou, a ziskaras he manatiou hag a lazaz kement he beleien ma chomas ar vro hep beleg, epad pell hag hir amzer; eur vro eo Kembre, mar deus unan hag he deus bet da c'houzanv evit he feiz kristen; n'eo ket souez eta ne vefe mui e eskopti Meneo hag a zo ennan Kembre a-bez nemet takad douar Caerdydd, nemet 15.324 katolik war 932.000 den, gant 38 iliz, 34 chapel ha 139 beleg.

Da vihana Kembreiz hep beleien, o deus klasket miret ar pezh a c'hellent eus feiz koz o zadou hag an Aotrou Vaughan, eskob Meneo, marvet e miz meurzh diweza, a lavare : « Kembreiz, ma n'int ket holl katoliked a gredenn, a zo « holl katoliked a galon ».

E gwirionez, sebezet oun bet o welet pegement a zoujans o deus bet an holl, ha dre holl, evid ar beleg katolik ma oan hag e oa ken ês e anaout dre an dilhad a zougen; ma 'z eus bet kasoni ouz ar gatoliked, amzer 'zo bet, ar gasoni-se breman a zo kouezet.

Eun dudi eo ivez gwelet peger kempenn e talc'hont o ilizou hag o chapelioù ha laouen e c'hellfemp beza ma tremenfe Bretoned Breiz-Izel o sul ken didrouz o pedi, o kana hag o tiskuiza ha m'her gra Bretoned Bro-Gembre.

Anzav a c'heller er fin eo kresket niver he beleien eus an hanter en eiz vloaz diweza-man.

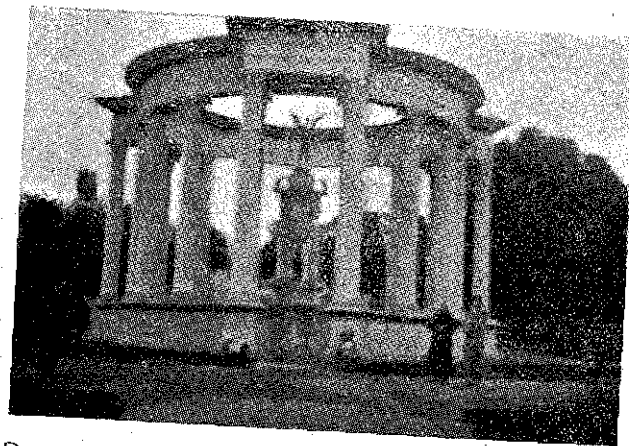
Re wir eo ivez ar gentel-man a lennenn en deizioù tremen war eur c'hannad kemraek :

An iliz katolik ne c'hounezo biken an tachennou he deus kollet e Kembre ma n'en em c'hra ket diouz yez ha diouz tud Kembre.

« Tra ma pado ar c'hemraeg ha tra ma pado Kembre e
« vezo atao eur c'holl amzer prezeg ar feiz katolik gand
« eun teod saoz.

Iliz-veur
LANDAV
e
kichenik
Caerdez
(CARDIFF)

Bez-meur, savet e Caerdez, evit miret koun
Bugale Kembre maro e brezel 1914-1918.
(Photoù Feiz ha Breiz)

« Red eo gwiska sakramanchou an Iliz, gant gwiska-
« manchou ar vroadelez.

« Red eo goumit Kembre, bro ar varzoniez hag ar c'han
« o lakat ar feiz d'en em glevet gand ar varzoniez hag ar
« c'han.

« Red eo e c'hellfe ar baotred hag ar merc'hed kana
« kanaouennou Sion, e ti Sion hag e yez Sion, da lavaret
« eo red eo d'ar feiz katolik en em ober diouz tud ha diouz
« yez Kembre.

« Pa c'hoantaer tostât ouz kalon Kembre, ne zouger ket
« a zilhad saoz ! »

(Y. Llan, 18 hydref 1935).

VIII. Kimiad da Vro Gembre

Kembre ha Breiz-Izel eo henvela diou vro a zo war an
douar; ar muia darempredou a vezo etrezo eo ar gweilla
ha mar deo henvel ar broiou henveloc'h eo c'hoaz an dud
a zo enno : « Eur penn kemraek ho peus ! » a lavaret
d'in e Kervarzin ha pa zellen ouz an aotronez a dremene
dirazon war leurenn ar c'hoariva epad ar c'houec'h eur
hep distag ma voed o varn dirazomp, d'ar zadorn goude
kreisteiz, ar c'hoarierien, ar ganerien, ar zonerien, ar go-
rollerien hag ar brezegerien, e lavaren alies ennon va-
unan : « E pelec'h em eus gwallet, an den-man, c'heaz, a-
« raok dont amañ, pe e Scrignac pe e Plougerne ? »

Eun dra a zo evelato hag a laka kemm etre Bretoned
Kembre ha Bretoned Breiz-Izel : i eo bugale ar re o deus
trec'het ha kendelc'her a reont da viret o yez, en he sav,
karoc'h eget biskoaz; an holl he lenn, an holl he c'han, an
holl he difenn.

Ni eo bugale ar re o deus tec'het ha deuet omp da gredi
eo dleet d'eomp beza trec'het bep taol hag eo ret d'hor yez
hon-unan beza distroadet gant hini hon amezeien dosta !

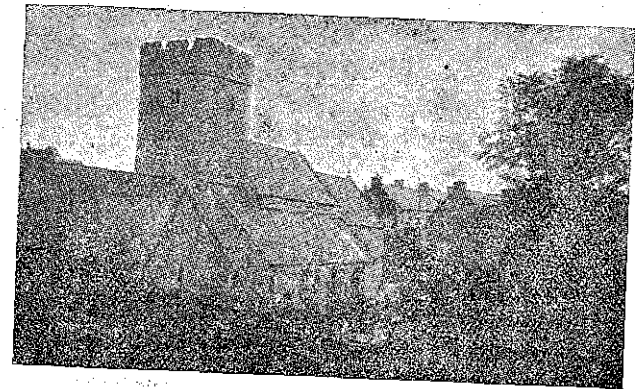
Breman ez eus tri c'hant vloaz stad ar c'hemraeg a oa
hag izel hag hini ar brezoneg breman. Rees Pritchard ha
Griffith Jones a reas neuze e Kembre, al labour vat a rae,
en amzer-ze ivez, Mikael an Nobletz hag an Tad Maner, e
Breiz-Izel; lakat a rejont o c'henvroiz da gana kantikou

kemraek; ar skoliou-red hag ar skoliou-sul a deuas gon-
deze hag a zihunas ker mat Spered ar Vro, ma c'heller
lavaret, en deiz a hizio, n'eus pobl ebet, war an douar
troetoc'h war draou ar spered eget hini Kembre. D. Eir-
nyn Morgan, ar paotrik 17 vloaz a c'houezas ar gador a
varz, e eisteddfod ar vugale, e Kervarzin, er bloaz-man,
evid ar ganaouenn en devoa savet war verzerien ognon
Roscoff, a zo mab eur glazer.

Pegouiz e vezo kavet aman evel e Kembre, e pep hini
eus hor parrezioù, tud kalonek, beleien, mistri-skol pe dud
desket all, gouest da gendelc'her al labour boulec'het gant
Mikael an Nobletz hag an Tad Maner ha da groui eur
c'helec'h da drei yaouankiz Breiz-Izel war draou-spered ar
vro ha d'o distrei diouz ar skanvadurez hag ar vezventi :
eul labour start a zo aze da ober; red eo staga gantan
hep fallgaloni morse; izela ma c'helled koueza omp koue-
zet; en dro d'eomp ez eus tud ken diwezat m'o deus mez
eus ar brezoneg e tlefe beza lorc'h enno ouz e gomz : ra
skedo atao dirak hon daoulagad skouer vat hor breudeur
tramor ha ra vezo o ger atao hor ger :

Hep brezoneg, n'eus Breiz ebet !

Y.-V. PERROT.

Iliz Laniltud-Veur

(Photo Feiz ha Breiz)

AN Ao. W. MITFORD DAVIES,
en deus skrivet da Vuḡale Breiz-Izel.
Setu aman e lizer, TROET E BREZONEG

Bugale Breiz-Izel,

Uaouen bras oun o e'hellout kinnig
 troiou fentus " Toudels ha Tom e gaz " *d'oe'h*,
 e'houi hag a 90 hor e'hendiroi
 hag hor e'henterezed vihan eus an tu
 all d'ar mor doun.

Hisians am eus e kemeroc'h ouz ho
 lenn kement a blijadur ha m'o deus bet
 ganto bugale vihan Gymru.

D'oe'h a wir galon,

W. Mitford Davies

W. MITFORD DAVIES

Skendener kemreek " Feiz-ha Breiz ", *Tad Toudels ha Tom e gaz*

(*Poltred anezan e unan, grael gantan evid Bugale Breiz-Izel.*)

O Ethiopia !

*Te a veve dieub e sioulder da vaeziou
Eurusted a vleunie en da diegeziou !
Te c'houlenne ar peoc'h met setu er reter
Soudarded o sailha warnout broïg zister !*

*Roet ez pod da zorn da vroïou Europa
Diredet d'az floura evit da ziskolpa.
Te 'n em fizias enno gant da galon didro
Hep gwelout o mouse'hoarz hag o menoz garo...*

*Lakaet o deus an tan hizio en da harzou,
Ne gaver d'az tifenn nemet eur bern komzou
Goullo ha didalvez : Evit difenn o bro
Da wella bugale a-vreman 'zo maro !*

*Met eun deiz, Europa a welo a bep tu
O sevel us d'he fenn adarre barrou du,
Ha kaer he do neuze, pleustri, goulenn skoazell
Warni e tirollo adarre ar brezel !*

*He daouarn a zavo evit pedi Doue
Met ar Mestr kounnaret a responto ive
« 'Vit ar gwad didamall he deus lezet da ruilh,
« Bugale Europa a gouezo diouz an druilh ! »*

MAB-AN-DIG.

AR VAMM (Pennad diveza)

YVON (*a en em lak a-daol, war e gador, a zell ouz
Gwennole gant spount ha droug hag a lavar d'ezan,
gant geriou rok*). — Te ! n'out ket gouest, eur wech
da lavaret ar wirionez ! Da vamm a zo maro, pacur-
kêz !

GWENNOLE. — Pa lavaran d'eoc'h, tata ; bet eo
bet aman ! Sellit ! hi eo he deus laket an dilhad-se
e kichen an tan da zec'ha ; hi eo he deus rodellet bl.
Annaïk, ha frotet d'in va zreid skournet evit lakat
gor da zont enno. Kanet he deus d'eomp eur ga-
naouenn hag eo aet kuit en eur gas Annaïk ganti
du-hont pell, pell, evit ma c'hello ober anezi eur ver-
c'hig vras hag eur verc'hig vat !

YVON (*a ya etrezek ar gwele*). — O ! Aotrou
Doue ! (*Oc'h heja Gwennole*). Petra 'z peus graet
eus Annaïk ? E pelec'h ema-hi ? Lavar buan, buan !

GWENNOLE (*gouestad*). — Mamm-me a zo bet aze
hag ez eo aet ganti ! (*o tiskouez an nor*) dre aze !

YVON (*a zell tu ha tu, dindan ar gwele hag e ki-
chen an tan*). — Annaïk, Annaïk vihan, deus aman
ta !

GWENNOLE (*gouestad*). — O ! n'it ket da goll
hoc'h amzer o klask hounnez, rak ne zistroio ket
ken !

YVON (*o tigeri an nor*). — Met an nor a zo di-
brenn. (*Enaoui a ra eul letarn hag ez a er maez d'ar
red. Non a zigouez gouestadik, gwenn kann he fenn,
gand eur vantell war he hiviz-noz*).

NON (*strafuilhet*). — Petra a zo, Gwennole ; piou
a oa o komz ouzit ?

GWENNOLE. — Mamm-me.

NON (*gand aoun*). — Mamm-me ! mamm-me eo
sur, ya ! Te a zo oc'h hunvreal !

GWENNOLE (*o tiskouez an tan*). — Sellit an dil-
had gleb-z-hont ; mamm-me eo he deus o laket da
zec'ha e kichen an tan hag he deus kaset Annaïk
ganti ha lavaret d'in e taolje evez warnoun !

NON (*a azez war eur gador hag a zell en dro d'ez, sebezet ; chom a ra eur pennad hep lavaret ger*). — Mont a ri d'ar foar, warc'hoaz, Gwennoleik, ha me a roio pevar real d'it da zispign etre da c'hoar ha te.

GWENNOLE. — Annaïk ne deuo ket ken endro ; aet eo gant mamm-me !

(*Chom a reont eur pennad hep lavaret ger*).

NON. — O ! va Doue ! va Doue ! Petra a zo en em gavet ganeomp-ni, aman, da vihana, fenoz ?

(*An nor a zigor a-flao ! Yvon a deu en ti o tougen Annaïk ; azeza a ra war eur gador hag hen dalc'h start outan*).

YVON. — O ! va merc'h vihan, va merc'hig vihan paour !

(*Non a ya warzu ennan, d'ar red, hag a zell ouz penn Annaïk*).

YVON (*rok*). — Lezit hounnez ! breman, da vihana, n'ho pezo ket a boan ganti ken !

GWENNOLE. — Perak eo dizroet Annaïk, tata ?

YVON. — N'eo ket dizroet ; kouezet eo diwar dreujou an ti... N'her gwelimp mui, hon Annaïk vihan !

GWENNOLE (*laouen*). — O ! eo ! her gwelet a rin c'hoaz ; rak mamm-me ne deus lavaret an dra-se d'in.

(*Yvon a lak korf Annaïk war ar gwele hag a ya war bennou e zaoulin ; Non a zistro war he c'hador hag a guz he fenn gand he daouarn, en eur heja he c'horf bras*).

NON (*outi he-unan*). — Biken ne vezin va-unan ama ! Ganen e vezo atao ! Pa vezo Yvon er parkeier hag ar re all pep hini gand e labour, hi a vezo atao ganen, o c'horro ar zaout hag o ribotat ha pa gavo d'in e vezin va-unan-penn aman, epad nozveziou hir ar goanv, e vezo azezet em c'hichen evel ma veze azezet aze, pa c'hwrie dilhad he bugale ouz sklerijenn ar goulou !

(*Kuzat a ra he fenn en he daouarn*).

(LIEN).

Mona 'r Bris

MONA 'r Bris oa deuet d'ar skoñ da ober he bloavez diweza ; an holl, en ti, ken merc'hed, ken mestrezed, her c'hare ; ne oa nemed unan ha n'her grae ket hag hounnez ca an dimezell Azenor : eur spered debret ea houman ; eun dra bennak a ranke beza atao o steun outi hag unan bennak a ranke beza war he hent : an hini a oa en he goulou, en taol-man, oa Mona 'r Bris.

Wardro hanter an tri miz, merc'hed an eil klas a gave hir an amzer dre ma ne oa bet digouezet netra farsus ebet abaoe ma oant deuet d'ar skol. P'en em gavjomp-ni, merc'hed ar c'hlas kenta, da glevet an dra-ze, ec'h en em glevjomp, ken etrezomp, da c'hoari eun dro ganin d'ezo evit o lakat da gaout berroc'h o amzer.

N'oa hini gwelloc'h eget Mona evit c'hoari troiou kamm d'ar re all evelse. Hi, az aje, en eur ober an neuz da gousket, da ober tro kampr merc'hed an eil klas, evid ober aoua d'ezo. Ni a zonje e krenjent, evel eur bern deliou d'an distera trouz a glevjent, epad an noz.

Mont a rejomp eta d'hor gwele, er pardaez-se, laouen bras o sonjal er blijadur a oa da gaout e kreiz an noz, pa vije kousket an holl.

Laket hon devoa en hor penn, n'en em roje hini ac'hanomp da gousket, met, hep gouzout d'comp e voredjomp holl, Mona koulz hag ar re all.

Wardro hanter-noz, Helena Galvez ha me a zihunas hon diou, a daol trumm.

— Petra a zo o seni, Helena ? emeve.

— Petra ? Me gred eo kloc'h ar skol eo a zon ! emezi.

— M'eo ket, kloc'h an tan eo kentoc'h ! emeve.

— Ya ! sur a-walc'h ! dihonomp ha savomp dillo, merc'hed, eme Helena, o lammat, d'ar red, er maez eus he gwele.

Hag e klevet merc'hed ar gampr all o redek a wele da wele hag o youc'hal : « Tan ! Tan ! Tan ! »

Unan a deuas war dreuzou hor c'hampr-ni hag a youc'has : « An tan ! gwiskit ho tilhad dillo ha redit d'an traon. »

An holl a zivorfilas d'ar red hag e nebeutoc'h eget pemp munut e cant diskennet er porz ; biskoaz ne oa bet kement a bres warno.

An ti a oa leua a voged ha ne glevet nemet trouz ar c'hoat o strakal hag o tevi.

E ti ar porzier e oa bet kroget an tan da genta hag ac'hano e oa lammet war an ti-skol. Gab ar porzier a oa, en dra c'helle, o teurel dour war an tan, eleiz a verc'hed o rei an dourn d'ezan, hag e diik bihan n'en devoa ket bet nemeur a zroug.

Eur zell a daoljod neuze da welet hag an holl verc'hed a oa diskennet ; Helena a welas n'oa ket douet an dimezell Azenor d'an traon da heul an dimezelled all ; klasket e vce ha galvet ha don n'her gweilas ; acun a grogas en-nomp : hounnez, a zonzemp, a zo chomet kousket en he gwele ha n'he deus klevet trouz ebet.

Hag epad an amzer-se an tan a rede hag an avel a greske : « Daoust hag e pelec'h eme an dimezell Azenor ? » a c'houlenne an holl.

Ma oa chomet en he c'hampr, penaoz mont beteg enni, pa ne oa mui nemet tan eus an eil penn d'egile d'an ti.

En eun taol setu ma voe gwelet Mona 'r Bris o lammet dre unan eus prenecher ar skol ; an holl ouz he gwelet a grene gand ar spont hag e pigne an dereziou ; a vec'h ma oa digouezet d'an nec'h, ma 'z edo an tan bras enno.

Darn a youc'he warni : « Diskenn 'ta ! » Met hi ne rae ket eur van : laket he devoa en he fenn savetei an dimezell Azenor hag hen ober a ranke ; p'en em gavas e kampr houman e koueze an deleziou en o foull ; lakat a eure he fenn, dre ar prenestr, er maez, hag e welas e oa

eur skeul harpet ouz ar voged ; kemeret a reas etre he divrec'h an dimezell Azenor he devoa bet eur fallaenn hag e tiskennjont o diou ; abenn ma oa en em gavet d'an douar gant he samm, Helena he-unan a oa gweun evel eun tamm paper ha ne zaleas ket, d'he zro, da goil he anaoudegez.

Ar bomperien a oa digouezet ivez pelloc'h hag a-bouez teurel dour e teujont abenn da beurvouga an tan-gwall.

An dimezell Azenor a deuas buan a-walc'h enni he-unan; Mona, avat, a oa kouezet etre va divrec'h-me ha re Helena hag a voe douget da di C'hab; hen-man hag e vried a deuas a-benn da lakât buhez da zistrei enni.

Pa deuas anaoudegez d'ezi, Mona a zigoras he daoulagad, a zellas en dro d'ezi hag an hini a welas da genta azezet e kichen he gwele oa an dimezell Azenor; goude an darvoud-se e teujont da veza diou gamaradez vras ha pa veze c'hoant da lakat droug en dimezell Azenor ne oa nemed eun dra da ober : lavaret traou dirazi eus a Vona r Bris.

LILIENN WENN.

Divinadennou

Miz Kerzu

1. — Et l'e'h ta r' tre h' l'no
E c'telt' tep ten l'kt' t' e tato.
2. — A n' b a z' d'ot h' t' a o' r
A f' r' t' p' t' a t'.
3. — D' r b' d' t' l' n' z' a' g' n' t' m' t'
m' t' t' n' t' r' i' g' h' g' t' r' t' a' t' a' t' e' o' t' t'.
4. — F' t' l' e' t' d' a' t' n' b' z' t' a' w' l' l' v' t'
R' t' k' w' i' z' u' h' t' a' t' o' e' t' t' o'.
5. — R' t' d' e' t' l' m' t' a
A- t' e' j' n' f' t' e' t' t' t'.

Digasit responchou here du ha kerzu a-benn ar bemzek eus ar miz-man, rak « Feiz ha Breiz » miz genver a vezo embannet a-benn gouelioù Nedeleg.

Digasit d'eomp ivez mar plich divinadennou ha krennlavarioù nevez. Resevet e vezint gant kalz plijadur.

Ar Skol Vrezonek

I. — RUMMAD KENTA (*Cours Supérieur*)

Displegadenn. — En deiz all oc'h bet er foar. — Lavarit petra hoc'h eus graet, petra hoc'h eus gwelet, petra hoc'h eus klevet.

II. — EIL RUMMAD (*Classe du Certificat*)

Ar veilhadez. — Diskouezit d'eomp dre eur skrid pi-jadurus, petra vez graet en ho ti goude koan epad nozveziou hir ar goanv ? — Petra vez lavaret ? Petra ra pep hini ? : tad-koz, mamm-goz, tad, mamm, bugale, mevelien, mitizien (plac'hed). — Ha lennet e vez Buhez ar Zent ? — Peseurt c'hoarioù a vez graet ? — Pedennou ?

III. — TREDE RUMMAD

(*Classes au-dessous du Certificat*).

Al leor a blij d'eoc'h ar muia. — Piou en deus roet d'eoc'h al leor-se ? — Perak e plij d'eoc'h ? — Pet lodenn a zo ennan ? — Gant petra eo graet ? — Pese liou en deus ? : golo, follennou, lizerennou, skeudennou (imachou). — Pehini eo ar skeudenn a blij d'eoc'h ar muia el leor-se ? — Petra welit war ar skeudenn-se ?

(*Rei d'ar vugale ar gerioù ret d'ezo evit sevel an displegadennou-man*).

A L I O U. — a) D'AR VISTRI : Arabad ankouna-c'haat lakat 4 real timbjoù, gand bep pakad deverioù, evid ar mizou ;

b) D'AR VUGALE : Spegit ouz ho tever ar « bon » a gaver er bajenn ziweza.

KELEIER AR MIZ

BODADEGOU AR GATOLIKED

Renerien Emgleo katoliked eskopti Kemper ha Leon o deus bet, en deizioù tremen, bodadegoù bihan e Montroulez, Kemperle, Kemper, Kastellin, Lesneven ha Kastell-Paol.

Mall eo d'ar gatoliked dihuna da vat; nebend a barrezioù a zo ha ne vefe ket ar Feiz war vrall enao; eur vro ne vez ket pell evit beza digristenet; anaout a ran parrezioù hag en eur ober pemp bloaz war nugen a zo kouezet en o foull ha pa vez c'hoant d'o c'hristena a-nevez, ne deuer ket a-benn d'hen ober en eun dervez.

*An dud a vez kollet a-vagadou
Ha saveteet a-hiniennou !*

Evid ar gristenien eo henvel. Talvoudusoc'h m'arvat eo bet ar bodadegoù bihan-se eged ar re vras a veze grêt gwechall, met perak ober kement a ruz war ar brezoneg ha war zigarez harpa Feiz ankounac'haat emañ e Breiz ?

*An neb en deus c'hoant da dremen diouz kalon
Breiz arabad d'ezan dont d'he c'haout gant dilhad
gall.*

AR GWIR A ENEB AR BED

« Eur rouantelez n'he deus gwir ebet da ober brezel d'eur rouantelez all war zigarez ma c'heil kaout war douar houman ar pezh ne gav ket war he douar he-unan. »

Komzou an Tad Yvon de la Brière en e brezegenn grêt, e Paris, d'ar 15-11-35 diwarbenn ar brezel etre an Itali hag an Ethiopia.

GANIDIGEZ

An Doktor hag an Itron Cornic o deus an eurvad da gemenn d'eooc'h ganidikez eürus o merc'h Mari-Loeiza.

Douarnenez, an 8 a viz du 1935.

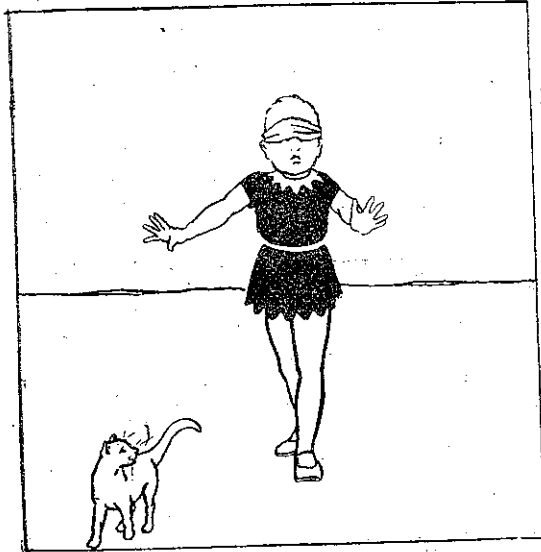
AR BREZONEG ER SKOL

E « Semaine Religieuse » eskopti Gwened, niverenn an 23 a viz du diweza e lennomp kement-man :

« M. du Halgouët a fait, au Conseil général, un éloquent plaidoyer pour l'introduction obligatoire de la langue bretonne dans les écoles de Bretagne et plus spécialement dans les écoles normales. L'assemblée, en adoptant le vœu, a montré qu'elle n'était pas indifférente à la conservation de ce qui constitue la plus belle originalité et l'un des plus purs patrimoines de notre pays. Elle avait été précédée dans cette voie par de nombreuses associations bretonnes, par des sociétés savantes, comme la Polymathique de ..., nes, par divers Conseils municipaux.

« Cette motion vise uniquement l'école publique, qui seule rétribuée sur les fonds communs, reçoit seule des autorités élues des suggestions et des prescriptions. L'enseignement libre n'a pas attendu, d'ailleurs, ce jour pour se conformer à ce qui est exprimé dans le vœu. Sur l'ordre de tous les Evêques de la province, l'Histoire de Bretagne a été inscrite au programme des études à tous les degrés; et, sur les encouragements répétés et non équivoque de ces mêmes prélats, une place a été réservée dans plusieurs classes secondaires et primaires à la langue bretonne, et même, dans certains collèges, à la littérature celtique. Des examens et des prix viennent souvent couronner et récompenser le travail fait en ce sens. Nous sommes heureux d'avoir, sur ce point, prévenu le vœu si justement adopté par le Conseil général. »

Mouchig...

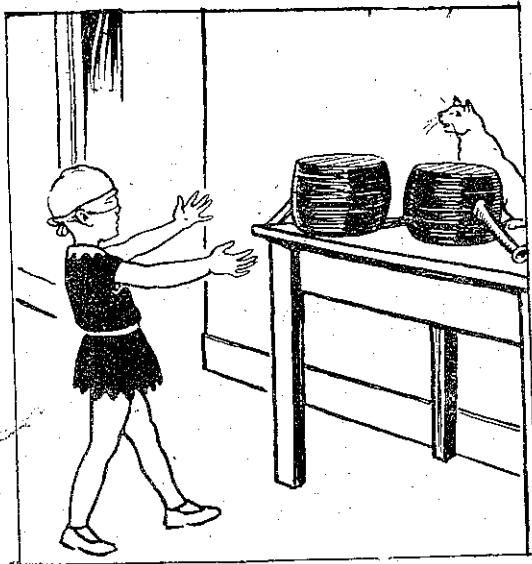

1. TOM. —
Mignaon,
mignaon,
deus d'am
heul, Tou-
dels !

TOUELS.
— ....Mont
a ran !

2. — TOU-
DELS. — F
pelec'h out
aet, Tom ?

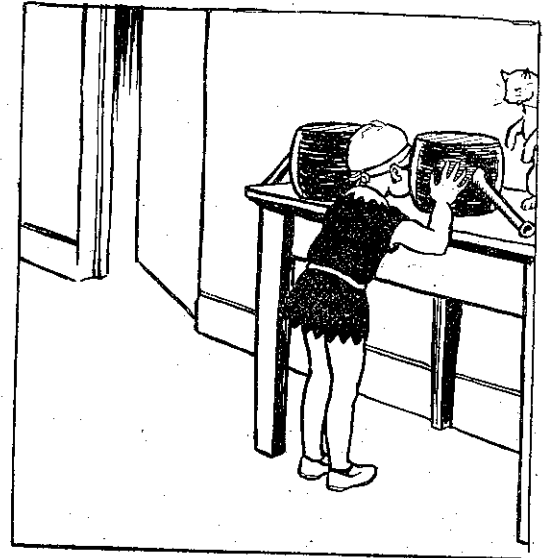
TOM. —
Mignaon, a-
man, va mi-
gnon, deus !

...dall !

3. TOU-
DELS. —
Krog oun
ennout,
Tom ? Pok
d'in ! Ta-
pet out.

TOM. —
Te 'gav
d'it ?

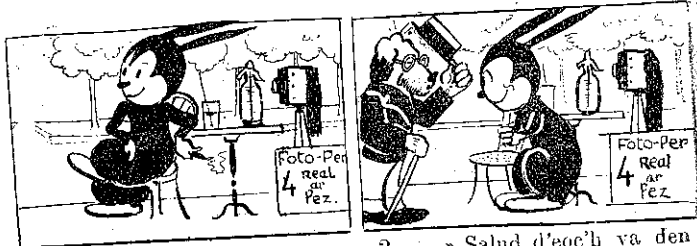
4. TOU-
DELS. —
O ! lampon
fall !... Pe
seurt tro
gamm az
peus c'hea-
riet d'in ?

TOM. —
A ! a ! a !
a ! mi-
gnaoon !...

VAKANSOU PER AR C'HOLIN

Per Tenner-poltrejou

1. — Eur vicher a zoare ha diskuizus a gavas Per, e miz east diweza : tenna poltrejou.

2. — » Salud d'eoc'h va den mat, me 'garfe tenna va fol-tred.

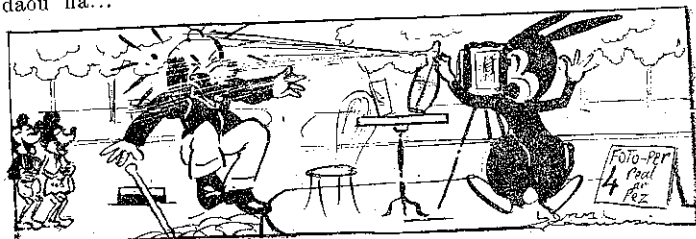
— Gant plijadur, va den-chentil, n'eus netra aesoc'h d'ober.

3. — Per (outan e-unan) — « Red eo d'in ober brao al labour, rak an hini kenta eo a deu d'am c'haout. (d'an aotrou) — Mat tre... sellit mat ouzin, mar plich !

4. — Lakit ho penn eun tammig c'hoaz war an tu dehou... Mat... breman mouse'hoarzit ivez... Mat tre... Prest oc'h ?... Eun, daou ha...

5. — ...tri !! ? ! ? ! ? ? ?
— Satordallik ! kemeret em eus bount ar voutailh dour Seltz : evit hini va c'hodak !

TAOLENN 1933

KENTELIOU

Al lidou sakr, gant Y.-V. Perrot	4, 48, 93, 145, 242
Kouer yaouank :	
Kar da vicher	12 52
Bez anaoudek eus da vicher	100
Bez laouen en da vicher	200
Dalc'h an emgleo en da vicher	240
Kar an heol, laouenedigez da vicher, gant L. B.	270
Perig hag Azilis, gant Tintin Anna	14, 108, 164, 205, 329
I. V. ar Goulou	47
Diwar c'hoari kelenn, gant Y.-V. Perrot	53
Skouer vat eur rouanez	107
Skoulm an tri hent, gant Y.-V. Perrot	139
Ar Gwenniled, gant Merc'h Sant Sane	143
Daou vreur e oant, gant Turzunell Breiz	154
Ar groaz a enor d'eul leanez vreizad, gant J. T.	167
Ar Voterez, gant an Tad Rozec	185
An droug a ra an ostaleriou	203
Tad ha Mab, gant Y. U.	210
Kalon Hor Zalver Jezuz-Krist, gant Y.-V. Perrot	531
Nerz-kalon tud yaouank Breiz	238
Na livirit ket « an dud a relijion n'int ket gwel-loc'h eget ar re all	245
Setu an east, gant L. B.	308
Mammou kristen	309
Ar peurzorn, gant L. B.	263 bis
Dalc'homp d'hor gwiskamant, gant Merc'h St Sane	274 bis
Ho yec'hed, bugale	314 bis
Dibenn-eost ha kel ar goanv	304 bis
Goueliou kalagoanv, gant Y.-V. Perrot	319 bis
Ar brezoneg e Lourd	340 bis
Ar zizun wenn	455

ISTOR

Iliz Sant Erwan ar Vretoned e Rom, gant Kerfao	192
Mauris Tresguidy, gant G. P.	270 bis
Dismantrou Landevennec, gant G. P.	313 bis

Breiz, breman mil bloaz, gand Arthur Le Moyne
 de la Borderie ..... 318 bis
 Pe e Leon pe e Kerne e varvas Salaun ar Foll ? . 323 bis
 Penaoz eo gouarnet ar Tchekoslovaki, gant E.A.M. 334 bis

SONIOU HA GWERZIOU

War zao, Kroazidi Breiz-Izel (kantik) 9
 An danvadig hag ar bleiz 66
 Bonhommig gant T. A. 116
 Yvonik, gant Tintin Anna 162
 Meuleudi Sant Erwan (kantik) 208
 Son ar c'hrampouez gwiniz, gant Laouik ar Moal 214
 Kenavo 252
 Emgann an Tregont (Barzas-Breiz) 289
 Badiziant ar c'hloc'h nevez « Sesari » 326

BARZONIEZ

Eun dro er goustians, gant J. L'Helgouac'h 2
 Kanaouennou ar Vugale, gant Mari-Anna Abgrall 86
 Pedenn an danserez, gant J. L'Helgouac'h 106
 Kimiad d'ar Goanv, gant J. L'Helgouac'h 190
 Meuleudi Sant Erwan (kantik) 20
 Landevenneg, gant Mab an Dig ..... 329 bis
 O Ethiopia, gant Mab an Dig 476

MARVAILHOU

Yann ar C'hoat Bras, gant Gab ar Gettel.. 28, 118, 157
 Kouignenn Seza Simzan, gant R. E. G. 33
 An Torrer-mein gwarizius 61
 Ar c'horrig hag ar c'hi meur, gant W. Hughes .. 112
 Al luduenn, gant Ralph. St V. Allin-Collins 72
 Bleunven ar C'halvar, gant Filhor St-Erwan ... 150
 Ar Rouanez hag ar vere'hig paour 217
 Ar Roue hag ar Falc'hon, gant R.S.V. Allins-Collins 248
 Ar Meudig, gant Kristof Jezegou 278
 Kontadenn goueliou kalagoanv, gant L. B. .... 322 bis
 Telen Dagda ..... 321 bis
 Mona 'r Bris 479

PEZIOU-C'HOARI

Ar Vamm, gant B. Eynon Davie ha Kate Robert 265 bis,
 306 bis, 330 bis, 477

YEZADUR

Ar skol vrezonek ... 39, 81, 127, 293, 316, 345 bis, 483
 K pe C, gant an Tad Merienne ..... 82 bis
 Skouer Kernevis ha Gwenediz ..... 203 bis
 Labour « Breuriez ar Brezoneg er skolioù », epad
 ar bloavezh 1934-1935 258

XXe GOUEL AR BLEUN-BRUG E PLEYBEN

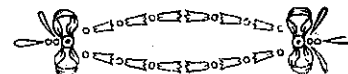
Ar Bleun-Brug ho ped ..... 245 bis
 Reolennou ar Goueliou ..... 130, 256, 307, 250 bis
 Bleun-Brug Pleyben ..... 281 bis
 Meuleudi sant Gwennole, gand an A. Uguen .... 292 bis
 Roll ar prizioù ..... 312 bis
 Kenstrivadegou 254, 259, 260, 292, 294

HOR C'HENVROIZ KALONEK AET DA ANAON

An A. Martin, person Gourin 131
 An Ao. de Guébriant, arc'heskob Marcianopolis .. 174
 An A. Yann Sohier 176
 An A. Cottonnec, diazeour ar F. A. L. S. A. B. ... 177 bis
 An A. Yann-Vari Kermarrec 264
 An A. Mel, person Lesconil 300
 An A. Loeiz ar Guennec ..... 300 bis
 An A. Job ar Bayon ..... 300 bis

KUZULIOU

263, 312
 Kuzulioù ar geginerez, gant Lizig 38, 68, 124, 126, 262
 Brouderez, gant Nadozig 24, 70
 Kuzulioù ar Medisin, gant Paol ar Riouallon, 26, 69, 172

Goulennit breman !

Al leor nevez all evid ar
vugaligoù :

PEP AR C'HOLIN
leun a skeudennoù : 2 bennak
a gaver emañ, dindan
eur golo papper teo, er
daou liou.

Al leorig-se : 4 réal hep-
ken : dre ar post : 5 réal.

Roet e vezo war ar marc'h-
had, pa vo goulennet eun
toulad.

Evid e reseo skriva da :

**R. Caouissin, Pleiber-Christ. (Finistère). C. C. Mme Caouis-
sin 22.092 Rennes.**

DA RAKPRENA :

EUL LEOR BREZONEK EUS AR RE GAERA
EVID HOR BUGALE :

TROIOU TOUELS HA TOM E GAZ

El leor-se e vezo kavet eur bern skeudennou sa-
vet gand hor breur tra-mor, eun den hag en deus
eun dourn aour : **W. MITFORD DAVIES.**

Komzou brezonek ha kemraek a vezo da heul ar
skeudennou rak al leor-se a zo grêt, nann evid Bre-
toned vihan Breiz-Izel hepken, met ivez evid Bre-
toned vihan Bro-Gembre.

Al leor (ment 20x30) embannet war baper kaer,
gand eur golo kartons : 10 lur.

Kasit an hanoioù hep arc'hant da : **Ronan Caouis-
sin, Gwasg Mad, Pleiber-Christ.**

Ar re a rakpreno al leor-se araok deizioù kenta
miz kerzu a resevo portred **W. Mitford Davies**, grêt
ha sinet gantan e-unan.

Tostaat a ra 1936...

ha neuze klevit mat :

Red eo d'eoc'h kaout eun deiziadur nevez...

Etouez ar re-man, e gavoc'h unan hag a blijjo d'eoc'h :

1. **Deiziadur herminiget « Breiz »** (skeudenn gant X, de
Langlais).
2. **Deiziadur « Yann Landevenneg »** (skeudenn gant X,
de Langlais).
3. **Deiziadur « Nikolazig »** (skeudenn gant Janed Malivel).
4. **Deiziadur « Yann Sohier »** (portred anezan).

An deiziadurioù a blijjo d'an holl : Moulet war baper
teo (kartons) grêt int eun tammig diouz doare hini ar
P. T. T. E kreiz, eun daolenn, hag a bep tu d'an daolenn-
se ar mizioù gand hanoioù ar Sent ha deizioù ar bleaz.

Pep deiziadur : 6 réal. Mizou kas : 5 gwenneg.

Roet e vezo war ar marc'h had pa vezo goulennet eun
toulad.

Ha Kartennou Nedeleg, skeudennet ivez gant X, de
Langlais, moulet e daou liou, du ha glas : 5 gwenneg ar
pez.

Evid reseo an deiziadurioù hag ar c'hartennou, skriva
da : **Ronan Caouissin, Gwasg Mad, Pleiber-Christ (Fi-
nistère).**

Chèques Postaux : **Mme Caouissin J., 22092 Rennes.**

BRETONED, evit gwin Champagn

Gwin Champagn, W. SANDERS, Reims

eo gweila ha marc'hamata gwin Champagn a oufec'h
kaout da brema er vro-man.

Evit kloza al leinou bras hag evit krenfaat ar re glanv,
n'eus gwin ebet gwelloc'h egetan !

E brizioù a zo diskennet kals izelloc'h c'hoaz eget ne
oant er bloaz 1934.

Goulennit ar prizioù ouz an

**Ao. RONAN CAOUISSIN,
Représentant à PLEIBER-CHRIST.**

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCCESSEUR DE
L. JEZÉQUEL

Tenner dent

Loret gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez. war aour
ha war gaoutchouk, hervez ar skoueriou diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**. Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e
BRASPARTS hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo
digor e Brest, 4. passage Saint Martin, abou e eur beteg kreisteiz, ha da
2 eur betek 6 eur. *Téléphone 0-16*

Yec'hed ar Vugale

ar **"SIROP FERET"**

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennoù hag a gaver er mor, ar sirop-man
a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz
eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale
hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar si-
rop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en
deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz
d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vu-
gale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an
doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu war-
lerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

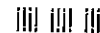
En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

FEIZ HA BREIZ

Kemerit ha lennit ⁽¹⁾

KAERA ha padusa tra a zavas Bretoned ar V^{vet} hag ar
VI^{vet} kantved a voe sevel eur Vreiz Nevez, en tu-
man d'ar mor doun, er vro hanvet betek neuze an Ar-
vor.

Hor Breiz Vihan-ni a zo bet savet gant tud ha ne felle
ket d'ezo plega d'ar Zaozon na zoken kenderc'hel da veva
ganto, en hevelep bro, da lavarout eo gand ar pep gwella
eus tud Breiz-Veur e kenver ar vreizadelez.

Ne jomas etouez ar Zaozon, ouspenn an drubarded hag
ar reneaded, nemed an danvez mevelien ha sklaved.

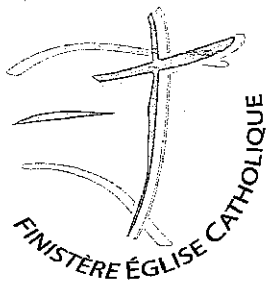
Ar yez eo a ra ar vroadelez ha Breton eo kement hini
en deus grêt eus ar brezoneg yez e galon hag e empen.

(1) *Ar pennad-man n'eo nemed eun diverra, —
kempennet diouz doare hon lennerien, — eus ar Pre-
deriadennou diwarbenn ar Yezou hag ar Brezoneg,
savet gand ar skrivagner gouiziek bras Meven Mor-
diern ha bet moulet, war Gwalarn miz genver 1936.*

*Evit lenn ar Prederiadennou-se penn-da-benn, gou-
lenn Gwalarn, kelaouenn viziiek, 30 lur ar bloaz, o
skriwa d'he Renner an Ao. Roparz Hemon, B. P. 75.
Brest, C./C. 96.38, Rennes.*

Klenned ar c

L. LAPIQUO

Loret gant

A denn an dent bep pe
ha war gaoutcho
Gwar

RESEO

Bep Lun, e **LESNEV**
BRASPARTS hag er **FA**
digor e Brest, 4. passage Sair
2 eur betek 6 eur. *Téléphone*

Archives et bibliothèque diocésaine de Quimper et Léon

Ye
ar

Graet gant louzaouer
a ro nerz hag a yac'ha
eus ar re wella, louzou
hag hen.

« Ramplasi a c'hell
rop Portal, ar sirop F
deus da yac'haat ar g
d'an izili, a zo penn-ab
gale taget gant an do
doureier fall, droug-a
lerc'h ar ruzel hag an

En vente dans tout
Dépôt principal : **GRA**
2, rue de Paris (au-dessus

Document numérisé

Source : <http://catholique-quimper.cef.fr/diocese/bibliotheque-et-archives.html>

2011

L

1)

g ar
1 tu
Ar-

felle
veva
wella

d hag

t hini
ipenn.

a, —
r Pre-
zoneg,
Mor-
1936.

i, gou-
loaz, o
P. 75.